

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ІШКІ ІСТЕР МИНИСТРЛІГІ
М. ЕСБОЛАТОВ АТЫНДАҒЫ АЛМАТЫ АКАДЕМИЯСЫ

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ӘСКЕРИ, АРНАУЛЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА
ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ
ЗАМАНАУИ ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ**

дөңгелек үстел материалдары
(29 маусым 2024 жыл)

**СОВРЕМЕННЫЕ ЦИФРОВЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ
В ПРЕПОДАВАНИИ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН
В ВОЕННЫХ, СПЕЦИАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

материалы круглого стола
(29 июня 2024 года)

Алматы, 2024

УДК 378:004
ББК 74.58.32.973
Қ18

Жауапты редактор:

Ж.Р. Дильбарханова – Қазақстан Республикасы ИМ
М. Есболатов атындағы Алматы академиясы бастығының м.у.а.,
з.ғ.д., профессор, полиция полковнигі

Редакция алқасы:

Садуақасова Д.Н. ф.ғ.к.,
Мергенбаева А.Е.

Қ18 Қазақстан Республикасының әскери, арнаулы оқу орындарында жалпы білім беретін пәндерді оқытудағы заманауи цифрлық білім беру технологиялары дөңгелек үстел материалдары (29 маусым 2024 жыл) = Современные цифровые образовательные технологии в преподавании общеобразовательных дисциплин в военных и специальных учебных заведениях Республики Казахстан (материалы круглого стола (29 июня 2024 года) – Алматы: Қазақстан Республикасы ИМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының ҒЗЖРБЖҰБ, 2024. – 124 б. қазақша, орысша.

ISBN 978-601-360-143-4

«Қазақстан Республикасының әскери және арнайы оқу орындарында жалпы білім беретін пәндерді оқытудың заманауи цифрлық білім беру технологиялары» жинағында білім беру процесінде цифрлық технологияларды енгізу және пайдалану бойынша өзекті мәселелер қарастырылады. Әскери және арнайы даярлау жағдайында жалпы білім беретін пәндерді оқытудың тиімділігін арттыруға бағытталған әдістер мен құралдарға ерекше назар аударылады. Жинақ заманауи білім беру технологияларын дамытуға қызығушылық танытқан оқытушыларға, зерттеушілерге және жас мамандарға арналған.

В сборнике «Современные цифровые образовательные технологии в преподавании общеобразовательных дисциплин в военных и специальных учебных заведениях Республики Казахстан» рассматриваются актуальные вопросы внедрения и использования цифровых технологий в образовательный процесс. Особое внимание уделяется методам и инструментам, повышающим эффективность преподавания общеобразовательных дисциплин в условиях военного и специального обучения. Сборник предназначен для преподавателей, исследователей и специалистов, заинтересованных в развитии современных образовательных технологий в сфере военного образования.

Жинақтағы материалдар автордың редакциясымен берілді.
Материалы, публикуемые в сборнике, даны в авторской редакции.

УДК 378:004
ББК 74.58.32.973

ISBN 978-601-360-143-4

© Қазақстан Республикасы
ИМ М. Есболатов атындағы
Алматы академиясы, 2024

**«Қазақстан Республикасының әскери, арнаулы оқу орындарында
жалпы білім беретін пәндерді оқытудағы заманауи цифрлық білім
беру технологиялары» атты дөңгелек үстел
БАҒДАРЛАМАСЫ**

Өтетін күні	29 маусым 2024 жыл
Өтетін орны	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының киберқауіпсіздік және ақпараттық технологиялар кафедрасының конференцзалы
Өткізілу уақыты	сағат 09.00 – 13.00
Ұйымдастырушы	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының жалпы білім беретін пәндер кафедрасының профессорлық-оқытушылар құрамы
Қатысушылар	– Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының профессорлық-оқытушы құрамы; – Қазақстан Республикасы ІІМ Ш. Қабылбаев атындағы Қостанай академиясының профессорлық-оқытушы құрамы; – Қазақстан Республикасы ҚМ Радиоэлектроника және байланыс әскери-инженерлік институтының профессорлық-оқытушы құрамы; – Қазақстан Республикасы ҚМ С. Нұрмағамбетов атындағы құрлық әскерлерінің – әскери институтының профессорлық-оқытушы құрамы; – Қазақстан Республикасы ҰҚК Академиясының профессорлық-оқытушы құрамы

Модераторлар:	САДУАҚАСОВА Дина Нигматуллаевна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының Жалпы білім беретін пәндер кафедрасының бастығы, философия ғылымдарының кандидаты, запастағы полиция полковнигі, БӨБЕШ Роза Сабитқызы Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының Жоспарлау және бақылау бөлімінің бастығы, білім беру магистрі (шетел тілдері), ұлттық қауіпсіздік және әскери ісі магистрі, полиция капитаны
----------------------	--

09:00-09:05	ДИЛЬБАРХАНОВА Жанат Рахымжанқызы Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы бастығының м.у.а., з.ғ.д., полиция полковнигі	Кіріспе сөзі
09:05-09:15	БӨБЕШ Роза Сабитқызы Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының жоспарлау және бақылау бөлімінің бастығы, білім беру магистрі (шетел тілдері), ұлттық қауіпсіздік және әскери ісі магистрі, полиция капитаны	Педагогический дизайн как технология формирования иноязычной компетенции курсантов в контексте цифровой образовательной среды
09:15-09:25	САДУАҚАСОВА Дина Нигматуллаевна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының жалпы білім	Оқу үрдісінде заманауи цифрлық технологияларды қолдану мәселелері

	беретін пәндер кафедрасының бастығы, философия ғылымдарының кандидаты, запастағы полиция полковнигі	
09:25-09:35	ҚҰЛТАЕВ Талғатбек Сейітханұлы Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының қылмыстық процесс және криминалистика кафедрасының профессоры, т.ғ.к., запастағы полиция полковнигі	Білім беру үдерісінде цифрлық технологияларды қолдану тәжірибесінен
09:35-09:45	ҚАЛҚАМАНҰЛЫ Данияр Қазақстан Республикасы ІІМ Ш. Қабылбаев атындағы Қостанай академиясының жалпы заң пәндері кафедрасының бастығы, PhD, полиция подполковнигі	Бастапқы кәсіптік даярлық курстарында оқытудың интерактивті әдістерін қолдана отырып заң пәндерін оқыту
09:45-09:55	АҚЫЛБЕКОВА Асель Батырбаевна Қазақстан Республикасы ІІМ Ш. Қабылбаев атындағы Қостанай академиясының жалпы заң пәндері кафедрасы бастығының орынбасары, құқық магистрі, полиция подполковнигі	Білім беру саласында ақпараттық технологияларды енгізудің өзекті мәселелері
09:55-10:05	КАСИМОВ Бейбит Салемович Қазақстан Республикасы ҚМ Радиоэлектроника және байланыс әскери-инженерлік институтының әскери радиотехника және электроника негіздері кафедрасының бастығы, PhD, полковник, КСЕНОФОНТОВ Дмитрий Анатольевич Қазақстан Республикасы ҚМ Радиоэлектроника және байланыс әскери-инженерлік институтының әскери радиотехника және электроника негіздері кафедрасының доценті – арнайы радиотехника топтамасының бастығы, т.ғ.м.	Использование технологии виртуальной реальности в обучении курсантов Военно-инженерного института радиоэлектроники и связи
10:05-10:15	ТУКАНОВ Куанышбай Нурсапаевич Қазақстан Республикасы ҚМ С. Нұрмағамбетов атындағы Құрлық әскерлерінің әскери институтының инженерлік әскерлер және РХБ қорғау кафедрасының аға оқытушысы, полковник	Сравнительный анализ психологических особенностей деятельности войск рхб защиты в ситуации боевых действий и чрезвычайных ситуациях
10:15-10:25	УРАЗБАЕВА Ақжамал Машруповна Қазақстан Республикасы ҰҚК Академиясының доценті, т.ғ.к., ТАЛКАНБАЕВА Баян Есжановна Қазақстан Республикасы ҰҚК Академиясының қызметкері, з.ғ.к.	Тарихты оқыту және тарихи сауаттылықты қалыптастыру
10:25-10:35	КОРЖУМБАЕВА Тамара Муслимовна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік-	Активные методы обучения в преподавании правовых дисциплин

	құқықтық пәндер кафедрасының бастығы, з.ғ.к., қауымдастырылған профессор, полиция полковнигі	
10:35-10:45	КУРБАНОВА Гульнара Владиновна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы құқық қорғау қызметін басқару кафедрасының доценті, з.ғ.м., полиция полковнигі	Цифровые технологии в системе образования
10:45-10:55	ЕЛУБАЕВА Акмарал Ескеновна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының жалпы білім беретін пәндер кафедрасының доценті, ф.ғ.к.	Применение методики образовательной модели Liberal Arts на практических занятиях по русскому языку
10:55-11:05	ШОКАНОВА Евгения Валерьевна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының доценті, қауымдастырылған профессор (доцент), полиция полковнигі	Технология развития критического мышления в учебном процессе при преподавании правовых дисциплин
11:05-11:15	АМРЕЕВА Ақтолқын Айтхановна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әскери және арнайы-тактикалық даярлық кафедрасының доценті, с.ғ.к., полиция подполковнигі	Оқу үрдісіне цифрлық білім ресурстарын қолдану
11:15-11:25	ҮМБЕТОВА Айнұр Әділбергенқызы Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы құқық қорғау қызметін басқару кафедрасының аға оқытушысы, п.ғ.м., полиция подполковнигі	Әлеуметтік-психологиялық тренинг – курсанттардың оқу процесіне бейімділуі кезіндегі кедергілері жеңу технологиясы ретіне
11:25-11:35	АБЫЛҚАСИМОВА Айнұр Шайзақызы Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, з.ғ.м., полиция подполковнигі	Курсанттардың коммуникативтік дағдыларын дамытудың маңызы мен мәні
11:35-11:45	БЕЛҒОЖАЕВА Лаззат Серікбаевна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының киберқауіпсіздік және ақпараттық технологиялар кафедрасының аға оқытушысы, полиция подполковнигі, КУБАНОВА Нургуль Байтоковна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының киберқауіпсіздік және ақпараттық технологиялар кафедрасының докторанты, полиция майоры	Цифрлық технологиялардың әскери және арнайы білім берудегі келешегі
11:45-11:55	СОЛТАНБЕКОВА Гүлбакша Сарыбаевна	Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқытудың заманауи әдістері

	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының қосымша білім беру факультетінің аға оқытушы-әдіскері, полиция подполковнигі	
11:55-12:05	ЖАНДЫБАЕВА Сауле Сериковна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының жалпы білім беретін пәндер кафедрасының аға оқытушысы, г.ғ.м.	Использование цифровых технологий для контроля знаний по Истории Казахстана
12:05-12:15	СОЛТАНБЕКОВА Гүлбакша Сарыбаевна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының қосымша білім беру факультетінің аға оқытушы-әдіскері, полиция подполковнигі, АБЫЛҚАСИМОВА Айнур Шайзадақызы Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, з.ғ.м., полиция подполковнигі	Бейне сабақтарды әзірлеу және пайдалану бойынша ұсыныстар
12:15-12:25	КАЙРАТОВА Арайлым Кайратовна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының оқытушысы, г.ғ.м., полиция лейтенанты	Nearpod және мультимедиялық ойындар интеграциясы: курсанттарды интерактивті оқытудың жаңаша аспектілері
12:25-12:35	СЕРУБАЙ Асель Канатовна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының жалпы білім беретін пәндер кафедрасының оқытушысы, п.ғ.м.	Integration of modern digital educational technologies into the teaching foreign languages
12:35-12:45	ДАУЕНОВА Жанат Шормановна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы жалпы білім беретін пәндер кафедрасының оқытушысы, п.ғ.м.	Роль искусственного интеллекта в персонализации обучения военных специалистов
12:45-13:00	Қорытынды жасау. Қарар шығару. Дөңгелек үстелдің жұмысын жабу. Естелік суретке түсу	

ПРОГРАММА
круглого стола «Современные цифровые образовательные технологии
в преподавании общеобразовательных дисциплин в военных, специальных
учебных заведениях Республики Казахстан»

Дата проведения	29 июня 2024 года
Место проведения	Конференцзал кафедры кибербезопасности и информационных технологий Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова
Время проведения	09.00 – 13.00 ч.
Организаторы	Профессорско-преподавательский состав кафедры общеобразовательных дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова
Участники	– профессорско-преподавательский состав Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова; – профессорско-преподавательский состав Костанайской академии МВД Республики Казахстан им. Ш. Кабылбаева; – профессорско-преподавательский состав Военно-инженерный институт радиоэлектроники и связи МО Республики Казахстан; – профессорско-преподавательский состав Военный институт сухопутных войск им. С. Нурмагамбетова МО Республики Казахстан; – профессорско-преподавательский состав Академии КНБ Республики Казахстан

Модераторы:	САДУАКАСОВА Дина Нигматуллаевна Начальник кафедры общеобразовательных дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.ф.н., полковник полиции в запасе БОБЕШ Роза Сабитқызы начальник отдела планирования и контроля Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, магистр образования (иностранные языки), магистр национальной безопасности и военного дела, капитан полиции
--------------------	--

09:00-09:05	ДИЛЬБАРХАНОВА Жанат Рахымжановна Вр.и.о. начальника Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, д.ю.н., полковник полиции	Приветственное слово
09:05-09:15	БОБЕШ Роза Сабитқызы Начальник отдела планирования и контроля Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, магистр образования (иностранные языки), магистр национальной безопасности и военного дела, капитан полиции	Педагогический дизайн как технология формирования иноязычной компетенции курсантов в контексте цифровой образовательной среды
09:15-09:25	САДУАКАСОВА Дина Нигматуллаевна Начальник кафедры общеобразовательных дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.ф.н., полковник полиции в запасе	Оқу үрдісінде заманауи цифрлық технологияларды қолдану мәселелері

09:25-09:35	КУЛТАЕВ Талгатбек Сейтханович Профессор кафедры уголовного процесса и криминалистики Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.и.н., полковник полиции в запасе	Білім беру үдерісінде цифрлық технологияларды қолдану тәжірибесінен
09:35-09:45	ҚАЛҚАМАНҰЛЫ Данияр Начальник кафедры общеюридических дисциплин Костанайской академии МВД Республики Казахстан им. Ш. Қабылбаева, PhD, подполковник полиции	Бастапқы кәсіптік даярлық курстарында оқытудың интерактивті әдістерін қолдана отырып заң пәндерін оқыту
09:45-09:55	АКЫЛБЕКОВА Асель Батырбаевна Заместитель начальника кафедры общеюридических дисциплин Костанайской академии МВД Республики Казахстан им. Ш. Қабылбаева, магистр права, подполковник полиции	Білім беру саласында ақпараттық технологияларды енгізудің өзекті мәселелері
09:55-10:05	КАСИМОВ Бейбит Салемович Начальник кафедры основ военной радиотехники и электроники Военно-инженерного института радиоэлектроники и связи МО Республики Казахстан, PhD, полковник, КСЕНОФОНТОВ Дмитрий Анатольевич Доцент – начальник цикла специальной радиотехники кафедры основ военной радиотехники и электроники Военно-инженерного института радиоэлектроники и связи МО Республики Казахстан, полковник, м.т.н.	Использование технологии виртуальной реальности в обучении курсантов Военно-инженерного института радиоэлектроники и связи
10:05-10:15	ТУКАНОВ Куанышбай Нурсапаевич Старший преподаватель кафедры инженерных войск и РХБ защиты Военного института сухопутных войск им. С. Нурмагамбетова МО Республики Казахстан полковник	Сравнительный анализ психологических особенностей деятельности войск РХБ защиты в ситуации боевых действий и чрезвычайных ситуациях
10:15-10:25	УРАЗБАЕВА Акжамал Машруповна Доцент Академии КНБ Республики Казахстан, к.и.н., ТАЛКАНБАЕВА Баян Есжановна Сотрудник Академии КНБ Республики Казахстан, к.ю.н.	Тарихты оқыту және тарихи сауаттылықты қалыптастыру
10:25-10:35	КОРЖУМБАЕВА Тамара Муслимовна Начальник кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан имени М.Есбулатова, к.ю.н., ассоциированный профессор, полковник полиции	Активные методы обучения в преподавании правовых дисциплин
10:35-10:45	КУРБАНОВА Гульнара Владиновна	Цифровые технологии в системе образования

	Доцент кафедры управления правоохранительной деятельностью Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., полковник полиции	
10:45-10:55	ЕЛУБАЕВА Акмарал Ескеновна Доцент кафедры общеобразовательных дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.ф.н.	Применение методики образовательной модели Liberal Arts на практических занятиях по русскому языку
10:55-11:05	ШОКАНОВА Евгения Валерьевна Доцент кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, ассоциированный профессор (доцент), полковник полиции	Технология развития критического мышления в учебном процессе при преподавании правовых дисциплин
11:05-11:15	АМРЕЕВА Актөлқын Айтхановна Доцент кафедры военной и тактико-специальной подготовки Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.п.н., подполковник полиции	Оқу үрдісіне цифрлық білім ресурстарын қолдану
11:15-11:25	УМБЕТОВА Айнура Адильбергеновна Старший преподаватель кафедры управления правоохранительной деятельностью Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.п.н., подполковник полиции	Әлеуметтік-психологиялық тренинг – курсанттардың оқу процесіне бейімділуі кезіндегі кедергілері жеңу технологиясы ретіне
11:25-11:35	АБЫЛҚАСИМОВА Айнура Шайзадақызы Старший преподаватель кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., подполковник полиции	Курсанттардың коммуникативтік дағдыларын дамытудың маңызы мен мәні
11:35-11:45	БЕЛҒОЖАЕВА Лаззат Серікбаевна Старший преподаватель кафедры кибербезопасности и информационных технологий Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, подполковник полиции, КУБАНОВА Нургуль Байтоковна Докторант кафедры кибербезопасности и информационных технологий Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, майор полиции	Цифрлық технологиялардың әскери және арнайы білім берудегі келешегі
11:45-11:55	СОЛТАНБЕКОВА Гүлбақша Сарыбаевна Старший преподаватель-методист факультета дополнительного образования, подполковник полиции	Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқытудың заманауи әдістері
11:55-12:05	ЖАНДЫБАЕВА Сауле Сериковна Старший преподаватель кафедры общеобразовательных дисциплин Алматинской академии МВД	Использование цифровых технологий для контроля знаний по Истории Казахстана

	Республики им. М. Есбулатова, м.г.н.	Казахстан	
12:05-12:15	СОЛТАНБЕКОВА Гүлбақша Сарыбаевна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының қосымша білім беру факультетінің аға оқытушы-әдіскері, полиция подполковнигі, АБЫЛҚАСИМОВА Айнұр Шайзадақызы Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, з.ғ.м., полиция подполковнигі		Бейне сабақтарды әзірлеу және пайдалану бойынша ұсыныстар
12:15-12:25	КАЙРАТОВА Арайлым Кайратовна Преподаватель кафедры административно- правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.г.н., лейтенант полиции		Nearpod және мультимедиялық ойындар интеграциясы: курсанттарды интерактивті оқытудың жаңаша аспектілері
12:25-12:35	СЕРУБАЙ Асель Канатовна Преподаватель кафедры общеобразовательных дис- циплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.п.н.		Integration of modern digital educational technologies into the teaching foreign languages
12:35-12:45	ДАУЕНОВА Жанат Шормановна Преподаватель кафедры общеобразовательных дис- циплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.п.н.		Роль искусственного интеллекта в персонализации обучения военных специалистов
12:45-13:00	Подведение итогов. Подготовка резолюции. Заккрытие работы круглого стола. Памятное фото		

**«Қазақстан Республикасының әскери, арнаулы оқу орындарында
жалпы білім беретін пәндерді оқытудағы заманауи цифрлық білім
беру технологиялары» атты дөңгелек үстелге қатысушылар
ТІЗІМІ**

№	Аты-жөні	Лауазымы
1.	ДИЛЬБАРХАНОВА Жанат Рахымжанқызы	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы бастығының у.м.а., з.ғ.д., полиция полковнигі
2.	БӨБЕШ Роза Сәбитқызы	Жоспарлау және бақылау бөлімінің бастығы, білім магистрі (шет тілдер), ұлттық қауіпсіздік және әскери ісі магистрі, полиция капитаны
3.	САДУАҚАСОВА Дина Нигматуллаевна	Жалпы білім беретін пәндер кафедрасының бастығы, ф.ғ.к., запастағы полиция полковнигі
4.	ҚҰЛТАЕВ Талғатбек Сейітханұлы	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы қылмыстық процесс және криминалистика кафедрасының профессоры, т.ғ.к., запастағы полиция полковнигі
5.	ҚАЛҚАМАНҰЛЫ Данияр	Қазақстан Республикасы ІІМ Ш. Қабылбаев атындағы Қостанай академиясының жалпы заң пәндері кафедрасының бастығы, Философия докторы Phd, полиция подполковнигі
6.	АҚЫЛБЕКОВА Асель Батырбаевна	Қазақстан Республикасы ІІМ Ш.Қабылбаев атындағы Қостанай академиясының жалпы заң пәндері кафедрасы бастығының орынбасары, құқық магистрі, полиция подполковнигі
7.	КАСИМОВ Бейбит Салемович	PhD, әсері радиотехника және электроника негіздері кафедрасының бастығы, полковник
8.	КСЕНОФОНТОВ Дмитрий Анатольевич	Радиоэлектроника және байланыс әскери-инженерлік институтының әскери радиотехника және электроника негіздері кафедрасының доценті полковник
9.	ТУКАНОВ Куанышбай Нурсапаевич	С. Нұрмағамбетов атындағы Құрлық әскерлерінің әскери институтының инженерлік әскерлер және РХБ қорғау кафедрасының аға оқытушысы полковник
10.	УРАЗБАЕВА Ақжамал Машруповна	ҚР ҰҚК Академиясының доценті, т.ғ.к.
11.	ТАЛКАНБАЕВА Баян Есжановна	ҚР ҰҚК Академиясының қызметкері, з.ғ.к.
12.	КОРЖУМБАЕВА Тамара Муслимовна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының бастығы, з.ғ.к., қауымдастырылған профессор (доцент), полиция полковнигі
13.	КУРБАНОВА Гульнара Владиновна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы Құқық қорғау қызметін басқару кафедрасының доценті, з.ғ.м., қауымдастырылған профессор (доцент), полиция полковнигі
14.	ЕЛУБАЕВА Ақмарал Ескеновна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы жалпы білім беретін пәндер кафедрасының доценті, ф.ғ.к.
15.	ШОКАНОВА Евгения Валерьевна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының доценті, қауымдастырылған профессор (доцент), полиция полковнигі

16.	АМРЕЕВА Ақтолқын Айтхановна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы Әскери және арнайы-тактикалық даярлық кафедрасының аға оқытушысы, с.ғ.к., полиция подполковнигі
17.	УМБЕТОВА Айнұр Әділбергенқызы	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы Құқық қорғау қызметін басқару кафедрасының аға оқытушысы, п.ғ.м., полиция подполковнигі
18.	АБЫЛҚАСИМОВА Айнұр Шайзадақызы	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, з.ғ.м., полиция подполковнигі
19.	БЕЛҒОЖАЕВА Лаззат Серікбаевна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы киберқауіпсіздік және ақпараттық технологиялар кафедрасының аға оқытушысы полиция подполковнигі
20.	КУБАНОВА Нургуль Байтоковна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы киберқауіпсіздік және ақпараттық технологиялар кафедрасының докторанты полиция майоры
21.	СОЛТАНБЕКОВА Гүлбақша Сарыбаевна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы қосымша білім беру факультетінің аға оқытушы-әдіскері полиция подполковнигі
22.	ЖАНДЫБАЕВА Сауле Сериковна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы жалпы білім беретін пәндер кафедрасының аға оқытушысы, г.ғ.м.
23.	КАЙРАТОВА Арайлым Кайратовна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының оқытушысы, гуманитарлық ғылымдар магистрі, полиция лейтенанты
24.	СЕРУБАЙ Әсел Қанатқызы	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы жалпы білім беретін пәндер кафедрасының оқытушысы, ф.ғ.м.
25.	ДАУЕНОВА Жанат Шормановна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы жалпы білім беретін пәндер кафедрасының оқытушысы, ф.ғ.м.

СПИСОК
участников круглого стола «Современные цифровые образовательные технологии
в преподавании общеобразовательных дисциплин в военных, специальных
учебных заведениях Республики Казахстан»

№	ФИО	Должность
1.	ДИЛЬБАРХАНОВА Жанат Рахымжановна	Вр.и.о. начальника Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, д.ю.н., полковник полиции
2.	БӨБЕШ Роза Сәбитқызы	Начальник отдела планирования и контроля Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, магистр образования (иностранные языки), магистр национальной безопасности и военного дела, капитан полиции
3.	САДУАКАСОВА Дина Нигматуллаевна	Начальник кафедры общеобразовательных дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.ф.н., полковник полиции в запасе
4.	КУЛТАЕВ Талгатбек Сейтханович	Профессор кафедры уголовного процесса и криминалистики Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.и.н., полковник полиции в запасе
5.	ҚАЛҚАМАНҰЛЫ Данияр	Начальник кафедры общеюридических дисциплин Костанайской академии МВД Республики Казахстан им. Ш. Қабылбаева, PhD, подполковник полиции
6.	АКЫЛБЕКОВА Асель Батырбаевна	Заместитель начальника кафедры общеюридических дисциплин Костанайской академии МВД Республики Казахстан им. Ш. Қабылбаева, магистр права, подполковник полиции
7.	КАСИМОВ Бейбит Салемович	Начальник кафедры основ военной радиотехники и электроники Военно-инженерного института радиоэлектроники и связи МО Республики Казахстан, PhD, полковник
8.	КСЕНОФОНТОВ Дмитрий Анатольевич	Доцент – начальник цикла специальной радиотехники кафедры основ военной радиотехники и электроники Военно-инженерного института радиоэлектроники и связи МО Республики Казахстан, м.т.н., полковник,
9.	ТУКАНОВ Куанышбай Нурсапаевич	Старший преподаватель кафедры инженерных войск и РХБ защиты Военного института сухопутных войск им. С. Нурмагамбетова МО Республики Казахстан полковник
10.	УРАЗБАЕВА Акжамал Машруповна	Доцент Академии КНБ Республики Казахстан, к.и.н.
11.	ТАЛКАНБАЕВА Баян Есжановна	Сотрудник Академии КНБ Республики Казахстан, к.ю.н.
12.	КОРЖУМБАЕВА Тамара Муслимовна	Начальник кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан имени М. Есбулатова, к.ю.н., ассоциированный профессор, полковник полиции
13.	КУРБАНОВА Гульнара Владиновна	Доцент кафедры управления правоохранительной деятельностью Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., полковник полиции
14.	ЕЛУБАЕВА Акмарал Ескеновна	Доцент кафедры общеобразовательных дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.ф.н.
15.	ШОКАНОВА Евгения Валерьевна	Доцент кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, ассоциированный профессор (доцент), полковник полиции

16.	АМРЕЕВА Актолкын Айтхановна	Доцент кафедры военной и тактико-специальной подготовки Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.п.н., подполковник полиции
17.	УМБЕТОВА Айнур Адильбергеновна	Старший преподаватель кафедры управления правоохранительной деятельностью Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.п.н., подполковник полиции
18.	АБЫЛКАСИМОВА Айнұр Шайзадақызы	Старший преподаватель кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., подполковник полиции
19.	БЕЛҒОЖАЕВА Лаззат Серікбаевна	Старший преподаватель кафедры кибербезопасности и информационных технологий Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, подполковник полиции
20.	КУБАНОВА Нургүль Байтоковна	Докторант кафедры кибербезопасности и информационных технологий Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова майор полиции
21.	СОЛТАНБЕКОВА Гүлбақша Сарыбаевна	Старший преподаватель-методист факультета дополнительного образования, подполковник полиции
22.	ЖАНДЫБАЕВА Сауле Сериковна	Старший преподаватель кафедры общеобразовательных дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.г.н.
23.	КАЙРАТОВА Арайлым Кайратовна	Преподаватель кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.г.н., лейтенант полиции
24.	СЕРУБАЙ Асель Канатовна	Преподаватель кафедры общеобразовательных дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.п.н.
25.	ДАУЕНОВА Жанат Шормановна	Преподаватель кафедры общеобразовательных дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.п.н.

ДИЛЬБАРХАНОВА
Жанат Рахымжанқызы
Қазақстан Республикасы ІІМ
М. Есболатов атындағы Алматы
академиясы бастығының м.у.а.,
з.ғ.д., полиция полковнигі

Құрметті әріптестер, құрметті дөңгелек үстелге қатысушылар!

Заманауи білім берудің маңызды және өзекті тақырыптарының бірі – жалпы білім беретін пәндерді оқытудағы цифрлық білім беру технологияларына арналған іс-шарамызға қош келдіңіздер! Бұл технологиялардың Қазақстан Республикасының әскери және арнаулы оқу орындарында оқу үдерісін заманауи тұрғыда ұйымдастырудағы маңыздылығын ерекше атап өту қажет.

Бүгінгі күн біз үшін, білім мен ғылым саласының мамандары үшін, білім беруді цифрландырудың жаңа мүмкіндіктері мен міндеттерін талқылау мақсатында бас қосудың бірегей мүмкіндігі болып табылады. Бұл үдерістегі әскери және арнаулы оқу орындарының рөлі олардың бірегей міндеттері мен талаптарын ескере отырып ерекше маңызды.

Цифрлық технологиялар білімді беру әдістерін ғана емес, тәжірибесін де өзгертеді. Олар оқытуды жекелендіруге, сыни тұрғыдан ойлауды дамытуға және білім беру үдерісіне инновациялық тәсілдерді қолдануға жаңа мүмкіндіктер ашады.

Бүгінгі біздің міндетіміз – жалпы білім беретін пәндерді оқытуда цифрлық білім беру технологияларын қолданудың тиімді тәжірибелерін анықтау және оларды Қазақстан Республикасының білім беру ұйымдарында одан әрі нығайту үшін қандай қадамдар жасауға болатынын талқылау. Біздің бірлескен тәжірибеміз бен пікір алмасуымыз білім беру тәжірибесінің көкжиегін кеңейтіп қана қоймай, болашақ міндеттер үшін мамандарды дайындау сапасын арттыруға да септігін тигізетініне сенімдімін. Барлығыңызға нәтижелі пікірталас тілеймін және дөңгелек үстелдің қорытындылары жемісті болады деп үміттенемін.

Назарларыңызға және білімнің болашағы туралы осы маңызды диалогқа қосқан үлестеріңізге рахмет!

БӨБЕШ

Роза Сабитқызы

начальник отдела планирования и контроля
Алматинской академии МВД
Республики Казахстан им. М. Есбулатова,
магистр образования (иностранные языки),
магистр национальной безопасности
и военного дела, капитан полиции

ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ДИЗАЙН КАК ТЕХНОЛОГИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ КУРСАНТОВ В КОНТЕКСТЕ ЦИФРОВОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

В современном мире, где глобализация требует от специалистов владения иностранными языками, важность формирования иноязычной компетенции в образовательных учреждениях становится все более актуальной. Особенно в контексте ведомственных учебных заведений, где курсанты готовятся к выполнению профессиональных обязанностей, владение иностранными языками необходимо как инструмент коммуникации в международных и мультикультурных средах.

Формирование иноязычной компетенции у курсантов ведомственных учебных заведений может сталкиваться с рядом **специфических проблем**:

1. **Ограниченные ресурсы и доступ к обучению:** В некоторых ведомственных учебных заведениях может не хватать современных учебных материалов, оборудования и доступа к высококачественным онлайн-курсам или образовательным платформам.

2. **Недостаточная мотивация иноязычного обучения:** Курсанты могут испытывать недостаточную мотивацию изучать иностранный язык из-за его воспринимаемой значимости для их будущих профессиональных потребностей.

3. **Отсутствие практической направленности:** Недостаток возможностей для реального использования изучаемого языка в повседневных или профессиональных ситуациях может затруднять практическое применение усвоенных знаний.

4. **Особенности учебных программ и методик:** Учебные программы могут быть недостаточно адаптированы к специфике военной или другой службы, что затрудняет эффективное обучение иностранному языку в контексте специфических профессиональных требований.

5. **Проблемы со структурой обучения и временем:** Интенсивный график и специфика профессиональной подготовки могут ограничивать время, которое курсанты могут уделить изучению иностранного языка.

6. **Необходимость адаптации методик под специфику аудитории:** Ведомственные учебные заведения могут иметь свои специфические требования и особенности, которые требуют адаптации образовательных методик и подходов.

Решение данных проблем требует комплексного подхода, включающего модернизацию учебных программ, интеграцию современных образовательных технологий и платформ, мотивационную работу с курсантами, а также создание условий для практического применения изучаемого языка.

Цифровая образовательная среда открывает перед педагогами и студентами новые возможности для эффективного и интерактивного изучения иностранных языков. Одной из ключевых технологий, способствующих этому процессу, является **педагогический дизайн**, представляющий собой систематический подход к созданию образовательных программ и курсов, учитывающий потребности и особенности учащихся, а также использующий передовые педагогические методики и технологии.

Педагогический дизайн в контексте формирования иноязычной компетенции курсантов в условиях цифровой образовательной среды играет ключевую роль. Эта технология объединяет методы и стратегии обучения с использованием цифровых инструментов для эффективного достижения образовательных целей.

Модели педагогического дизайна представляют собой систематические подходы к разработке образовательных программ, курсов и учебных материалов. Они помогают структурировать и организовать процесс обучения, учитывая разнообразные аспекты, такие как цели обучения, методы обучения, оценка результатов и использование технологий.

Вот несколько распространенных моделей педагогического дизайна:

1. **ADDIE (Analysis, Design, Development, Implementation, Evaluation):**

– **Анализ (Analysis):** Оценка потребностей учащихся и определение образовательных целей.

– **Дизайн (Design):** Разработка структуры обучения, выбор методов и материалов.

– **Разработка (Development):** Создание учебных материалов и курсов.

– **Внедрение (Implementation):** Осуществление обучения и использование учебных материалов в практике.

– **Оценка (Evaluation):** Оценка результатов обучения и эффективности программы.

Эта модель акцентирует внимание на последовательности этапов и систематическом подходе к разработке образовательных программ.

2. **SAM (Successive Approximation Model):**

– Модель, которая предполагает итеративный процесс разработки, включающий множественные итерации анализа, проектирования и разработки, с последующим тестированием и внедрением учебных материалов.

3. **Dick and Carey Model:**

– Модель, основанная на идеях ADDIE, но с более строгим акцентом на системный подход к анализу потребностей, разработке спецификаций, разработке учебных материалов и оценке эффективности.

4. **Merrill's Principles of Instruction:**

– Эта модель основывается на пяти базовых принципах инструкции (activation, demonstration, application, integration, and feedback), которые направляют процесс разработки и реализации образовательных программ.

5. **Rapid Prototyping Model:**

– Модель, которая подразумевает быстрое создание прототипов учебных материалов для проверки их эффективности и адаптации на ранних стадиях разработки.

Каждая из этих моделей имеет свои преимущества и может быть адаптирована в зависимости от специфики образовательной задачи, целевой аудитории и доступных ресурсов. Педагогический дизайн включает выбор и адаптацию модели в соответствии с конкретными образовательными целями и условиями, чтобы обеспечить эффективное и качественное обучение.

Применение модели ADDIE (Analysis, Design, Development, Implementation, Evaluation) в формировании иноязычной компетенции курсантов учебных заведений МВД (Министерства внутренних дел) может быть особенно полезным, учитывая специфику требований и профессиональных задач, стоящих перед будущими сотрудниками в сфере правопорядка. Рассмотрим каждый этап модели в контексте формирования иноязычной компетенции:

1. **Анализ (Analysis):**

– На этом этапе проводится анализ потребностей и возможностей курсантов учебных заведений МВД в отношении иноязычной компетенции. Определяются цели обучения и специфика требуемых языковых навыков в контексте правоприменительной деятельности.

2. **Дизайн (Design):**

– На основе результатов анализа разрабатывается дизайн образовательной программы. Определяются структура обучения, выбор методов обучения (например, интенсивные курсы, онлайн-платформы, симуляционные тренинги), учебные материалы (учебники, мультимедийные ресурсы) и критерии оценки успехов в изучении языка.

3. **Разработка (Development):**

– На этом этапе создаются учебные материалы и курсы, включая разработку учебных программ, подготовку учебных пособий, адаптацию цифровых ресурсов и других образовательных инструментов.

4. **Внедрение (Implementation):**

– Внедрение обучающих программ и курсов в практику обучения курсантов. Это включает планирование времени и ресурсов для обучения, проведение занятий с использованием разработанных учебных материалов, обеспечение доступа к техническим и методологическим поддержкам.

5. **Оценка (Evaluation):**

– После завершения обучающих курсов проводится оценка достижений курсантов в изучении иностранного языка. Оценка может включать как формальные тестирования, так и анализ результатов в процессе обучения. Полученные данные используются для оценки эффективности образовательных программ и внесения корректив в процесс обучения.

В настоящее время существует достаточно широкий выбор различных цифровых образовательных инструментов, облегчающих профессиональную деятельность преподавателей, среди них открытые онлайн-ресурсы, программные оболочки, интерактивные шаблоны. Знание особенностей их организации способствует развитию цифровой образовательной среды в целом и персональной цифровой среды педагога в частности. В зависимости от их предназначения они помогают педагогам в поиске и накоплению необходимой информации, ее анализу, обобщению, систематизации, хранению, демонстрации, трансляции, осуществлению контроля и оценки учебных достижений обучающихся.

Хотелось бы поподробнее остановиться на этапах Design и Development представленной ADDIE модели.

Как мы уже выяснили, этап **Design** (проектирование, моделирование) предполагает конструирование, проектирование или создание курса, иными словами, той траектории обучения, которая наилучшим способом будет обеспечивать формирование иноязычной компетенции курсантов.

Для этих целей нами был запущен проект «**English Movie Night**», основная цель которого заключается в формировании межкультурно-коммуникативной компетенции курсантов 1 курса. В данном проекте участвуют курсанты с продвинутым уровнем языковой подготовки. В целях формирования профессиональной иноязычной подготовки курсантов, а также с целью поддержания их мотивации к изучению языка нами был выбран телесериал «911», который наилучшим образом соответствует всем требованиям, предъявляемым к учебным видеоматериалам – профессиональная направленность содержания видеоматериала (*правоохранительная деятельность, профессионально-ориентированные кейсы «Землетрясение», «Наводнение», «Семейно-бытовое насилие», «Наркопреступления», «Авария»*), языковая сложность, длительность, новизна, аутентичность.

В рамках данного проекта, реализуется следующий этап – Development (разработка). Здесь для обеспечения методического сопровождения преподаватели создают учебно-методические разработки, включающие до и после просмотрные задания, глоссарии, кейсы.

Работа с художественным видеофильмом в обучении иностранному языку курсантов учебных заведений МВД может быть структурирована следующим образом:

Этап 1: Подготовка к просмотру

1. **Выбор материала:** Выберите художественный фильм, который соответствует уровню знаний и интересам курсантов. Убедитесь, что фильм подходит по возрасту и не содержит материал, неуместный для обучения.

2. **Определение целей:** Определите языковые и культурные цели, которые вы хотите достичь через просмотр фильма. Это может включать изучение новой лексики, улучшение аудирования, понимание культурных аспектов и т.д.

3. **Предварительное введение:** Введение к фильму с объяснением контекста, основных персонажей и особенностей сюжета поможет курсантам лучше ориентироваться в происходящем.

Этап 2: Просмотр и анализ

1. **Первичный просмотр:** Первый просмотр фильма без пауз и активного анализа для понимания общего сюжета и атмосферы.
2. **Активный просмотр:** Во время второго просмотра фильма используйте паузы для обсуждения ключевых моментов, новой лексики и непонятных фраз. Это поможет углубить понимание иностранного языка.
3. **Обсуждение:** После просмотра обсудите фильм в группе. Обсуждайте языковые структуры, лексику, культурные особенности, а также впечатления и мнения о фильме.

Этап 3: Углубление и повторение

1. **Упражнения на понимание:** Проведите упражнения на понимание слушаемого, основанные на отрывках из фильма или аудиофайлах с ключевыми сценами.
2. **Повторение лексики и грамматики:** Используйте новые слова и выражения из фильма в упражнениях на письменное и устное использование, чтобы закрепить их в памяти курсантов.
3. **Творческие задания:** Дайте курсантам возможность создать свои собственные рассказы или диалоги, используя язык и ситуации, которые они видели в фильме.

Этап 4: Оценка и рефлексия

1. **Тестирование:** Проведите тестирование, чтобы оценить усвоение курсантами новой лексики и языковых структур, изученных через фильм.
2. **Рефлексия:** Проведите обсуждение, чтобы курсанты могли поделиться своими мыслями о том, насколько полезным был этот метод обучения для них и что они могли бы сделать по-другому.

Использование художественных фильмов в обучении иностранному языку представляет собой мощный и мотивирующий метод, который способствует не только улучшению языковых навыков, но и глубже пониманию культурных аспектов страны, говорящей на этом языке.

Педагогический дизайн не является простым созданием учебных материалов или программ. Это комплексный подход, включающий в себя исследование педагогических методик, применение передовых технологий, адаптацию к специфическим потребностям обучающихся и оценку результатов. Он направлен на создание эффективной и стимулирующей образовательной среды, способствующей активному участию и глубокому усвоению знаний.

Применение модели ADDIE в учебных заведениях МВД обеспечивает системный и структурированный подход к разработке образовательных программ, что особенно важно в обучении иностранному языку для будущих сотрудников правоохранительных органов.

Педагогический дизайн в контексте формирования иноязычной компетенции в ведомственных учебных заведениях не только способствует достижению высоких результатов в обучении, но и подготавливает курсантов к успешной профессиональной деятельности в условиях глобализации и международного взаимодействия. Применение педагогического дизайна в цифровой образовательной среде помогает не только эффективно формировать иноязычную компетенцию курсантов, но и создавать стимулирующие и интерактивные образовательные опыты, способствующие более глубокому усвоению знаний и навыков.

Литература

1. Курносова А.С. Основы педагогического дизайна / Курс лекций. – Челябинск, 2014. – С. 168.
2. Асламова Т.В. Педагогический дизайн и обучение иностранному языку в вузе. / Образование. Наука. Научные кадры. – 2021 / №1 – С. 132-134
3. Кочурина Т.С. «Педагогический дизайн»: сущность и структура // Преподаватель XXI век. 2022. №1. Часть 1. С. 21–29. DOI: 10.31862/2073-9613-2022-1-21-29
4. R.A. Reiser, «A history of instructional design and technology Part II: A history of instructional design,» *Educational Technology Research and Development*, Vol. 49, No. 2, pp. 57-67, 2001.
5. Reigeluth, C.M. (2013). *Instructional design theories and models: An overview of their current status*. U.S.A.: Routledge.

6. Hsu TC, Lee-Hsieh J, Turton MA, Cheng SF. Using the ADDIE model to develop online continuing education courses on caring for nurses in Taiwan. *J Contin Educ Nurs*. 2014;45(3):124-31.
7. Беленко Т.В., Исаев И.Ф. Педагогический дизайн в системе профессиональной подготовки будущего учителя/ Т.В. Беленко, И.Ф. Исаев // Электронный научно-публицистический журнал «Homo Cyberus». – 2021. – №1 (10). [Электронный ресурс] – URL: http://journal.homocyberus.ru/Belenko_TV_Isaev_IF_1_2021/
8. Youhasan et al. BMC Nursing (2021). Exploring the pedagogical design features of the flipped classroom in undergraduate nursing education: a systematic review. <https://doi.org/10.1186/s12912-021-00555-w>
9. Зенкина С.В., Панкратова О.П. (2014). Аналитический обзор современных информационных образовательных технологий. *Вестник РУДН. Серия: Информатизация образования*. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiticheskiy-obzor-sovremennyh-informatsionnyh-obrazovatelnyh-tehnologiy> (дата обращения: 09.12.2021).
10. Konovalova S.A., Kashina N.I., Tagiltseva N.G., Ward S.V., Valeeva E.M., & Mokrousov S.I. (2019). Application of smart-education technologies in the institutions of the Russian system of additional education of children. *Smart Innovation, Systems and Technologies*, 99. https://doi.org/10.1007/978-3-319-92363-5_19.
11. Spector J.M. The potential of smart technologies for learning and instruction // *International Journal of Smart Technology and Learning*. - January 2016. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/305953505_The_potential_of_smart_technologies_for_learning_and_instruction
12. Рубцов В.В., Ивошина Т.Г. Проектирование развивающей образовательной среды школы. – М.: МГППУ, 2002. – С. 272. URL: <http://www.psychlib.ru/inc/absid.php?absid=11632>.
13. Ясвин В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. –М.: Смысл, 2001. – С. 365.
14. Асанов С.А., Акименко Г.В. Педагогический дизайн и педагогическое проектирование как эффективные технологии организации образовательного процесса в вузе. Электронный научный журнал «Дневник науки» – 2020 (8). www.dnevniknauki.ru | СМЭИ ЭЛ №ФС 77-68405 ISSN 2541-8327.
15. Ширинкина Е.В. Проектирование педагогического дизайна образовательной среды университета / Вестник СПбГИК № 1 (46) март 2021 – С. 156-162.
16. Gros B. The design of smart educational environments. *Smart Learning Environments* [Internet]. 2016 [cited 2023 June 15]; 3: 15. Available from: DOI 1186/s40561-016-0039-x.
17. Kitibyeva A., Sarzhanova G., Bobesh R. Implementation of smart technologies in the internal ecosystem of university // // Bulletin of Abay KazNPU Series «Pedagogical Sciences» – #2(78) – 2023. <https://doi.org/10.51889/2959-5762.2023.78.2.009>

САДУАҚАСОВА

Дина Нигматуллаевна

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының кәсіби даярлық факультетінің жалпы білім беретін пәндер кафедрасының бастығы, запастағы полиция полковнигі, ф.ғ.к.

ОҚУ ҮРДІСІНДЕ ЗАМАНАУИ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Заманауи цифрлық технологиялардың ерекшелігі бүгінгі күні өте үлкен. Олар білім беру процесін түбегейлі өзгертіп, білім алушылар мен оқытушыларға жаңа мүмкіндіктер ұсынады. Бұл технологиялар оқу материалдарын интерактивті және қызықты етуге, білім алушылардың белсенділігін арттыруға және оқу үрдісін жеке қажеттіліктерге бейімдеуге мүмкіндік береді.

Цифрлық құралдар, мысалы, виртуалды сыныптар мен онлайн платформалар, білімге қол жеткізуді жеңілдетеді. Білім алушылар әлемнің кез келген нүктесінен сабақтарға қатысып, ақпаратқа қол жеткізе алады. Сонымен қатар, білім беру ұйымдары цифрлық технологияларды қолдана отырып, оқу материалдарын тиімді басқаруға, білімді бағалауды автоматтандыруға мүмкіндік алады.

Алайда, цифрлық технологиялардың енгізілуі бірқатар мәселелермен де байланысты. Олардың қатарында қолжетімділік теңсіздігі, техникалық қиындықтар, сондай-ақ оқытушылардың жаңа технологияларды игерудегі қиындықтары бар. Сондықтан, білім беру саласындағы цифрлық технологияларды тиімді пайдалану үшін институционалдық қолдау мен кәсіби дамыту қажет.

Заманауи цифрлық технологияларды қолданудың мүмкіндіктері.

1. Увеличение доступности образования

Цифрлық технологиялардың негізгі артықшылықтарының бірі – білім алудың қолжетімділігі. ЮНЕСКО мәліметтеріне сәйкес, әлем бойынша шамамен 1,5 миллиард оқушы COVID-19 пандемиясы салдарынан мектептердің жабылуымен бетпе-бет келді. Нәтижесінде, көптеген оқу орындары Zoom, Google Classroom және Moodle сияқты онлайн платформаларды пайдалануға көшті, бұл оқу процесін жалғастыруға мүмкіндік берді. Оқытушылардың 80%-ы технологияларды қолдану арқылы білім алушылар үшін оқу материалдарына қолжетімділіктің жақсарғанын атап өткенін көрсеткен.

Цифрлық технологиялар білім беру процесін әрбір оқушының қажеттіліктеріне бейімдеуге мүмкіндік береді.

Интерактивті технологиялар, мысалы, виртуалды шындық (VR) және толықтырылған шындық (AR), білім алуды қызықты әрі тартымды етеді. Ғылыми әдебиеттердегі зерттеулерде VR-ды оқу барысында пайдалану білім алушылардың қатысу деңгейін 60%-ға арттыратынын көрсетті. Бұл күрделі концепцияларды жақсы түсінуге және ақпаратты есте сақтауды жақсартуға ықпал етеді.

Заманауи технологиялар сыни ойлауды және ынтымақтастық дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Trello және Slack сияқты бірлескен жұмыс платформалары білім алушыларға топта жобалармен жұмыс істеуге мүмкіндік беріп, коммуникация дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі. Ғалымдардың зерттеулеріне сүйенсек, мұндай платформаларды пайдалану білім алушылардың топта жұмыс істей алу қабілетін және ақпаратты сыни талдауға деген дағдыларын жақсартатынын көрсетеді.

Цифрлық технологиялар білім беру ресурстарына қолжетімділікті қамтамасыз етеді. Білім алушылар онлайн кітапханаларды, видео сабақтарды және интерактивті модульдерді пайдаланып, өздігінен оқуға мүмкіндік алады.

Сонымен қатар, цифрлық технологиялар оқытушыларға білім алушылардың прогрессін тиімдірек бақылауға мүмкіндік береді. Оқыту басқару жүйелерін пайдалану білім алушылардың жетістіктерін талдау және оқу барысындағы әлсіз тұстарды анықтау үшін құралдар ұсынады. Ол өз кезегінде білім алушылардың қажеттіліктерін жақсы түсінуге және оқыту әдістерін бейімдеуге көмектесетіні тәжірибеде көрінуде.

Заманауи цифрлық технологияларды оқу процесінде пайдалану артықшылықтары айқын. Олар тек білім алудың қолжетімділігін және сапасын арттырып қана қоймай, қазіргі әлемде қажетті дағдыларды дамытуға да ықпал етеді. Сонымен бірге, оқыту процесін тиімді, қызықты және бейімделгіш етеді. Технологияларды білімге интеграциялауды жалғастыру маңызды, өйткені бұл білім алушыларды болашақтың сынақтарына дайындауға көмектеседі.

Заманауи цифрлық технологияларды қолданудың проблемалары.

Заманауи цифрлық технологиялар білім беру процесін түбегейлі өзгертіп, оқу мен өзара әрекеттесу үшін жаңа мүмкіндіктер ашты. Олар білім алушыларға көптеген ресурстарға қолжетімділікті ұсынып, өздігінен оқу және зерттеу жүргізу үшін кең мүмкіндіктер жасайды. Онлайн платформалар, интерактивті модульдер және мультимедиялық материалдар білім алуды қызықты әрі тартымды етеді, бұл білім алушылардың қатысуын және мотивациясын арттыруға ықпал етеді.

Дегенмен, технологияларды білім беру саласына енгізу мұқият қарауды және талдауды талап ететінін ескеру маңызды, өйткені тиімді әрі үйлесімді білім беру ортасын құру үшін қажетті. Сол үшін, заманауи цифрлық технологияларды қолданудағы туындайтын проблемаларға тоқтала кеткен жөн.

Ең маңызды проблемалардың бірі – технологияларға қолжетімділіктегі теңсіздік. Әр түрлі аймақтар мен әлеуметтік топтарда техникалық құралдармен және интернетпен қамтамасыз етілу деңгейі айтарлықтай ерекшеленуі мүмкін. Бұл білім беру мүмкіндіктерінде алшақтық туғызады, себебі, мүмкіндіктері төмен отбасылардан немесе шалғай аудандардан келген білім алушылар өздерінің артықшылықтары бар құрдастарына қарағанда қолайсыз жағдайда болады.

Заманауи технологиялар ең жауапты сәтте қиындық туғызуы мүмкін. Техникалық құрал-жабдықтың, бағдарламалық қамтамасыз етудің немесе интернет байланысының істен шығуы оқу уақытын жоғалтуға және білім алушылар мен оқытушыларда мотивацияның төмендеуіне әкелуі мүмкін. Техникалық қолдаудың қажеттілігі оқу орындарынан қосымша ресурстар мен күш-жігерді талап етеді.

Инновациялық технологияларды сәтті пайдалану үшін оқытушыларда тиісті дағдылар болуы керек. Өкінішке орай, барлық оқытушылар жаңа құралдар мен оқу әдістеріне тез бейімделуге дайын немесе қабілетті емес. Бұл технологияларды тиімді пайдаланбауға және білім беру процесінің сапасының төмендеуіне әкелуі мүмкін.

Оқытудағы ең маңызды аспектілердің бірі – білім алушылар мен оқытушылар арасындағы өзара әрекеттесу. Технологияларға тым тәуелділік жеке байланыстарды азайтып, білім алушылардың әлеуметтік және эмоционалдық дамуына теріс әсер етуі мүмкін. Виртуалды қарым-қатынас әрдайым жанды өзара әрекеттесуді алмастыра алмайды, ал бұл ынтымақтастық пен коммуникация дағдыларын қалыптастыру үшін өте маңызды.

Оқыту процесінде технологияларды пайдалану білім алушылардың назарын бөлуі мүмкін. Мобильді құрылғылар мен интернетке қолжетімділік көптеген көңіл көтеру мүмкіндіктерін ұсынады, бұл оқу материалдарына назар аудару мен шоғырлану деңгейін төмендетуі мүмкін. Бұл проблема оқытушылар мен білім алушылардың өздерінің тарапынан назар аударуды талап етеді.

Интернет платформалары мен цифрлық ресурстар білім алушылардың жеке ақпараттарына қауіп төндіруі мүмкін. Деректердің қауіпсіздігі, кибербуллинг және басқа да қауіп-қатерлер оқу процесіне және білім алушылардың жалпы жағдайына теріс әсер етуі мүмкін. Оқу орындары білім алушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуге және олардың деректерін қорғауға дайын болуы керек.

Технологияларды оқу процесіне интеграциялау оқу жоспарларын қайта қарауды және бейімдеуді талап етеді. Бұл әкімшілік пен оқытушылардан күш-жігерді, белгілі бір уақытты қажет ететін, курстардың мазмұнын жаңарту, жаңа оқу және бағалау әдістерін әзірлеуді талап ететін күрделі процесс.

Интернетте көптеген білім беру ресурстары қол жетімді болса да, олардың барлығы жоғары сапалы емес. Оқытушылар білім алушыларды өзекті және сенімді ақпаратты мұқият таңдауын, контентті бағалап, оны іріктей алуын үйретуі тиіс.

Сондықтан, білім беру процесінде технологияларды тиімді пайдалану үшін оқытушылар мен білім алушылардың арасында тығыз байланыс орнату, сондай-ақ оқу материалдарының сапасы мен қолжетімділігін қамтамасыз ету маңызды. Технологиялар білім беру ортасын жаңа деңгейге көтеру үшін қуатты құрал бола отырып, олардың мүмкіндіктерін толыққанды жүзеге асыру үшін дұрыс стратегия мен көзқарас қажет. Сондықтан, цифрлық технологиялардың білім беру процесіне интеграциялануы тек оң нәтижелерге қол жеткізу үшін ғана емес, сонымен қатар білім беру жүйесінің тұрақты дамуы үшін де қажет.

Білім беру мен басқару процесін жеңілдетуге арналған цифрлық құралдарды қолдану ерекшеліктері.

Заманауи цифрлық технологиялардың білім берудегі қолданылуына байланысты кемшіліктер мен қауіп-қатерлерге қарамастан, олардың артықшылықтары мен білім беру процесін жақсарту әлеуеті даусыз. Цифрлық технологиялар интерактивті, қолжетімді және персонализацияланған оқу ортасын жасауға мүмкіндік береді, бұл қазіргі әлемде ерекше маңызға ие.

Осы тұрғыда білім сапасын арттыратын және білім алушыларды заманауи әлемнің сынақтарына дайындайтын әртүрлі цифрлық шешімдерді қарастыру маңызды.

Солардың танымалдарына тоқталсақ:

1. Жобаларды басқаруға арналған платформалар. Asana, Monday.com және Basecamp – түрлі жобаларды басқару және командалық жұмысты ұйымдастыруға арналған платформалар. Қысқаша сипаттамасы:

Asana: Бұл командаға жобаларды ұйымдастыру, бақылау және басқаруға көмектесетін құрал. Asana пайдаланушыларға тапсырмалар құру, оларды команда мүшелеріне тағайындау, мерзімдерді белгілеу, пікірлер қосу және іс-әрекетті нақты уақытта бақылау мүмкіндігін береді.

Monday.com: Бұл платформа жобаларды және жұмыс процестерін басқару үшін визуалды интерфейсті ұсынады. Пайдаланушылар әртүрлі жобалар үшін тақталарды баптап, тапсырмалар қосып, статусын бақылап, командамен ынтымақтастық жасай алады. Monday.com көптеген шаблондар мен басқа құралдармен интеграция мүмкіндіктерін ұсынады.

Basecamp: Бұл жобаларды басқаруға арналған платформа. Basecamp тапсырмалар, талқылаулар, құжаттарды сақтау және күнтізбелерді құру функцияларын қамтиды, бұл командаларға тиімді ынтымақтастық жасап, жұмысын ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Бұл платформалар командаларда коммуникацияны және жобаларды басқаруды жақсартуға ықпал етеді.

2. Интерактивті презентациялар жасау платформалары – Prezi, Canva, SlideShare. Бұл құралдар тартымды және интерактивті презентациялар жасауға мүмкіндік береді, бұл оқытуды қызықты әрі қолжетімді етеді. **Артықшылықтары:**

- Ақпаратты ұсынудың қызықты тәсілі.
- Пайдаланудың қарапайымдылығы және шаблондардың алуан түрлілігі.
- Ынтымақтастықта редакциялау және пікір жазу мүмкіндігі.

3. Видеоконференциялар өткізу платформалары – Zoom, Microsoft Teams, Cisco Webex. Бұл құралдар онлайн сабақтар, семинарлар және конференциялар өткізуге мүмкіндік береді, бұл қашықтан оқыту жағдайында ерекше өзекті болды. **Артықшылықтары:**

- Нақты уақытта сабақтарды өткізу ыңғайлылығы.
- Сессияларды жазу мүмкіндігі, кейінгі қарау үшін.
- Топтық талқылаулар және шағын топтармен жұмыс істеу үшін функциялар.

4. Ғылыми және зерттеу дерекқорлары – Google Scholar, JSTOR, ResearchGate. Бұл платформалар ғылыми мақалаларға, зерттеулерге және басқа академиялық ресурстарға қолжетімділік береді. **Артықшылықтары:**

- Өзекті ғылыми ақпаратты іздеуді және қолжетімділікті жеңілдету.
- Білім алушылар мен оқытушыларға өз зерттеулерімен бөлісу мүмкіндігі.
- Зерттеулер мен ғылыми жұмысты қолдау көрсету.

5. Оқыту мен білімді бағалауға арналған инструменттер – Trello, Quizlet. Бұл платформалар тапсырмаларды карточкалар мен тізімдер түрінде ұйымдастыруға көмектеседі. Топтарда жұмыс істеуге ыңғайлы, іс-әрекетті бақылауға және идеялармен бөлісуге мүмкіндік береді. **Артықшылықтары:**

- Әр түрлі жобалар үшін құрастырылатын тақталар.
- Ынтымақтастық пен пікір жазу мүмкіндігі.
- Пайдаланушылар сұрақтар мен жауаптардан тұратын карточкалар жинағын жасап, ақпаратты есте сақтай алады.
- Платформа тесттер жасауға мүмкіндік береді.
- Оқытушылар сыныптар құрып, карточкалар жинағымен білім алушылармен бөлісуге мүмкіндік береді, бұл ынтымақтастықта топтық оқуға ықпал етеді.

Бұл цифрлық құралдарды оқу үрдісінде қолдану оқу процесін айтарлықтай жеңілдетіп, оны қызықты ететіні сөзсіз және заман талабы болып отыр. Өзінің функционалдығы мен қолжетімділігінің арқасында білім алушылар мен оқытушылар үшін көмекші құралға айналса, оқу материалын тиімді меңгеруге және қажетті дағдыларды дамытуға ықпал етеді.

Қорытындылай келе, заманауи цифрлық технологиялар білім беру процесінде маңызды рөл атқарады. Олар ақпаратқа қолжетімділікті жеңілдетіп қана қоймай, оқытуды интерактивті әрі қызықты етеді. Аталып өткен жобаларды басқару, интерактивті құралдар және дерекқорлар платформалары білім алушылар мен оқытушылар үшін тиімді өзара әрекеттесуге және білім алмасуға мүмкіндік беретін ерекше мүмкіндіктер ұсына алады.

Туындауы мүмкін қиындықтар мен кемшіліктерге қарамастан, бұл технологиялардың білім сапасын арттыру және білім алушыларды заманауи әлемнің талаптарына дайындау әлеуеті өте жоғары. Оларды тиімді әрі сауатты пайдалану оқытудағы айтарлықтай жетістіктерге және қажетті дағдыларды дамытуға алып келуі мүмкін, бұл, өз кезегінде, бәсекеге қабілетті мамандарды қалыптастыруға ықпал етеді.

Әдебиет

1. Пискунова М.Д., Побокін П.А. Отношение студентов к обучению с использованием программ виртуальной реальности // Ярославский педагогический вестник. 2021. №2 (119). – С. 112-119.
2. Кузнецова Е.Г. Технология развития критического (творческого) мышления через чтение и письмо // <https://cyberleninka.ru/>
3. Современная школа России. Вопросы модернизации. // Материалы международного научного журнала – М.2024. – №03 (58), март.
4. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий. В 2-х т. Т. 1. – М., 2005. – С. 556.

ҚҰЛТАЕВ

Талғатбек Сейтханұлы

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов
атындағы Алматы академиясының
қылмыстық процесс және криминалистика
кафедрасының профессоры, т.ғ.к.,
запастағы полиция полковнигі

БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ТӘЖІРИБЕСІНЕН

Айналамыздағы тез өзгертін әлем жоғары мектепті тез өзгеруге міндеттейді. Бүгінде әлемде цифрлық дәуірге қарай үлкен серпіліс сезілуде. Өзіңіз ойланып көріңізші: планшеттер, ұялы телефондар, смарт-сағаттар, виртуалды шындық көзілдірігі бүгінгі жастардың күнделікті өміріне берік енгені айдан анық. Біздің цифрлық өміріміздің қарқынды даму үстінде екендігі дәлелдеуді қажет етпейтін сияқты. Сабақтарда презентацияларды, бейнероликтерді, аудио қосымшаларды көрсету бұл күндері жаңалық ретінде саналмайды. Себебі цифрлық технологиялар – 21 ғасырдағы білім берудің негізі екендігіне ешкім күмәнданбайды.

Әрбір заманауи ұстаз өз шәкірттерін білім беру процесінде инновациялық компьютерлік технологияларды қолдана отырып, жаңа тәсілдермен оқыту керек екенін түсінеді. Оларды жүзеге асыру үшін цифрлық білім беру ресурстарын (ЦББР) қолданған абзал. Оған оқу процесін ұйымдастыруға қажетті және сандық түрде ұсынылған фотосуреттер, бейнефрагменттер, модельдер, рөлдік ойындар, картографиялық материалдар, нақты оқулықтың мазмұнына сәйкес таңдалған, сабақты жоспарлауға «байланған» және қажетті әдістемелік ұсынымдармен жабдықталған материалдар жатады.

Оқу процесіне жаңа ақпараттық технологияларды, ЦББР-ын (цифрлық білім беру ресурстарын) енгізу оқу процесін жандандыруға, сабақ қарқынын арттыруға, білім алушылардың өзіндік және жеке жұмыс көлемін ұлғайтуға мүмкіндік береді. Бүгінгі таңда оқу процесі толыққанды болуы үшін әрбір оқытушы әртүрлі электронды білім беру ресурстарын қолдана отырып сабақ дайындап, оны мазмұнды етіп өткізе алуы керек, өйткені оларды пайдалану сабақты жарқын, қызықты, бай, тиімдірек ете алады.

Кезкелген сабақ барысында цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану жұмыс формаларын, тыңдаушылар мен курсанттардың іс-әрекетін әртараптандыруға, зейінді жандандыруға, тұлғаның шығармашылық әлеуетін арттыруға мүмкіндік береді. Диаграммаларды, кестелерді, презентацияларды құру уақытты үнемдеуге, материалды эстетикалық тұрғыдан безендіруге мүмкіндік береді. Кроссвордтарды, иллюстрацияларды, суреттерді, жұмбақтарды, әртүрлі ойын-сауық тапсырмаларын, тесттерді қолдану сабаққа деген қызығушылықты арттырады, оны қызықты етеді.

Сабақтарда АКТ-ды (ақпараттық-коммуникациялық технологияларды) қолдану әртүрлі иллюстрациялық-ақпараттық материалдарды пайдалануға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, материалды білім алушылардың кейбір топтары, айталық 2023 жылы оқуға түскен біздің Академиямыздың 112 және 113 топтарының курсанттары Интернеттен таба алады. Осылайша, білім алушылардың ақпараттық құзыреттілігі қалыптасады. Сілтемесі берілген интерактивті тесттерді қолдану оқытушының уақытын үнемдеуге ғана емес, сонымен қатар тыңдаушылар мен курсанттарға өз білімдерін, мүмкіндіктерін бағалауға жағдай тудырады.

Сабақта ақпараттық технологияларды қайда және қалай қолдану керектігі туралы ойлану маңызды. Оқытудың цифрлық құралдарын таңдау, бірінші кезекте, оқу сабағының мақсатына, оның түріне байланысты жүзеге асырылады:

Сандық білім беру ресурстарының түрлері	Сабақ кезеңі. Білім беру практикасындағы мақсаты
Иллюстрациялар мен бей-нефильмдер	Жаңа материалды таныстыру кезеңінде. Әрбір нысан жұмысты ұйымдастыратын түсініктеме мәтінін қамтиды.
Сандық форматтағы мәтіндік материалдар	Бекіту және бақылау кезеңдерінде. КОӨЖ сабағында қолданылады.
Электрондық тапсырмалар	Білім алушылардың жеке өзіндік жұмысын ұйымдастырған кезде. Мұндай тапсырмалардың негізгі функциясы – бекіту кезеңінде жаттығу және бақылау кезеңінде бақылау болып табылады.

Айталық, презентацияларды жаңа материалды түсіндіру, алынған білімді бекіту кезінде және шығармашылық тапсырмаларды орындау кезінде қолдануға болады. Презентацияға мүмкін болатын барлық нәрселерді: сызбаларды, диаграммаларды, тесттерді, видеоны және басқа электрондық білім беру ресурстарының сілтемелерін енгізе аласың. Сол себепті, басқалармен салыстырғанда презентацияны әмбебап ресурс деп санауға болады.

Жалпылау және қайталау сабақтарында интерактивті кестелерді, схемаларды қолданған жөн; олар зерттелген материалды жүйелеуге көмектеседі. Алайда, сіз оларды жаңа материалды түсіндіруде де қолдана аласыз. Кестелердің көмегімен білім алушылар тарихи, саяси оқиғаларды талдауға, олар бойынша қорытынды жасауға және солардың бәрін жалпылауға, материалды схемалық түрде ұсынуға үйренеді. Сол кестелерді кезкелген тақырыпты зерттеудің бүкіл кезеңінде қолдануға болады, өйткені кестелер кезкелген бөлім бойынша толық ақпаратты қамтитын көп деңгейлі дүние болып табылады.

Жалпылай айтсам, көрнекі құралдарды қолдана отырып оқыту - бұл нақты образдарда оқыту дер едім. Мысалы, өзім сабақ беретін Қазақстан тарихы және Ішкі істер органдары пәндері бойынша білім алушыларға сабақ өткізгенде көрнекіліктің екі - ішкі және сыртқы- түрін қолданамын. *Ішкі көрнекілік* санада қалыптасқан образдарды, ұқсатуларды, жаңа образ қалыптастыру үшін логикалық байланыстарды пайдалануды көздейді. *Сыртқы көрнекілік* - бұл табиғи және арнайы құрылған оқыту құралдарының кешені десек те болады. Өз кезегінде сыртқы көрнекіліктің құралдары: *табиғи, сөздік-образды және бейнелеу* түрі болып бөлінеді. Табиғи құралдар өзінің нақты күйінде қолданылатын бұйымдар. Сөздік-бейнелі оқыту құралдарының түріне көркем образдар, теңеулер, халық ауыз әдебиетінің үлгілерін қолдануды айтуға болады. Соңғысы, әсіресе, Қазақ мемлекетінің тарихын оқытқанда кең қолданылады.

Бейнелік көрнекі құралдарды сабақ өткізу барысында қолдану арнайы жасанды түрде қолдан жасалған оқыту құралдарын кеңінен қолдануды көздейді. Орындалу техникасы мен көрсету тәсілдеріне қарай оларды: 1) образдық (портреттер, фотографиялар, картиналар); 2) шартты (схема-кескін, суреттер, диаграммалар, кестелер); 3) оқытудың техникалық құралдары (кинопроектор, графопроектор, қазіргі видео-электронды проекторлар, телевизор, видеоманитофон, т.б.) деп бөлеміз. Аталған техникалық құралдарды толық, тиімді қолдана білу дидактиканың ғылымилық, жетімділік, және білім сіңірудің орнықтылығы сияқты принциптерін жүзеге асыруға ықпал етеді.

Сабақтарымызда тарихи карталарды кеңінен қолданамыз. Себебі оларды қолдану тақырыптарды терең ұғынуға, материалды бүгінгі күн кеңістігімен салыстыра қабылдауға мүмкіндік береді. Олар географиялық негізде құрылып, тарихи оқиғалардың немесе кезеңдердің кішірейтілген жан-жақты байытылған образдық-белгілік көріністері түрінде көрінеді. Тарихи карталарда бейнелер белгілі бір масштабта нысандардың кеңістікке орналасуын ескере отырып беріледі. Шартты түрде карталар тарихи оқиғалардың болған жерін, олардың бір-бірімен үйлесімін, құбылысын бере алады. Мәселен, атақты Аңырақай шайқасының болған жері мен уақыты, «Ақтабан шұбырынды, Алқакөл сұлама» оқиғасы қай жерде орын алды, Алқакөл қай жерде орналасқан, оны анықтау мәселесі көп уақыт бойы кезінде пікірталастарын тудырғаны белгілі, және т.б.

Жазба деректерді зерттеу мақсатында тарихты оқытудың көрнекілік принципі жатыр. Құжат оқытушының баяндамасын анық та көркем, ал шешімдерін, тұжырымдамаларын аса сенімді етіп көрсетеді. Құжатты оқып үйрену барысында өзіндік жұмыс істеу: құжатты оқу, хабарды талдап және одан пайдалысын ала білу, өткен мен қазіргі кездің құжаттарының мәні мен маңызын бағалауға мүмкіндік береді. Айталық, курсанттардың оқытушымен өз бетінше жұмысы (КОӨЖ) сабақтары барысында біз оларға актілік құжаттардың ішінен – грамоталар, заңдар, жарлықтар, келіссөздер хаттамалары, статистикалық материалдарды, т.с.с. қарауды ұсынамыз. Құжаттарға деген талаптар қатарында тарихи фактілер мен оқиғаларды дәл бере алуы, мазмұны мен көлемі жағынан білім алушыларға жетімді және қызықты болуы сияқты шарттар бар.

Курсанттардың білімін тексерудің формалары мен тәсілдерінің түрлері жекелік, фронтальдық және топтық түрде көрініс ала алады. Түрлері – ауызша жауап, жазбаша жұмыс және практикалық жұмыстар формасында: жазбаша жұмысты, атап айтқанда таблица, кескін, жоспар құрастыру, жазбаша бақылау жұмысы, тақырып бойынша тест тапсырмаларын орындау; ауызша тапсырма орындаған уақытта білім алушы сабақ барысында тақырып бойынша тақта алдында жауап беру, ауызша тестілеу – бақылау сұрақтарын беру арқылы өткізіледі. Практикалық сабақ түрін өткізу барысында курсанттар картина, сурет, иллюстрация бойынша жауап береді, видеофильмдердің мазмұнын баяндайды, қосымша қойылған сұрақтарға жауап береді.

Тарих пәні сабақтарын оқыту барысында қолданылатын, жоғарыда айтылып кеткен, көрнекі құралдардың (таблица, кескін, диаграммалар т.б.-дың) ролі туралы шексіз айта беруге болады. Олар білім алушылардың психикасына негізінен өте позитивті әсер ете отырып, практика дәлелдеп отырғандай, материалды тереңірек игерулеріне ықпал етеді. Сабақ барысында алынған білімдер, жаңа материалдар білім алушылардың сезу органдарын пайдалануына, ең алдымен көрген нәрсесін бекітуге негізделген жеке қабылдау сипатын алады. Сондықтан да біз сабақ барысында көрнекі құралдарды мақсатты түрде пайдалану ең алдымен танымдық қызметін атқаратынын есте ұстауымыз қажет.

Тарихты пәндерін оқытуда басты назарда тарихи оқиғалар мен құбылыстарды дұрыс түсіну, ұғыну, біржақтылыққа ұрынбау, бағалылық бағыттары мен мүдделері, сендіру, көз жеткізу, тарихтың сабағы, гуманизм, адамгершілік көрінісі орын алуы тиіс, ақыр соңында осының бәрі курсанттардың санасында тарихқа деген, мәдениетке деген қызығушылық тудыруы тиіс. Сөз болып отырған мәселенің түп төркіні оқытушы мен білім алушы арасында тәрбиелік, оқу-танымдық және дамыту сияқты әлеуметтік функцияларды орындайды. Осы орайда, «Қазақстан тарихы» пәнін жоғарғы оқу орнында оқытудың әдістемесін қарастыру барысында ең алдымен оқытушы Мемлекеттік стандартта көсетілген пәнге қойылатын талаптарды, оның мақсат-міндеттерін ұстануы тиіс екенін ұмытпаған жөн.

Өзім сабақта әсіресе жиі қолданылатын ресурстар туралы айтар болсам: Кәсіби даярлық факультетінде дәріс оқу барысында негізінен өтіп жатқан тақырып бойынша слайдтарды, ал Экстремизмге қарсы іс-қимыл бойынша және Идеологиялық және имидждік жұмыс бойынша мамандарды даярлау орталықтарына біліктілігін жетілдіруге келген офицерлерге видеоматериалдар мен фильмдер көрсетуді дәстүрге айналдырғанмын. Аталған үрдістердің позитивті нәтижелер беретінін сеземін. Дәріс залдарын оқытудың техникалық құралдармен жабдықтаған Академия басшылығына алғысымыз мол. Топ аудиторияларында да осындай жағдайлардың тудырылатынына ешқандай күмәніміз жоқ.

Қорыта айтсақ, сандық білім беру ресурстары (электронды оқу құралдары, репетиторлар, тренажерлер, интерактивті жинақтар, сөздіктер, анықтамалықтар) оқытушыға қызықты сабақ өткізуге және білім алушыларға материалды сәтті игеруге көмектеседі.

ЦББР (цифрлық білім беру ресурстары) оқытудың барлық кезеңдерінде қолданыла алады:

- жаңа материалды түсіндіру кезінде;
- бекіту кезінде;
- қайталау кезінде;
- білімді, дағдыларды бақылау кезінде.

ЦББР-ын (цифрлық білім беру ресурстарын) сабақта қолдану келесідей дүниелермен мотивтелінеді, олар:

- сабақта топтық және өзіндік жұмысты тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді;
- оқушылардың практикалық істерді атқаруы мен дағдыларын жетілдіруге ықпал етеді;
- оқу процесін жекелеңдіруге (индивидуалдандыруға) мүмкіндік береді;
- сабаққа деген қызығушылықты арттырады;
- тыңдаушылар мен курсанттардың танымдық белсенділігін жандандырады;
- білім алушылардың шығармашылық әлеуетін дамытады;
- сабақты заманауи етеді.

Сөз соңында тақырыпқа қатысты бірер ұсыныстарымызды айта кеткенді жөн санап тұрмыз. Әлеуметтік-гуманитарлық пәндерді оқытуды одан әрі жетілдірудің тағы бір қыры - бұл пәндер бойынша оқу материалдарының видеотекасын жасау деп ойлаймыз. Әрине, бүгінгі таңда кафедраларда оқу-әдістемелік кешендер бойынша едәуір мөлшерде видеоматериалдар жинақталған, бірақ олардың саны өте-мөте аз және олар оқу үрдісінің бүкіл ауқымын қамти алмайды. Сол себепті оны кеңейтуге тырысқанымыз жөн болар деп ойлаймыз.

Оқу орнымыздың алдында халықаралық кітап қорларын электрондық алмасу жүйесі сияқты жоғары оқу орындарының арасында кезкелген білім алушы немесе қызметкердің еркін пайдалана алатын электрондық кітап алмасу жүйесін қалыптастыру міндетін шешкеніміз де дұрыс болар еді. Еліміздің жетекші оқу орындары бұл салада едәуір жетістіктерге жетіп отыр. Әрине, оған уақыт та керек және қызығушылық тудырған жақтардың нақты мүмкіндіктері мен ізгі ниеттері қажет екені анық.

Әдебиет

1. Поладов Ш. Цифровые образовательные ресурсы и их виды по представлению и содержанию. // Молодой ученый. – 2024. – №7 (506). – С. 237-239.
2. Абилхасимова А.Е. Цифрлық білім беру ресурстарын білім беру үдерісінде қолдану. // Молодой ученый. – 2020. – №14 (304). – 292-295 б.
3. Зверева Ю.С. Информатизация образования. // Молодой ученый. – 2016. – №6.3 (110.3). – С. 23-26.
4. Қадірбаева Р.І. Жаңа ақпараттық-білім технологиясын пайдаланып оқытудың ерекшеліктері //Шығармашылық іс-әрекетті дамыту арқылы бәсекеге қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру мәселелері: Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары. – Шымкент-Москва, 2009. – Т. III. – 174-178 б.

ҚАЛҚАМАНҰЛЫ

Данияр

Қазақстан Республикасы ІІМ Ш. Қабылбаев атындағы Қостанай академиясының жалпы заң пәндері кафедрасының бастығы, философия докторы (PhD), полиция подполковнигі

БАСТАПҚЫ КӘСІПТІК ДАЯРЛЫҚ КУРСТАРЫНДА ОҚЫТУДЫҢ ИНТЕРАКТИВТІ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНА ОТЫРЫП ЗАҢ ПӘНДЕРІН ОҚЫТУ

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасы ІІМ жоғары оқу орындарында білім алушылардың екі айлық бастапқы кәсіптік даярлық курстарынан өтуі шеңберінде мамандар даярлау жүзеге асырылады. Қазақстан Республикасы ІІМ Шырақбек Қабылбаев атындағы Қостанай академиясында жас мамандар екі мамандық бойынша оқудан өтеді: қылмыстық-атқару және әкімшілік-құқықтық. Өзімнің ғылыми мақаламда мен әкімшілік-құқықтық қызмет бағыты бойынша болашақ полицейлер үшін қолданылатын оқытудың кейбір инновациялық әдістерін ашқым келеді, өйткені бұл бөлімше ішкі істер органдарының құрылымында көбінесе халықпен өзара іс-қимыл жасайды.

2019 жылдан бастап Қазақстанда полицияның жұмысын сервистік форматына көшуі туралы ой насихаттала бастады. Осы уақытқа дейін тәртіп сақшылары елдегі қоғамдық қауіпсіздік пен қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету шеңберінде полицияның халықпен белсенді ынтымақтастығын көздейтін сервистік модельге толығымен көшті.

2022 жылғы маусымда сөйлеген сөзінде Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев елдегі азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау жүйесін кешенді күшейтуге назар аударды, «Жаңа, әділ Қазақстанда полицияның озбырлығына, қабілетсіз прокурорлар мен біржақты судьяларға орын болмауы тиіс. Қоғам құқық қорғау және сот жүйелерінен нақты өзгерістерді күтуде» [1]. Әкімшілік полиция өзінің күнделікті практикалық қызметінде қоғаммен өзара іс-қимыл жасайтындықтан, жас мамандарды заң аясында азаматтармен қарым-қатынас жасауға, құқық бұзушылық фактілеріне кәсіби жауап беруге және әкімшілік-іс жүргізу құжаттарын сауатты жасауға үйрету өте маңызды.

Құқық қорғау қызметіне деген қызығушылықтың артуын ескере отырып, Академияда «Ішкі істер органдарының әкімшілік қызметі», «Жергілікті полиция қызметімен құқық бұзушылықтардың алдын алу», «Ішкі істер органдарындағы басқару негіздері», «Кәсіби даярлық», «Заңгерлік даярлық», «Полиция қызметінің сервистік моделінің негіздері» сияқты оқу блоктарын зерделеуге баса назар аударылады және т. б. Болашақ полицейлерді жоғарыда аталған пәндерді оқуға қызықтыру үшін ІІО әкімшілік қызмет кафедрасының оқытушылары оқу сабақтарында оқытудың интерактивті әдістерін белсенді енгізуде.

Сабақтарда қолданылатын негізгі интерактивті әдіс-бұл кейс-әдіс (ағылш. «case» – іс) [2], яғни оқытушы білім алушыларды шағын топтарға бөледі (2-4 адам), содан кейін оларға ойдан шығарылған оқиғаның (әкімшілік құқық бұзушылық фактісі) сюжеттерін ұсынады және тапсырманы баяндайды. Негізінен бұл полицейлердің іс-қимыл алгоритмін әзірлеу, дербес тиісті іс жүргізу шешімін қабылдау, белгілі бір іс-әрекеттерді жүргізу және ситуациялық тапсырма бойынша әкімшілік құжаттарды жасау. Бұл ретте ақпарат беру нысаны нақты жағдайға жақындайды – полицияның құқық бұзушылық фактісіне ден қоюы, әкімшілік-процестік құжаттарды (әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамалар, актілер, сауалнамалар, қаулылар және т.б.) жасау және іс бойынша шешім қабылдау. Бұл форма, әрине, сабаққа

дайындық бойынша айтарлықтай жұмыс көлемін қамтиды. Бұл ситуациялық міндеттерді, іс жүргізу құжаттарының бланкілерін таңдау, жарыссөзге бөгде қатысушыларды алдын-ала дайындау және т.б.

Сабаққа алдын ала дайындалғаннан кейін оқытушы негізгі бөлімге кіріседі. Бастау үшін ол барлық қатысушыларға сюжетті талдауға және оны шешуге уақыт береді, содан кейін ол әр топты кезекпен тыңдайды және бүкіл аудиториямен осы немесе басқа тапсырманың дұрыс шешілгенін немесе шешілмегенін талқылайды. Сонымен қатар, басқа шағын топтар оқу процесіне белсенді қатысады, олар сөйлеушілерге нақтылау сұрақтарын қоя алады, мәселенің дұрыс немесе дұрыс емес шешімі туралы өз пікірлерін айта алады. Мұнда білім алушыларға ситуациялық міндеттерді талдау үшін, олардың ми қызметін белсендіру үшін іс-қимыл алгоритмін жасау үшін дербестік беру маңызды.

Бұл әдістеменің соңғы бөлігі оқытушының барлық жауаптарын талдау, әр топты бағалау, жағымды жақтарға назар аудару, болашақта ситуациялық сюжеттерді шешуді жақсарту бойынша ұсыныстар беру және, әрине, сабақтың жалпы қорытындысын шығару және әрқайсысын бағалау болып табылады.

Осылайша, осы оқыту әдістемесінің оң жақтары:

- сабақты өткізуге бөлінген уақытты барынша тиімді пайдалану мүмкіндігі;
- ситуациялық мәселелерді шешуде аудиторияны барынша қамту;
- білім алушылардың ми қызметін жандандыру;
- кәсіби тұлғааралық қарым-қатынасты жақсарту;
- жас мамандардың одан әрі практикалық қызметте қажетті білім, білік және дағдыларды игеруі.

Жақында кафедра оқытушылары сабақтарда бейне сабақ сияқты әдісті белсенді қолданады. Жасыратыны жоқ, қазіргі жастар-бұл жоғары технологиялы балалар, қағаздағы ақпарат олар үшін электронды ақпарат сияқты қызығушылық тудырмайды. Сондықтан біз бүгінгі күннің шындығына бейімделіп, оқу процесінде цифрлық технологияларды қолдануды үйренуіміз керек.

Сабақ барысында оқытушы Facebook, Instagram, Telegram, VK, платформаларын пайдалана отырып, азаматтарға қатысты полицияның әрекеттерін көрсететін бейнероликтерді алдын ала дайындайды. Бұл азаматтардың заңсыз әрекеттеріне, полицейлердің заңсыз әрекеттеріне және т. б. жауап беру фактілері болуы мүмкін.

Әрбір бейнероликті көргеннен кейін білім алушылар көргендерін талдайды, полиция қызметкерлерінің оң және теріс әрекеттерін баяндайтын кесте жасайды және оқытушы қойған мәселені шешуге өз көзқарасын тұжырымдайды.

Оқытушының сабақтың осы түріне дайындалуға жұмсаған еңбекқорлығы мен уақытына қарамастан, «бейне сабақ» әдістемесі өзін-өзі ақтайды, өйткені материалды қызықты беру білім алушылардың теориялық материалды игеруінің өсуіне ықпал етеді. Бейнероликтерді қарап отырып, білім алушылар оқу процесіне белсенді қатысады, полиция қызметкерлерінің қандай әрекеттері заңды және қайсысы заң шеңберінен тыс екенін есте сақтайды және, әрине, бұл ақпаратты практикалық қызметте пайдалану үшін қабылдайды.

Жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе, оқу сабақтарын өткізудің интерактивті нысандары әкімшілік-құқықтық мамандандыру желісі бойынша жоғары білікті мамандарды даярлау ісінде айтарлықтай маңызды құрал болып табылатынын атап өткен жөн, оларды пайдалану салмақты түрде жүзеге асырылуы тиіс

Әдебиет

1. Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына үндеуі [Электронный ресурс]. – URL: <https://www.nur.kz/politics/kazakhstan/1972858-tokaev-v-novom-kazahstane-ne-dolzno-byt-mesta-politseyskomu-proizvolu-i-predvzyatym-sudyam/?ysclid=le3z4wuh17835633037> (үндеу күні: 2023 02.02.)

2. Лузан Е.Н. Кейс как образовательная технология [Электронный ресурс] // Вестник Брянского государственного университета. – 2012. – №1. – URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/keys> (үндеу күні: 2023 03.02.)

АКЫЛБЕКОВА

Асель Батырбайқызы

Қазақстан Республикасы ІІМ Ш. Қабылбаев
атындағы Қостанай академиясының жалпы
заң пәндері кафедрасы бастығының
орынбасары, полиция подполковнигі

БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ЕНГІЗУДІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Жоғары оқу орындарында білім берудегі ақпараттандыру, болашақ мамандарды оқытуға ақпараттық технологияларды енгізу мәселесімен тікелей байланысты. Жоғары оқу орынның заманауи оқытушы – ғалымы білім беруде ақпараттық технологияларды енгізудің тиімділігін арттыру және жеделдету арқылы тұлғаның инновациялық әлеуетін ашуға және оны іске асыруға, мамандарды, бакалаврлар мен магистрлерді даярлау процесінде дәстүрлер мен жаңару арасындағы байланысты оңтайландыруға жәрдемдесуге болатынын жақсы біледі. Білім беруде ақпараттық технологияларды елеулі материалдық және уақыт шығындарынсыз пайдаланудың бірегей мүмкіндігі ақпаратқа қол жеткізу болып табылады. Жер шарының кез келген нүктесінен ақпаратты лезде алу, бұл қашықтықтан білім беру нысандарын дамыту келешегіне көз жеткізуге мүмкіндік береді. Ақпараттық өзара іс – қимылдың интерактивтілігі – яғни білім алушының ақпараттық кеңістікте болуының жеке «сценарийін» құру мүмкіндігі сұранысқа ие. Бұл өз кезегінде жеке шығармашылыққа мүмкіндік береді. Ақпаратты ұсынудың «нысандарының» әртүрлілігі (компьютерлік оқулықтар, мультимедиялық презентациялар және т.б.).

Қазіргі қоғам өзінің оң және серпінді дамуымен ведомстволық жоғары оқу орындары жағдайында, оның ішінде инновациялық типтегі ойын арқылы оқытуды қамтамасыз етуге болатын сауатты және құзыретті мамандарды даярлау қажеттіліктерін қанағаттандыруды талап етеді. Қазақстан Республикасының ұзақ мерзімді әлеуметтік-экономикалық даму тұжырымдамасы отандық білім берудің инновациялық моделінің келешек векторларын айқындады.

Жоғары оқу орынның білім беру процесінде қолданылатын ақпараттық технологиялар құралдары оқытудың мазмұнына, нысандары мен әдістеріне айтарлықтай әсер етеді, нақты жағдайды имитациялайтын әртүрлі заманауи интерактивті компьютерлік тренажерларды қолдануға мүмкіндік береді, сонымен қатар болашақ мамандардың пәндерді оқуға деген тиімділігі мен уәждемесін арттыруға мүмкіндік береді, білім алушының сенсорлық компоненттерінің көпшілігі оқу ақпаратын қабылдау процесіне қатысады.

Дегенмен, дидактикалық (оқыту) ойындар саласындағы жаңа білім беру технологияларының әртүрлі аспектілерін зерттеуге назар аудармасаңыз, мұны істеу өте қиын. Сонымен қатар, ойын технологияларын оқытуға ведомстволық жоғары оқу орындарында білім сапасын басқару бойынша мақсатты күш-жігер жұмсау арқылы ғана енгізуге болады, бұл мамандарды, бакалаврларды, магистрлерді даярлау сапасын арттырудағы болжамдық және технологиялық мүмкіндіктерді зерделеуді көздейді. Адамның өзін-өзі танудың және өзінің интеллектінің күшін инновацияға қолданудың бірегей қабілеті ақпараттық технологиялардың пайда болуымен ғана емес, оларды білім беруде енгізумен де қамтамасыз етілді [1; 4]. Инновацияны ғылымда қалыптасқан түсінікке сүйене отырып, біз оны белгілі бір білім саласында әлі белгісіз жаңа нәрсе ретінде қабылдайтынымызды атап өткен жөн. Кез – келген инновациялық даму-бұл белгілі бір инновациялық процесс қана емес, сонымен қатар оны жүзеге

асыру үшін қажетті факторлар мен жағдайлар жүйесін дамыту (В.А. Сластенин, Л.С. Подымова). Әрине, қазіргі уақытта қоғам өмірінің барлық салаларын ақпараттандыруды біз үйреншікті нәрсе ретінде қабылдаймыз [2].

Қазіргі уақытта елдің ведомстволық жоғары оқу орындарында құзыреттілік тәсіл тиімді жүзеге асырылатыны белгілі, оның негізінде әлеуметтік тәжірибені игерудің белсенділік теориясы «жатыр». Оқыту процесіне мұндай көзқарас дидактикалық жүйені болашақ мамандардың танымдық және шығармашылық қабілеттерін анықтауға және дамытуға қайта бағыттауды талап етеді, оны ақпараттық технологияларды қолдана отырып, ойын оқыту процесінде тиімді жүзеге асыруға болады. Ғылыми зерттеулерді талдау барысында дидактикалық (контекстке бағытталған және т.б.) ойын барысында ақпаратты игеру жоғары екендігі анықталды-шамамен 90%, ал материалды әдеттегі дәріс беру тек 20% құрайды. Оқытудың ойын әдістері оқу материалын үйренуге кететін уақытты орта есеппен 30-50%-ға азайтуға мүмкіндік береді, бұл үлкен ассимиляция әсерімен [1]. Бұл әсіресе ведомстволық жоғары оқу орындарында жаңа оқу пәндерін енгізу, қоғамның және нақты ведомстволардың қажеттіліктерін ескере отырып, мамандықтар тізбесін кеңейту жағдайында маңызды. Ойынға негізделген оқыту теориясына сүйене отырып, дидактикалық компьютерлік ойын жалпы оқу ойындарының бір түрі ғана, бірақ ақпараттық технологияларға негізделген деп айтуға болады. Оқу процесінде қолданылатын дидактикалық компьютерлік ойындар белсенді оқытудың тиімді әдістерінің бірі болып табылады. Бұл ойындардың ерекшелігі оқытушы мен білім алушылардың бірлескен қызметін ұйымдастыру болып табылады, оның барысында тығыз байланыс қамтамасыз етіледі – оқытушының қойылған міндеттерді шешуде білім алушылардың белсенділігін дәйекті арттыруға, білім алушылардың кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыруға барынша көмегі. Осыған байланысты дидактикалық компьютерлік ойынның маңызды сәті іс жүзінде оны дербестік, бастама барынша көрінетін ойын әрекеті ретінде сақтау болып табылады.

Ведомстволық ЖОО-да оқитын болашақ маманның (бакалавр, магистр) кәсіби ойлауын дамытуға бағытталған дидактикалық компьютерлік ойындарды құру және жобалау барысында оқытушыға бір жағынан дидактикалық компьютерлік ойынның барлық элементтерін (мақсаты, ойын нысандары, білім алушыларды ойынға енгізу әдістері мен тәсілдері және т.б.) біртұтас тұтастық ретінде ұсыну маңызды, ал екінші жағынан – тұлғаға басым әсер ететін негізгі буындарды анықтау [1].

Ведомстволық жоғары оқу орындарындағы дидактикалық компьютерлік ойындардың инновациялық құрамдас бөлігі құзыреттілік тәсілді және білім алушылардың кәсіби ойлауын дамытудың негізгі заңдылықтарын іске асыру болып табылады [4]. Ең бастысы, мұндай ойындар болашақ мамандарды даярлау ерекшелігін (мамандықты, мамандандыруды ескере отырып) көрсетуі керек.

Қазіргі заманғы жоғары оқу орындарында, оның ішінде ведомстволық жоғары оқу орындарында оқу бағдарламалары мен тренажерлер, ақпараттық-іздістіру және анықтамалық құралдар, демонстрациялық және имитациялық, зертханалық және модельдеу, есеп айырысу және оқу-ойын сияқты ақпараттық технологиялардың әмбебап бағдарламалары мен құралдары кеңінен қолданылды [2].

Білім беру процесіне көпфункционалды пәнге бағытталған мультимедиялық оқыту құралдарын енгізу жоғары мектепте оқитын болашақ мамандардың кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыру процесінің тиімділігін едәуір арттырады.

Жоғары оқу орындарының білім беру процесінде ақпараттық технологиялар (мультимедиа) құралдарын қолданудың «нөмірі бірінші» тұтынушылық саласы интерактивті контекстке бағытталған ойындар болып табылады. Мультимедиялық технологияның соңғы жетістіктерінің арқасында заманауи контекстке бағытталған ойындар кең таралуда, оның ішінде ведомстволық жоғары оқу орындарының мамандарын даярлауда.

Ақпараттық технологияларға негізделген контекстке бағытталған ойындарды қолданудың ерекшелігі-оларда электронды есептеу техникасын қолдану, бұл алынған дағдыларды оқыту мен бағалау мүмкіндіктерін едәуір кеңейтуге мүмкіндік береді. Мамандардың болашақ кәсіби қызметіне еліктейтін бағдарламалық жасақтама әдетте стандартты болып табылады және оны ақпараттық технологиялар өндірушісі белгілейді. Дегенмен, пайдаланушының өзі (оқытушы)

алдын-ала имитацияланған жағдайлар, тапсырмалар бойынша бейне сюжеттерді құруға және орнатуға мүмкіндік бар. Ол үшін оқытушысы болашақ мамандарды оқыту процесінде ақпараттық технологиялар негізінде контекстке бағытталған ойындарды қолданудың тиімділігін қамтамасыз ететін педагогикалық жағдайларды теориялық тұрғыдан бөліп, негіздеуі керек. Ең алдымен, контекстке бағытталған ойындарды жобалауға және қолдануға педагогикалық талаптарды әзірлеу қажет, олардың негізінде мультимедиялық технологияларды оқытуға дидактикалық, әдістемелік, бағдарламалық-техникалық және эстетикалық талаптар жүзеге асырылады және сақталады. Ойын мазмұнын біртіндеп күрделендіре отырып, көрнекі ойын материалын модельдеу алгоритмін зерттеу қажет (қосымша ережелер, шарттар және т.б.). Негізгі педагогикалық шарттардың бірі-болашақ әскери мамандардың кәсіби қызметі контекстінде ойын сценарийлерін модельдеуге негізделген оқытуды даралау және саралау принципін жүзеге асыру, білім алушыларға шешімді өз бетінше таңдау мүмкіндігін қамтамасыз ету. Контекстке бағытталған ойындарда болашақ маман біртіндеп зерттелетін материалды кәсіби сипатқа ие болатын болашақ қызметінің құралы ретінде пайдалану тәжірибесін жинақтайды. Ғылымда, өндірісте, қоғамда және т.б. болып жатқан процестердің мәнін көрсете отырып, контекстке бағытталған ойындар болашақ кәсіби қызметтің моделі түрінде әрекет етеді. Осылайша, ведомстволық ЖОО-да оқитын болашақ маманның оқу, ғылыми және кәсіби қызметін интеграциялау міндеті шешіледі.

Осылайша, контекстке бағытталған ойындарға қатысу процесінде болашақ маман белсенді позицияда болады, сондықтан білім алушы педагогикалық әсер ету объектісінен танымдық, болашақ кәсіби және әлеуметтік-мәдени қызмет субъектісіне айналады [6].

Ғылыми зерттеулерге сәйкес, ақпараттық технологиялар мультимедиялық объектілерді пассивті бейнелеу құралы ретінде дидактикалық тұрғыдан түбегейлі жаңалыққа ие емес екендігі анықталды. Оқу процесінде инновациялық интерактивтілік болып табылады, соның арқасында білім алушылар контекстке бағытталған ойын тапсырмаларының орындалуын талдау процесінде олардың орындалу барысын көре алады және қателерді жояды, модельденген жағдайлардың сипаттамаларын өзгерте алады.

Сонымен қатар, ақпараттық технологияларды қолдану кезіндегі интерактивтілік оқытуды ұйымдастыруды жетілдіруге, оқытуды дараландыруға, ведомстволық ЖОО-да арнайы пәндерді оқуға ынталандыру деңгейін арттыруға, сондай-ақ білім алушыларды ғылыми-зерттеу қызметіне тартуға және білім беру процесінің икемділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Осылайша, қазіргі заманғы ақпараттық технологиялардың дәстүрлі оқыту құралдарынан дидактикалық артықшылықтарын түсіну (оқу процесінің тиісті ұйымдастырушылық-әдістемелік қамтамасыз етілуімен) ведомстволық жоғары оқу орындарында болашақ мамандарды, бакалаврлар мен магистрлерді оқытуда компьютерлік интерактивті тренажерлер мен мультимедиялық құралдардың сөзсіз құндылығын анықтауға мүмкіндік береді.

Әдебиет

1. Бершадский М.Е. Дидактические и психологические основания образовательной технологии / М.Е. Бершадский, В.В. Гузев. М.: Центр «Педагогический поиск», 2003. – С. 35-38.
2. Вовк Е.Т. Информатика: уроки по Flash. – М., Кудиц-Образ. 2008. – С. 192.
3. Государственная программа РФ «Развитие образования на 2013–2020 годы». Правительство Российской Федерации. Распоряжение от 15 мая 2013г. №792-р.
4. Кошелева А.О. Педагогическая инноватика как условие подготовки личностно-зрелого специалиста в высшей школе // Вестник «Костромского государственного университета им. Н.А. Некрасова». 2009. №1. – С. 31-34.
5. Озеров В.И. Развитие академических и профессиональных способностей студентов как критерии качества высшего профессионального образования // В.П. Высшее образование сегодня. 2010. №12 – С. 49-51.
6. Сластенин В.А. Готовность педагога к инновационной деятельности / В.А. Сластенин, Л.С. Подымова // Педагогическая наука и образование. 2006. №1. – С. 32-37.

КАСИМОВ

Бейбит Салемович

начальник кафедры основ военной
радиотехники и электроники,
Военно-инженерного института
радиоэлектроники и связи
МО Республики Казахстан
PhD., полковник,

КСЕНОФОНТОВ

Дмитрий Анатольевич

начальник цикла специальной
радиотехникикафедры основ военной
радиотехники и электроники
Военно-инженерного института
радиоэлектроники и связи
МО Республики Казахстан
доцент, м.т.н., полковник

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ВИРТУАЛЬНОЙ РЕАЛЬНОСТИ ПРИ ОБУЧЕНИИ КУРСАНТОВ ВОЕННО-ИНЖЕНЕРНОГО ИНСТИТУТА РАДИОЭЛЕКТРОНИКИ И СВЯЗИ

Основная часть находящегося оборудования и военной техники военных учебных заведений устарела, не соответствует принятой на вооружения модернизированной военной технике или утратила способность выполнять возложенные на нее функции. Кроме того, применение военной техники в целях обучения не исключает возможности возникновения рисков, связанных с непрофессиональными действиями курсантов, а именно, нанесение ущерба военной технике или травматизм среди курсантов, а включение высокого напряжения определенных образцов военной техники создает риски для окружающих людей и аппаратуры, вплоть до летательных аппаратов, находящихся в зоне воздействия. Для предотвращения вышеуказанных рисков, а также для обеспечения качественного образования наиболее эффективным и целесообразным является применение учебных тренажеров соответствующей военной техники. Несвоевременное обеспечение военных учебных заведений образцами современной военной техники и соответствующими учебными тренажерами является главной проблемой, и требует решения в кратчайшие сроки.

Динамичное развитие информационных технологий (ИТ) позволило создать множество инновационных методов обучения, где одним из перспективных направлений является применение иммерсивных технологий [1, 2, 3]. Наиболее перспективным в развитии данного направления является технология виртуальной реальности (VR). Создание и использование в учебном процессе виртуальных тренажеров соответствующей военной техники набирает обороты по всем отраслям и направлениям. Данные тренажеры позволяют обучать военных специалистов не только по знаниям материальной части, но и выработать определенные практические навыки по эксплуатации военной техники, а также упростить процесс анализа результатов обучения [4, 5, 6].

Вышеуказанные факты подтверждают практическую значимость и необходимость внедрения технологий виртуальной реальности в образовательный процесс.

В рамках исследования и реализации задач научного проекта разрабатывается многопрофильный тренажерный комплекс для подготовки специалистов в области радиотехники и радионавигации с применением технологии виртуальной реальности на основе 3D моделирования зенитного ракетного комплекса, радиолокационной станции обнаружения и системы азимутально-дальномерной радионавигации в трехмерном виртуальном пространстве с обеспечением интерактивного взаимодействия расчетами в целях изучения материальной части и обучения правильной эксплуатации военной техники и вооружения (ВВТ) в обучающем режиме и для проверки правильности усвоения знаний, умений и навыков в режиме тестового контроля.

Многопрофильный тренажерный комплекс включает в себя персональный компьютер с машиночитаемым носителем, содержащий программное обеспечение «VR тренажерного комплекса», подключенный к персональному компьютеру шлем виртуальной реальности для навигации в виртуальной среде и панель управления руководителя, а также система отображения, включающая экраны шлемов для обучаемых и демонстрационный дисплей, содержащий экран для общего использования (Рисунок 1).

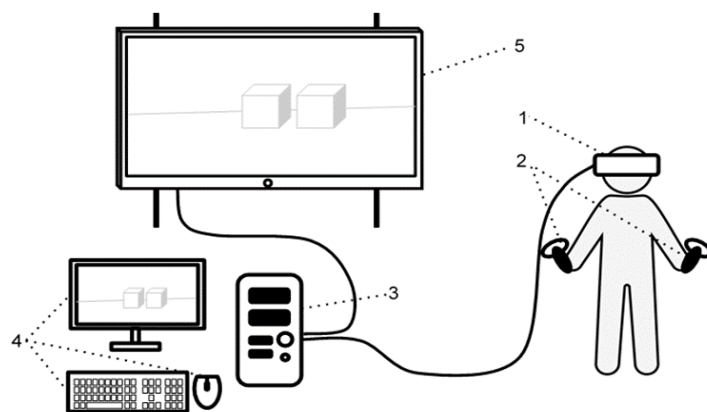

Рисунок 1 – Общий вид многопрофильного тренажерного комплекса

- 1) шлем виртуальной реальности;
- 2) манипуляторы-контроллеры виртуальной реальности;
- 3) системный блок рабочей станции;
- 4) периферия рабочей станции (монитор, клавиатура, мышь);
- 5) демонстрационный дисплей

В состав набора шлема виртуальной реальности входят: шлем, соединительный кабель, наушники, динамическая система захвата в виде манипуляторов-контроллеров.

Принципиальная схема программного обеспечения представлена на рисунке 2, и она содержит логическую часть тренажера и графическую трехмерную оболочку, что представляет возможность отображать виртуальную реальность прицепов, кабины ВВТ зенитного ракетного комплекса, радиолокационной станции обнаружения и системы азимутально-дальномерной радионавигации, а также находящееся в ней оборудование, кроме того показывает их состав, а также процесс работы всего ВВТ или отдельных ее систем, с отображением передних панелей всех блоков и визуализацией контрольных ламп в соответствии с выбранными режимами, проверки параметров питающих напряжений со встроенных в аппаратуру измерительных приборов, управление выносными пультами, визуализация индикации и контроля работы всех блоков и устройств, с определением (оценкой) технических параметров.

Логическая часть программного обеспечения включает связанные между собой посредством локального программного интерфейса коммутационный модуль, модуль сценариев и модуль оценки (Рисунок 3). Конфигуратор и конструктор логической части будут понятными в использовании и не требующими навыков программирования. Они будут созданы по формату блок-схем и позволят воплотить или дополнить любой сценарий обучения и тестирования. Для разработки данного технического решения использованы следующие средства:

- интегрированная среда разработки на языке C# Visual Studio;

- интегрированная среда разработки на языке C# Rider;
- программное обеспечение Unity Engine;
- 3D-редактор Blender;
- фреймворк для разработки VR продуктов Oculus;
- фреймворк для разработки VR продуктов SteamVR.

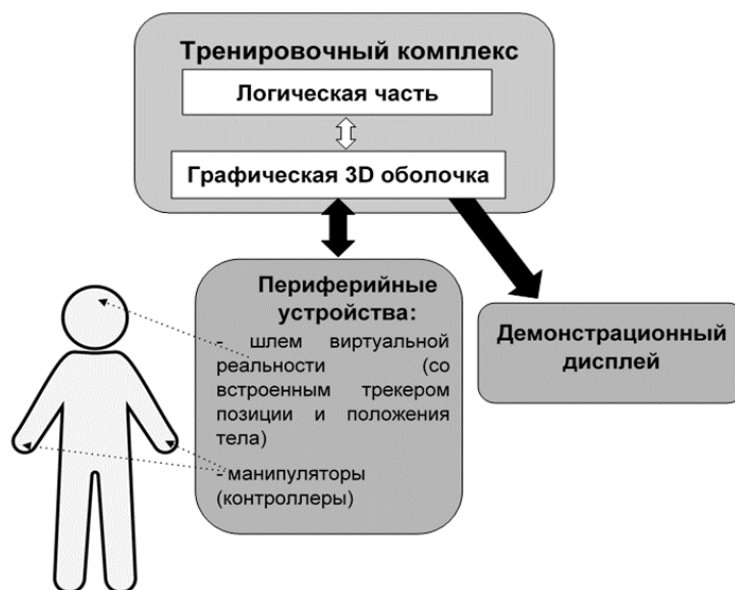

Рисунок 2 – Принципиальная схема взаимодействия блоков системы и обучаемого

Тренажерный комплекс спроектирован таким образом, что обучаемый связан двусторонней связью с шлемом виртуальной реальности. Панель управления преподавателя и все учебные места многопрофильного тренажерного комплекса связаны между собой цифровой сетью Ethernet. В панели управления отображается вся необходимая информация о процессе обучения, она включает в себя управляющий компьютер, который позволяет управлять симуляцией (стартовать, останавливать, перезапускать), менять сценарии обучения по специальностям обучения и провести тестовый контроль для проверки правильности усвоения знаний, умений и навыков.

Рисунок 3 – Блок-схема модульного устройства многопрофильного тренировочного комплекса

Динамическая система захвата движения и система отображения связаны с панелью управления руководителя. Управляющий компьютер может выполнять динамическое моделирование движения в соответствии с сигналами, полученными от динамической системы захвата движения и отображения виртуальных сцен в системах отображения перед обучаемыми в режиме реального времени.

Способ обучения заключается в отображении на экране шлема виртуальной реальности графической трехмерной оболочки – интерактивной модели ВВТ или его отдельных элементов, получении от логической части тренажера сценария обучения, осуществлении перемещения и переключений органов управления в виртуальной среде посредством контроллеров в соответствии с текущей задачей сценария обучения, отслеживании и передаче посредством встроенных в шлем виртуальной реальности камер изменения положения тела обучаемого, отслеживании и передаче, посредством манипуляторов-контроллеров виртуальной реальности, изменения положения рук и взаимодействия с виртуальными интерактивными объектами в логическую часть тренажера, изменение состояния, режимов работы виртуальных интерактивных объектов и органов управления, изменение показаний виртуальных приборов, при этом данные о состоянии изучаемого объекта и показания приборов передаются в графическую оболочку тренажера и отображаются на экране шлема виртуальной реальности, и оценке правильности действий обучаемого. По усмотрению руководителя работа всей ВВТ или его отдельных элементов может отображаться на экране шлема нескольких обучаемых, на которых один или несколько обучаемых могут анализировать одну или несколько выполняемых задач. Кроме того, она также содержит в себе интерактивные подсказки по устройству назначению каждого элемента объекта изучения. При наведении контроллера желтым вектором на информационный пункт появляется связь с информационным пунктом. Обучаемый может нажать спусковую кнопку, чтобы получить информацию о выбранном блоке, при этом выбранный блок визуально извлекается из своего места в центр внимания и увеличивается, при этом он медленно вращается вокруг своей оси, а с правой или левой стороны появляется текст с полной характеристикой и озвучкой. Руководитель и другие обучаемые могут видеть ту же картину, что и обучаемый на экране общего пользования (отображение на экране соответствует видению обучаемого внутри шлема виртуальной реальности). Указанная особенность позволяет проводить наглядные практические работы обучаемых в максимальном приближении к реальным при эксплуатации ВВТ, что повышает качество обучения специалистов в области радиотехники и радионавигации.

Последовательность подготовки и работы тренажерного комплекса представлена на рисунке 4.

Также возможно осуществление аварийных тренировок, когда при проведении взаимодействий с интерактивными объектами происходит отказ либо неисправность ВВТ по не зависящим от обучаемого причинам (момент отказа либо неисправности определен заранее и заложен в алгоритм тренировки).

После окончания тренировки программой создается протокол, указывающий ошибки (нарушение последовательности действий, невыполнение действия, выполнение лишнего действия или неправильное действие), совершенные в ходе обучения.

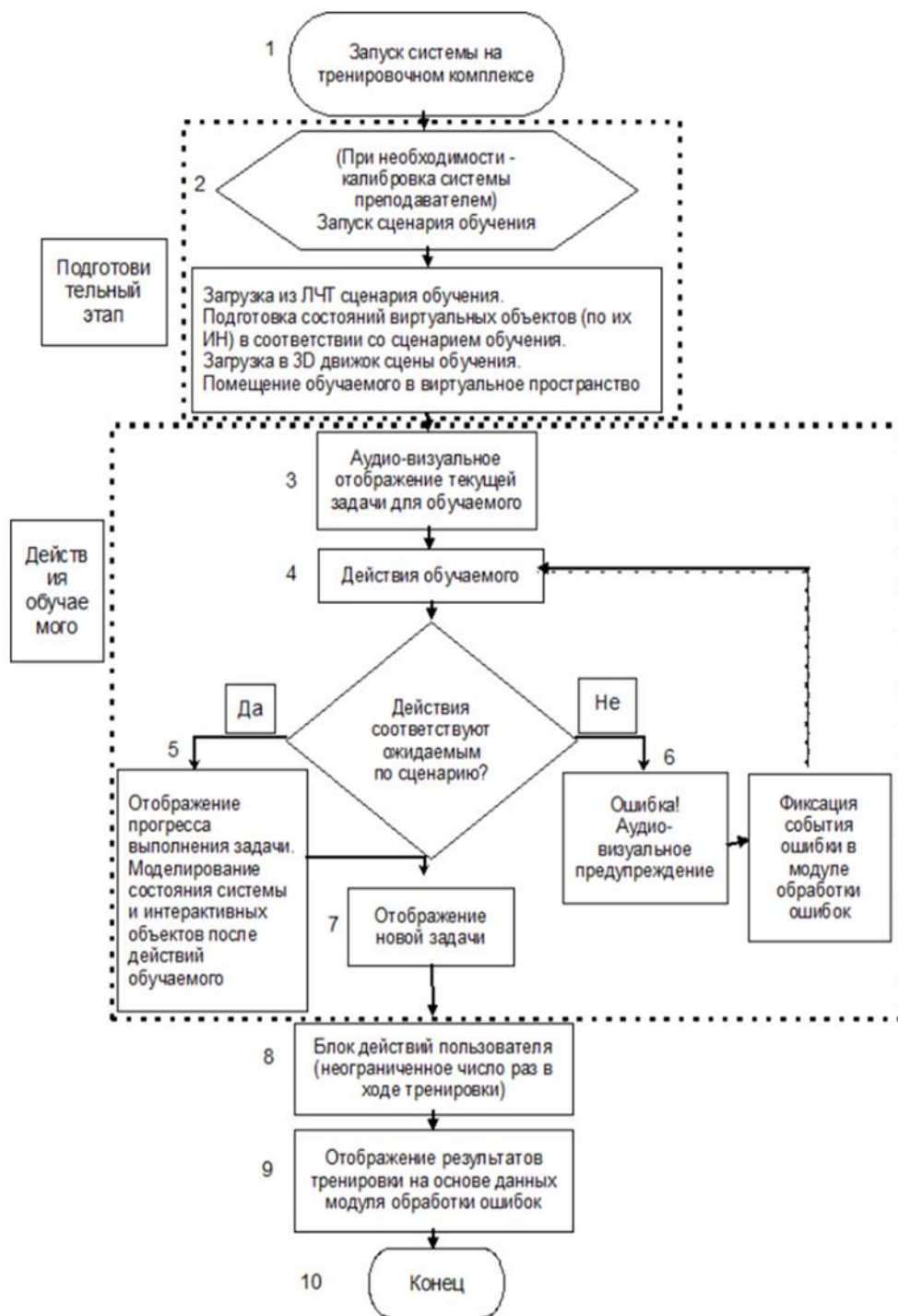

Рисунок 4 – Блок-схема алгоритма проведения тренировки

Задачей, которую решает предлагаемое техническое решение, заключается в создании инструмента для повышения качества обучения практической работе и оперативной проверки правильности усвоения знаний, умений и навыков курсантов разных учетных специальностей за счет обеспечения максимального приближения к реальным условиям эксплуатации и изучения материальной части ВВТ, а также для расширения арсенала известных технических средств аналогичного назначения.

Область использования многопрофильного тренажерного комплекса применима для организации учебного процесса в военных учебных заведениях, проведению курсов переподготовки и повышения квалификации со специалистами в области радиотехники и радионавигации, а также в военных кафедрах гражданских вузов, обучающих специалистов в данной области.

Литература

1 Как технологии VR и AR применяют в производстве, науке и образовании? <https://www.comnews.ru/digital-economy/content/221427/2022-08-01/2022-w31/kak-tekhnologii-vr-i-ar-primenyayut-proizvodstve-nauke-i-obrazovanii> (дата обращения: 07.01.2024).

2 Зиннатова М.В. Виртуальные мастерские: иммерсивная технология профессионального образования будущего // Профессиональное образование и рынок труда. – 2021. – №2. – С. 89-99. <https://doi.org/10.52944/PORT.2021.45.2.007>.

3 Воробьев Д.В., Сироткина А.А. Виртуальная реальность как категория социальной философии, или что такое виртуальная реальность? // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. Серия: Социальные науки. 2008. №4 (12). – С. 89-94.

4 Касимов Б.С., Шугаев М.А., Ксенофонтов Д.А. Применение информационных технологий для подготовки военных специалистов // Военно-теоретический журнал БАГДАР, №4 (96), – Астана, 2022. – С. 98-101.

5 Спицын П.А., Бавула А.А. Перспективные формы обучения курсантов с использованием средств виртуальной реальности // Вестник военного образования. – 2021. – №4(31). – С. 99-104.

6 Касимов Б.С., Бектурсынов Н.К., Ксенофонтов Д.А. Анализ и перспективы применения иммерсивных технологий для обучения военных специалистов инженерной направленности // Научно-образовательный журнал ВЕСТНИК Академии Национальной гвардии, №4, Петропавловск, 2022.

ТУКАНОВ

Куанышбай Нурсапаевич

старший преподаватель кафедры инженерных
войск и РХБ защиты Военного института
сухопутных войск им. С. Нурмагамбетова
МО Республики Казахстан полковник

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВОЙСК РХБ ЗАЩИТЫ В СИТУАЦИИ БОЕВЫХ ДЕЙСТВИЙ И ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЯХ

Участие в боевых действиях имеет значительную специфику и накладывает существенные требования к психологическим характеристикам и личного, и командного состава вооруженных сил, находит отражение в понятиях «боеготовность», «боеспособность» и т.д. Тем не менее в современных условиях мирной жизни, когда различные чрезвычайные ситуации (далее – ЧС) возникают достаточно регулярно и имеют глобальный характер, вооруженные силы привлекаются к задачам по их устранению, помощи гражданскому населению и т.д. Довольно часто (в зависимости от специфики ЧС) к ликвидации их последствий и предупреждению их развития привлекаются войска радиационной, химической и биологической защиты (РХБ защиты). События 2020г., а именно распространение новой коронавирусной инфекции Covid-19, показали важность и необходимость постоянной боеготовности войск РХБ защиты, в том числе и по отношению к биологическим угрозам [1]. В условиях боевых действий войска РХБ защиты предназначены: для выявления радиационной, химической и биологической обстановки на больших площадях; проведения полной и специальной обработки войск; осуществления дегазации, дезинфекции и дезинсекции обмундирования, снаряжения, обуви и средств индивидуальной защиты, а также участков местности и дорог; обеспечения контроля радиоактивного облучения личного состава, вооружения, техники и запасов материальных средств радиоактивными и отравляющими веществами; контроля за изменением степени заражения местности, поражения противника огнемётно-зажигательными средствами, осуществления маскировки дымами действий войск и объектов тыла; проведения специальной подготовки личного состава по защите от оружия массового поражения; организации снабжения вооружением химических войск и средствами защиты частей и подразделений. Радиационная, химическая и биологическая защита организуется и проводится с тем, чтобы максимально снизить потери войск и обеспечить выполнение поставленных им задач в условиях радиационного, химического и биологического заражения, повысить защиту от высокоточного оружия [2]. В ряде случаев можно столкнуться с позицией, согласно которой устранение ЧС и ликвидацию их последствий нельзя приравнять по напряженности, опасности для жизни к боевой деятельности. Тем не менее, как показывает психологический анализ боевой деятельности и деятельности в условиях ЧС, их психологическая структура и специфика может быть рассмотрена как идентичная. Цель данной работы – проанализировать психологическую структуру боевой деятельности и деятельности в условиях ЧС у военнослужащих.

Результаты и обсуждение Войска РХБ защиты, помимо участия в боевых действиях, привлекаются также в ситуациях террористических атак, что крайне актуально в связи с участвовавшими случаями радиационного, химического и биологического терроризма (РХБО) [3-5], а также к задачам по ликвидации последствий природных и техногенных ЧС, следствиями которых являются радиационные, химические или биологические угрозы, заражение местности [5]. Данные

ЧС могут быть двух видов. Во-первых, они могут иметь характер природных или техногенных катастроф, вызванных различными авариями (взрывы реакторов, пожары на соответствующих заводах, складах и т.п.) [7]. Важнейшими признаками катастрофы выступают: внезапность, разрушительный характер, масштабность, дефицит времени на преодоление последствий. В этих условиях профессиональная деятельность личного и командного состава войск РХБ защиты направлена на ликвидацию последствий катастрофы и непосредственную работу с населением (поиск пострадавших, оказание экстренной медицинской помощи, эвакуация населения из зоны катастрофы и т.д.). Деятельность при ликвидации последствий катастрофы определяется такими факторами, как риск, неопределенность, дефицит времени, опасность для жизни, потери среди населения (особенно среди детей) и подчиненного личного состава. Влияние данных факторов достаточно полно описано в психологических работах [8-22]. Во-вторых, ЧС может иметь пролонгированный во времени характер благодаря постепенно разворачивающемуся действию физических или химических факторов (постепенной утечки радиоактивных веществ, накоплению критических значений отравляющих веществ в почве, воде и т.д.). Ко второму виду ЧС относятся также возникновение и развитие различных эпидемий, а также ликвидации их последствий [23], в частности распространение новой коронавирусной инфекции Covid-19 [24]. Согласно ряду исследований, участие в ликвидации ЧС по своим психологическим последствиям для личного состава сопоставимо с участием в боевых действиях. Так, например, многими участниками ликвидации последствий катастрофы на Чернобыльской атомной электростанции (ЧАЭС) субъективно ситуация воспринималась как травматическая [25], и впоследствии часть из них начинали страдать посттравматическим стрессовым расстройством. Однако в ряде случаев как у командования, так и у личного состава наблюдается наличие двух специфических эмоционально-когнитивных установок по отношению к ЧС, происходящих в мирное время. В первую очередь, это недооценка сложности и опасности возникшей ситуации (поскольку время мирное), второе – нежелание жертвовать собой, страх, обида за возможные летальные последствия, травмы, угрозы здоровью в условиях мирной жизни. Такие установки существенно снижают мотивацию личного состава, тормозят активность, снижают боеготовность и боеспособность, понижают морально-психологическую устойчивость и подрывают боевой дух. В условиях мирного времени и локальности воздействия вредоносного фактора у многих воинов может возникать психологическое сопротивление участия в данных действиях по принципу «почему я?», «это несправедливо», «я не хочу рисковать своей жизнью, когда у других все хорошо» и т.д. Данные установки могут быть как неосознаваемыми, так и вполне осознаваемыми и даже обсуждаемыми личным составом, что существенно сказывается на морально-психологическом климате боевого соединения. Отчасти это объясняется глубинными особенностями российского национального менталитета, для которого характерна высокая степень готовности к самопожертвованию в бою, но при этом высокая пассивность, необязательность в мирной жизни [26]. Далее приведем результаты теоретического анализа основных условий и психологических особенностей деятельности в условиях боевых действий и в условиях ЧС.

Таблица

Сравнительные характеристики боевой деятельности и деятельности в чрезвычайных ситуациях войск РХБ защиты

Характеристики	Боевая деятельность	Деятельность в ЧС
Своеобразие целей и результатов	Уничтожение живой силы противника, разрушение его укреплений, техники, захват территории и т.д.	Ликвидация последствий, угрозы жизни и здоровью населения
Особый характер объекта	Активно противодействующий противник, его боевая техника и т.д.	Неконтролируемые физические, химические и биологические факторы, гражданское население
Условия деятельности	Возникновение перегрузок и задач, превосходящих индивидуальные и групповые возможности	

Характер условий деятельности	Экстремальный (опасность, внезапность и т.д.)	
Осуществление целей путем практического применения	Оружия и боевой техники	Боевой техники
Функционирование психики	Крайняя интенсивность, необычайно высокое напряжение всех сил (вплоть до гипермобилизации)	
Стиль управления	Необходимость сочетания высокого уровня сознательного самоуправления воинов и своевременного управляющего воздействия командира	
Некоторые нежелательные изменения в деятельности:	– смещение или потеря цели; – нарушение соотношения между главными и второстепенными действиями; – утрата психической устойчивости, возникновение различных психических изменений, вплоть до серьезных расстройств; – колебание эффективности, понижение точности движений и действий, нарушение их последовательности; – ослабление боевой активности, появление отказов, срывов в работе	

Боевая деятельность – это система боевых действий в условиях войны, совершаемых против врага с помощью таких средств, как оружие и боевая техника. Ее особенности наиболее ярко проявляются в обстановке, являющейся результатом двусторонне планируемой вооруженной борьбы (наличие противодействия противника). В ситуации ЧС противника нет, отсутствует спланированное противодействие, однако стихийное противодействие сил природы и техногенных факторов имеет место.

В бою постоянно возникают исключительно динамичные и новые ситуации. Они порождаются не только тем, что ведется двусторонне планируемая борьба, но и тем, что сам процесс непосредственного использования и боевого применения оружия и боевой техники значительно усложнился. В условиях ЧС ситуация также может развиваться динамично и непредсказуемо, в первую очередь за счет элемента неизвестности, отсутствия информации о различных физико-химических и биологических параметрах, что затрудняет построение точных моделей развития событий. Несмотря на наличие современных протоколов, технологий, позволяющих более точно оценить параметры сложившейся ситуации [27], проблема неопределенности в принятии решений как в условиях боевых действий, так и в условиях ЧС остается одной из наиболее острых и актуальных. Специфическими чертами боевой обстановки являются:

- непосредственная или ожидаемая опасность;
- исключительная динамичность, быстротечность и неожиданность изменений;
- сочетание различного рода воздействий (чрезвычайно сильных, кратковременных с длительными);
- новизна, появление больших разрушений, пожаров, погибших, раненых, психически надломленных людей и т.д.;
- неблагоприятные физические условия.

В условиях возникновения ЧС природного или техногенного характера данные характеристики также в полной мере относятся и к ним.

Крайне экстремальный характер условий определяет специфические способы и приемы осуществления боевой деятельности. Их особенность связана с необходимостью не только в ответ на действия противника своевременно применить оружие и боевую технику, но и упредить его в нанесении огневого удара. Прогнозирование, стратегическое планирование в условиях ЧС имеет не меньшее значение в связи с необходимостью предвидеть, каким образом те или иные действия по ликвидации последствий ЧС будут влиять на развитие ситуации в целом. В первую очередь это касается, конечно, правильности выбора тех или иных технических средств ликвидации, верной оценки их объема, определения степени опасности для личного состава, а также методов его защиты. Также важно учитывать и возможное поведение гражданских лиц, оказав-

шихся на территории ЧС, поскольку в ряде случаев при отсутствии взаимодействия и взаимопонимания гражданское население может существенно затруднять осуществление военными мероприятий по предотвращению последствий ЧС (например, отказ покидать зараженные территории, наличие недоверия к войскам и т.д.).

Особый фактор боевой обстановки – опасность. Она может быть воспринята воином как опасность для коллектива, членом которого он является, для командира, товарища, как опасность для выполнения боевой задачи, для важных и общественно ценных объектов (город, боевая техника и т. д.) и для собственной жизни (возможность увечья, ранения или гибели).

Воздействие ожидаемой опасности может даже превосходить воздействие реальной, предметной опасности, поскольку оценка опасности бывает несоразмерной с ее действительной величиной. Некоторые склонны недооценивать ее, другие – переоценивать. В условиях мирного времени в ситуации ЧС эта опасность может также как преуменьшаться, так и преувеличиваться и не только из-за недостатка информации, необходимой для верного оценивания, но и из-за недостаточной квалификации командиров и бойцов, недостатка практического опыта, отсутствия психологической готовности, низкой боеготовности, которая формируется значительно медленнее в мирное время.

Вместе с тем возможность ранения или гибели в бою может оказать сильное отрицательное воздействие на поведение и деятельность человека, будь то солдат или командир.

При этом отрицательным фактором будет то, что в условиях мирной жизни готовность к активным действиям, самопожертвованию будет значительно ниже, чем в условиях военных действий, соответственно выше будет желание избежать опасного участка работы, явно или скрыто саботировать приказы командиров. Как показывают многочисленные исследования, существенной особенностью психического состояния человека, действующего в обстановке реальной или мнимой радиационной опасности, являются устойчивые тревожные мысли об отдаленных последствиях облучения, о здоровье семьи, о взаимоотношениях с близкими [8; 28; 29], но особенно сильны данные установки именно в мирное время.

В бою воины встретятся с применением противником средств «психологической войны» – с диверсиями, лживым освещением событий на фронте и в тылу, сбрасыванием с самолетов зараженных продуктов питания, предметов обихода, пособий для симуляции болезней и т.д. В ситуации ЧС явного противника нет, есть техногенная или природная стихия, однако усилия войск по их предотвращению могут осложняться несогласованными действиями с гражданскими властями, бюрократизмом, волокитой, отсутствием разъяснительной и организационной работы с населением, что, в свою очередь, требует использование приемов психологического воздействия на население с целью недопущения или прекращения массовой паники.

В условиях боя особая роль отводится ночным боевым действиям. Отрицательное влияние ночного времени на психику человека объясняется нарушением привычного биологического ритма (отдых, пассивность – ночью; бодрствование, активность – днем). В ночное время уменьшается острота зрения, ухудшается узнавание предметов, способность к ориентировке, что нередко приводит к возникновению напряженности и отрицательных чувств: тревоги, неуверенности, растерянности, беспомощности и даже страха, быстрее наступает утомление. Поэтому ночью особенно трудно водить боевые машины: танки, автомобили, тягачи и т.п. На одном из ночных тактических учений водители во время марша совершили поломок в 7 раз больше, чем в дневное время. Из всех поломок и аварий, происшедших ночью, 82 % приходится на время с 4 до 7 часов утра, т. е. на период наиболее сильного утомления водителей.

В ситуации ЧС работы по ее ликвидации приходится проводить круглосуточно, в том числе в ночное время, зачастую при отсутствии условий и времени на сон, отдых, недостаточном продовольственном снабжении в силу экстремальности условий.

Война, бой сопряжены с потерями в людях и технике, что оказывает определенное воздействие на эффективность боевой деятельности. Установлено, что войска в среднем теряют способность к сопротивлению и дезорганизуются, когда их численность начинает составлять менее 60% от первоначальной. Однако психологически стойкие войска не теряют боеспособности и при большем проценте потерь.

Потери деморализуют недостаточно подготовленных воинов, вызывая у них, особенно в обороне, при отступлении, подавленность, неуверенность, отчаяние. Менее остро воспринимаются потери, вид убитых и раненых во время активной и целеустремленной боевой деятельности, когда войска добиваются успеха.

Таким образом, даже минимальные потери в ЧС, которая разворачивается в мирное время, способны довольно быстро деморализовать личный состав, и в этом плане устранение последствий ЧС представляет большую проблему, чем боевые действия со значительными человеческими потерями.

В отличие от боевых действий катастрофы и другие экстремальные и чрезвычайные ситуации имеют и социальную сторону, которая обуславливает специфику профессиональной деятельности офицера РХБ защиты. Офицеры РХБ защиты должны хорошо представлять себе особенности психологии гражданских лиц, оказавшихся в условиях ЧС, и учитывать их при работе с населением. Социальную сторону экстремальных явлений можно охарактеризовать следующим образом:

- резкое нарушение сложившихся стереотипов и образцов поведения в результате лавинообразного ухудшения условий жизнедеятельности;

- взрывное по форме выражения и более или менее массовое (в зависимости от масштабов катастрофы) нарастание степени объективно существующего риска, причем восприятие последнего часто превосходит его объективно фиксируемые показатели;

- скачкообразное снижение имеющихся у социальной общности ресурсов выхода из катастрофы

- управленческих, финансовых, организационных, технологических и др. [11]. Для человека, попавшего в чрезвычайную ситуацию, она выступает как неожиданное, резкое, быстрое и непредсказуемое. Следствием этого являются:

- нарушение системы социальных норм и установок, которые обеспечивали и регулировали его социальные действия;

- резкое уменьшение индивидуальных ресурсов;

- состояния здоровья, соответствующего опыта, необходимых навыков;

- необходимость социальной и профессиональной реадaptации личности, ее ориентации, жизненных установок, повседневного поведения в связи с катастрофически изменяющимися социальными, экономическими, экологическими и другими условиями;

- максимальная мобилизация жизненных ресурсов в целях выживания, физического, психического и социального здоровья;

- резкое ограничение возможности и вариантов стратегии свободного выбора;

- повышение вероятности непредсказуемой поведенческой реакции, которая становится источником социальной напряженности, имеющей выраженную деструктивную направленность. На уровне межличностного и межгруппового взаимодействий катастрофа вызывает следующие последствия:

- непрерывно возникающее нарушение баланса интересов различных индивидов и различных социальных групп;

- усиление конфликтности социальной среды, повышение вероятности развития межличностных, межгрупповых, межнациональных конфликтов, нередко принимающих иррациональную форму;

- повышение феномена социальной справедливости в решении конфликтов, причем справедливость трактуется каждой стороной со своих собственных позиций; – нарушение баланса интересов, что создает у индивидов и их групп ощущение нарушения социальной справедливости, а это подталкивает к поиску врагов;

- возрастание процесса дезинтеграции, развала сложившихся социальных связей и общества в целом, дестабилизирующее изменение его групповых и индивидуальных характеристик [11, с. 40].

В условиях экстремальных ситуаций значительно повышается вероятность появления паники [28], которая связана: со страхом от полной неопределенности, непредсказуемости общего воздействия радиации на организм человека; с отсутствием полной информации о происшедшей аварии; со страхом быть зараженным продуктами питания, воздухом, одеждой; со страхом перед

возможными последующими разрушениями в зоне аварии; с постоянными слухами о гибели людей, полученных дозах облучения, вызванных радиацией заболеваниями; с постоянным страхом за себя, своих близких; с нарушениями режима сна, питания, отдыха. В связи с вышесказанным формируется усугубленное психическое состояние вследствие общего ослабления организма человека.

В качестве негативного примера можно привести воспоминания участника ликвидации последствий катастрофы на ЧАЭС контр-адмирала в отставке В.А. Владимирова: «Из-за боязни возникновения паники информация о радиационной обстановке в городе до жителей в начале аварии не доводилась. В результате, когда утром 27 апреля шло заседание Правительственной комиссии и 54 решался вопрос об эвакуации населения города, в скверах и дворах бегали и играли дети... более того, 26 апреля на стадионе города в присутствии его жителей состоялся футбольный матч ...» [34, с. 244].

Таким образом, практически полная идентичность психологической структуры боевой деятельности и деятельности по ликвидации последствий ЧС демонстрирует необходимость организации тактической и стратегической подготовки личного и командного состава войск РХБ защиты в условиях ЧС, идентичной таковой в условиях боевых действий. При этом подобная готовность должна поддерживаться в мирное время. Значительную роль играет психологическая подготовка военнослужащих к предстоящим действиям по ликвидации последствий ЧС. Отсутствие подобной подготовки чревато формированием неадекватного отношения личного состава к предстоящему заданию, недооценки или переоценки его опасности, что в итоге может приводить к ошибкам, травматизму, человеческим жертвам и т.д. В сложившихся современных условиях, в том числе при угрозе дальнейшего распространения и мутации новой коронавирусной инфекции Covid-19, а также в условиях возросшего в связи с этим риска террористических акций [5], массовых беспорядков войска РХБ защиты должны находиться в состоянии повышенной психологической готовности. Помимо уже существующих, отработанных методов необходима организация обучения личного состава в отношении особенностей распространения и жизнеспособности новой коронавирусной инфекции, методов предупреждения ее распространения и лечения. Несомненно, существенную роль в решении данных задач играет соответствующая профессиональная подготовка специалистов РХБ защиты, в которой значительное место должно отводиться мотивационному компоненту, воспитанию готовности к профессиональной деятельности как в условиях боя, так и в условиях ЧС. В этом плане важно изучение опыта и применения новых подходов, форм и методов профессиональной подготовки [36]. Вышесказанное позволяет приравнивать деятельность войск РХБ защиты по ликвидации последствий ЧС к боевым действиям.

Литература

1. Российские специалисты войск РХБ защиты и военные врачи оказывают помощь Италии и Сербии в борьбе со вспышкой коронавирусной инфекции // Вестник войск РХБ защиты. 2020. Т.4. №1. – С. 86-88.
2. Петров С. В. Радиационная, химическая и биологическая защита войск // Военная мысль. 1994. № 9. – С. 15-23.
3. Ковтун В.А., Голипад А.Н., Мельников А.В. и др. Химический терроризм как силовой инструмент проведения внешней политики США и стран запада // Вестник войск РХБ защиты. 2017. Т.1. №2. – С. 3-13. 55
4. Смурыгин А.В., Ежов Р.Г., Кочетов Р.А. Основные проблемы противодействия угрозе терроризма с применением оружия массового поражения // Современные технологии обеспечения гражданской обороны и ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций. 2019. №1(10). – С. 398-400.
5. Krstic M.M. Tendency of using chemical, biological, radiological and nuclear weapons for terrorist purposes // Military Technical Courier. 2017. Т. 65. №2. – С. 481-498.

УРАЗБАЕВА

Ақжамал Машруповна

Қазақстан Республикасы ҰҚК
Академиясының доценті, т.ғ.к.,

ТАЛҚАНБАЕВА

Баян Есжановна

Қазақстан Республикасы ҰҚК
Академиясының қызметкері, з.ғ.к.

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ГУМАНИТАРЛЫҚ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДА ПАЙДАЛАНУ: АРТЫҚШЫЛЫҒЫ МЕН МӘСЕЛЕЛЕРІ

Тәуелсіздігіміздің тұғырлы болуы қоғамның әрбір мүшесінің құқықтық, саяси, діни және тарихи сауатты болуымен тығыз байланысты. Ал ол сауаттылық тарих, құқық, саясаттану, дінтану, мәдениеттану, тіл мен әдебиет секілді гуманитарлық білім мен ғылым арқылы беріледі.

Қазіргі қоғам өмірдің барлық салаларына, соның ішінде білім үлкен әсер ететін ақпараттық технологиялардың (АТ) қарқынды дамуымен сипатталады. Тарих, құқық, саясаттану, философия, әдебиет және лингвистика сияқты гуманитарлық пәндер дәстүрлі түрде оқу мен жазуға негізделген. Алайда, АТ дамуымен аталған пәндерді оқыту тәсілін түбегейлі өзгертуге, оларды интерактивті, қол жетімді және білім алушылар үшін қызықты етуге қабілетті көптеген құралдар пайда болды.

Жалпы алғанда гуманитарлық пәндерді оқыту әрқашан білім беру процесінде шешуші рөл атқарды. Бұл пәндер білім алушыларға сыни ойлауды дамытуға, мәдени және әлеуметтік процестерді талдауға, қоғамның құндылықтарын түсінуге көмектеседі. Алайда, қазіргі ақпараттық технологиялар әлемінде бұл пәндерді оқыту әдістері де мазмұны да айтарлықтай өзгерістерге ұшырап отыр. Дәстүрлі дәрістер мен пікірталастар оқу процесін интерактивті, қол жетімді және қызықты ететін инновациялық құралдармен толықтырылып, ауыстырылуда.

Гуманитарлық пәндер мәтіндермен жұмыс істеуді, Тарихи немесе мәдени құбылыстарды талдауды, құқықтық негіздерді зерттеуді қамтиды. Олар сыни ойлауды, ақпаратты талдау және синтездеу дағдыларын дамытады, бұл оларды жалпы білім беру жүйесінің маңызды бөлігіне айналдырады. Алайда, гуманитарлық пәндерді оқытудағы қиындықтардың бірі-білім алушыларды материалды терең түсінуге тарту қажеттілігі, оны кейде дәстүрлі әдістермен жасау

қиынға соғады. Гуманитарлық пәндерді оқыту дәстүрлі түрде дәрістерге, семинарларға, пікірталастарға және жазбаша жұмыстарға негізделген. Дегенмен, бұл әдістер әрдайым студенттердің шығармашылық қабілеттерін және олардың ақпаратты сыни тұрғыдан түсіну қабілеттерін дамытудың барлық мүмкіндіктерін қамтуға мүмкіндік бермейді. Дәл осы тұста оқу процесін ұйымдастырудың жаңа тәсілдерін ұсынатын ақпараттық технологиялар көмекке келеді.

Гуманитарлық пәндерді оқытуда ақпараттық технологияларды қолдану оқытушылар мен білім алушылар үшін жаңа көкжиектер ашады. Оның төмендегідей, бірнеше негізгі артықшылықтарын атап көрсетуге болады:

1. Ресурстардың үлкен көлеміне қол жеткізу. Интернеттің көмегімен білім алушылар мен оқытушылар миллиондаған мәтіндерге, кітаптарға, мақалаларға және басқа материалдарға қол жеткізе алады. Бұл білім алушылардың ой-өрісін едәуір кеңейтуге және белгілі бір тақырып бойынша білімдерін тереңдетуге мүмкіндік береді.

2. Мультимедиялық презентациялар, бейнелер, подкасттар секілді оқытудың интерактивті әдістері мен басқа да интерактивті материалдар оқуды қызықты әрі қолжетімді етеді. Мысалы, тарихты зерттеу бейне хроникамен немесе интерактивті карталармен бірге жүруі мүмкін, бұл зерттелетін оқиғаларды тереңірек түсінуге көмектеседі. Сонымен бірге, тарихты зерттеу үшін деректі, тарихи көркем фильмдерді ұсыну қажет. Мысалы, «Анаға апарар жол», «Ұлы Дала таңы», «Аманат», «Балуан Шолақ», «Әміре», «Оян қазақ» және т.б. отандық фильмдерді көруді тапсыра отырып, фильмдерде көрініс тапқан тарихи оқиғалар желісін талдауға, сол оқиғаларды есте сақтауға, яғни тарихи жадыны тереңдетуге мүмкіндік берері сөзсіз.

3. Ал, виртуалды сыныптар мен қашықтықтан оқыту платформалары оқытушыларға білім алушылармен лезде өзара әрекеттесуге мүмкіндік береді. Бұл әсіресе барлық білім алушылардың белсенді қатысуы қажет болған кезде күрделі мәтіндерді немесе мәдени, тарихи құбылыстарды талдауда өте маңызды.

4. Технологияның көмегімен оқу процесін тыңдаушылардың дайындық деңгейіне қарай реттеуге болады. Мысалы, оқытушы көбірек қызығушылық танытатын студенттерге тереңірек зерттеу үшін қосымша материалдарды ұсына алады немесе материалды игеруде қиындықтарға тап болғандар үшін онлайн-кеңес ұйымдастыра алады. Бұл оқу процесін даралауға да көмектеседі.

Сонымен қатар, білім беру барысында оқыту платформаларын және LMS (Learning Management Systems) пайдалану да өте тиімді. Moodle, Blackboard, Google Classroom сияқты оқытуды басқару жүйелері оқытушыларға оқу процесін бір жерде ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Бұл платформалар материалдарды жүктеуге, тапсырмалар беруге, курсанттардың үлгерімін бақылауға және кері байланыс беруге мүмкіндік береді. Бұл жүйелердің артықшылығы – білім беру процесін әр студенттің қажеттіліктеріне икемді бейімдеу мүмкіндігі.

Google Scholar секілді электрондық кітапханалар мен академиялық дерекқорларды пайдалану білім алушыларға көптеген академиялық басылымдарға, кітаптар мен мақалаларға қол жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл курстық және дипломдық жұмыстарды жазуға, сондай-ақ зерттеу жүргізуге көмектесетін тиімді платформалар.

Виртуалды мұражайлар мен мұрағаттарды пайдалану да өте тиімді әдістердің бірі. Көптеген мұражайлар мен мұрағаттар виртуалды турлар жасайды және олардың коллекцияларына онлайн қол жеткізуге мүмкіндік береді. Білім алушылар аудиториядан шықпай-ақ көркем шығармаларды, тарихи артефактілерді және құжаттарды зерттей алады. Мысалы, олар виртуалды экскурсиялар арқылы ежелгі қалаларға немесе тарихи оқиғаларға «бара» алады. Бұл әсіресе өнер тарихы, археология және мәдениеттану сияқты пәндерді оқытуда маңызды әдістердің бірі.

Білім беру тәжірбиемізде курсанттарды қызықтырудың ең тиімді әдістерінің бірі - оқу процесінде ойын элементтерін пайдалану. Гуманитарлық пәндер үшін студенттердің зерттелетін тақырыпқа белсенді қатысуына ықпал ететін квесттер, викториналар, тарихи оқиғаларды модельдеу жасауға болады. Курсанттар мен тыңдаушылар тарихи, құқықтық тақырыптардағы есептер шығаруға да бейімделуі тиіс. Әлеуметтік медиа және арнайы форумдар дәрістерде немесе практикалық сабақтарда қарастырылған тақырыптар бойынша пікірталастарды

ұйымдастыру үшін пайдалы болуы мүмкін. Бұл білім алушыларға пікір алмасуға, ақпаратты талдаудың жаңа тәсілдерін табуға және білімдерін тереңдетуге мүмкіндік береді.

Барлық артықшылықтарға қарамастан, гуманитарлық пәндерде ақпараттық технологияларды қолданудан туындайтын бірқатар қиындықтар да бар. Ол, арнайы білім беру мекемелеріндегі құпиялылық сипаттың болуы. Оның үстіне барлық білім беру мекемелерінде АТ-ны оқу процесіне енгізу үшін қажетті ресурстар бола бермейді. Жабдықтың жетіспеушілігі, интернет байланысының әлсіздігі немесе білікті мамандардың болмауы технологияны тиімді пайдалануға кедергі тудырады.

Ал, келесі олқылық – мотивация мәселелері. Ақпараттық технологиялар кейде көрнекі элементтерге шамадан тыс құмарлықты тудыруы мүмкін, бұл білім алушыларды материалдың мәнін түсінуден алшақтатады. Барлық тыңдаушылар бірдей материалдың үстірт игерілуіне әкелуі мүмкін үлкен көлемдегі ақпаратпен өз бетінше жұмыс істеуге дайын еместігі де орын алады.

Келесі әрі маңызды мәселе – этикалық мәселелер. Технологияны пайдалану деректерді қорғау және зияткерлік меншік мәселелеріне мұқият қарауды талап етеді. Мысалы, академиялық мәліметтер базасымен және кітапханалармен жұмыс істеу кезінде Авторлық құқық пен дәйексөз ережелерін ескеру қажет.

Қорыта келгенде, гуманитарлық пәндерді оқытуда ақпараттық технологияларды қолдану оқу сапасын арттыруға, білім алушылар мен тыңдаушылардың білімін тереңдетуге және олардың көкжиегін кеңейтуге үлкен мүмкіндіктер берері анық. Технология білім беру процесін икемді, дараланған және интерактивті етуге мүмкіндік береді, бұл материалды тереңірек түсінуге ықпал етеді. Дегенмен, АТ-ны сәтті енгізу үшін техникалық және этикалық қиындықтарды ескеру, сондай-ақ дәстүрлі әдістер мен оқытудың жаңа тәсілдері арасындағы тепе-теңдікті табу қажет. Гуманитарлық пәндер оқытушылары тез өзгеріп жатқан технологиялар әлемінде білім алушыларға сапалы және өзекті білім беру үшін өз дағдыларын үнемі жаңартып отыруға, жаңа құралдар мен әдістерді игеруге дайын болуы керек.

Ғылым, білім, технология дамыған заманда, жаратылыстану ғылымдары ерекше мәнге ие болып отырған ХХІ ғасырда рухани құндылықтарды бойға сіңіріп, тарихи жадыны күшейтіп, қоғамдық сананы нығайтатын, ұлттық бірегейлікті сақтауға көмектесетін гуманитарлық пән мен ғылымның беделін түсірмеу қажет.

Ақпараттық технологиялардың гуманитарлық пәндерді оқытуға әсері. Ақпараттық технологиялар оқыту тәсілін айтарлықтай өзгертті, білім беру мен оқу процесін ұйымдастырудың жаңа мүмкіндіктерін қосты. Қазіргі заманғы технологиялар гуманитарлық білімге әсер ететін бірнеше аспектілер: 1. Ақпаратқа қол жеткізу. Интернет пен цифрлық ресурстарды пайдалану білімге қол жетімділікті едәуір кеңейтеді. Студенттер енді ақпаратты әртүрлі көздерден, соның ішінде ғылыми журналдардан, кітаптардан, тарихи мұрағаттардан және медиадан ала алады. Бұл тақырыпты тереңірек зерттеуге және зерттеу дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Интерактивті оқыту. Заманауи технологиялардың арқасында мұражайларға, тарихи ескерткіштерге виртуалды экскурсиялар жасауға немесе нақты оқиғалар негізінде модельдеуге қатысуға болады. Мысалы, тарих мұғалімдері виртуалды шындық бағдарламаларын тарихи оқиғаларды қайта құру үшін қолдана алады, бұл контекстті тереңірек түсінуге ықпал етеді.

Мультимедиялық презентациялар мен материалдар. Оқытушылар өз дәрістерін көрсету үшін мультимедиялық элементтері бар презентацияларды пайдалана алады. Мысалы, әдебиетті оқытуда шығармалардың бейімделуін, ал философияны оқытуда философиялық теорияларды бейнелейтін графиканы көрсетуге болады. 4. Онлайн платформалар және қашықтықтан оқыту. Coursera, edX, Udey және басқалары сияқты көптеген білім беру платформалары студенттерге әлемнің кез келген жерінен білім алуға мүмкіндік беретін онлайн гуманитарлық курстарды ұсынады. Бұл әсіресе пандемия жағдайында, қашықтықтан оқыту қалыпты жағдайға айналған кезде. 5. Электрондық кітапханалар мен мұрағаттар. JSTOR және Google Scholar сияқты заманауи электронды кітапханалар студенттерге көптеген ғылыми және оқу материалдарына қол жеткізуге мүмкіндік береді, бұл сабаққа дайындалуды және зерттеу жұмыстарын жазуды жеңілдетеді. 6. Әлеуметтік медиа және блогтар. Студенттер мен оқытушылар әлеуметтік желілер

мен блогтарды идеяларды талқылау, пікір алмасу, өз жұмыстары мен жобаларын жариялау үшін пайдалана алады. Бұл бейресми және икемді өзара әрекеттесу үшін бірегей мүмкіндік жасайды.

Ақпараттық технологияларды қолдану арқылы тарихи білім де айтарлықтай байыды. Негізгі аспектілердің ішінде мыналарды бөліп көрсетуге болады: 1. Виртуалды мұражайлар мен экскурсиялар. Заманауи технологиялар студенттерге әлемнің түкпір-түкпіріндегі мұражайлар мен галереялардың виртуалды нұсқаларына баруға мүмкіндік береді, бұл әртүрлі халықтардың тарихы мен мәдениетін тереңірек түсінуге ықпал етеді. Мысалы, Лувр немесе Британ мұражайы үйден шықпай-ақ залдарда виртуалды серуендеуге мүмкіндік береді. 2. Тарихи оқиғаларды модельдеу. Соғыстар, саяси дағдарыстар немесе революциялар сияқты тарихи процестерді модельдеу бағдарламаларын қолдану студенттерге адамзат тарихындағы негізгі оқиғалардың себептері мен салдарын жақсы түсінуге көмектеседі. 3. Мұрағатқа кіру. Мұрағат материалдарын цифрландыру студенттерге бастапқы дереккөздермен жұмыс істеуге мүмкіндік береді, бұған дейін ғалымдардың тар шеңберіне ғана қол жетімді болатын. Енді бұл құжаттарға Europeana немесе Ұлттық мұрағат сияқты платформалардың арқасында қол жетімді. 4. Мультимедиялық дәрістер мен деректі фильмдер. Оқытушылар өткен оқиғаларды неғұрлым нақты түсіндіру үшін деректі фильмдерді, Тарихи қайта құруларды және басқа мультимедиялық материалдарды пайдалана алады.

Ақпараттық технологиялар гуманитарлық пәндер оқытушыларына бірқатар маңызды артықшылықтар береді: 1. Оқытудың икемділігі мен қол жетімділігі. Технологияның арқасында студенттер кез келген уақытта және кез келген жерде оқи алады, бұл әсіресе жұмыс істейтін студенттер немесе университеттерден алыс тұратындар үшін маңызды. 2. Оқытуды жекелендіру. Технология оқу процесін белгілі бір студенттің қажеттіліктеріне бейімдеуге мүмкіндік береді. Мысалы, онлайн курстар мен тесттер арқылы мұғалім студенттің үлгерімін жеке бақылап, оған дайындық деңгейіне сәйкес тапсырмалар бере алады. 3. 21 ғасырдың дағдыларын дамыту. Сандық құралдарды пайдалану сыни тұрғыдан ойлау, зерттеу қабілеттері, аналитикалық дағдылар және үлкен көлемдегі ақпаратпен жұмыс істеу қабілеті сияқты дағдыларды дамытуға ықпал етеді. 4. Уақыт пен ресурстарды үнемдеу. Электрондық оқулықтар, онлайн курстар және виртуалды кітапханалар баспа материалдары мен оқу құралдарының шығындарын айтарлықтай азайтады, бұл білім беруді қолжетімді етеді.

Мәселелер мен қиындықтар Барлық артықшылықтарға қарамастан, гуманитарлық пәндерді оқытуда ақпараттық технологияларды енгізуге байланысты бірқатар проблемалар мен қиындықтар бар: 1. Оқытушылар мен студенттердің технологиялық сауаттылығы. Барлық оқытушылар мен студенттер ақпараттық технологиялармен жұмыс істеу дағдыларын жеткілікті меңгере бермейді. Бұл сандық құралдарды тиімді пайдалануға кедергі болуы мүмкін. 2. Жеке қарым-қатынастың болмауы. Гуманитарлық білім берудің негізгі аспектілерінің бірі-онлайн-ортада жүзеге асыру қиын болатын тікелей байланыс және талқылау. 3. Ақпараттың шамадан тыс жүктелуі. Қол жетімді ақпараттың көп мөлшері студенттердің деректерді сүзу мен түсінуде қиындықтарға тап болуына әкелуі мүмкін. 4. Технологияға қол жеткізудегі теңсіздік. Барлық студенттердің Интернетке және цифрлық ресурстарға қол жетімділігі бірдей емес, бұл олардың оқу процесіне қатысуын шектеуі мүмкін.

Қорытынды. Гуманитарлық пәндерді оқытуда ақпараттық технологияларды қолдану білім сапасын жақсартуға көптеген жаңа мүмкіндіктер ашады. Технология студенттердің өмір сүруіне қажетті дағдыларды дамыта отырып, оқу процесін интерактивті, икемді және қол жетімді етуге көмектеседі.

**КОРЖУМБАЕВА
Тамара Муслимовна**

начальник кафедры административно-правовых
дисциплин Алматинской академии МВД
Республики Казахстан им. М. Есбулатова
к.ю.н., ассоциированный профессор,
полковник полиции

АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В ПРЕПОДАВАНИИ ПРАВОВЫХ ДИСЦИПЛИН

Вопросы улучшения качества подготовки слушателей правовым знаниям всегда имели большую актуальность и научно-практическую значимость. Сама профессия предполагает высокую социальную ответственность, так как юристы находятся в особом положении, поскольку они, помимо всего прочего, сами являются служителями и представителями закона. Это накладывает высокие требования к представителям данной профессии, касающиеся, в частности, и их правовых знаний.

В ситуации, когда различного рода информация максимально доступна, актуальной проблемой в обучении становится создание такой педагогической ситуации, в которой учащиеся сами стремились к получению новых знаний и умений. В этой связи использование активных методов в преподавании особенно важно.

Традиционно метод в обучении понимается как способ работы педагога и обучающегося, при помощи которого достигается овладение знаниями, умениями, навыками; формируется мировоззрение обучающихся, развиваются их способности. Существуют различные классификации методов в зависимости от выбранного критерия. Это приводит к одновременному сосуществованию и дополнению друг друга различных классификаций методов, каждая из которых стремится к наиболее полному упорядочению огромного количества методов.

В качестве критериев классификации методов традиционно выделяются следующие:

- 1) источник знаний,
- 2) этапы обучения,
- 3) характер познавательной деятельности,
- 4) дидактические цели.

Наибольшее распространение в дидактике последних десятилетий получила классификация методов обучения, предложенная академиком Ю.Б. Бабанским. В ней выделяется три большие группы методов обучения:

- а) методы организации и осуществления учебно-познавательной деятельности;
 - б) методы стимулирования и мотивации учебно-познавательной деятельности;
 - в) методы контроля и самоконтроля за эффективностью учебно-познавательной деятельности.
- Существуют и другие, наиболее часто используемые классификации методов обучения: словесные, наглядные, практические [1, с. 150-170].

Из всего вышесказанного следует, что в наиболее распространенных классификациях методов активные методы в отдельную группу не выделяются, а фактически распространяются в различных категориях других групп методов.

Обратимся к активным методам обучения. Повышенный интерес к этой группе методов обусловлен их огромным потенциалом, так как именно эти методы позволяют значительно повысить эффективность образовательного процесса. *Активные методы обучения* – это методы

обучения, которые побуждают студентов к активной мыслительной и практической деятельности в процессе овладения материалом. Они ориентированы на самостоятельное добывание студентами знаний, на активизацию их познавательной деятельности, развитие мышления, формирование практических умений и навыков. Особенность активных методов обучения в том, что в их основе заложено побуждение к практической и мыслительной деятельности.

В настоящее время активные методы обучения подразделяются на две группы: *неимитационные и имитационные методы*.

Первая группа методов обучения характеризуется отсутствием модели либо шаблона изучаемого процесса. К неимитационным методом относится: беседа; лекция; семинар. Так, в свою очередь беседа может носить разный характер: интеллектуальная, эвристическая, проблемная. Огромную вариативность также имеет лекция, наиболее важным ее аспектом является, то, что преподаватель активно взаимодействует с учащимися, обращается к ранее изученному материалу, ставит вопросы, требующие размышления, ответ которых не лежит на поверхности. В неимитационную группу методов входит также семинар, который может проходить в виде мозгового штурма, взаимообучения и т.д [2, с. 120-160].

Имитационным методам присущи: наличие имитационной модели изучаемого процесса, активное взаимодействие участников при выработке и принятии управленческих решений. Такие методы активного обучения в свою очередь разделяются на неигровые и игровые. Так, неигровые методы включают в себя: анализ конкретных ситуаций; индивидуальный тренинг; решение педагогических задач; имитационные упражнения; инцидент. К игровым имитационным методам активного обучения относятся профессиональный тренинг, организационно-деятельностная игра, игровое проектирование, имитационная игра, разыгрывание ролей, деловая игра. В основе активного обучения лежит принцип непосредственного участия, который обязывает преподавателя сделать каждого студента участником учебного процесса, ведущим поиск путей и способов решения изучаемых проблем [3, с. 52-60].

Учебный процесс с использованием активных методов обучения опирается на совокупность принципов обучения, выработанных педагогической наукой. Однако помимо общедидактических в активном обучении применяются свои специфические принципы. Ориентированность учебного процесса на профессиональную деятельность будущего специалиста. Содержанием образования должны стать не знания, умения и навыки, а диалектическое мышление, творческие способности и профессиональное мастерство [4, с. 400-500].

В этой связи рассмотрим активные методы обучения сквозь призму неотъемлемых характеристик. В первую очередь, в игровых методах обучения краеугольным камнем всего процесса становится принцип сотрудничества. Весь учебный процесс необходимо организовывать как систему развивающихся ситуаций межличностных отношений преподавателей и их деятельности, то есть обучения, и студентов и их деятельности, соответственно учения. Второй важной чертой активных методов обучения является проблемность. В этой связи, традиционная схема заменяется другой: введение и организация преподавателем проблемной ситуации, принятие ее студентами, построение способа ее разрешения, оценка результатов. В процессе мыслительной деятельности студентов происходит усвоение ими необходимых знаний. Третьей важной характеристикой рассматриваемых методов является принцип равновесия между содержанием и методами обучения с учетом подготовленности обучающихся и темой занятия. Согласно этому положению, следует иметь в виду, что не всякую тему можно перевести на язык активных методов обучения. Четвертой особенностью активных методов обучения является принцип входного контроля. Таким образом, учебный процесс должен быть скорректирован на реальный уровень подготовленности обучающихся.

Пятой характеристикой, которую нужно учесть преподавателю при использовании активных методов обучения является принцип от простого к сложному. Занятие необходимо планировать и организовывать с учетом нарастающей сложности, как учебного материала, так и применяемых методов его изучения.

Шестой особенностью внедрения активных методов обучения является принцип непрерывного обновления. Информативность учебного процесса привлекает и обостряет внимание обучающихся, побуждает их к изучению темы, овладению новыми способами и приемами учебной деятельности. Однако, по

мере усвоения знаний, обостренность их восприятия постепенно снижается. Чтобы этого не допустить, преподавателю необходимо постоянно обновлять новыми элементами построение занятий: не проводить два анализа конкретных ситуаций в течение одного занятия, не применять одно и то же техническое средство обучения на двух занятиях подряд.

Седьмой отличительной чертой активных методов обучения является принцип опережающего обучения. Всякое обучение имеет смысл, если оно дает человеку знания и навыки, необходимые в его будущей профессиональной деятельности. Обучение одной только теории не может обеспечить человеку успеха его деятельности в будущем.

Таким образом, на основании всего вышесказанного можно выделить отличительные черты активного обучения. В первую очередь, происходит активизация мыслительной деятельности обучающихся путем создания специальных условий, то есть, они ориентированы не на пассивное усвоение информации, а на выстраивание своих логических цепей. Второй отличительной чертой активных методов обучения является устойчивость и непрерывность активной мыслительной деятельности участников обучения путем увеличения периода единовременного активного включения или же спонтанной, но очень глубокой работы мысли, позволяющей сохранять ее в течение некоторого перерыва между активной работой. Третьей характеристикой активных методов обучения выступает формирование навыков самостоятельной, творческой выработки управленческих решений в условиях игрового имитационного моделирования, повышенной мотивации и эмоциональности обучающихся. Четвертым потенциальным результатом применения активных методов обучения являются перманентные взаимные коммуникации обучающихся и преподавателей, развивающие обе стороны с рефлексивных позиций [5, с. 120].

Отмеченные особенности активных методов обучения свидетельствуют о том, что их освоение потребует от преподавателей и студентов гораздо более высокого уровня профессиональной подготовки, чем этого требует объяснительное обучение, тем не менее, использование активных методов обучения позволит повысить качественный уровень слушателей и преподавателей, расширяющих и иницилирующих свой интеллектуальный потенциал.

Рассмотрев все особенности и преимущества применения активных методов обучения в теории, мы предпримем попытку поделить опыт в их применении на практике, в преподавании правовых дисциплин.

В ходе изучения дисциплины «Основы обеспечения общественной безопасности» мы использовали активные методы обучения. В частности, в изучении тем использовались следующие элементы активных методов обучения: «блиц-опрос», «пресс-конференция», «конкурс эрудитов», «игровая эстафета». В «блиц-опросе», проводимом в форме фронтального опроса, вопросы формулировались на проблемном уровне, таким образом, чтобы активизировать мыслительную деятельность слушателей, уже привычный материал подать в неожиданном ракурсе. Проведение «пресс-конференции» позволяет организовать работу в малых группах, что особенно продуктивно при изучении материала, вызывающего сложности у учащихся [6, с. 250].

Такая работа позволяет наиболее полно и глубоко раскрыть специфику национальной безопасности Республики Казахстан, сопоставить модели других государств на протяжении своего становления. Кроме того, слушатели учатся эффективно общаться, так как такая работа всегда дает стимул межличностному общению. Как правило, слушателям очень нравится работать в малых группах, получается своеобразный коллектив в коллективе, которому отводится немного времени для осуществления поставленной цели. Это, в свою очередь, вынуждает слушателей самих разбить цель на конкретные задачи, распределить между собой их решение.

В ходе нашей практики сформировалось два варианта «пресс-конференции», в которых также возможны изменения, в зависимости от обстоятельств. В первом варианте обязательно выделяет главный эксперт, который решает, кто именно и в какой последовательности будет отвечать на вопросы и тем самым продвигаться к поставленной цели. Однако порой это приводит к тому, что наиболее сильный и целеустремленный слушатель берет всю работу на себя. Во втором варианте, который более приемлем для групп, в которых уровни знаний слушателей и их способности сильно отличаются, обязательно каждый участник маленькой группы должен выступить и, тем самым, решить поставленную перед ним задачу. Применение в изучении рассмат-

риваемой темы формы в виде «конкурса эрудитов» дает возможность систематизировать понятия, уметь применять свои знания в незнакомой ситуации. Вместе с тем, существует вариативность задания, что позволяет одновременно охватить различные аспекты темы [7, с. 220].

Таким образом, подводя итог всему вышесказанному можно сделать вывод, что использование активных методов обучения весьма эффективно в процессе преподавания правовых дисциплин. Классификации методов обучения в целом зависит от выбранных критериев. Активные методы обучения, разделяющиеся на две большие группы в виде иммитационных и неиммитационных, в настоящий момент особенно актуальны. Рассматриваемые методы имеют ряд преимуществ, но вместе с тем и требуют выполнения ряда условий для их успешного применения.

Литература

1. Кузнецов И.Н. Настольная книга преподавателя / И.Н. Кузнецов. – Минск: Современное слово, 2005. – С. 544.
2. Никитина Н.Н. Основы профессионально-педагогической деятельности / Н.Н. Никитина, О.М. Железнякова, М.А. Петухов. – М.: Мастерство, 2002. – С. 288.
3. Лазарева И.А. Возможности повышения качества учебного процесса при использовании методов активного обучения / И.А. Лазарева // Инновации в образовании. – 2004. – №3. – С. 52-60.
4. Морева Н.А. Педагогика среднего профессионального образования / Н.А. Морева. – М.: Академия, 2001. – С. 304.
5. Яркина Т.Н. Педагогика среднего профессионального образования: курс лекций / Т.Н. Яркина. – Томск: Томский государственный университет, 2013. – С. 330.
6. Сажина В.В. История государства и права зарубежных стран / В.В. Сажина, Д.Е. Тагунов. – Минск: Книжный Дом, 2005. – С. 325.
7. Тагунов Д.Е. Всеобщая история государства и права: учебное пособие / Д.Е. Тагунов. – Минск: Книжный Дом, 2005. – С. 360.

КУРБАНОВА

Гульнара Владиновна

доцент кафедры управления правоохранительной
деятельностью Алматинской академии МВД
Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н.,
полковник полиции

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

На современном этапе развития сферы образования доминирующее значение в методике преподавания учебных дисциплин в вузах отводится такому аспекту, как внедрение цифровых технологий.

Цифровые образовательные технологии – это инновационный способ организации учебного процесса, основанный на использовании электронных систем, обеспечивающих наглядность. Целью применения цифровых технологий является повышение качества, эффективности учебного процесса, а также успешной социализации слушателей [1].

Развитие цифровых технологий в образовательном пространстве является ведущей целью профессионального образования, дающего возможность развивать конкурентоспособные качества студентов на пути к становлению высококвалифицированных специалистов. В связи с чем, центральной задачей педагога является использование цифровых технологий в учебном процессе с учетом индивидуальных способностей обучающегося [2].

В наше время цифровая трансформация охватывает практически все сферы жизни, включая образование. Внедрение современных информационных и коммуникационных технологий в образовательный процесс приносит существенные изменения в способы обучения и требует от учителей адаптироваться к новым условиям.

Одной из приоритетных задач образовательного учреждения становится не только получение студентом теоретических знаний, но и развитие умения пользоваться информационными технологиями, самостоятельно добывать и анализировать информацию.

Наряду с высокотехнологическими учебниками, пособиями в вузах необходимо широкое распространение цифровых технологий.

Среди возможностей цифровых технологий в подготовке слушателей отмечают:

- повышение мобильности выполнения заданий и изучения материалов;
- повышение мотивации студентов;
- индивидуализация процесса обучения;
- увеличение наглядности материалов;
- осуществление оперативной обратной связи с преподавателем;
- обеспечение моментального доступа студентов к результатам сразу после прохождения задания.

Цифровые технологии являются неотъемлемой частью жизни общества, поэтому они легко интегрируются в процесс обучения, поскольку студенты привыкли к использованию различных электронных средств в собственной жизни и это облегчает их работу с различными электронными инструментами и предоставляет возможность более легкого восприятия информации и усвоения материалов.

Цифровые технологии позволяют сделать процесс обучения дифференцированным, выстраивать его в соответствии с потребностями каждого отдельного слушателя, давать задания,

соответствующие уровню подготовки и таким образом повышать качество обучения. Использование цифровых инструментов способствует созданию условий, в которых слушатель становится активным субъектом образовательного процесса. От пассивного восприятия он переходит к активным действиям и включается в выполнение заданий. [3].

Сеть Интернет несет громадный потенциал образовательных услуг и становится составной частью современного образования. Получая из сети учебно-значимую информацию, учащиеся приобретают навыки:

- целенаправленно находить информацию и систематизировать ее по заданным признакам;
- видеть информацию в целом, а не фрагментарно,
- выделять главное в информационном сообщении.
- использование интерактивной доски

Возможности компьютера могут быть использованы в предметном обучении в следующих вариантах:

- частичная замена деятельности учителя компьютерными обучающими программами (по отдельным темам, вопросам предмета) состоит в использовании учителем своего сценария изучения учебного материала с применением фрагментов имеющегося программного обеспечения по предмету.

- фрагментарное, выборочное использование дополнительного материала, аудио-видео наглядности из электронных хрестоматий, энциклопедий, музеев, контролирующих и других дополнительных материалов предметного учебно-методического комплекта;

- использование тренинговых программ для закрепления материала.;

- использование диагностических и контролирующих материалов, имеющихся на электронном носителе или разработанных учителем;

- выполнение домашних самостоятельных и творческих заданий учащимися с последующей демонстрацией их на уроках или внеклассной работе.

Работа по этим технологиям не только сохраняет структуру общеобразовательного цикла, полностью соответствует требованиям обязательного минимума содержания образования, но и:

- способствует повышению познавательного интереса к предмету;
- содействует росту успеваемости учащихся по предмету;
- позволяет учащимся проявить себя в новой роли;
- формирует навыки самостоятельной продуктивной деятельности;
- способствует созданию ситуации успеха для каждого ученика.

Использование цифровых современных образовательных технологий в обучении позволяет преподавателю перестать быть основным (а зачастую и единственным) источником информации, а занять позицию человека, организующего самостоятельную деятельность обучающихся, и управляющего ею.

Применение цифровых современных образовательных технологий позволяет наполнить уроки новым содержанием, развивать творческий подход к окружающему миру, любознательность, поддерживать самостоятельность в освоении возможностей компьютерных технологий и идти в ногу со временем. Подготовка и проведение урока с использованием цифровых современных образовательных технологий требуют от учителя не очень много времени, но терпения. [4].

Виртуальная реальность, геймификация и искусственный интеллект – ещё вчера это казалось невероятным, а сегодня успешно внедряется в образовательный процесс. Инфраструктура учебных заведений непрерывно обновляется, внедряются современные образовательные технологии и делают процесс обучения эффективнее и увлекательнее.

Какие технологии будущего применяются на уроках русского языка и литературы уже сегодня?

Интерактивная доска - ценный инструмент для обучения всего класса. Это визуальный ресурс, который помогает преподавателям излагать новый материал очень живо и увлекательно. Она позволяет представить информацию с помощью различных мультимедийных ресурсов, преподаватели и обучающиеся могут комментировать материал и изучать его максимально подробно. Она может упростить объяснение схем и помочь разобраться в сложной проблеме. Исследования показали, что интерактивные доски, используя разнообразные динамичные ресурсы

и улучшая мотивацию, делают занятия увлекательными и для преподавателей, и для учеников. Работа с интерактивными досками предусматривает простое, но творческое использование материалов, а также добавление гиперссылок к мультимедийным файлам и Интернет-ресурсам зададут занятию бодрый темп.

Это способствует более глубокому пониманию материала и развитию аналитических навыков. Кроме того, интерактивные доски могут использоваться для проведения различных упражнений, игр и конкурсов, что делает учебный процесс более разнообразным и интересным. Дополнительно, интерактивные доски могут быть эффективным инструментом для дифференциации обучения, позволяя учителю адаптировать материал под индивидуальные потребности учащихся. Например, учитель может предложить различные уровни сложности задач или разнообразные методы их решения, в зависимости от уровня подготовки каждого ученика.

Информационные технологии, используемые в сфере образования, помогают разнообразить способ обучения студентов. Так, например, преподаватель может в два клика открыть подготовленную ранее презентацию, видео или аудио материал и наглядно продемонстрировать новый материал для обучения. Или даже сам учащийся может создать презентацию на тему, заданную преподавателем.

Таким образом, можно сделать вывод, что цифровая трансформация предоставляет новые возможности для совершенствования педагогического процесса и повышения доступности знаний обучающимся. При этом успешная адаптация цифровых инноваций обуславливает использование комплексного подхода, включающего развитие образовательной инфраструктуры, обучение персонала образовательных учреждений и контроль качества обучения. В данном концептуальном ракурсе образовательные учреждения смогут эффективно внедрить цифровые технологии и обеспечить высокое качество обучения в новых цифровых реалиях.

Литература

1. Антонова Д.А., Оспенникова Е.В., Спирин Е.В. Цифровая трансформация системы образования. Проектирование ресурсов для современной цифровой учебной среды как одно из ее основных направлений // Вестник Пермского государственного гуманитарно-педагогического университета. Серия: Информационные компьютерные технологии в образовании. 2018. №14. – С. 5-37.
2. Бороненко Т.А., Кайсина А.В., Федотова В.С. Развитие цифровой грамотности школьников в условиях создания цифровой образовательной среды // Перспективы науки и образования. 2019. №2 (38). – С. 167-193.
3. Дидактическая концепция цифрового профессионального образования и обучения / П.Н. Биленко, В.И. Блинов, М.В. Дулинов, Е.Ю. Есенина, А.М. Кондаков, И.С. Сергеев; под науч. ред. В.И. Блинова – М.: Издательство «Перо», 2019. – С. 98.
4. Маниковская М.А. Цифровизация образования: вызовы традиционным нормам и принципам морали // Власть и управление на Востоке России. 2019. № 2 (87). С. 100–106.
5. Морозов А.В., Самборская Л.Н. Профессионализм учителя как важнейший ресурс и детерминанта качества педагогической деятельности в условиях цифровой образовательной среды // Казанский педагогический журнал. 2018. №6 (131). – С. 43-48.
6. Мухин О.И. Формирование таланта в эпоху цифровизации. Модель обучения одаренных и талантливых учащихся // Вестник Пермского государственного гуманитарно-педагогического университета. Серия: Информационные компьютерные технологии в образовании. 2017. №13. – С. 19-33.
7. Трудности и перспективы цифровой трансформации образования [Текст] / А.Ю. Уваров, Э. Гейбл, И.В. Дворецкая и др.; под ред. А.Ю. Уварова, И.Д. Фрумина; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики», Ин-т образования. – М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2019. – С. 343, [1].

ЕЛУБАЕВА

Акмарал Ескеновна

доцент кафедры общеобразовательных
дисциплин Алматинской академии
МВД Республики Казахстан
им. М. Есбулатова, к.ф.н.

ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДИКИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ МОДЕЛИ LIBERAL ARTS НА ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ

В наше время система образования по модели свободных искусств и наук успешно функционирует в ряде вузов США и Европы. Наиболее известный вуз, основоположник данной системы Бард колледж (Нью-Йорк), имеющий более чем полуторавековую историю своего существования. Именно в результате сотрудничества «Бард Колледжа» и Санкт-Петербургского Государственного Университета был создан Смольный институт свободных искусств и наук на базе филологического факультета СПбГУ, который сейчас является флагманом продвижения данной модели на пространстве России. Данная образовательная модель «Бард Колледжа» активно внедряется в Германии, Кыргызстане, Южной Африке, в Китае и у нас в Казахстане, например, в университете Нархоз.

Основными принципами и положениями этой образовательной модели, такими как определение, цели, учебный план, преподавание, организация учебного процесса, структурные элементы, структурные элементы, педагогические методы – можно ознакомиться в статье Дж. Беккера «Что такое либеральное образование и чем оно не является» [1].

Более глубокий анализ достоинств и недостатков данной образовательной модели, а также исследование проблем и перспектив внедрения и развития в России модели свободных искусств и наук приведен в сборнике «Образовательная модель свободных искусств и наук: мировой и российский опыт», который был выпущен в 2021 году факультетом свободных искусств и наук СПбГУ [2]. Российские ученые отметили важные компоненты образовательной модели: индивидуальная траектория обучения, значительная свобода выбора курсов, отложенный выбор специализации, интерактивная педагогика, мультидисциплинарность и др.

Все ученые отмечают сильнейшую сторону данной образовательной модели, это - методика обучения, которая помогает студенту научиться самостоятельно писать эссе и формирует у студентов критическое мышление.

В университете Нархоз данную методику определили как «письмо и мышление». Данная методика направлена на умение работать с текстом разной природы, оформлять мысли в виде законченного текста, узнавать приемы работы с информацией. Давайте рассмотрим некоторые методы.

1. Свободное письмо. Задача: просто записывать свои мысли, приходящие на данный момент в голову. Ограничение может быть только по времени (3,4 или 5 минут). Свободное письмо придумал Питер Элбул и начал использовать в педагогических целях. Пол Конелли приспособил к преподаванию в «Бард Колледже» (США) (площадка педагогических технологий). Используется как базовый вид письма на каждом занятии.

2. Свободное фокусированное письмо. Это рефлексия, пища для ума студента. В отличие от свободного письма в этом виде письма делается фокус на определенный вопрос, изучаемую тему, на которую нужно написать письмо. Ограничение по времени такое же. Его можно давать в начале занятия, настроив на тему. Используется как базовый вид письма на каждом занятии.

3. **Метакогнитивное письмо.** Вид письма, в котором ведется запись впечатлений, описание процесса, например: как я читал эту книгу, то есть описание процесса нашей познавательной деятельности. Еще пример: что случилось в процессе обсуждения? Опишите свою роль в группе (после групповой работы).

4. **Нарративное письмо.** Вид письма, в котором ведется повествование от лица какого-либо героя или предмета. Например, от лица глиняного горшка, второстепенного героя и т.д., то есть показана история с их точки зрения, их взглядом.

5. **Работа по картинке.** Рассмотрев предложенное изображение, студенты составляют записи «Что я вижу», «Что я не вижу», далее можно подробно описать одну деталь из перечисленного. Выбрать что-то одно из того, что «Что я вижу», «Что я не вижу» и описать это. Затем придумать название по картине, изображению. Затем можно записать нарративную историю (выбрать изображенный предмет или лицо и написать историю от его лица).

6. **Вопросы для совместной работы в микрогруппах.** Преподаватель предлагает обсудить определенный круг вопросов по тексту или теме занятия, разделив студентов на несколько микрогрупп. Алгоритм работы в группах:

- Каждый член группы сначала самостоятельно отвечает на данные вопросы и делает письменные заметки.

- Каждый член команды зачитывает свои заметки и информацию, которую он нашел в своей группе остальным членам команды.

- Совместно обсуждают все свои наблюдения и выводы, отбирают только самую ценную и важную информацию из всего услышанного.

- В это время преподаватель молча двигается от группы к группе, слушая и наблюдая.

- Студенты выбирают лидера группы.

- По окончании данной работы выступает лидер группы от имен всех с резюме, говоря о том, что ему понравилось или поразило в мыслях одноклассников (при дальнейшем использовании данного вида работы лидеры групп меняются, участники групп тусуются).

- Рефлексия. Все студенты пишут метакогнитивное письмо «Мое впечатление о работе в группе» (желающие зачитывают их вслух).

7. **«Расширение» текста (гипертекст).** Студентам предлагается текст, который прочитывается в аудитории (можно выбрать поэтическое произведение). Каждый студент должен отметить 2-3 фрагмента, которые находят отклик у него или вызывают ассоциации. Студенту нужно выбрать один понравившийся фрагмент и написать свободное фокусированное письмо (ограничение по времени 3-4 минуты): «Меня затронул/заинтересовал этот фрагмент...». Преподаватель повторно медленно читает текст в аудитории. Студент, услышав свой фрагмент, повторяет за преподавателем данный фрагмент и зачитывает вслух свое свободное письмо. Таким образом, происходит расширение текста. Можно предложить задание «Три точки». Студент в тексте обозначает буквами фрагменты: Э – эмоции, В – воспоминание, А – ассоциации с другими текстами. Обсудить можно в парах или микрогруппах (3-4 человека). На стадии рефлексии можно предложить написать метакогнитивное письмо.

Все эти методы были применены нами в разработке практического занятия по рассказу И. Бунина «Молодость и старость» для студентов казахского отделения уровня В2.

План практического занятия

по русскому языку для студентов казахского отделения с уровнем В2 (по syllabusу – Тема №9 «Образ жизни. Современные бабушки и дедушки»)

Тема: Рассказ И.А. Бунина «Молодость и старость»

1. Начинаем занятие с написания сфокусированного письма на тему «Что для меня означает понятия «молодость» и «старость». /10 минут/

2. Совместное чтение рассказа И.А. Бунина. /10 минут/

3. Вопросы, которые преподаватель задает аудитории: *Как вы думаете, почему рассказ И.А. Бунина называется «Молодость и старость»? Дайте описание старика-курда и молодого грека. В чем их отличие друг от друга, кроме молодости и старости? В чем заключается основная идея рассказа?*

Работа над текстом с применением метода нарративного письма: выписать из рассказа портретные характеристики старика-курда и красавца-грека и распределить их в таблицы по принципу: что я вижу, характерное для старости/молодости в данном персонаже и что я не вижу, характерное для старости/молодости в данном персонаже.

Старик-курд		Красавец-грек	
Что я вижу?	Что я не вижу?	Что я вижу?	Что я не вижу?

Примечание преподавателя:* преподаватель может обратить внимание студентов на оппозицию деталей в портретных характеристиках персонажей: «старика, большого и широкого в кости, в белом курпее и в серой черкеске, крепко подпоясанной **по тонкой талии ремнем...» **и** «молодой **полнеющий** красавец и франт, керченский грек...».

Написать нарративное письмо от лица старика или грека (можно от лица любого предмета (*нагайки, фески и других артефактов*)). Аргументировать портретные характеристики героев в нарративном письме. /20 минут/

4. Работа над материалом с применением метода расширения текста (гипертекст). Преподаватель предлагает ответить на следующие вопросы в письменном виде: *На какие промежутки времени делит старик человеческую жизнь? Согласны ли Вы с таким делением? Почему? На какие периоды Вы сами поделили бы человеческую жизнь?* /20 минут/

5. Работа в группах. Студенты разбиваются на группы по три человека и обсуждают результаты работы с рассказом И. Бунина с применением методики нарративного письма и гипертекста. / 20 минут/

**Основные моменты в ходе дискуссии фиксируются в тетради и зачитываются представителем от каждой группы.*

6. Написать мета-когнитивное письмо «Как Вы думаете, почему старик говорит, что таких, как он, мало и он никогда не будет старым?» /20 минут/

7. Подведение итогов занятия. Преподаватель задает вопрос аудитории: «Вот теперь вы можете ответить на вопрос – «В чем главная идея рассказа И. Бунина «Молодость и старость?»

8. Домашнее задание.

1. *Подумайте над вопросами, есть ли в Вашем окружении люди, похожие на старика-курда? Какое место старшее поколение занимает в нашем современном казахстанском обществе?*

2. *Напишите сфокусированное письмо «Бабушка и дедушка в моей жизни».*

Помимо использованных методов при разработке данного практического занятия существуют и другие, такие как «диалогическая тетрадь», «письмо в зонах», «лоскутное» эссе», но, на наш взгляд, эти методы рассчитаны на более углубленное знание языка и подходит студентам, которые владеют языком на уровне С.

В целом, умелое сочетание традиционных инновационных методов в преподавании языковых дисциплин дает возможность студентам повысить свои языковые и коммуникативные компетенции и повысить уровень критического мышления [3].

Приложение

И.А. Бунин Молодость и старость

Прекрасные летние дни, спокойное Черное море.

Пароход перегружен людьми и кладью, – палуба загромождена от кормы до бака.

Плавание долгое, круговое – Крым, Кавказ, Анатолийское побережье, Константинополь...

Жаркое солнце, синее небо, море лиловое; бесконечные стоянки в многолюдных портах с оглушающим грохотом лебедек, с бранью, с криками капитанских помощников: *майна! віра!* –

и опять успокоение, порядок и неторопливый путь вдоль горных отдалений, знойно тающих в солнечной дымке.

В первом классе прохладный бриз в кают-компании, пусто, чисто, просторно. И грязь, теснота в орде разноплеменных палубных пассажиров возле горячей машины и пахучей кухни, на нарах под навесами и на якорных цепях, на канатах на баке. Тут всюду густая вонь, то жаркая и приятная, то теплая и противная, но одинаково волнующая, особая, пароходная, мешающаяся с морской свежестью. Тут русские мужики и бабы, хохлы и хохлушки, афонские монахи, курды, грузины, греки... Курды, – вполне дикий народ, – с утра до вечера спят, грузины то поют, то парами пляшут, легко подпрыгивая, с кокетливой легкостью откинув широкий рукав и плывя в расступившейся толпе, в лад бьющей в ладоши: таш-таш, таш-таш! У русских паломников в Палестину идет без конца чаепитие, длинный мужик с обвисшими плечами, с узкой желтой бородой и прямыми волосами вслух читает Писание, а с него не спускает острых глаз какая-то вызывающе независимая женщина в красной кофте и зеленом газовом шарфе на черных сухих волосах, одиноко устроившаяся возле кухни.

Долго стояли на рейде в Трапезунде. Я съездил на берег и, когда воротился, увидел, что по трапу поднимается целая новая ватага оборванных и вооруженных курдов – свита идущего впереди старика, большого и широкого в кости, в белом курпее и в серой черкеске, крепко подпоясанной по тонкой талии ремнем с серебряным набором. Курды, плывшие с нами и лежавшие в одном месте палубы целым стадом, все поднялись и очистили свободное пространство. Свита старика настелила там множество ковров, наклала подушек. Старик царственно возлег на это ложе. Борода его была бела как кипень, сухое лицо черно от загара. И необыкновенным блеском блестящих небольшие карие глаза.

Я подошел, присел на корточки, сказал «селям», спросил по-русски:

– С Кавказа?

Он дружелюбно ответил тоже по-русски:

– Дальше, господин. Мы курды.

– Куда же плывешь?

Он ответил скромно, но гордо:

– В Стамбул, господин. К самому падишаху. Самому падишаху везу благодарность, подарок: семь нагаек. Семь сыновей взял у меня на войну падишах, всех, сколько было. И все на войне убиты. Семь раз падишах меня прославил.

– Це, це, це! – с небрежным сожалением сказал стоявший над нами с папиросой в руке молодой полнеющий красавец и франт, керченский грек: вишневая дамаская феска, серый сюртук с белым жилетом, серые модные панталоны и застегнутые на пуговицы сбоку лакированные ботинки. — Такой старый и один остался! – сказал он, качая головой.

Старик посмотрел на его феску.

– Какой глупый, – ответил он просто. – Вот ты будешь старый, а я не старый и никогда не буду. Про обезьяну знаешь?

Красавец недоверчиво улыбнулся:

– Какую обезьяну?

– Ну так послушай! Бог сотворил небо и землю, знаешь?

– Ну, знаю.

– Потом бог сотворил человека и сказал человеку: будешь ты, человек, жить тридцать лет на свете, – хорошо будешь жить, радоваться будешь, думать будешь, что все на свете только для тебя одного бог сотворил и сделал. Доволен ты этим? А человек подумал: так хорошо, а всего тридцать лет жизни! Ой, мало!

– Слышишь? – спросил старик с усмешкой.

– Слышу, – ответил красавец.

– Потом бог сотворил ишака и сказал ишаку: будешь ты таскать бурдюки и вьюки, будут на тебе ездить люди и будут тебя бить по голове палкой. Ты таким сроком доволен? И ишак зарыдал, заплакал и сказал богу: зачем мне столько? Дай мне, бог, всего пятнадцать лет жизни. – А мне прибавь пятнадцать, – сказал человек богу, – пожалуйста, прибавь от его доли! – И так

бог и сделал, согласился. И вышло у человека сорок пять лет жизни. – Правда, человеку хорошо вышло? – спросил старик, взглянув на красавца.

– Неплохо вышло, – ответил тот нерешительно, не понимая, очевидно, к чему все это.

– Потом бог сотворил собаку и тоже дал ей тридцать лет жизни. Ты, сказал бог собаке, будешь жить всегда злая, будешь сторожить хозяйское богатство, не верить никому чужому, брехать будешь на прохожих, не спать по ночам от беспокойства. И, знаешь, собака даже завывала: ой, будет с меня и половины такой жизни! И опять стал человек просить бога: прибавь мне и эту половину! И опять бог ему прибавил. – Сколько лет теперь стало у человека?

– Шестьдесят стало, – сказал красавец веселее.

– Ну, а потом сотворил бог обезьяну, дал ей тоже тридцать лет жизни и сказал, что будет она жить без труда и без заботы, только очень нехороша лицом будет, – знаешь, лысая, в морщинах, голые брови на лоб лезут, – и все будет стараться, чтоб на нее глядели, а все будут на нее смеяться.

Красавец спросил:

– Значит, и она отказалась, попросила себе только половину жизни?

– И она отказалась, – сказал старик, приподнимаясь и беря из рук ближнего курда мундштук кальяна. – И человек выпросил себе и эту половину, – сказал он, снова ложась и затягиваясь.

Он молчал и глядел куда-то перед собою, точно забыв о нас. Потом стал говорить, ни к кому не обращаясь:

– Человек свои собственные тридцать лет прожил по-человечьи – ел, пил, на войне бился, танцевал на свадьбах, любил молодых баб и девок. А пятнадцать лет ослиных работал, наживал богатство. А пятнадцать собачьих берег свое богатство, все брехал и злился, не спал ночи. А потом стал такой гадкий, старый, как та обезьяна. И все головами качали и на его старость смеялись. Вот все это и с тобой будет, – насмешливо сказал старик красавцу, катая в зубах мундштук кальяна.

– А с тобой отчего ж этого нету? – спросил красавец.

– Со мной нету.

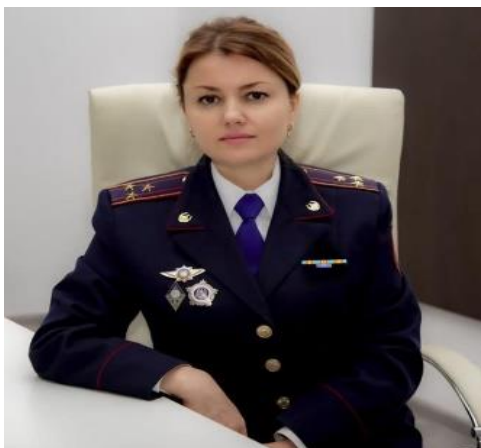
– Почему же такое?

– Таких, как я, мало, – сказал старик твердо. – Не был я ишаком, не был собакой, – за что ж мне быть обезьяной? За что мне быть старым?

Литература

1. Беккер Дж. Что такое либеральное образование и чем оно ... не является // Проблемы либерального образования: Сборник статей. СПб., 2012. – С. 12-40.

2. Образовательная модель свободных искусств и наук: мировой и российский опыт/ под ред. А.Л. Кудрина, Д.Е. Раскова, Д.В. Кадочникова. – Москва; Санкт – Петербург: Издательство Института Гайдара, 2021. – С. 512.

ШОКАНОВА

Евгения Валерьевна

доцент кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, ассоциированный профессор (доцент), полковник полиции

ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ ПРАВОВЫХ ДИСЦИПЛИН

В условиях глобализации, социокультурной и политической модернизации мирового сообщества профессиональное образование в высших учебных заведениях подвергаются преобразованию. Традиционные подходы обучения постепенно уступают место инновационным подходам, ориентированных на социальный заказ общества и государства. От выпускников высших учебных заведений ожидают новый образ мышления, характеризующийся гибкостью, неординарностью, способностью проводить глубокий анализ получаемой информации. Подготовка обучающихся в современных условиях требует критического анализа содержания существующих образовательных программ, подходящего инструментария в виде набора современных и инновационных технологий обучения.

Традиционные технологии обучения в системе вузовского образования, где важными методами обучения были лекции и семинары, в результате которого обучающиеся должны были в основном воспроизводить услышанные теоретические знания, не в полной мере способны удовлетворить современные требования к профессиональной подготовке. Современная действительность предъявляет новые требования к модели будущего специалиста, исходя из этого педагогические и организационные условия профессиональной подготовки претерпевают серьезные изменения.

Критическое мышление – это открытое мышление, не принимающее догм, развивающееся путем наложения новой информации на жизненный личный опыт. Критическое мышление иногда называют направленным мышлением, поскольку оно направлено на получение желаемого результата. Цель технологии развития критического мышления состоит в развитии мыслительных навыков, которые необходимы обучающимся в дальнейшей жизни (умение принимать взвешенные решения, работать с информацией, выделять главное и второстепенное, анализировать различные стороны явлений). Актуальностью данной технологии является то, что она позволяет проводить занятия в оптимальном режиме, у студентов повышается уровень работоспособности, усвоение знаний происходит в процессе постоянного поиска. Данная технология направлена на развитие обучающегося, основными показателями которого являются оценочность, открытость новым идеям, собственное мнение и рефлексия собственных суждений [1].

В философских трудах Сократа, Платона, И. Канта мышление рассматривается как особая форма познавательной активности, предполагающая возможность фиксации знаний средствами языка и преемственность знаний от поколения к поколению. Идеи критического мышления восходят к сократическому методу обучения через серию вопросов, стимулирующих диалог, который учит логически выверять свои мысли и оценивать их достоверность, а также развивает навыки независимого мышления. В XX в. о необходимости развивать мышление писали психологи, педагоги и социологи (М.М. Бахтин, С. Брукфилд, А.В. Бутенко, Л.С. Выготский, С.И. Векслер, Дж. Гилфорд, Д. Дьюи, А.Н. Леонтьев, А.Ф. Лосев, С.А. Король, Д. Рассел, Б.М. Теплов и др.), характеризуя его как отдельное свойство личности, как навык мыслительной

деятельности, как личностно и социально значимый феномен, приоритетный в области образования.

В 1941г. в США вышла книга Эдварда Глейзера «Эксперимент по развитию критического мышления», в которой автор дал основные характеристики нового метода: готовность рассмотреть и, если надо, пересмотреть те вопросы, о которых человек опытным путем уже приобрел собственное мнение; знание методов построения логических рассуждений и вопросов; наличие навыков применения нового метода. В 1945 г. была опубликована работа Карла Поппера «Открытое общество и его враги», в которой автором выдвигалась идея открытого общества, основанного на демократии и критическом мышлении индивидов, обосновывались идеи мультикультурализма. Использование термина «критическое мышление» в социально-философском плане предложил в 1970г. Юрген Хабермас, представитель Франкфуртской школы критической социальной теории.

Таким образом, критическое мышление следует рассматривать, прежде всего, как философский подход, который применим в психологических и социологических исследованиях, а также в сфере образования. Как любой подход, он включает в себя принципы обучения, характеризуется присущими только ему ценностными ориентациями и реализуется в практическом методе. В 1970-1980-е годы проблемой развития критичности мышления у школьников активно занимались советские психологи и педагоги: А.С. Байрамов, С.И. Векслер, И.И. Кожуховская, С.А. Король, Липкина А.И., Л.А. Рыбак и др. В 1997г. вышла известная книга Дайаны Халперн «Критическое мышление», а затем целый ряд работ различных авторов, включая Ричарда Пола, Линду Элдер, Джералда Носича. Во многом идея об использовании критического мышления в педагогической практике была вызвана кризисом системы образования [2].

На сегодняшний день нет единого понятия критического мышления, но при всем многообразии определений критического мышления можно выделить единый смысл. Современные исследователи в области методов развития критического мышления, как зарубежные (Д. Халперн, К. Мередит, Д. Стил, Ч. Темпл, С. Уолтер и др.), так и отечественные (М.В. Кларин, С.И. Заир-Бек, И.О. Загашев, И.В. Муштавинская и др.) под критическим мышлением понимают совокупность умений и способности к аналитической, рефлексивной, исследовательской, критической, самостоятельной умственной деятельности. Исходя из вышесказанного, главной задачей является создание таких условий обучения, которые способствуют развитию высокой культуры критического мышления студентов, позволяющие решить проблемы в профессиональной деятельности и быть востребованным в обществе и на рынке труда. Самым важным условием является применение инновационных технологий развития критического мышления студентов.

Как известно, целью технологии развития критического мышления является формирование навыков критического мышления посредством интерактивного включения обучаемых в образовательный процесс через специфическую организацию учебного процесса, опирающуюся на три основные стадии и систему методических приемов для каждой стадии, последовательно реализующих стоящие на каждой стадии задачи. Три стадии («Вызов», «Осмысление», «Размышление») являются технологической основой критического мышления, позволяющей обучаемым самостоятельно определять цели обучения, осуществлять активный поиск информации и размышлять о том, что они узнали.

Специфику критического мышления очень точно отметил американский педагог Ч. Темпл: «думать критически означает проявлять любознательность и использовать исследовательские методы: ставить перед собой вопросы и осуществлять планомерный поиск ответов. Критическое мышление работает на многих уровнях, не довольствуясь фактами, а вскрывая причины и последствия этих фактов. Критическое мышление предполагает вежливый скептицизм, сомнение в общепринятых истинах. Критическое мышление означает выработку точки зрения по определенному вопросу и способность отстоять эту точку зрения логическими доводами. Критическое мышление предусматривает внимание к аргументам оппонента и их логическое осмысление» [3].

Как и любая технология, технология критического мышления основывается на дидактических принципах. Это следующие принципы: принцип информационной насыщенности учебного

материала, принцип социального осмысления, коммуникативный принцип, принцип проблемного содержания учебного материала, принцип мотивации, научности и доступности учебного материала.

На методическом уровне базовая модель технологии задает не только определенную логику построения учебного занятия, но и последовательность, и способы сочетания конкретных методических приемов. Сложность приемов и способов их сочетания возрастает в зависимости от уровня «зрелости» учебной группы в плане когнитивного, коммуникативного и рефлексивного развития. На стадии «Вызов» обучаемые самостоятельно актуализируют имеющиеся знания в рамках заданной учебной темы и самостоятельно определяют направления в изучении этой темы. При этом от педагога требуется организация процесса воссоздания имеющихся знаний и смыслов в связи с изучаемым материалом и создание ситуации, способствующей пробуждению познавательной активности. Этого можно достичь путем вовлечения обучаемых в действия по созданию образов и ассоциаций, формулировке гипотез и предложений, систематизации имеющихся представлений, формулировке вопросов разных уровней. Обсуждение результатов выполненных действий в парах, группах приводит к созданию ситуации неопределенности, связанной с необходимостью поиска компромисса между разными представлениями или поиска нового знания. Таким образом, все предпринимаемые на данной стадии действия должны привести к осознанию потребности «что это значит для меня лично?» и формированию мотива учебной деятельности «зачем мне это нужно?» На второй стадии «Осмысление», занимающей обычно большее время, происходит осмысление содержания, самостоятельное сопоставление изучаемого материала с уже известными представлениями. При этом от педагога требуется организация активной работы обучаемого с новой информацией посредством специфических способов, помогающих отслеживать свое собственное понимание, или создание для обучаемого ситуации выбора адекватной цели способа ее достижения. Уже на этом этапе у обучаемых возникает закономерное желание сравнить свое собственное понимание или полученные результаты с пониманием или результатами других [4].

Третья стадия, «Размышление» (или рефлексия), направлена на «встраивание» нового материала в систему прежних представлений. От педагога при этом требуется создание условий для того, чтобы учащийся смог самостоятельно систематизировать новый материал и определить направления для дальнейшего изучения предлагаемой темы. На этой стадии обязательным условием является чередование индивидуальной, групповой и аудиторной работы. Позиция равноправных партнеров (каждый имеет право высказать свою точку зрения, не обязательно схожую с другими, но он будет услышан) позволит сделать атмосферу более открытой, а результаты конструктивными.

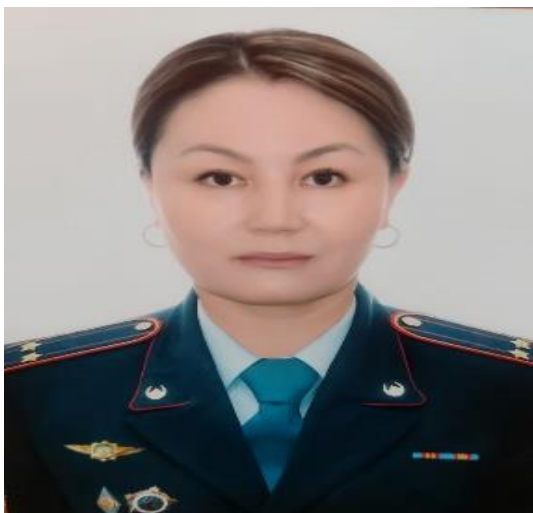
Формирование критического мышления в полной мере соответствует целям компетентно-ориентированного образования. Критическому мышлению надо учить, но не ради самого мышления, а ради того, чтобы студенты могли использовать навыки критического мышления в конкретной предметной деятельности и в будущей профессиональной. Так, например, профессиональная рефлексия позволит специалисту быть готовым к переосмыслению своего личного и профессионального опыта, вовлекаться в непривычные межличностные и деловые отношения, обретать новые смыслы и ценности. Применение данной технологии в учебном процессе позволяет создать условия для формирования мыслящих людей, способных компетентно оценивать своих коллег, быть вдумчивыми слушателями и читателями, критически относиться к мнениям других людей, сопоставляя их с другими точками зрения и собственным мировоззрением и опытом. Таким образом, данная технология способствует формированию и развитию основных компетенций будущего специалиста.

В процессе обучения обучающиеся не только приобретают конкретные научные знания: у них также формируются теоретические и практические знания о методах активного обучения. Таким образом, методы обучения выполняют две функции: они являются способами организации познавательной деятельности и предметного изучения, так как составляют профессиональное средство педагогической работы, служат образцом для изучения и подражания. Отметим,

что на современном этапе реформирования системы высшего профессионального образования обращение к данной проблематике особенно актуально, поскольку владение инновационными образовательными технологиями позволит преподавателю эффективнее адаптироваться к новым условиям и быть конкурентоспособным в образовательной среде.

Литература

1. Воевода Е.В. Критическое мышление как культурный феномен / Е.В. Воевода // Язык и коммуникация в контексте культуры: Сборник статей по материалам 7-й Международной научно-практической конференции, 21–22 мая 2012 года /отв. ред. С.В. Лобанов, Е.В. Воевода. – Рязань: РГУ им. С.А. Есенина, 2012.
2. Ходос Е.А., Бутенко А.В. Критическое мышление: метод, теория, практика. – Красноярск, 2002.
3. Темпл Ч. Развитие критического мышления через чтение и письмо в системе высшего образования: стратегии для использования в любых предметных областях. – Нью-Йорк: Институт «Открытое общество» / Проект РКМЧП, 2002.
4. Лукина И.Н. технология развития критического мышления как средство реализации профессиональной компетентности. Философия образования, №4(43), Новосибирск 2012.

АМРЕЕВА

Ақтолқын Айтхановна

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әскери және арнайы-тактикалық даярлық кафедрасының доценті, с.ғ.к., полиция подполковнигі

ОҚУ ҮРДІСІНДЕ ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ РЕСУРСТАРЫН ҚОЛДАНУ

Бүгінде еліміздің экономикасының барлық салаларын цифрландыру күн тәртібінің басты тақырыптарының бірі. Осы бағытта басталып жатқан белсенді жұмыстың алғашқы бағыттардың бірі білім беру деп аталады. Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К.Тоқаев «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауында: "Қазіргі заманда бәсекеге қабілеттіліктің басты факторының бірі – барынша цифрландыру. Қазақстан үшін заманауи цифрлық технологиялар элементтерін енгізу айрықша маңызды. Осы және басқа да міндеттер мемлекеттік секторды толығымен «цифрлық қайта жүктеуді» талап етеді, – делінген [1]. Бүгінгі таңда болашақ педагогтерді цифрлық білім беру ресурстарын пайдалануға даярлау – жоғары мектептің ең өзекті мәселесі. Олар қазіргі ақпараттық қоғам талабына сай оқу-тәрбие үдерісінің тиімді ұйымдастырылуына ықпалын тигізумен бірге, білім алушылардың тез өзгермелі ақпараттық қоғамға үйлесімді бейімделуінің, кәсіби тұрғыдан өзін-өзі жүзеге асыра алатын құзыретті маман тұлғасын дайындаудың әмбебап құралына айналып отыр. Ең алдымен, цифрлық білім беру ресурстары дидактикалық мақсатқа жетуге немесе белгілі бір оқу міндеттерін шешуге бағытталған дайын интерактивті мультимедиялық өнім болып табылады. Қазіргі таңда оларды пайдалану тиімділігі – бұл ақпараттық білім беру ортасына қызығушылықты тудырумен қатар ақпаратқа қолжетімділік дәрежесін қамтамасыз ету және білім сапасын арттыру. Цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану арқылы білім алушылардың өз бетімен зияткерлік әлеуетін дамытып, білім қорын молайтуға мүмкіндік бар.

Цифрлық білім беру ресурстары – компьютерді қолдану арқылы жүзеге асатын өнім.

Цифрлық білім беру ресурстары – қазіргі заманғы білім берудің мақсаттары мен міндеттерін іске асыруға бағытталған графикалық, мәтіндік, цифрлық, сөйлеу, музыкалық, бейне, фото және басқа да ақпаратты қамтитын ақпараттық дереккөздер. Күнделікті практика көрсетіп отырғандай, олардың басты құндылығы – бүгінгі цифрлық қоғам сұранысына сәйкесті педагогтерге оқытудың мазмұнын, әдістері мен ұйымдастырушылық нысандарына сапалы деңгейде өзгеріс енгізуге мүмкіндік беруі. Осыған орай, біз бүгінгі ақпараттандырудан цифрландыруға өту кезеңінде білім беруді цифрландыруды жүзеге асыру процесінің тиімді құралы – цифрлық білім беру ресурстары (ЦББР) деп нақты айта аламыз. Сол себепті де цифрлық білім беру ресурстарын оқу-тәрбие үдерісінде тиімді қолдана алу, болашақ педагогтердің цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану даярлығын қалыптастыру – бүгінгі күн талабынан туындап отырған өзекті мәселе.

Оқытудың жаңа ақпараттық-коммуникациялық технологияларын меңгеру – қазіргі заман талабы. ХХІ ғасыр бәсеке, ақпараттық сайыс, инновациялық технологиялар, реформалар сияқты көріністерімен ерекшеленеді. ХХІ ғасыр – ақпараттық технология ғасыры. Қазіргі қоғамдағы білім жүйесін дамытуда ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың маңызы зор. Білім беруді ақпараттандыру және пәндерді ғылыми-технологиялық негізде оқыту мақсаттары алға қойылуда.

Ақпараттандыру технологиясының дамуы кезеңінде осы заманға сай білімді, әрі білікті жұмысшы мамандарын даярлау оқытушының басты міндеті болып табылады. Қоғамдағы ақпараттандыру процестерінің қарқынды дамуы жан-жақты, жаңа технологияны меңгерген жеке тұлға қалыптастыруды талап етеді. Біз еліміздің орасан зор ақпараттық-телекоммуникациялық әлеуетін іске асыра білуге тиіспіз. Жаңа цифрлық дәуірде ол геосаяси маңызға ие болады. Қазақстан Еуразия өңірінің басым бөлігі үшін орталық цифрлық хабқа айналуы тиіс, – деп Президентіміз атап көрсетті. Осы Жолдауды іске асырудың көп алғышарттарының бірі ретінде Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың Мемлекеттік бағдарламасындағы «электрондық оқыту: білім беруді жаңғыртудың негізгі бағыттарының бірі, оған білім беру ұйымдарына қажетті оқу ресурстарының 90%-ы бар ғаламтормен, орта, техникалық және кәсіптік білім беру (ТЖКБ) ұйымдарын сандық білімдік контентпен толық қамтамасыз ету, оқытушылар әзірлейтін электрондық сандық білімдік ресурстарды дамыту» сияқты міндеттер қойылып, олар табысты іске асырылуда екенін айтуға болады.

Біріккен Ұлттар Ұйымының шешімімен «XXI ғасыр – ақпараттандыру ғасыры» деп аталады. Қазақстан Республикасы да ғылыми-техникалық прогрестің негізгі белгісі – қоғамды ақпараттандыру болатын жаңа кезеңіне енді. Заманымызға сай қазіргі қоғамды ақпараттандыруда педагогтардың біліктілігін ақпараттық-коммуникациялық технологияны қолдану саласы бойынша көтеру негізгі міндеттерінің біріне айналды. Қазақстан Республикасының Білім туралы заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – білім беру бағдарламаларын меңгеру үшін жағдайлар жасау керек» – деп көрсетілген. Солардың бірі білім беруді ақпараттандыру барысында ақпараттандыру барысында дидактикалық және оқыту құралы болып компьютер саналады. Сондықтан кез-келген білім беру саласында мультимедиялық электрондық оқыту құралдары барлық пәндерді оқытуға пайдаланылады. Бұл бағытта ақпараттық технологияны оқыту үрдісіне екпінді түрде енгізу бағытында және қолданылатын жаңа құралдардың бірі – бағдарламалық – техникалық кешен болып саналатын «Активті экран» болып табылады.

Біздіңше, «білімді цифрландыру» мен «білімді ақпараттандыру» терминдерін байланыстыра қарастырған жөн. Білімді ақпараттандыру – ақпаратты жинау, сақтау, өңдеу, тарату технологиялары мен құралдарын қолдану арқылы оқыту мен тәрбиелеудің психологиялық-педагогикалық мақсатына жету, осы бағыттағы адам қызметінің ғылыми-практикалық саласы. Байқасаңыз, «білімді ақпараттандыру» анықтамасында «компьютерлендіру» ұғымы жоқ. Өйткені білімді цифрландыру – мақсатты цифрлық нәтижеге жеткізетін білімді ақпараттандырудың анағұрлым компьютерлендірілген түрі.

Білім беру саласы қызметкерлерінің алдына қойылып отырған міндеттердің бірі – *оқытудың әдіс тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және қазіргі заманғы педагогикалық, инновациялық технологияларды меңгеру. Білім беру үрдісінде жаңа ақпараттық технологияларды қолдану* мәселесі өзекті мәселелердің қатарынан орын алуда. Қазіргі уақытта, барлық пәндер, ғылыми дәріс беруде сабақ барысында интерактивті құралдарды қолдануда. Бүгінгі таңда пәндерді компьютер, интерактивті құралдардың көмегімен оқыту нәтижелерін зерттеудегі ғылыми проблемаларды шешу ең басты орын алады. Бұған себеп оқыту процесінде туындайтын компьютерлендірудің педагогикалық-психологиялық жаңа проблемалары әлі толық шешілмегені. Интерактивті құралдармен сабақ өткізу әдістемесі келесі түрде өткізілуі мүмкін. Дәріс материалын Power Point презентациясы немесе мәтіндік ақпарат түрінде беріледі. Сонымен қатар, материалдың құрамында кесте, диаграмма, сурет, басқарушы батырмалар, гиперсілтемелер, графиктер болады. Түсіндіру барысында оқытушы жасырулы ақпаратты және объектерді көрсете алады және өзгертеді. Дәрістің соңында қолданылған материалдарды есте сақтап, қажет жағдайда қайталап қолдана алады. Интерактивтік тақтамен жұмыс істеу барысында жасалған файлдар белгілі бір форматпен сақталады, сонымен қатар PDF форматында да сақтап, электронды пошта арқылы жіберуге болады. Сонымен «Актив экран» бағдарламалық – техникалық кешенін қолдану барысында дәрістің мәнін жазу қажет емес екендігі анықталды. Практикалық сабақты өткізу келесі түрде болуы мүмкін. Оқытушы алдын - ала дайындаған дәрісті немесе алдыңғы өткен сабақты қайталауға және тыңдаушының білімін, біліктілігін, дағдысын бақылауға бақытталған тапсырмаларды орындауға береді. Сабақтың

барысында тапсырманы орындау бойынша ауызша түсіндіру жүргізіледі, интерактивтік тақтаны пайдалану арқылы теориялық материал қайталанады. Оқытушы алдыңғы сабақта өтілген материалды ашып, өткен сабақты қайталай алады. Мұндай әдістеме сабақта екпінді түрде өткізуге мүмкіндік береді. Осы мақсатты жүзеге асыру үшін ақпараттық технологияларды пайдаланудың маңызы зор. Ақпараттық бейнелерді электрондық кестелер мен диаграммаларды пайдаланып мультимедиялық бағдарламалық құрал арқылы жасауға және ұсынуға болады. Білімді бақылау және талдау әдістерінің бірі – тест тапсырмаларын құрастыру және оларды оқушылар әр тарауды жаттықтыру және білімді бекіту кезінде қолдану да нәтижеге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Осы орайда АКТ құралдарын пайдалана отырып презентация құралдары арқылы сипаттап берудің тиімділігі бар. *Видео* – сабақтарды қолдану мен презентацияларды демонстрациялау оқу құралы ретінде қиялды, абстрактілі ойлауды, оқытылатын оқу материалына және пәнге қызығушылықты арттырады. *Презентациялар* бір жағынан оқушыларға жаңа материалды (фотосуреттер, сызбалар, тарихи мағлұматтар, дидактикалық материалдар т.с.с.) көрнекті түрде көрсету құралы болса, екінші жағынан, мұғалімдерге осы материалдарды және оны қолдану арқылы сабақты меңгерту процесін жеңілдетеді. Видео - сабақтар педагогикалық технологияның алға басқан тағы бір қадамы. Оқушылардың ақпаратты теледидар, компьютер және т.б. техникалық құралдардың көмегімен жақсы қабылдайтынын жақсы білеміз. Кез-келген жұмыс нәтижемен өлшенеді десек, презентация жасау және оны сабақ процесінде қолдану да әр мұғалімнің жұмысының нәтижесі деп білемін. Әлеуметтік-гуманитарлық пәндерді оқытуды одан әрі жетілдірудің бір қыры – бұл пәндер бойынша *оқу материалдарының видеотекасын* жасау. Жоғарғы оқу орындарында білім беру жүйесінің даму бағыттары ведомстволық білім беру жүйесінде, оның технологиясы мен оқыту әдістемесінде кейбір өзгерістер енгізу, білім алушылар бойында шығармашылық ойды дамытуда оның нақты әрекет етуіне ықпал етеді.

Ведомстволық білім берудегі назар аударатын проблемалардың қатарында ведомстволық білім беру мекемелерін бітірушілердің практикалық дайындықтарының әлі де болса жеткілікті деңгейде болмауында және оқу сабақтарын өткізудегі әдістемелік жағынан біржақты болуында жатыр. Бұл туралы бұрын да аз айтылып келген жоқ. Оның үстіне барлық *ведомстволық оқу орындарының материалдық-техникалық жарақтануы* біркелкі деңгейде емес. Сондықтан да ведомстволық жоғарғы оқу орындарының материалдық-техникалық жағынан толықтай қамтамасыз етілуі біртұтас, бір жүйеге келтірілген бағдарлама бойынша жүзеге асырылуы тиіс. Осыған байланысты ішкі істер органдары білім беру мекемелерінің алдында тұрған маңызды міндеттерінің бірі бұл – болашақ орган қызметкерлерін жоғары деңгейде жан-жақты дайындайтын қазіргі заманға сай білім беру моделін қалыптастыру болып табылады. Әрине, Алматы академиясында осы міндеттерді шешу жолында соңғы жылдары бірқатар жұмыстар атқарылды. Атап айтқанда ведомстволық оқу орнында білім беру сапасын анықтау, бағалау жүйесі қалыптастырылып, бұл жұмыс тиімді нәтижелер беруде. Ағымдағы білім сапасы білім алушының семестр бойынша алған білімі мен көрсеткіштерінің біріккен қосындысы есепке алына отырып, оның рейтингілік деңгейі анықталып отырады.

Қазіргі кездегі білім беру жүйесінде басты назар әрине, білімді тек бір адамнан екінші адамға қарапайым түрде беру ғана емес, қайта сол білімдердің пайда болып, туындауы және одан әрі дамуы табиғатына аударуға бет бұруда. Оның үстіне өзінің мәні жағынан инновациялық білім беру жүйесі оқу үрдісін дамытудың жүйесін құру және ғылыми ізденіс жүргізу факторы ретінде көрінеді. Білім беру жүйесіндегі мұндай жаңа бетбұрыс ең бағалы білім бұл білім алушының өз бетімен ізденіс жүргізіп, өзіндік қорытындыға келуі, өз талғамынан, сүзегінен өткізіп, қолдануға дайын материал күйінде қолға тиеді. Уақыт бүгін нақты білімге ұмтылысты көрсетіп отыр, адамның ішкі мәдениетінің деңгейінің жоғарылығы, білімге деген ұмтылысының нақтылығы неғұрлым жоғары болса, соғұрлым оның ертеңгі күнге деген сенімі, шығармашылық қабілетінің өркендеуі жоғары болмақшы.

Қоғамды, білім беруді ақпараттандыру жағдайында бүгінгі күнде ақпараттық-компьютерлік технологияларды соның ішінде интерактивті тақтаны тиімді де нәтижелі пайдалану үшін біріншіден, жалпы білімділік және кәсіби сауаттылық қажет. Білім беру үрдісінде компьютерлердің, ақпараттық технологиялардың кеңінен қолданылуы интерактивті жүйе құруға алып келді. Интерактивті жүйе жеке компьютерді пайдалану, сондай-ақ бейне

дискілі құрал және теледидар кешендері негізінде құрылады. Мұндай қазіргі заманғы кешендер интерактивті оқытуда көрнекілік пен кері байланысты қамтамасыз етеді.

Ақпараттық технологиялардың әдістері және оларды оқыту жүйесінде қолдану туралы талдауда келесі қортындыларды жасауға болады: ақпараттық технологиялар бізде қалыптасқан оқыту формаларының ақпараттық көлемін ұлғайтып қосымша ретінде бола алады, сонымен қатар, оқыту үрдісін ықшамдап, сабақтарды әр түрлі формаларда жүргізіп, нәтижелілігін арттырады. Сонымен, бұрыннан қалыптасқан дәстүрлі сабақ беру әдісіне компьютердің ақпараттық технологиялардың жаңаша өзгеріс пен жаңа идеялар қосқаны баршаға мәлім.

Компьютер жұмысының тиімділігін құрайтын бір бөлік ол – ғаламтор желісінің қызметін пайдалану. Ғаламтор желісінде көп оқытушыға да, тыңдаушыға да қажет көптеген сайттар бар. Ғаламторда қажетті материалдарды іздеп, сондай-ақ түрлі пәндерді оқыту бойынша сабақтардың толық кешендерін табуға болады. Компьютер уақытты үнемдеуге және көрнекілік материалдарды тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

Компьютерлік телекоммуникациялар бүгінгі қоғамда үлкен қолданысқа ие. Мәселен, ғылым мен білімде. Қазіргі заман оқытушысы тек өз пәнінің терең білгірі болу емес, тарихи-танымдық, педагогикалық-психологиялық сауатты, саяси-экономикалық білімді және ақпараттық-коммуникациялық білімді және технологияны жан-жақты меңгерген ақпараттық құзырлы маман болу керек. Қазіргі заман педагогтарына компьютер және мультимедиялық құралдарды қолданудың сабақ өту барысында өте тиімді тәсіл екені белгілі. Бұл құралдың қуаттылығы соншалықты онымен бірге білім жүйесіне жаңа әдістермен бірге әлемдік ойлаудың жаңа идеологиясы (шығармашылығы) енгізілді. Компьютерлік және ақпараттық технологиялар заман талабы. Бүгінгі күні еліміздегі білім беруді цифрландырудың басты мақсаты – заманауи озық ақпараттық технологияларды қолдану негізінде білім берудің бірыңғай ақпараттық ортасын құру арқылы ұлттық білім беру сапасын арттыру. Ол өз кезегінде педагогтердің біліктіліктері мен дайындық деңгейіне жаңа талаптар қоя отырып, олардың кәсіби қызметіндегі нақты қайта құруларды қажет етеді. Өйткені қазіргі қоғам үшін кәсіби қызметіне функционалды дайындығы ғана емес, сонымен қатар тез өзгермелі қоғам жағдайына тез бейімделе алатын шығармашыл, құзыретті маман қажеттігінің басымдылығы артуда. Отандық ғалымдар елімізде цифрландыру үдерісінің жүзеге асу қарқынына сипаттама жасап, Қазақстан 4.0 индустриясын дамытуда перспективалы ел болуға толық мүмкіндік бар деп тұжырымдайды. Оны белсенді енгізу үшін ең алдымен, білім беруді цифрландыру қажеттігін баса көрсетеді, өйткені бұл процестің білім беру сапасына әсері білім алушыларға әлеммен, әсіресе заманауи технологиялармен нақты танысуға мүмкіндік беретіндігімен дәлелдейді [2].

«Цифрландыру» терминінің тарихына үңілсек, ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың қарқынды дамуына байланысты пайда болды. Давоссе Клаус Шваб, 1960-1980 жылдардағы алғашқы цифрлық революцияны «өнеркәсіптік» деп атады, оның катализаторы жартылай өткізгіш ЭЕМ, 60-70 жылдары – дербес компьютерлерді, 90 жылдары – интернет желісін дамыту болды деген пікірді ұстанады. Сонымен қатар автор төртінші өнеркәсіптік революцияға ауысу басталатындығын және ол мобильді ғаламтор желісі мен жасанды интеллекттің дамуына байланысты цифрлық технологияның кең ауқымына негізделетінін алдын ала пайымдаған еді [3]. Заманауи цифрлық мәдениетті анықтайтын негізгі құбылыстарға дербес компьютер мен сандық құрылғылардың барлық түрлері жатады: ғаламтор, жасанды интеллект, жүйелік және қолданбалы бағдарламалық қамтамасыз ету, компьютерлік графика және виртуалды шындық жүйелері, дәстүрлі байланыс құралдарының сандық форматтары (кітаптар, фотосуреттер, аудио және бейнежазбалар, сандық теледидар және т.б.), компьютерлік ойындар, технологиялық өнер туындылары. Аталған үрдістер толықтай ғаламтор желісінде болып, дәстүрлі қабылдау үшін жиі теріс қабылданатын екіұшты тенденцияларды тудырады. Цифрлық дәуірде мәдениеттің ерекше түрін қалыптастыру мәселесі өзекті болып отыр [4]. Ресей ғалымдарының тұжырымдауынша, қазіргі цифрлық біліми орта үш негізгі жағдайларға негізделеді, біріншіден, бүкіл әлем цифрлық форматқа көшуде және соған сәйкесті білім беру үдерісі артта қалмауы тиіс; екіншіден, білім беруді цифрландыру жекелік білім траекториясын таңдауға мүмкіндік беріп, өз біліміне деген жауапкершілікті арттырады; үшіншіден, білім берудің тұтас цифрлық жүйесі барлық ел азаматтарына сапалы және тым жаңа

білім алуға тең қолжетімділік бере алады [5]. Жалпы цифрлық білім беру ресурстары ұғымы қарапайым «қағаз» ақпарат көздері (кітаптар, журналдар, газеттер, оқулықтар, оқу құралдары және т.б.) ұғымынан және электронды бұқаралық ақпарат құралдарының (радио және теледидар сияқты) көмегімен таратылатын мазмұнды материалдан, сондай-ақ, соңғы отыз жыл ішінде айтарлықтай өзгерген дәстүрлі педагогикалық бағдарламалық құрал ұғымынан туындайды. Қазіргі таңда сабақта цифрлық білім беру ресурстарын қолданбай елестету мүмкін емес, сондықтан мұғалім ақпараттық технологияны толық меңгеріп, ғаламторда еркін жұмыс істей білуі тиіс. Мұнда педагог білім беріп қана қоймай, білім алушыларды өз бетімен білімді толықтыру көздерін табуға, өзін-өзі жүзеге асыра білуге бағыттау қызметін атқарады. Осыған байланысты, ақпаратқа қол жеткізуді жеңілдетіп қана қоймай, білім беру жүйесін жаңаша құруға мүмкіндік беретін заманауи ақпараттық технологиялар негізінде құрылған оқытудың жаңа моделіне сәйкесті құрылған тұтас педагогикалық үдерісті талап ететіндігін ескеру қажет. Тәжірибе дәлелдеп отырғандай, цифрлық білім беру ресурстарының мүмкіндіктері кең және олардың көпфункционалдық рөлі келесі мазмұнда сипатталады [6].

- оқытудағы көрнекіліктің жедел құралы ретінде;
- білім алушылардың практикалық машықтарын пысықтауда көмекші құрал;
- білім алушыларға сауалнама жүргізу және бақылау, сондай-ақ, үй тапсырмаларын бақылау және бағалау құралы;
- схемалармен, кестелермен, графиктермен, шартты белгілермен жұмыс жасау мүмкіндігі;
- білім алушылардың шығармашылық жұмыстарындағы мәтіндерді редакциялау және кателерді түзету құралы.

Электронды білім беру ресурстары оқыту құралы ретінде дәстүрлі оқыту құралдарымен салыстырғанда олардың артықшылықтарын анықтайтын бірқатар басымдылықтарға ие, олар:

1. Мультимедиа құралдары. Ақпаратты ұсынуда бірнеше құралдарды бір уақытта қолдану: графика, мәтін, бейне, фотосурет, анимация, дыбыстық эффектілер, жоғары сапалы дыбыстық сүйемелдеу.

2. Интерактивтілік. Электронды білім беру ресурстарындағы интерактивтілік жиын элементтерінен бірнеше таңдау арқылы қамтамасыз етіледі; пернетақтадан мәтін енгізу, содан кейін кателерді талдау және жүйелеу; жаңа ақпараттық объектілерді аудиовизуалды түрде ұсына отырып, композицияның интерактивті мультимедиа элементтерін белсендіру; белгілі бір жүйені ұйымдастыру мақсатында объектілерді байланыс арқылы біріктіру. Білім беруді цифрландыру жағдайында болашақ педагогтердің цифрлық білім беру ресурстарын ... алушының өзіне ыңғайлы қарқынмен жұмыс істеуін қамтамасыз етеді және олардың танымдық іс-әрекетінің жеке қабылдауын, даралық ерекшеліктерін ескеруге көмектеседі.

3. Қолжетімділік. Электронды білім беру ресурстарының қолжетімділігі оларды ыңғайлы уақытта және кез келген қолданушымен әлеуметтік медиа қарым-қатынаста болуын қамтамасыз етуі. ЭБР мазмұнындағы қолжетімділік ерекше білім беруді қажет ететін балаларға, әсіресе, үй жағдайында оқытылатын білім алушылар үшін өте маңызды. Бұл МЖМБС ережесін жүзеге асыруды қамтамасыз етеді, соған сәйкес әр білім алушыға (дарынды балалар мен ерекше білім беруді қажет ететін балаларды қоса алғанда) түрлі ұйымдастыру формалары мен жеке ерекшеліктерін ескеру қамтамасыз етілуі тиіс [7].

4. Жан-жақтылығы. Әмбебаптылық – бұл электронды білім беру ресурстар сапасы оқу пәні бойынша нақты оқу-әдістемелік кешенге қатаң байланысты емес және кез келген оқу-әдістемелік кешен сабақтарына енгізілуі мүмкін материал бойынша білім, білік, дағды қалыптастыруға мүмкіндік береді. Алайда кез келген электронды білім беру ресурстарын қолдану негізінде оқу процесін құруда белгілі бір оқулықта немесе оқу пәні бойынша оқу-әдістемелік кешенде жүзеге асырылатын тұжырымдаманың негізгі ережелерін ескеру, яғни авторлардың жетекші идеяларына қайшы келмейтін электронды білім беру ресурстарын таңдай отырып, соның негізінде білім алушылардың іс-әрекетін құру басшылыққа алынуы қажет.

5. Вариативтілік. Вариативтілік деп оқу мазмұнының бір фрагментін әр түрлі оқу-әдістемелік кешендерге (ОӘК) және оқу бағдарламаларына бағдарлай отырып ұсыну түсініледі және ерекшеленеді: қазіргі заманғы жағдайларда ерекше өзекті; мазмұн элементтерін енгізудің әр түрлі тәсілдері; енгізілетін бекітулердің негіздемелерін нақтылаудың әр түрлі тәсілдері мен

дәрежесі және т.б.; күрделіліктің әр түрлі деңгейлері; оқушылардың ақпаратты қабылдауының түрлі әдістері, бұл білім алушылардың білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыру кезінде білім беру нәтижелеріне қол жеткізу үшін білім алушылардың жеке ерекшеліктерін «дәл» реттеуге, оқушылардың әр түрлі санаттары үшін мазмұнды игерудің жеке траекторияларын құруға мүмкіндік береді [8].

Біздің пікірімізше, ЦБР басты артықшылықтары – бұл мұғалімге ауқымды мазмұнда көмек беруі, яғни мультимедиялық проектор арқылы сандық нысандарды көрнекі түрде көрсетуі; білім алушылардың сандық білім беру ресурстарымен жұмысының жекелік, зерттеушілік, сондай-ақ, шығармашылық сипатта болуын ұйымдастыруы; оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын айтарлықтай арттыруы; энциклопедиялық сипаттағы қосымша ақпарат алу мүмкіндігі. Әдебиеттерге шолу негізінде келесі тұжырым жасай аламыз: Цифрлық білім беру ресурстары дегеніміз – компьютердің орасан зор мүмкіндіктерін пайдалана отырып, дидактикалық мақсатқа жетуге немесе белгілі бір оқу мәселелерін шешуге бағытталған толық интерактивті мультимедиялық өнім. Болашақ педагогтың цифрлық білім беру ресурстарын пайдалануға дайындығы деп сандық технологиялардың мүмкіндіктерін негізге ала отырып, цифрлық білім беру ресурстарын кәсіби қызметтегі көп қырлы оқу-тәрбие үдерісінің мақсаттары мен қызметтерін тиімді жүзеге асыруын сипаттайтын қабілет, дағдылар жиынтығын түсінеміз.

Қазақстан Республикасының "Білім туралы" Заңының 11 бабының 9 тармағында оқытудың жаңа технологияларын, оның ішінде кәсіптік білім беру бағдарламаларының қоғам мен еңбек нарығының өзгеріп отыратын қажеттеріне тез бейімделуіне ықпал ететін қашықтан оқыту, ақпараттық - коммуникациялық технологияларды енгізу және тиімді пайдалану міндеті қойылған. Осы жағдайда білім берудің жаңа әдістерін, білім алушылардың толыққанды оқу-танымдық іс-әрекеттерін қамтамасыз етудің жаңа тәсілдерін іске асыру үшін Цифрлық білімдік ресурстар құрал-жабдық ретінде қарастырылған, себебі ЦБР айтарлықтай түрде дәстүрлі оқыту формасын дамытуға бейімделген, оның көрнекі оқу материалын, безендірулерді, аудио-мен бейне материалдардың үлкен мөлшерін енгізуге мүмкіндігі бар.

Оқу үрдісіне ЦБР-ды қолдану нәтижесінде:

- сабақтың түрлі кезеңдеріне ЦБР элементтерін енгізу арқылы оқу үрдісінің тиімділігі артады;
- оқытушы мен білім алушылар сабаққа дайындалу кезінде сан-алуан материалдарды пайдалануға мүмкіндік алады;
- кейбір үрдістердің динамикасын көрсетуге мүмкіндік береді (бейнеүзінділер, анимация);
- өтілетін сабақтардың көрнекілігі артады;
- басқаша әдістермен көрсетуге болмайтын нысандарды көруге мүмкіндік береді;
- жергілікті желілерді пайдалану арқылы сабаққа дайындалу кезінде білім алушылар өздерінің икемділігі мен дағдыларын пысықтау сапалы болады.
- білім беру жүйесінде цифрлық білім беру ресурстарын қолданудың шетелдік, отандық тәжірибесі бойынша пікір алысу, тәжірибе жинақтау мақсатындағы вебинар, онлайн-дәрістер, ғылыми-тәжірибелік семинарлар кеңінен ұйымдастыру.

Бұған қоса, біздің тұжырымдауымызша, білім беруді цифрландырудың құндылығы, бірінші кезекте, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды еркін меңгерген және үздіксіз білім алуға бағдарланған құзыретті педагогтердің зерттеушілік, шығармашылық жұмысын жандандыруға негіз бола алады. Сонымен қатар, қазіргі таңда инклюзия білім берудің қарқынды түрде жүзеге асу жағдайында ерекше білім беруді қажет ететін білім алушыларды білім беру процесіне ендіруге қажетті жағдайлар мен білім сапасын қамтамасыз етуде ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың ерекшелігі мен маңыздылығы зор. Өйткені заманауи цифрлық білім беру ресурстары білім беру процесінің барлық субъектілерінің қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып, оның инклюзивті білім беру ортасы үшін де маңыздылығы артуда.

Қорыта айтқанда, инновациялық технологияларды сабақта қолдану-бұл оның нәтижелігіне қолайлы жағдайды жасаудың бірден-бір жолы, ал ол өз кезегінде бірлесе жұмыс жасауға, адами қарым-қатынастарға себепкер болады. Оқытуға жаңашыл көзқарасты қолдану, тәжірибеге бағытталған оқытудың үлкен жетістігі болып табылады, сондай-ақ оның сапасы алынған білімнің нақты жағдайда мақсатқа жетумен қатар өмірдің сапасын көтеруде үлкен сұранысты

қанағаттандыруды қамтамасыз етеді. Оқытудың жаңа технологияларының мақсаты – оқытуды ізгілендіру, яғни оқу құралдары оқушылардың өздігінен танымдық іс-әрекетін жүргізе алуында.

Әдебиет

1. «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Мемлекет басшысы 2021 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауы. tengrinews.kz/kazakhstan_news
2. Сарсенбаева Н.Ф., Мырзахметова Б.Ш., Адылбекова Э.Т. Цифровизация образования в Республике Казахстан // Мир педагогики и психологии: международный научно-практический журнал. – 2021. – №01 (54).
3. Бұл да сонда.
4. Никулина Т.В., Стариченко Е.Б. Информатизация и цифровизация образования: понятия, технологии, управление // Педагогическое образование в России. – 2018. – №8. – С. 107-113.
5. Тавадян А.М., Зима В.А., Хусаинова Н.Б. Теоретические основы подготовки студентов к педагогической деятельности в условиях цифровизации образования // KANT, 2019. – №3 (32). – С. 137.
6. Кубрушко П.Ф., Назарова Л.И., Симан А.А. Подготовка преподавателей к инновационной педагогической деятельности в условиях цифровизации аграрного образования // Вестник ФГОУ ВПО МГАУ им. В.П. Горячкина. – 2019. – №5 (93). – С. 40.
7. Рахматуллина Э.Д. Использование информационных технологий в инклюзивном образовании // Образование и воспитание. – 2020. – №3. – С. 82-84.
8. Мошқалов А.Қ. Білім беру жүйесіне ақпараттық-коммуникациялық технологияларды енгізудің теориялық-практикалық негіздері // Ғылыми-педагогикалық басылым «Ұлт тағылымы». – 2012. – №2. – С. 262-267.

ҮМБЕТОВА

Айнұр Әділбергенқызы

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов
атындағы Алматы академиясы құқық қорғау
қызметін басқару кафедрасының
аға оқытушысы, п.ғ.м., полиция
подполковнигі

ӘЛЕУМЕТТІК-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ТРЕНИНГ – КУРСАНТТАРДЫҢ ОҚУ ПРОЦЕСІНЕ БЕЙІМДІЛҮІ КЕЗІНДЕГІ КЕДЕГІЛЕРІ ЖЕҢУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ РЕТІНЕ

Қазіргі таңда бізді қоршаған өмірдің барлық салалары үнемі өзгерістер орын алуда. Біз ең алдымен еліміздегі рухани, саяси және әлеуметтік-экономикалық тұрғыдан қайта құру туралы айтып отырмыз. Қазіргі еңбек нарығына қатысты жағдайда барлық жоғары білім беру жүйесінде жедел дамыту атап айтқанда оқу үдерісін ізгілендіру қажеттілігі туындауда. Жоғары оқу орнының білім алушылары еліміздің еңбек және интеллектуалды әлеуетінің маңызды резерві болып табылады және олардың өмірін сақтау – мемлекеттің негізгі стратегиялық міндетіне кіреді.

Білім алушыларды жоғары оқу орнындағы топтық жағдайда табысты бейімдеу кәсіби құзыретті маман қалыптастырудың алғышарты саналады. Бүгінгі таңда қоғамдағы болып жатқан өзгерістерге барабар қажеттіліктерді дер кезінде қанағаттандыру тұрғысынан жоғары кәсіби білім берудің тиімділігін арттыру мәселелері алға қойылуда. Дегенмен, кез келген білімді меңгеру оқу іс-әрекетінің субъектісі қызығушылық танытқанда сәтті жүзеге асады және бұл қызығушылық сәтті аяқталуы бейімделу процесінсіз мүмкін емес. Қазіргі жағдайда адам өмірін көптеген әлеуметтік-экономикалық, технологиялық және саяси өзгерістердің әсерінен болатын процесс ретінде сипаттауға болады. Әрбір жеке адам өмір бойы әлеуметтік белсенділікті икемді реттей отырып, қоршаған ортадағы өзгерістерге дер кезінде жауап беруді талап ететін көптеген әлеуметтік жағдайларға, байланыстар мен қатынастарға үнемі қатысады.

Бейімделу дегеніміз – жаңа ортаның жағдайына, қоғамдық қатынастардың дамуы мен өзгеруіне байланысты, ондағы нормаларға, құндылықтарға, қатынастарға, өмір жағдайларына, әлеуметтік байланыстар мен өзара әрекеттесуге, мәртебелер мен рөлдерді қабылдаудың үздіксіз үдерісі. Жоғары орнына білім алушының әлеуметтік бейімделу факторлары тұлғаның қалыптасып, дамуымен, оның әлеуметтену дәрежесімен және қоғамдық іс-әрекеттегі дағдыларымен, отбасының құрылымы және әлеуметтік мәртебесімен өзара байланысты келеді.

Бірінші курс білім алушыларының жоғары оқу орнының оқу жүйесіне бейімдеу мәселелері өзекті. Орта мектепті аяқтап, жоғары оқу орнына көшуі бірінші курс курсанті немесе курсанты атану, оның жеке тұлғалық және кейіннен кәсіби дамуының шешуші кезеңі болып табылады. Айта кету керек, бұл кезеңде кейбір білім алушылар бірінші курста кездесетін күнделікті және материалдық қиындықтар, жаңа орта мен жеке қарым-қатынастарды орнату процесінде де кедергілер туындауы мүмкін. Сондықтан да бірінші курстың білім алушысы жоғары оқу орнының білім беру ортасындағы өмірге тиімді, табысты бейімделуі – болашақ маманның одан әрі өзін-өзі кәсіби дамытуының іргетасы деп сипаттауға болады.

Жоғары оқу орнына түсу бірінші курс курсанттарының әл-ауқатына, олардың жеке қасиеттеріне сенімділігіне, ішкі ресурстарына және жайлылығына әсер ететін жағдайды біз бейімделу деп атаймыз. Ал бірінші курстың білім алушысына сол сәтте қасында болу,

университеттің жаңа әлеуметтік ортасына бейімделуіне көмектесу – оқытушының басты міндеттерінің бірі.

Әртүрлі отбасылардағы және әлеуметтік деңгейдегі жастардың бір топта оқи бастауын ескере отырып, бұл ауыл және қала тұрғындары болуы мүмкін, бейімделу процесі әркім үшін әрқалай жүретінін және әртүрлі болатынын түсіну керек.

Сарапшылар бірінші курс білім алушыларының эмоционалдылығы және шынайылығымен ерекшеленетін физиологиялық, психологиялық жасына байланысты өзгерістерді анықтайды. Бұл жоғары оқу орнының білім беру ортасына ену процесінде білім алушыға белгілі бір бейімделу стратегиясын таңдап, кейіннен жүзеге асыру үшін қажет екенін білдіреді.

Бұл процесс сәтті бейімделудің қажетті шарты болып табылады. Алғашқы курстарда оқу киын, себебі білім алушыларға:

- белгілі бір әлеуметтік топта бар әдет-ғұрыптар мен дәстүрлерге білім беру қауымдастығының жаңа түріне бейімделу;

- білім беру стандарттарын, бағалау жүйелерін, оқу процесін ұйымдастырудың әдістері мен тәсілдерін жылдам меңгеру;

- жаңа өмір жағдайларына бейімделу, өзіндік жұмыстардың жаңа түрлеріне қатысу қажет.

Жоғары оқу орнының қазіргі даму жағдайында курсанттарды кәсіби іс-әрекетке оңтайлы бейімдеу – олардың кәсіби дайындығы мен құзыретті маман болып қалыптасуының басты алғышарты болып табылады. Бейімделу адамның өзгермелі жағдайларға икемделуі болғандықтан тұлға өмірінде шешуші рөлді атқарады. Табысты оқу іс-әрекеті курсанттарды академияда оқудың жаңа ережелерін жылдам меңгеруіне оң ықпалын тигізеді.

Латын тілінен аударғанда «бейімделу» – икемделу, үйлесу деген мағынаны береді. Бейімделу процесі аса динамикалы болып табылады. Оның жетістігі көбінде объективті, субъективті оқиғаға, функционалды жағдайға, әлеуметтік тәжірибеге, өмірлік бағдарға және т.б. байланысты. Әрбір адамға сол әсер еткен стимул әр түрлі адамдарда түрлі жауап реакциясын тудыруы мүмкін.

Сонымен «бейімделу» – түсінігіне тоқталатын болсақ, жоғарыда айтып өткендей «бейімделу» түсінігінің нақты, бір мәнді анықтамасы жоқ. Әр саладағы ғалымдар, зерттеушілер өзінің зертеу бағытына байланысты анықтаманы ұсынады.

Әлеуметтену – тек тұлға болуы мен жалпы дамуы мен ғана жиі байланысады, ал бейімделу – қалыптасып қойған тұлғаның икемделу процесі мен байланысады. «Бейімделу және әлеуметтену» түсінігінде мазмұнына байланысты мәнді айырмашылықтар бар. Бейімделу адамның жаңа заттық іс-әрекет жағдайына икемделуі, дағдылануы, әлеуметтенуі тұлғаның қалыптасу процесінен көрінеді [1].

Тұлғаның әлеуметтік бейімделу процесінің субъективті бағыттылығы А.М. Растовада көрсетіледі: «Егер әлеуметтену процесінде индивид ең алдымен қоғамның әсер ету объектісі, ал тұлғаның әлеуметтік бейімделу барысында қарым-қатынас және іс-әрекеттің субъектісі болып табылады».

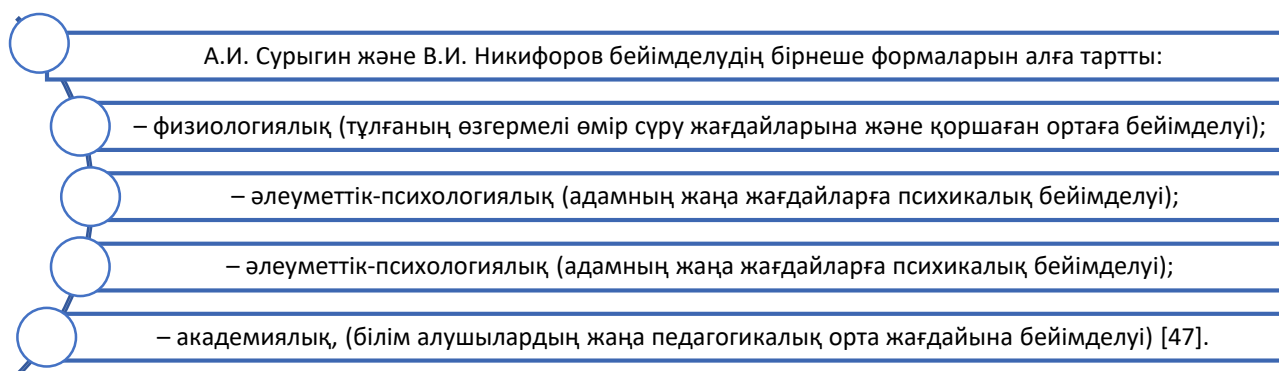
Столяренко Л.Д. тұлғаның әлеуметтеу сатысын қарастырғанда, бірінші сатыны – біріншілік әлеуметтену немесе бейімделу сатысы деп көрсетеді. Адамның әлеуметтік бейімделуі жеке позицияны, әлеуметтік статусын түсінуін, сондай-ақ оны мен байланысты ролдік мінез-құлық түрі ретінде жалпы топтық міндеттерді шешу процесінде тұлғаның дара ерекшеліктерін жүзеге асыруды қарастырады [2].

Соларды қарастыратын болсақ В.Н. Дружинин – «бейімделуді» - ағзаның орта мен нәтижелі әрекет ету процесі деп қарастырады. Ал Е.А. Ямбург «бейімделуді» - ағзаның құрылысы және функциясы, оның мүшелері және ұлпаларының орта жағдайына икемделуі дейді. Л.Д. Столяренко «бейімделу – адамның қоршаған ортаның түрлі талаптарына ішкі қолайсыздықты сезінбей және орта мен қақтығыссыз икемделе алу қабілеті» – деп қарастырады [3].

Сондай-ақ Ц.П. Караленко, Т.В. Кучер, М.И. Бабнева, Е.В. Шорохова, В.И. Курбатова және т.б. «бейімделу» түсінігіне өз анықтамаларын ұсынған.

Әлеуметтік топтарда психикалық бейімделуді нәтижелі ететін маңызды фактор болып, әлеуметтік тұтастылық, тұлға аралық қарым – қатынасты орната алу қабілеті болып табылады [4].

Бұл ұғым психология мен педагогикада көбірек қолданылуда, мұнда ғалымдар адамның әлеуметтену мен кәсіпқойлық процесінде тұтастығын және оның оқыту мен тәрбиелеу процесіндегі мінез-құлқын талдауды толық көрсетуге ұмтылады.

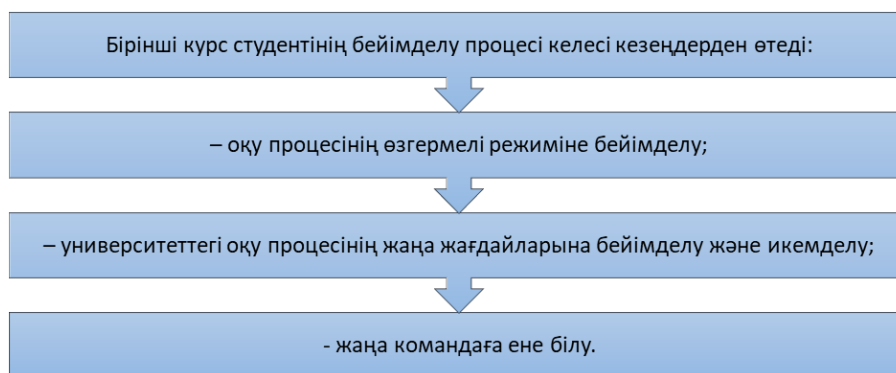
Сурет 1 .И. Сурыгин және В.И. Никифоров бейімделудің формалары

Жоғары оқу орнының қазіргі даму жағдайында білім алушыларды табысты бейімдеу – олардың тұлғалық тұрғыдан жаңа ортаның құндылықтары мен нормаларын игеруге үйрету, кәсіби дайындығы мен құзыретті маман болып қалыптасуының басты алғышарты болып табылады. Бейімделу адамның өзгермелі жағдайларға икемделуі болғандықтан тұлға өмірінде шешуші рөлді атқарады. Табысты оқу іс-әрекеті білім алушының оқу орнында оқудың жаңа ережелерін жылдам меңгеруіне оң ықпалын тигізеді.

Бірінші курс білім алушысының оның жоғары оқу орны кеңістігіндегі табысты қызметі үшін маңызды және қажетті шарт – ол үшін оқудың және жаңа өмірлік әрекеттердің жаңа нормалары мен ережелерін әзірлеу және қабылдау.

Оқу процесінің бірінші жылында бірінші курс үшін жаңа болып табылатын жаңа ұжымға енгізіледі. Бейімделу кезінде Г.П. Максимова курсанттың белсенділігін арттыру және оның нәтижелі болуына қолайлы жағдай жасау жолдарын түсінеді [5].

Осыған байланысты «бейімделу» категорияларын оны жоғары оқу орнының оқу-тәрбие жұмысында пайдалану контекстінде нақтылау қажеттілігі туындайды.

Сурет 2 – Бірінші курс білім алушыларының бейімделу кезеңдері

Курсанттардың жоғары оқу орнына кәсіптік бейімделуі оқу үдерісінің сипатына, мазмұнына, жағдайларына және ұйымдастырылуына бейімделу, оқу іс-әрекеті мен ғылыми жұмысты атқаруда дербестік дағдыларын меңгеруі болса, ал, әлеуметтік-психологиялық бейімделу – жеке тұлғаның топқа бейімделуі, қарым-қатынасты орната алуы, өзіндік мінез-құлық стилін дамытуы болып табылады.

Сонымен, осы бағытта зерделенген ғылыми еңбектерді талдай келе, жоғары оқу орнындағы кәсіби іс-әрекетке білім алушыларды тиімді бейімдеу үшін әр түрлі бағыттағы кешенді жұмыстар жасалуы керек екендігіне көз жеткіземіз. Оларды төмендегідей бағыттарға бөліп, қарастыруға болады:

- білімдік – оқу іс-әрекетіне бейімдеу;
- психологиялық – оқуға деген ынтасын, өзіне деген сенімділігін дамыту;
- тұлғааралық – тиімді тұлғааралық қарым-қатынасты қамтамасыз ету;
- физиологиялық – физикалық даярлығын арттыру, салауатты өмір салтын насихаттау.

Жоғары оқу орнының білім алушыларын бейімдеу арқылы болашақ білікті маман, білімді ұлт әрине салауатты қоғамды қалыптастыруға септігіміз тиеді.

Ал, белгілі психолог Қ. Жарықбаектың пікірінше тұлға – өзіне де айналасындағыларға да өзгеріс жасай алатын адам. Олай болса, болашақ кез-келген маман маңайына, өзі қызмет ететін ортаға дамытушылық тұрғыдан әсер ететін, оның өміріне өзгеріс ендіретін адам ретінде дайын болуға тиісті. Болашақ маманды қалыптастырып өзінің болашақ ісіне дайындау оңай мәселе емес екені белгілі. Қалыптасу – адам тұлғасының дамуында немесе оның жеке қасиеттеріндегі белгілі бір фактордың әсер етуінен болатын өзгерістер. Қалыптастыру - яғни, адамның өмір сүру әрекетін ұйымдастыру, тәрбие мен білім беруді жүзеге асыру, тұлғаның бойында белгілі бір қасиетті дамытуға ықпал ету. Осы ықпал етудің көптеген әдістері мен формалары бола тұра соның ішінде тренингтің мүмкіндігінің молдығын атап өтуге болады. Тренингті білім алушының кәсіби үйлесімділігін және ұжымның психологиялық феноменін мақсатты түрде өзгертуде, білім беруде, тәрбиелеуде, жаттықтыруда көпқырлы әдіс ретінде қолдануға болады. Қазіргі кездегі білім беру жүйесі жаңашылдықты, тәжірибелікті және де оқыту әдістерінің әртүрлілігін талап ететіні баршамазға мәлім. Жалпы білім беретін мектептер практикасында дәріс-семинар сабақтары, шығармашылық шеберлік, дискуссиялық клуб сияқты жұмыстардың жаңа формалары белсенді түрде енуде.

Тренингтік топтардың адамдармен топтық психологиялық жұмыстардың пішіні ретінде пайда болуы Курт Левиннің есімімен байланысты. 1933 жылы Германиядан АҚШ-қа жер аударған. [6].

Ол топтық динамикалардың проблемаларымен және әлеуметтік әрекеттерінің мәселелерімен жұмыс жасаған. Сол уақытта медицинада, педагогикада, басқармаларда топтық әдіс кеңінен қолданыла бастаған болатын. Бұл тәжірибелік жұмыстардың жүргізілу барысында астарында ғылыми түсінігі бар топтық әрекет феномені орын алған болатын.

И.К.Левин топтық өзара әрекеттердің аспектілерін зерттеумен айналыса бастайды. Топтық өзара әрекеттердің феноменін зерттеуде ол топтық динамика түсінігін топтың өмірлік белсенділігі үрдістерінің бері ретінде енгізеді. Аталған феноменді зертханалық сабақтарда зерттеу барысында алғашқы тренинг топтар пайда болады. Олардың құрылу негізінде келесідей ойлар болды:

1. Адамдардың басым бөлігі топта өмір сүреді және жұмыс жасайды.
2. Көбінесе адам өзінің қандай жолмен топқа араласатыны туралы есеп бермейді.
3. Көптеген адам өзінің әрекетінің басқаларда қандай әрекет, сезім және ой тудыратынын біле бермейді.

Зерттеулер мен бақылаулар негізінде К.Левин мынадай тұжырымдарға келеді:

- **адамдардың әрекетіндегі мен құрылымдарында әсерлі өзгерістер жеке адамда емес, топтық контексте болады.**
- **адам өзінің құрылымдарын тауып, өзгертіп және қайта жасау үшін өзін басқалар қалай көретінін алдымен өзі көре білуі қажет.**

Топтық динамика – шағын топ пен оның білім алу, қызмет ету, даму, тұралау, регрессия, құлдырау секілді кезеңдерінің тіршілік қызметінің бүкіл кезеңін сипаттайтын ішкі топтық әлеуметтік-психологиялық үдерістер мен құбылыстардың жиынтығы.

Егер Артур Ребер құрастырған «Үлкен түсіндірмелік психологиялық сөздікке» жүгінетін болсақ, тренингтің мынадай анықтамасын көреміз: «Жалпы тренинг дегеніміз – олардың жүзеге асырылуы нәтижесінде қандай да бір белгілі реакцияға (реакцияларға) немесе қандай да бір

күрделі, шеберліктерді қажет ететін қызметке қатысуға қабілетті организм түріндегі ақырғы өнімді алу үшін жасап шығарылған процедуралар жиынтығы немесе кез келген оқу бағдарламасы». [7].

Тренингтің тағы бір анықтамасын Ю.Н. Емельянов берген: «Тренинг дегеніміз – қызметтің кез келген күрделі түріне, соның ішінде қарым-қатынасқа үйренуге және оны меңгеруге қабілеттіліктерді дамыту әдістерінің тобы» [8].

И.В. Вачков тренингтің мынадай анықтамасын ұсынады: «Практикалық психологияның өзін-өзі тану және өздігінен даму дағдыларын қалыптастыру мақсатында қолданылатын белсенді әдістерінің жиынтығы» [9].

«Психологиялық сөздікте» (1990) әлеуметтік-психологиялық тренинг «Практикалық психологияның қарым-қатынастағы хабардарлықты дамыту мақсатында топтық психологиялық жұмыстың белсенді әдістерін пайдалануға бағдарланған саласы» ретінде анықталады.

Әлеуметтік-психологиялық тренингтің негізгі мақсаты, В.П. Захаровтың пікірі бойынша, әлеуметтік-психологиялық білімді белсенді түрде білу болып табылады. [10].

В.П. Захаровтың көзқарасы тұрғысынан тренингтік топтардың жұмыс спецификасы келесідегідей болады:
– топтың жұмыс үрдісі кезіндегі түсінігі, әрбір қатысушының өзін-өзі ұстауының ерекшеліктері;
– ақыл мен қарым-қатынас дағдыларының дамуы;
– топтың бір мақсат пен оқу міндетіне, өзара қағида мен ереже негізінде бірігуі;

Сурет 14 – В.П. Захаровтың көзқарасы тұрғысынан тренингтік топтардың жұмыс спецификасы.

Осылайша, тренингті ерекшелейтін бірінші аспектісі – топта бір-бірімен араласу, сөйлесу дағдыларын дамыту. Аталған аспектіде толығырақ тоқталамыз.

Ломовтың анықтамасы бойынша сөйлесудің болмысы «... адамның басқа адамдармен өзара әрекетінің, субъектілердің өзара әрекетінің арнайы формасы» ретінде анықталады. Сөйлесуді коммуникациядан ажыратып алу қажет. Коммуникация ең алдымен ақпаратты алу мен жіберу, ақпаратты алушының оны қабылдау, түсіну, меңгеру және соған лайық жұмыс жасауымен түйінделеді. Бұл нұсқада екі сөйлесуші де өздерінен тыс және кезекпен бір-біріне хабарлаушы нысан болатын кейбір мақсаттардың құралы болады.

Тренинг барысында танымдық құрамды дамытуды сөйлесудегі өзін-өзі терең тану және сөйлесу кезіндегі әріптесінді тану, сондай-ақ сөйлесу психологиясы үшін жан-жақты, пішіні мен оқиғасына қатысты білім алу ретінде қарастыруға болады.

Тренинг – тұлғаға әсер ету үдерісін түрлендіруші белсенді топтық әдістердің кешені.

Мұндай жағдайда тренингтің басты жүйе құрушы құрамы топтың тұлғаға психологиялық әсері болады. Ковалев А.Г психологиялық әсердің астарынан бір индивидтің келесі индивидтің (топтың) психикасына әсері, өзінің еркін түрде белгілі бір мотивтен шығып және көзқарастардың, пікірдің, қарым-қатынастардың, өзге де психологиялық құбылыстардың құрылымдарының бекітілуі мен өзгеріс мақсатын түсіндіреді. Әсер ету екі түрлі жүйелік қарым-қатынаста: «субъекті-объектілі» және «субъект-субъектілі» жүзеге асырылады. Бірінші қатынастағы жүйеде субъектіге- басқарушы (манипулятор) ролі берілсе, объектіге – басқарылушы (өзін-өзі ұстау тренингі) ролі белгіленеді. Субъект-субъектілі жүйесінде психологиялық ұстанымдар теңестіріледі. (тұлғалық-бағытталушы тренингтер).

Тренингтік топтардың тұлғаның дамуы мен тұлғалық өсуге бағытталған екінші негізгі мақсаты екінші қарым-қатынас жүйесінде жүзеге асырылатын психологиялық әсермен байланысты. Ол адам табиғатының құрылымдық бастауына негізделген психологиядағы гуманистік бағытпен байланысты. «Гуманистік психология» принципіндегі әсер етуді құрастырудың негізгі ролі К. Роджерске тән. Ол «өсу моделі» идеясын алға қойды. Оның

пікірінше, адам өз потенциалын жүзеге асыруда өзіндік ішінен шығатын белсенділікке, өсу мен прогреске ұмтылады.

Осы аталған қадам қатысушы тұлғалардың жұмысын жетілдіретін және өзінде тұлғалық өсу жоспарында тренингтік топтардың екінші мақсатымен байланысады, атап айтқанда:

1. Өзі туралы түсініктің жиынтығы ретінде «Менмен» жұмыс жасау.
2. өзінді неғұрлым терең түсіну, өз ерекшеліктеріңді түсіну.

Осылайша, тренингтік топтарға қойылатын екі үлкен мақсаттарды қосып тренингке жалпы анықтама береміз.

Тренинг – топтағы қарым-қатынас дағдысы мен тұлғалық өсу мақсатында әр түрлі топтардың белсенді әдістерін қолдануға бағытталған тәжірибелі психологияның аумағы. Тренингте тренинг мақсаты анықтамасында көрсетілген екі мақсаттардың бірге немесе әрқайсысының жеке-жеке орындалуы мүмкін.

Осы жерде тренингті белсенді психологиялық жұмыстың пішіні ретінде қарастырып, біз тренинг түсінігінің тар және кең мағынада бөлінуіне келеміз.

Тренингте басымдылық қай мақсатқа түсетініне байланысты оларды шартты түрде екі типке бөлуге болады:

1. құралдық-бағыттаушылық тренингтер;
2. тұлғалық-бағыттаушылық тренингтер – топтың әрбір мүшесінен «Менді» қозғайтын, топ мүшелерінің терең тұлғалық түрленуіне бағытталған тренинг.

Әрине, топтардың екі типтерінде де келесі топтағы типтердің де мақсаттары қатар шешіледі. Бірақ олардың шешімдері негізгі емес, тек тренингтің негізгі мазмұнын беретін қатар жүретін процесс болып табылады. Ал коммуникативті тренингте топ мүшелерінің «Менін» қозғайтын және тұлғаның өсуінің алғышарты болып табылатын процестер жүріп жатады.

Құралдық-бағыттаушылық тренинг әлеуметтік-психологиялық өзін-өзі ұстау тренинг қатарына жатады. Аталған топтық жақындаудың мақсаты - өзін-өзі ұстаудың тиімді модельдерін игеру. Тренингтің өзін-өзі ұстау мақсаттарына жету барысында оқу кезінде үздіксіз қызмет жүре бастайды және белгілі бір әдет және оқудың нәтижесі ретінде ақыл жинақталады.

Тренинг өзін-өзі ұстау – қызмет (оқу барысындағы) + ақыл (оқу нәтижесіндегі). Тренинг ұстанымның мақсаты тұлға болуы мүмкін емес. Адамның өзін-өзі ұстауына әсер ететін шарттарға құрылымдар күшті әсер ететіні белгілі. Осылайша, тренинг мақсаты ретінде құрылымдардың модификациясын да анықтап кетуге болады.

Тренингтің екінші типін біз **тұлғалық-бағыттаушылық тренинг** деп атадық. Тұлғалық-бағыттаушылық тренингке тұлғалық өсу немесе **психотүзетуші** (психокоррекционные) деп аталатын топтар жатады. Бұл топтардың негізгі міндеттері - өзара зерттеу, тұлғаның өзі туралы білім алу, оны дамыту мен ашу. Мұнда психологиялық ұстанымдардың теңдігі орнатылатын психологиялық әсер «субъект-субъектілі» жүйе қатынасында жүзеге асырылады.

Аталған топтардағы негізгі процесс тұлғаның өсуі – оның ашылуының белсенді процесі және өзінді ішкі әлеммен байланыстыра отырып дамыту болып табылады.

Тәжірибелі психологияның кез-келген әдісі секілді әлеуметтік-психологиялық тренингтің өзіндік артықшылықтары мен кемшіліктері болады. К.Рудестам топтық жұмыстардың келесі артықшылықтарын көрсетеді:

1. Топта эмоционалды жылулыққа қажеттілік және адамның басқа адаммен қатынасында жылулыққа қажеттілігі туындайды.
2. Арнайы ұйымдастырылған топта жинақталған тәжірибе тұлғааралық өзара әрекетте туындайтын мәселелердің шешілуіне көмектеседі.
3. Топтық шарттарда кері байланыс алу мүмкіндігі болады.
4. Тренингтік топтарда топтың белгілі мүшесінен ортақ мәселелері мен толғаныстары бар адамдардан қолдау табады.
5. Индивид бақылауға алынған ортада жаңа білім мен ақыл алуға қолдау табады.
6. Топта әріптестердің қысымы, конформизм, әлеуметтік әсер ету, рольдерді бөлу сияқты жасырын факторлар айқындалады.
7. Қатысушылар өздерін басқалармен қатар қойып және орнатылған эмоционалды байланысты өзінің толғаныстарын, сезімдерін, өзін-өзі ұстауын бағалауда пайдалана алады.

8. топ өзін-өзі зерттеу процесін, интроспекцияны және индивидтің «Мен» концепциясының қалыптасуын жеңілдетеді.

9. Экономикалық пайда – бір ғана жетекші психолог индивидтер тобымен жұмыс жасайды.

Жоғары оқу орнының білім алушыларын оқу үрдісіне бейімдеу кезінде топтың бірігу маңызды болып саналады.

Топтық бірігу – топ мүшелерінің өзара эмоционалды жақындығы мен топтың қанағаттануын сипаттайтын топтағы тұлғалардың өзара әрекеті мен өзара қарым-қатынасының беріктігі, бірлігі мен тұрақтылығының көрсеткіші.

Ал С. Кратохвил «топтың бірігуі» дегеніміз топқа қатысушылардың бір-бірімен байланысы деген [11].

Топтық бірігудегі психологиялық тренингтің мақсаты, табысты жұмыстың шарты болуы мүмкін. Таныс емес адамдардан жиналған топтың белгілі бір уақыты міндетті түрде топтық мәселелерді шешуге қажет бірігуге жұмсалады.

Біріккен топтың әлеуметтік-психологиялық сипаттамасы:

- Топқа қатысушылар бір-бірімен көп араласады.
- Топтың қатысушылары бір-біріне ашық әсер етеді.
- Қатысушылар топтан сирек кетеді.
- Топқа қатысушылар бір-біріне қастық жасамайды және жеңіл қарым-қатынас жасайды.
- Топқа қатысушылардың өзіндік бағасы жоғары.

Тренинг әлеуметтік-психологиялық оқытудың белсенді әдісі ретінде топтағы шиеленісті жағдаяттарды өзара түсінісу позициясы негізінде шешуге мүмкіндік беретін, сондай-ақ өзіндік сана мен өзара әрекеттесу деңгейінің жоғарылауына септігін тигізетін әдістердің бірі.

Тренинг әдістерінің мақсаты әртүрлі болуы мүмкін. Тренингтік топтың мазмұны мен бағытын біріктіре келе тренингтің келесі ортақ мақсаттарын бөліп қарастыруға болады:

- Топтың қатысушыларының психологиялық мәселелерін зерттеу және оның шешіміне көмек көрсету;
- Субъективті өзін-өзі сезінудің жақсаруы мен психикалық денсаулықтың нығаюы;
- Адамдармен гормониялық және нәтижелі қарым-қатынасты құру үшін тұлғааралық қарым-қатынастың тәсілдері мен психологиялық заңдылықтардың механизмдерін зерттеу;
- Ішкі және мінез-құлықтық өзгерістер негізінде қатысушылардың өзіндік санасы мен өзіндік ізденімпаздықтарын дамыту;
- Тұлғалық даму үдерісіне жәрдемдесу, шығармашылық әлеуетін жетілдіру.
- Физикалық бағыттағы жеңіл жаттығулардың көмегімен қатысушылардың физикалық белсенділігін арттыру және т.б.

Топтық тәжірибе тұлғааралық мәселелерді шешуге көмектеседі, топтың қатысушысы өзінің қиындықтарымен жалғыз қалмайды. Топтық жұмыстардың тәжірибесі қатысушылардың мәселелері тек оларға ғана тән еместігін, ондай сезімдер барлық адамның бойында болатындығын дәлелдеп көрсетеді.

Топта тренинг барысында шынайы өмірдегі сияқты өзара байланыс пен қарым-қатынас жүйесі моделденеді. Бұл өзінің және өзге адамдардың мінез-құлықтық және қарым-қатынастық психологиялық заңдылықтарының психологиялық қауіпсіз жағдайын көруге және талдай білуге мүмкіндік береді. Топ қатысушылары арасында кері байланыс орнайды. Қатысушылар топта өзін өзгеге ұқсатуға, мінез-құлықтың жаңа нәтижелі тәсілдерімен танысуға мүмкіндік алады. Тренинг барысында туындаған эмоционалды байланыс, жанашырлық, эмпатия тұлғаның өсуі мен өзіндік сананың дамуына әсерін тигізеді.

Бұл жұмыс курсанттарға ақпаратты қабылдап, есте қалдыруға көмектеседі, тәжірибелік жұмыста іскерліктер мен дағдыны бұрын қабылданған білімдермен сабақтастыруға жағдай жасайды. Оқытудың белсенді әдістері тренингтерден бөлек, іскерлік және рөлдік ойындар, проблемалық, топтық пікірталас, миға шабуыл және т.б. әдістерді қамти отырып, курсанттардың белсенді ізденушілік әрекеттерін іске қосуға мүмкіндік береді.

Тренинг – тұлғаға әсер ету үдерісін түрлендіруші белсенді топтық әдістердің кешені. Мұндай жағдайда тренингтің басты жүйе құрушы құрамы топтың тұлғаға психологиялық әсері болады. Топтық бірігу – топ мүшелерінің өзара эмоционалды жақындығы мен топтың

қанағаттануын сипаттайтын топтағы тұлғалардың өзара әрекеті мен өзара қарым-қатынасының беріктігі, бірлігі мен тұрақтылығының көрсеткіші. Топтық бірігу психологиялық тренингтің мақсаты, табысты жұмыстың шарты болуы мүмкін.

Жалпы алғанда, топ неғұрлым адамдардың эмоционалды қанық байланыстарына жауап берсе, соғұрлым біріккен болып табылады. Топ неғұрлым біріккен болса, оның мүшелерінің көзқарастары мен іс-әрекеттеріне топтық бақылау, топтық норма қатаң сақталады және топтық құнды құрылымдарды қабылдау деңгейі соғұрлым жоғары болады. Бірігушілік қатысушылардың эмоционалдық тартымдылығын және жалпы мәселелерге адалдығын тудырады, тіпті қиын жағдайда да топтың тұрақтылығын қамтамасыз етеді, топқа тұрақтылық беретін жалпы стандарттарды дайындауға әсер етеді.

Әдебиет

1. Айдаралиев А.А. Адаптация человека к экстремальным условиям: опыт прогнозирования / А.А. Айдаралиев, А.Л. Максимов. – Л., Наука, 1988. – С. 125.
2. Алдамұратов Ә. Жалпы психология. Оқулық. – Алматы: «Эверо», 2014. – 222 б.
3. Ахмерова С.Г. Современные подходы к формированию здоровья учащихся и педагогов в общеобразовательных учебных заведениях методами и средствами гигиенического воспитания: автореф. дис. ... докт. мед. наук. – Оренбург, 2000. – 46.
4. Бекмаханова Е.К. Проблема психологической адаптации студентов. – Алматы, 1983. – С. 24.
5. Большаков В. Ю. Психотренинг. Социодинамика, игры, упражнения. – СПб., 1996.
6. Бурнард Ф. Тренинг межличностного взаимодействия. – СПб., 2001.
7. Вачков И.В. Групповые методы в работе школьного психолога: Учебно-методическое пособие. – М., 2002.
8. Грецов А.Г. Тренинг общения для подростков. – СПб., 2015.
9. Жантану атауларының түсіндірме сөздігі: сөздік / Қ.Б. Жарықбаев, О.С. Сангилбаев. – Алматы, 2006. – 384 б.
10. Жолшыбекова Р.О. Психология бойынша практикум: оқу-әдістемелік құрал / Р.О.Жолшыбекова. – Астана: «Мастер По», ЖШС, 2017. – 308 б.
11. Зимняя И.А. Педагогикалық психология: жоғары оқу орындарына арналған оқулық / орыс тілінен аударған М.А. Құсаинова. – Алматы: TST-company, 2005. – 368 б.
12. Кенжебеков Б.Т. Болашақ педагогтың кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың теориялық-әдіснамалық негіздері. – Алматы: ТОО «Стандарт», 2006. – 260 б.
13. Қалымбетова Э.К. Кәсіпке бейімделу мен кәсіби мәнді құндылықтық бағдарларды қалыптастыру ерекшеліктері: псих. ғыл. канд. дис... автореф. – Алматы, 2005. – 28 б.
14. Меерсон Ф.З. Адаптация, стресс и профилактика /Ф.З. Меерсон. – М.: Наука, 1981. – С. 280.

АБЫЛКАСИМОВА

Айнур Шайзадақызы

Қазақстан Республикасы ІІМ

М. Есболатов атындағы Алматы

академиясының әкімшілік-құқықтық пәндер
кафедрасының аға оқытушысы, з.ғ.м., полиция
подполковнигі

КУРСАНТТАРДЫҢ КОММУНИКАТИВТІК DAҒДЫЛАРЫН ДАМУДЫҢ МАҢЫЗЫ МЕН МӘНІ

Ғаламдану өзгерістері білім саласында, түрлі кәсіп саласында да өзгерістер енгізуде. Болашақ маманның алға қойған мақсаттарына жетуде түрлі қабілет-қасиеттерді жетілдіруде креативтілік, бәсекеге қабілеттілік, іскерлік қарым-қатынас сияқты дағдылар қажет. Мамандарды даярлауға жаңа талаптар қойылып отыр. Өзгерісі мен жаңалығы мол қоғам мен ортаға еркін бейімделе алатын өз ісіне шебер және тұлғалық қасиеттері мен дағдылары қалыптасқан жан-жақты маман даярлау талабы күшеюде. Қоғамға қажетті барлық салада курсанттың коммуникативтік дағдысын қалыптастыруда оқу процесіндегі мазмұн мен әдістеме жаңаша сипатқа ие болғаны дұрыс. Бұл – қазақ тіліноқытуда ғана емес, барлық салада болашақ маманның коммуникативтік дағдысын дамытудың маңыздылығын айқындайды. Коммуникативтік дағдыны дамыту мәселесін түрлі кәсіби тілдік қызметпен, іскери қарым-қатынаспен өзара тығыз байланыста зерттеудің мәні зор. Болашақ маманның атқарар қызметіндегі қарым-қатынас мәселесінде тілдік нормасы сауатты, қазақ тілінің заңдылығын қалыптасқан жүйе бойынша бұзбай, оңтайлы қолдануы көздеген мақсатқа жету тәсілінің бірі болып табылады. Тілдік норманы дұрыс ұстанбау кәсіби қарым-қатынаста толыққанды құрал рөлін атқара алмайды. Коммуникативтік дағды дамытуды тек тілдік тұрғыда емес, болашақ кәсіп қызметтерімен, іскери-тілдік қызметпен де тығыз байланыста қарастыру орынды. Осы тұрғыдан келгенде, болашақ маманның кәсіби қызметінде қарым-қатынаста тілдік нормасы қалыптасқан, қазақ тілінің қалыптасқан жүйесін бұзбай қолдана алатын тұлға болуы да – қажетті талап. Тілдік нормадан ауытқу адамдар арасындағы қарым-қатынастың толыққанды құралы бола алмайды. Тілдің қатынас құралына айналуының өзі тілдік нормаға түсу болып табылады [1].

Даму қарқыны жедел, бәсекесі басым қоғамда нағыз кәсіби маман болу аз. Қай жұмыс орны болмасын, маманға кәсіби-іскери дағдысына қоса шешен сөйлеу мен тамаша қарым-қатынас құра алу дағдыларын қатар меңгерген маманның алар орны ерекше екені анық. Дамудың жеделдігі, бәсекенің артуы қоғамда нағыз кәсіби маман болуға итермелейді. Қазіргі уақытта ішкі істер органдары қызметінде кәсіби-іскери қарым-қатынаста шебер сөйлеп, өз ойын толық жеткізе алатын, тамаша қарым-қатынас құра алу дағдыларын меңгерген маманды тандау – анық қажеттілік. Қоғамдағы осындай мақсаттардың қойылуы еліміздегі түрлі салалардағы бәсекенің жоғарылауының нәтижесі. Маманның нарық сұранысы мен талабына сай жағдайда сапалы қызмет жасай алуы мен өз қосар оңтайлы өзгерістері мен үлесінің орны маңызды. Курсанттардың кәсіби қарым-қатынас дағдысын дамыту мәселесінде болашақ мамандығы бойынша ғана емес, қоғамдағы мотивациясын тудыру, белсенді өмірі мен кәсіби тілдік ұстанымын қалыптастырудың мәні бар. Өз кәсібі бойынша мансап пен тұлғалық өсуде нағыз қажет дағдыларды қалыптастыруда коммуникативтік ұстанымы жетекші қағида болатыны сөзсіз [2].

Әрбір маман үшін қалыптасқан коммуникативтік дағды күнделікті кәсіби өмірде негізгі қарым-қатынас құралы рөлін атқарады. Сондықтан курсанттардың кәсіби қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру мәселесінің маңыздылығы осыдан туындайды.

Бұл арнайы қарастырылып отырған мәселе, қазіргі заман мамандары үшін де болашақ ғасырлар мамандары үшін де маңызды. Болашақ маманның тек кәсіби қызметінде емес, оның мансап жолының қалыптасуына, қызмет өсуіне, тіпті жақсы өмір сүруіне де өзіндік рөлі бар. Коммуникативтік дағдының дұрыс қалыптасуы – айтылмақшы ойды дұрыс жарыққа шығару құралы, шебер сөйлеу өнері. Адамдар арасындағы қатысымдық қабілеттің шеберлігі өмірлік, кәсіби, қоғамдық жағдаяттарда оң шешімдер мен нәтижелерге жетудің оңтайлы тәсілі де бола алады.

Қарым-қатынас дағдыларын дамыту қажеттілігі сонымен қатар кешегі 15-16 жас аралығындағы орта кәсіптік білім беру ұйымдарынан, сондай – ақ жоғары оқу орнына оқуға келген оқушылардың іс жүзінде қарым-қатынас дағдылары жоқ екендігімен және, әрине, кәсіби қарым-қатынас дағдыларын мүлдем игермеуімен байланысты, дегенмен коммуникативті дағдылар кез-келген адамның өмірінде өте қажет. 15-19 жас аралығындағы жасөспірімдердің ата – аналарымен, ересектермен, құрдастарымен қарым-қатынас орнатуды қаншалықты сәтті үйренуі олардың болашақта жеке және кәсіби өмірінде маңызды рөл атқарады. Қарым-қатынастың негізгі формасы болып табылатын белгілі бір кәсіптер адамның осы дағдыларға ие болуына ерекше талаптар қояды.

Жоғарыда аталған қарым-қатынас дағдылары бұл белгілі бір адами қасиеттер емес, қоршаған әлеммен өзара әрекеттесуге көмектесетін дағдылар, қабілеттер, қалыптасқан тәрбие ережелері жиынтығы. Қарым-қатынастың көптеген анықтамалары бар, біз қарым-қатынас дағдылары арқылы адамның басқа адамдармен, әлеуметтік топтармен және жалпы қоғаммен қарым-қатынас жасау қабілетін түсінеміз, алынған ақпаратты барабар түсіндіреміз, сонымен қатар оны дұрыс жеткіземіз. Коммуникативті құзыреттілік деп біз сабақ барысында алынған және қалыптасқан білім, дағдылар кешенін және оқытудың мазмұнды компонентін айтамыз. Біз қалыптасқан құзыреттілік негізінде қызметті орындау қабілетін анықтайтын тұлғаның қасиеттерін қарастырамыз. Білім беру мекемесінің алдында тұрған міндеттердің бірі: жасөспірімді өзіне сенімді болуға үйрету, жанжалсыз қарым-қатынас жасау, сонымен бірге өзінің интеллектін қорғай білу болып табылады. Қарым-қатынаста өз эмоцияларын дұрыс басқаруды үйрету, қоршаған әлемді дұрыс қабылдау және оған ден қою, қарым-қатынас бойынша серіктесті есту және сезіну - тұлғааралық және кәсіби қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру білім берудің негізгі міндеті болып табылады [3].

А. Байтұрсынұлы: «сөйлеуші тілінің дұрыстығын, анықтығын, тазалығын, дәлдігін, көрнектілігін, әуезділігін, өрнектілігін» арнайы талап ретінде көрсетеді. Бұл талап курсанттардың кәсіби қарым-қатынас дағдысының қалыптасуының негізгі шарттары. Бұл шарттар толық орындалса, болашақ маманның мансап жолындағы мықты және сәтті қадамдарына алып барады [4].

Осы қарастырылып отырған мәселелер курсанттардың қазақ мектебін бітіріп келгенімен коммуникация мәселесінде түрлі қиындықтар кездесетінін жалпы сөз саптауынан байқауға болады. Бұндай мәселені арнайы зерттеген ғалым А.П. Панфилова бірнеше қиындықтарды атайды:

Логикалық кедергі – ойлау жүйесі әр түрлі адамдар, әріптестер арасында туындайды. Адамдар әлемді өз танымы, түсінігі аясында түсініп, көреді. Серіктестердің ақыл-ойы, ойлау түрлері мен формаларының әр түрлілігіне байланысты олар түсіністік немесе түсінбеушілік деңгейінде қарым-қатынас жасайды.

Стилистикалық кедергі – бұл ұсынылатын ақпараттың форма мен оның мазмұны арасындағы сәйкессіздік. Ақпараттың дұрыс жеткізілмеуі.

Семантикалық кедергі – мағыналық сәйкессіздік. Тезаурустық сәйкессіздік, әртүрлілік. Лингвистикалық сөздіктің ақпараттың толық мағынасымен сәйкес келмеуі. Бір адамда сөздік қор мол болса, екіншісінде жұтаң болуы. Сондай-ақ әртүрлі мәдениет өкілдерінің сөйлеу әрекетіндегі әлеуметтік, мәдени, психологиялық, ұлттық, діни өзгешеліктерге байланысты да туындайды.

Фонетикалық кедергі – сөйлеушінің сөйлеу ерекшеліктерінен туын- дайтын кедергілер (дикция, интонация, логикалық стресс және т.б.). Сөздіңанық, айқын айтылуына үлкен мән берілуі тиіс» [5].

Ғалым жинақтаған кедергілердің барлығы дерлік топтағы курсанттардың сөйлеу барысында бар екендігін күнделікті сабақтар анықтауға болады. Бұл тұрғыда түрлі дидактикалық тапсырмалармен жұмыстар жасау арқылы қажетті дағдыларды қалыптастыруға болады. Аталған кедергілердің ішінде ең көп кездесетіні – логикалық кедергі. Белгілі бір тақырыпта (М: тақырып сипаты қандай: проблемалық, ақпараттық, дискуссиялық т.б.) әңгімені қалай бастау, қандай мәселе қозғалмақшы, әңгімені өрбіту, нақты факті, мысалдармен тақырыпты ашу, талқылау, ойтүйін, қорытындылау сияқты мәселелерде қарапайым жүйеліліктің сақталмауы кездеседі. Келесі, бұл – семантикалық кедергілер. Бұл сипаттағы қателер – курсант сөздік қорының тұрмыстық тіл деңгейінде болуы. Курсант оқыған аймақтың жергілікті лексикасы, диалект қолданыстары да болуы мүмкін. Бұндай жергілікті тілдік ерекшелікке қатысты норма бұзушылық дикция, интонацияда да кездеседі яғни, фонетикалық кедергіні де қамтиды. Сондықтан тілдік нормамен үздіксіз жұмыс жасалып, коммуникативтік дағды ғана емес, коммуникативтік тілдік норманы қалыптастыру қажет. Қазіргі дамыған қоғамда коммуникативтік дағдылар сипаты да өзгеруде. Интернет желісінің дамуына қарай әлеуметтік желідегі коммуникация дағдысы, пошта арқылы хат-хабарлар жаза алу дағдысы, виртуалды қарым-қатынас т.б. да қажет дағдыларды дұрыс қалыптастыру маңызды болып табылады. Бұл сипаттағы қарым-қатынас дағдыларын жетілдіруде интерактивтілік қажет болады. Интерактивті коммуникация маңыздылығы күн санап артуда. Болашақ маман өз жұмысы барысында басқа қызметкерлермен қарым-қатынаста қажетті интерактивті коммуникация дағдысы болмаса, онда өзін қорғансыз, сенімсіз сезінуі ықтимал. Кез келген жұмыс, тапсырма түрі бірлескен әрекетке құрылуы тиіс болуына басымдық берілді. Онлайн форматтағы жұмыс түрлерінде зум бөлмелерін пайдалануда бірнеше бөлме ашып, бірлесе орындайтын тапсырмалар ұсыну; Форумды пайдалану: топтық бірлескен жұмыстарға пікір жазу, жазбаларға жауаптар, реакция білдіру, сын пікірлер айту. Офлайн форматта бірігіп орындалатын жоба жұмыстары да интерактивті коммуникация дағдыларын қалыптастыруға өз септігін тигізеді.

Интерактивті коммуникациялық дағды қалыптастыруда курсанттардың танымдық қабілетін жетілдіруге бағытталған, білгенін және ойлағанын түсінуге, ой елегінен өткізуге мүмкіндік алатын коммуникативтік әрекеттерді ұйымдастырудың ерекше формасының бірі – бірлескен жұмыстарды бәсекеге құру тәсілі. Бұл әдіс бір уақытта үш негізгі міндетті қарастырады: *танымдық, коммуникативті интерактивтілік, дамытушылық*. Интерактивті коммуникациялық дағды қалыптастыруда курсанттарға ұсынылатын тапсырмаларға топ мүшелерінің барлығы да белсенді қатысушылар болуы тиіс. Бұндай тапсырмалардағы басты мақсат – әр түрлі мәселелерді електен өткізе отырып, сынға ала отырып, дауласу емес, әртүрлі пікірлерді тыңдау арқылы дұрыс шешімді табу. Курсант бұл арқылы интерактивтілікке, сыни ойлай алуға, ортақ келісімше келе алуға дағдыланады. Мамандар зерттеулері нәтижесі бойынша бұл мәселедегі кеңес былайша болып отыр: «Коммуникация жасау дағдысын жетілдіру – сіздің карьера жасау жолыңыздағы ең маңызды, бірегей қадамдарыңыздың бірі болуы әбден мүмкін. Өйткені, сізде әлемдегі ең керемет идея бар болуы ықтимал, бірақ оны анық әрі дәлелді түрде жеткізе алмасаңыз, оның карьераңызға еш пайдасы тимейді. Коммуникация дағдысын жетілдіру – карьера барысында жасалатын бірден-бір маңызды әрекет. Әлемде мықты маркетингтер, жақсы бухгалтерлер білікті инженерлер мен адвокаттар көп болуы мүмкін, бірақ коммуникация шеберлігін меңгергендері бірен-саран. Сондықтан коммуникация дағдыларыңыз еңбек нарығындағы бәсекеде өзіңізді көрсетудің ерекше мүмкіндігі деп түсініңіз» [6]. Бұл – коммуникативтік дағды жетілдіруге тағы да талаптың күшею көрінісі.

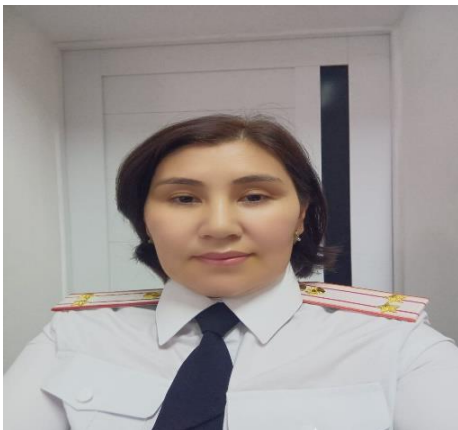
Ендеше, бұл қарастырылып отырған мәселе соншалықты маңызды екендігін байқау қиын емес. жақсы сөйлеуді, жақсы тыңдауды меңгеріп, кез келген жағдайда коммуникация жасаудың ыңғайын таба білсеңіз, қызметте үнемі алда болып, бұл қасиеттің өмір бойы игілігін көресіз» [7].

Коммуникативтік дағдыны дамыту өте маңызды. Бұл болашақ қызметкердің жеке өзі үшін ғана емес, ол жұмыс жасайтын компаниясы, ондағы әріптестерімен байланыс орнату, араласу т.б. да маңызды мәселе болып табылады. Сан-салалы, көп қырлы әмбебап деуге де болады. Адамдар арасындағы коммуникативтік қарым-қатынастың нәтижелі болуы осы нормаларды сақтап, оны оңтайлы пайдаланғанда нәтижелі болады. Сондықтан студенттердің коммуникативтік дағдысын қалыптастыруда қатысымдық сапаға тікелей қатысты ұлттық құндылықтардың да бар екенін үйрету, түсіндіру ұсынылады. Қазақ халқының би-шешендері сөздерінің де адамдардың арасындағы қарым-қатынасты басқарудың құралы болғанын ескертіп, ұсынып отыру қажет. Осы тақырыпты қарастыру тәжірибесінде Бөлтірік шешеннің бір үлкен тойда орынсыз айтқан бір ауыз сөзі үшін опық жеген баласына айтқан сөзі: «Сөзден тәтті нәрсе жоқ, сөзден ащы нәрсе тағы жоқ. Сөзден жеңіл нәрсе жоқ, сөзден ауыр нәрсе де жоқ. Сөзінді тіліңе билетпе, ақылыңа билет. Ақылды сөзінді ақылсызға қор етпе, ақылдыға айт. Не сөйлейтініңді біл, кімгесөйлейтініңді біл, қашан сөйлейтініңді біл, қайда сөйлейтініңді біл, қалай сөйлейтініңді біл. Оны білмесең, сара сөзің шала болады, арты жала болады».

Қорытындылай келе, адамның қарым-қатынас дағдыларын меңгеруі, психологиялық қанағаттану және әлеуметтік іске асыру үшін маңызды екенін атап өтеміз. Оларды игеруге немқұрайлы қарайтын адамдарға өмірде өздерін жүзеге асыру қиынырақ. Қарым-қатынас дағдылары адамға мүмкіндік беретін ерекше мінез-құлық кешенін құрайды: байланыс орнату; сұхбаттасушыны қызықтыру; қарым-қатынасты сақтау; өз ойларын дәлелдеу; өз мүдделерін қорғау; сынға жауап бере білу; сұрауды үйрену; ауызша емес қарым-қатынас құралдарын пайдалану; манипуляциядан қорғану; айналасындағыларды, олардың әрекеттері мен реакцияларының себептерін түсіну, жанашырлық пен қолдауды дұрыс білдіру және оны айналаңыздағы адамдардан қабылдау үшін қажет.

Әдебиет

1. Сыздық Р. Сөз құдіреті. – Алматы: Атамұра, 2005. – 272 б.
2. Сыздық Р. Тілдік норма және оның қалыптасуы. – Астана, 1991. – 179 б.
3. Оразбаева Ф.Ш. Тілтамыр: лекциялар курсы. – Алматы: Ан Арыс, 2019. – Т. 4. – 472 б.
4. Жұбаева О.А. Байтұрсынұлы – қазақ тілі біліміндегі когнитивті лингвистиканың негізін салушы // А. Байтұрсынұлы – қазақ тілі білімінің көшбасшысы: халық. ғыл. әдістем. конф. матер. – Алматы, 2012.
5. Панфилова А.П. Деловая коммуникация в профессиональной деятельности: учеб. пос. – СПб.: 2001, – С. 496.
6. Бекеева Н.Ж. «Қазақ тілін оқытуда студенттердің кәсіби қарым-қатынас дағдыларын дамытудың әдістемесі» Философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған диссертация, – Алматы 2022ж.
7. Дәдебаев Ж. Таңдамалы шығармалар: 2 т. – Алматы: Өнер, 2008. – Т. 1. – 352 б

БЕЛҒОЖАЕВА

Лаззат Серікбаевна

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов
атындағы Алматы академиясы
киберқауіпсіздік және ақпараттық
технологиялар кафедрасының аға
оқытушысы, полиция подполковнигі

КУБАНОВА

Нургуль Байтоковна

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов
атындағы Алматы академиясы
киберқауіпсіздік және ақпараттық
технологиялар
кафедрасының докторанты

**ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ
ӘСКЕРИ ЖӘНЕ АРНАЙЫ БІЛІМ БЕРУДЕГІ КЕЛЕШЕГІ**

Қазіргі әлемде білім жеке тұлға мен қоғамның дамуында шешуші рөл атқарады. Қазақстан Республикасының әскери және арнаулы оқу орындарының алдында, барлық басқа оқу орындары сияқты, тез өзгеретін әлемде күрделі мәселелерді шешуге қабілетті жоғары білікті мамандарды даярлау міндеті тұр. Осыған байланысты жалпы білім беретін пәндерді оқытуда заманауи цифрлық білім беру технологияларын қолдану өзекті бола түсуде.

Заманауи цифрлық білім беру технологияларын қолданудың артықшылықтары:

Оқу процесінде заманауи цифрлық білім беру технологияларын қолдану бірқатар артықшылықтарға ие:

– Оқыту тиімділігін арттыру: Заманауи цифрлық білім беру технологиялары оқыту процесін интерактивті, жекелендірілген және ынталандырушы етеді, бұл оқытудың жоғарылауына және оқу нәтижелерінің жақсаруына әкеледі.

– Білімге қолжетімділікті кеңейту: Заманауи цифрлық білім беру технологиялары олардың орналасқан жері мен оқу уақытына қарамастан барлық білім алушылардың білімге қолжетімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

– Білім беру шығындарын азайту: заманауи цифрлық білім беру технологиялары тиімдірек оқыту әдістерін қолдану және оқу материалдарының құнын төмендету арқылы білім беру шығындарын азайтуға көмектеседі.

Қазіргі цифрлық білім беру технологияларын қолдану мысалдары:

Қазақстан Республикасының әскери және арнаулы оқу орындарында заманауи цифрлық білім беру технологиялары мыналар үшін қолданылуы мүмкін:

– Онлайн сабақтар мен дәрістер өткізу: Онлайн платформалар мен бейнеконференцияларды пайдалана отырып, оқытушылар әртүрлі жерлерде орналасқан білім алушылар үшін сабақтар мен дәрістер жүргізе алады.

– Электрондық оқыту курстарын құру: Электрондық оқыту курстарында білім алушыларға материалды өз қарқынында және өздеріне ыңғайлы уақытта меңгеруге көмектесетін мәтіндер, бейнелер, аудио, интерактивті жаттығулар және басқа да материалдар болуы мүмкін.

– Тренажерлар мен виртуалды зертханаларды пайдалану: Тренажерлар мен виртуалды зертханалардың көмегімен білім алушылар практикалық дағдыларды қауіпсіз және тиімді пайдалана алады.

– Білім мен дағдыны бағалау: Электронды тесттер мен викториналарды пайдалана отырып, мұғалімдер оқушылардың білімі мен дағдыларын тез және объективті бағалай алады.

Цифрлық технологиялар әскери және арнайы білім беру саласында үздіксіз дамып келеді және бұл бағытта келешекте бірқатар өзгерістер күтіледі. Осы өзгерістер білім алушылардың білім алу деңгейлерін қайта анықтайды және әскери мамандардың даярлауын жақсартуға көмектеседі.

Жаңа технологиялардың ықпалы:

– Жасанды интеллект (ЖИ) қолданылуының кеңейтілуі: ЖИ білім алушылардың өзін жылдамдығында және олардың жеке қажеттіліктеріне сәйкес оқуға мүмкіндік беретін дамытылған оқу жүйелерін құру үшін қолданылуы мүмкін.

Жасанды интеллект – бұл біздің өміріміздің көптеген аспектілерін өзгерте алатын қуатты құрал. Дегенмен, ЖИ жаңа мүмкіндіктермен бірге шешілуі қажет мәселелерді де туындатады. Бұл технологияны әділ және қауіпсіз пайдалануды қамтамасыз ету үшін этикалық және әлеуметтік аспектілерді ескере отырып, зерттеулер мен әзірлемелерді жалғастыру маңызды.

– Виртуалды және арттырылған шындықтың (VR/AR) кеңейтілген қолданылуы: VR/AR технологиялары оқушыларға 3D ортада әскери қимылдарды тәжірибе етуге және олардың оқу материалын өз бетінше зерттеуге мүмкіндік береді.

– Блокчейн технологиясының қолданылуы: Блокчейн технологиясы білім алушылардың білім беру ғаламшарындағы дипломдар мен сертификаттар сияқты маңызды деректердің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге қолданылуы мүмкін.

– Мобильді оқудың дамуы: білім алушылардың смартфондар мен планшеттер сияқты мобильді құрылғылар арқылы оқу материалдарына қол жеткізуіне мүмкіндік беретін мобильді оқу платформаларының кеңейтілген қолданылуы күтіледі.

Қорыта келгенде Қазақстан Республикасының әскери және арнайы оқу орындарында жалпы білім беретін пәндерді оқытуда заманауи цифрлық технологияларды қолдану білім беру жүйесін дамытудың маңызды бағыты болып табылады. Осы технологиялар оқу үдерісін ыңғайландыруға, Білім алушылардың қызығушылығын арттыруға және білім берудің тиімділігін жоғарылатуға мүмкіндік береді.

Мемлекеттің қолдауы, оқытушылардың білім беруін жетілдіру және білім алушылар мен оқытушылардың ынтасын арттыру арқылы цифрлық технологиялардың қолданылуын кеңейтуге мүмкіндік болады.

Цифрлық технологияларды тиімді қолдану арқылы Қазақстан Республикасы әскери мамандардың жоғары деңгейлі даярлауын қамтамасыз ете алады және бәсекеге қабілетті болады.

Әдебиет

1. Государственный общеобязательный стандарт высшего образования //Приказ Министра науки и высшего образования Республики Казахстан от 20 июля 2022 года №2. <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1800017669#z1554>

2. Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 27 июля 2007 года №319-III (с изменениями и дополнениями по состоянию на 30.12.2022 №177 – VII). <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z070000319>

3. Приказ Министра науки и высшего образования Республики Казахстан //Об утверждении государственных общеобязательных стандартов высшего и послевузовского образования от 20 июля 2022 года №2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200028916>

4. Национальный проект «Качественное образование» «Образованная нация» //Постановление Правительства Республики Казахстан от 12 октября 2021 года №726. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2100000726>

5. <https://www.kaznpu.kz/ru/29487/press/>

6. Смирнов А.В. «Цифровая трансформация в образовании: методы и технологии.» Издательство «Просвещение», 2021.

7. Соловьев В.В., Иванова Н.А. «Электронное обучение и цифровые образовательные ресурсы». Издательство «Юрайт», 2020.

СОЛТАНБЕКОВА

Гүлбақша Сарыбаевна

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы
Алматы академиясы қосымша білім беру
факультетінің аға оқытушы әдіскері
полиция подполковнигі

ҚАЗАҚ ТІЛІН ЕКІНШІ ТІЛ РЕТІНДЕ ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРІ

Бүгінгі таңда мемлекеттік тілдің қоғамдық қызметі аясының кеңеюі, тілді үйренуге ынталы, әлеуметтік дәрежесі әртүрлі адамдардың көбеюі (мемлекеттік қызметшілер, бизнесмендер, саясаткерлер, шетелдіктер, студенттер және т.б.) қазақ тілін екінші тіл ретінде оқытудың өзекті екендігін айғақтай түседі. Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқыту барысында техникалық құралдарды ұтымды қолданып, тілді оқытудың заманауи тәсілдерін тиімді пайдалану – тіл үйренушінің оқу-танымдық әрекетін белсендіріп, пәнге қызығушылығын арттыруға мүмкіндік туғызады.

Сондықтан біз өмір сүріп отырған қоғамда көптілділік мәселесі өзекті болып отырғаны белгілі. Себебі адамдар бір-бірімен өзара қарым-қатынасқа түсуі үшін, әлемдік кеңістікте өзін өте еркін сезініп, кез келген жағдаятқа қатысты мәселені шешу үшін саналы түрде өзін әлеуметтік жағынан да, кәсіби жағынан да жетілдіруі тиіс. Олай болса, ХХІ ғасырда еліміздің жас ұрпақтары қостілді, көптілді тұлға болып қалыптасуына үлкен мүмкіндік туып отырған кезеңде олардың мемлекеттік тұрғыда толық білім алуына мүмкіндігі бар. Бұл жағдай билингв тұлғаның екі тілді (ана тілі мен екінші тіл) алма кезек қолдана білуіне және оны жүзеге асыруға, бірнеше тілдік жүйеде еркін қарым-қатынас құруына жол ашатыны даусыз. ХХ ғасырдың аяғына таман алыс-жақын шетелдерде тілді екінші тіл ретінде оқыту мен оны меңгертуге, қостілділікке қатысты теориялық және әдістемелік еңбектер жарық көрді. Бұл еңбектерде ғалымдар, әдіскерлер екінші тілді (Т₂) оқыту теориясы мен практикасын негізгі педагогикалық ая және әлеуметтік-лингвистикалық бағытпен өзара байланыста қарастырған. Осы еңбектерге тән ортақ идея: тіл үйренуші өзінің ана тілін жеткілікті меңгергенде ғана екінші тілді жедел үйреніп, ауызша және жазбаша дағдысын қалыптастырады және бірінші тілден алған білімін екінші тілге жедел түрде тасымалдайды. Қостілділікті қалыптастыру бағытындағы шетелдік және отандық психоллингвист және әдіскер ғалымдар ұсынып отырған тілді оқыту әдістерінің негізінде ауызша сөйлеуге үйретудің басты жолдары, яғни жаңа материалдарды диалог өрнегінде беру, сөздерді дұрыс дыбыстауға үйрету, үнемі жаттықтыру, сөйлеу әрекетінің төрт түріне тапсырмалар беру, сабақты (кейбір тапсырмаларды) ым-ишара түрінде түсіндіру мен инновациялық технологияларды тиімді қолдана білумен бірге грамматикалық-функционалдық өрнектерді беру амалдары бар. Бұл технологиялардың ұтымдылығы – мәдениетаралық байланыс құра білуге, коммуникацияға шығу жолдары. Біздің ұғымымызда мемлекеттік тіл көпұлтты Қазақстан Республикасының көптілділігінің басты орнын иеленуге тиіс. Көптілді тілдік тұлғаны қалыптастырудың іргетасы ана тілінен алынатын толыққанды, түбегейлі білімнен нәр алуы қажет. Ал «көптілділік» термині жеке тұлғаның отбасылық тілі мен әлеуметтік ортаның тілі мәдениетаралық тілдер байланысында (қоғам, мектеп және т.б.) қалыптасуымен де түсіндіріледі. Жалпы кез келген тіл бірнеше тілді меңгерген курсанттың әлемде өмір сүріп жатқан ұлттардың мәдениетінің (ұлттық, әлеуметтік және т.б.) көріністеріне қол жеткізу құралы болып табылады. Олар:

1. Оқу үдерісіне курсанттың алған білімі негізінде жаһандық, тілдік құзіреттілікті қалыптастыратын инновациялық әдістерді енгізу.

2. Тілді деңгейлік оқыту және меңгерту.

3. Тілді толыққанды оқыту және меңгерту арқылы көптілді тілдік тұлғаны қалыптастыру және лингвистикалық бағдарлама жасау:

- қажеттілікті анықтау (қай уақыттан бастау);
- қойылған мақсаттар мен міндеттерді шешу;
- оқу материалдарын дұрыс таңдау және іріктеу;
- қазақ тілін екінші тіл ретінде оқытуда тілді тұтынушының ана тілін қолдану;
- сабақта оқыту стратегиялары мен тактикаларын қолдана білу;
- курсанттың өзіндік іс-әрекеті арқылы үйренуіне жол ашу;
- аударма әдісін қолданбау (тілді аудармасыз үйрету);
- курсанттың сабақта «өзіндік ойға бату» әрекеті арқылы тілді үйрену амалдарын қолдана білуі (суггестоподия әдісі);

– екі тілді бір уақытта дамыту арқылы көптілді тұлғаның ана тілінен алған білімін салыстыру арқылы үйрету ұстанымына бейімдеу.

Қазіргі таңда жоғары оқу орындарында қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде оқытудың түрлі әдіс-тәсілдері қалыптасып келеді. Әрбір әдіс-тәсілдердің өз ерекшеліктері бар, кейбірі танымал әрі сұранысқа ие болса, енді біреулері көп қолданыла бермейді. Соның ішінде әлі де болса өз құндылығын жоғалтпай келген тәсіл – классикалық әдіс. Атап айтқанда:

1. Тура әдіс.
2. Оқытудың грамматикалық-аударма әдісі.
3. Аудиовизуалды және аудиолингвалды әдіс.
4. Қатысымдық әдіс.

Тілді оқытудың «тура», аудармасыз, табиғи жолмен оқыту әдісін 1882 жылы В. Фиетор деген ғалым ұсынады. Ол алғаш рет шет тілін оқытуды реформалау туралы ұсыныс айтады. Тілді үйретуде тәжірибелік сабақтардың теориядан гөрі маңыздырақ екенін айта келе, студенттердің өз бетімен орындайтын жұмыстарын жүйелендіру қажеттігін көтереді. Бұл ой көптеген лингвистердің ортасында тың жаңалық ретінде қабылданады. Осы идеядан соң 1909 жылы танымал лингвист Г. Пауль жоғары оқу орындарында аудиториялық сабақ пен өздік жұмысты қолға алу, жүйелі жаттығулар жазу жайында сөз қозғайды.

Тура әдіс табиғи оқыту әдісі негізінде пайда болады. Бұл әдісті жақтаушылар – психолог В. Фиотер (ол аударма арқылы тіл үйретуді қаламайды) мен лингвист О. Есперсен және әдіскерлер – Ш. Швейцер, Г. Вендт, Э. Симоно және басқалар болады. Бұл әдістің өкілдері тілді практикалық жағынан меңгеруді мақсат етіп қояды. Бастапқы кезеңде оқытудың ауызша түрі таңдалады. Лексикалық минимум тек қарым-қатынасқа қажетті тақырыптар төңірегіндегі сөздерден тұрады. Ал грамматика сол тақырыптарға қажетті құрылымдар аясында қарастырылады.

Аталған әдістеме бойынша оқытушы күнделікті тұрмысқа қажетті ауызекі сөйлеуге көп көңіл бөледі. Сабақ жүргізетін оқытушының сөйлеген сөздері тіл үйренушіге анық, айқын естілуі талап етіледі, себебі олар оқытушының айтқанын ауызша қайталап жаттығады. Тілді үйрену барысында практиканың маңызды рөл атқаратынын ескерсек, бұл әдістің тиімді тұстары мол екенін байқауға болады. Жаттықтыру, тіл ұстарту жұмыстары кезінде оқытушы-тіл үйренуші арасында жанды қарым-қатынас құрылады. Тіл үйренушінің сөйлеу барысындағы кемшіліктерін оқытушы табан астында түзеп отырады. Тіл үйренуші грамматикалық құрылымдарды орынды қолдана алу мүмкіндігіне қол жеткізеді.

Тура әдіс төрт сатыдан тұрады:

- ауызша сөйлеу тілін түсіну;
- ауызша сөйлеу тілін қолдану;
- оқылым;
- жазылым.

Оқылым мен жазылымға қарағанда алдыңғы екі саты бойынша ауызекі сөйлеу дағдысына басымдық беріледі.

Тура әдістің негізгі қағидаттары:

грамматика мен лексикаға қатысты таңдалған лингвистикалық материалдардың барлығы шектеулі болады. Тіл үйренушіге берілген материалдардың барлығы таныс, орфоэпия, орфографиялық нормалар қатаң сақталу керек.

бір бірлік студент толық меңгермейінше түсіндіріліп және бірден бекітіліп отырылады.

үнделікті тұрмысқа қажетті сөз орамдары біртіндеп кеңейе бастайды да, грамматикалық материалдарды қолдану аясы оның практикалық мақсатына сай анықталады.

лексикалық материалдарды сұрыптау да осы белгілер бойынша жүзеге асырылады.

ана сөздер мен жаңа грамматикалық элементтер көп уақыт алмайтындай және жеңіл игерілетіндей (модельдер, дайын клишелер және т.б.) ойластырылады.

Тура әдіс грамматиканы негізгі бағдар етіп алады. Және грамматикалық құрылымдар толық ашылмай, белгілі бір мақсатқа ғана жұмсалады, яғни лингвистикалық материалдарды бекіту үшін ғана қолданылады. Мысалы, «Отбасы» деген тақырыпта тәуелдік жалғау, «Мамандық» тақырыбында жіктік жалғау, «Мінез, портрет» тақырыбында сын есімдер, «Уақыт» тақырыбында сан есімдердің қолданылуы сияқты шектеулер болады.

Аталған қағидаттардан шығатын қорытынды: бұл әдіс тілді үйренудің алғашқы сатысында ғана тиімді нәтиже береді.

Оқытудың грамматикалық-аударма әдісі. Қазіргі білім беру жүйесіндегі бұрыннан келе жатқан классикалық әдіс болып табылады. Мақсаты – грамматикалық ережелер арқылы оқыту және аударма жасауға үйрету. Кемшілігі – лексикалық минимум жаттандылықтан арыға бармайды, қолданысқа түсу механизмдері іске асырылмайды. Мысалы, *курс – бағам, платеж – төлем, зарплата – жалақы* және с.с. сөздерді жалаң жаттау аса тиімді нәтиже бермесі анық.

Шетел ғалымы С. Крашен тілді жаттанды емес, табиғи жолмен меңгертуді жөн санайды. Жаттанды материал уақыт өте келе ұмытылып қалады. Ал табиғи қажеттіліктен туындаған тіл қарым-қатынас барысында үнемі қайталанып, жадыда сақталып қалады.

Оқылым дағдысы тек қатаң түрде аударылып отырады. Оның үстіне оқылым материалдары көркем шығармалардан алынып, тек әдеби тіл оқытылады. Оны студент күнделікті тұрмыста, ауызекі сөйлеуде пайдалана бермейді. Тілдік ортаға түскенде басқалардың айтқандарын түсінбей, тілдік кедергілерге ұшырайды.

Аудиовизуалды(дыбыс-бейне)және аудиолингвалды әдіс. Бұл әдісте тіл нақты құрылым, дыбыс және бейнежазбалар арқылы меңгертіледі. Мемлекеттік тілдегі бейнебаян мен көркем, деректі фильмдер арқылы көру және есту каналдары қатарынан іске қосылады. Тіл үйренушінің сұранысына сай мультимедиялық кешендер мен бағдарламалардың қарқынды дамып жатқаны тіл үйренушінің көзбен көргенін еске сақтауға мүмкіндігі мол екенін аңғартады. Электрондық оқулық, мультимедиялық кешен арқылы түрлі суреттер, бейнекөріністер, дыбыс және музыка тыңдатып көрсету арқылы тілді үйрену қабілеттерін арттыруға болады. Сонда *оның тіл үйренуге қызығушылығы артады*, қарым-қатынас дағдылары қалыптасады. Тілдік материалдарды есте сақтап, тілдің қолдану ортасын анықтап алады. Алайда бұл әдістің де осал тұстары кездеседі. Мысалы, тіл үйренушіге дайындалған материалдар, аудиокурстар анық, нақты дыбысталуға құрылады. Ал тіл үйренуші айналасындағылармен қарым-қатынаста сан алуан дыбысталған сөздік оралымдарды естиді, қабылдайды. Сөйлеу қарқындары да, әуезі де түрліше дыбысталған сөз орамдарын қабылдау белгілі бір қиындыққа ұрындыруы мүмкін.

Сондай-ақ тілді меңгертуде үйренушінің сұранысына сай таңдалған электронды кешендер тура әдістегідей, белгілі бір бағдарламалар, сабақ жоспары аясында жүргізіледі.

Қатысымдық әдіс. Қазіргі таңдағы тиімді қолданып жүрген әдістің бірі. Бұл әдістің негізгі нысаны – сөйлеу, қарым-қатынас жасауға үйрету. Бұл әдіс кезінде қабылдау, түйсік түрлерінің барлығы іске асады. Қатысымдық әдістің мәні шынайы жағдаят құра білуде. Түрлі сұхбаттар құру арқылы студент тілдік білімін практикада қолдана алу мүмкіндігіне ие болады. Ең бастысы – жаттығулардың сан алуандығы: рөлдік ойындар, сұхбаттар, жағдаяттық тапсырмаларды орындау арқылы студент жан-жақты қырынан көрінеді.

Мұнда оқыту тек грамматикалық немесе лингвистикалық ережелерге ғана емес, қатысымдық күзінеттің барлық компоненттеріне бағытталады (лингвистикалық,

әлеуметтік-мәдени, стратегиялық, оқу, кәсіптік). Сөйлеу материалдарын ұйымдастыру оның түріне емес, қызметіне бағытталады. Тілді өңделмеген күйінде алып, мәнмәтін арқылы мағынасын түсіну басшылыққа алынады. Аутентикалық материалдар студенттің кәсіптік кұзіретін қалыптастыруда маңызды орын алады [3].

Осы кезеңге дейін орыс аудиториясына қазақ тілін оқытудың түрлі амал-тәсілдерін қолданылып келді, әлі де қолдана береміз. Десек те бірде бір оқытушы не әдіскер-лингвист «нақты бір әдісті ғана қолданамын» деп айта алмайды. Себебі оқытушының негізгі мақсаты – әдістің түр-түрін саралау емес, алдында отырған студентті қалай да сөйлетіп, тілді меңгертіп шығару болып табылады. Ол қандай әдіспен өтсе де, бастысы – нәтижесі сенімін ақтаса болғаны. Соған орай алдына келген студенттің тілді үйренудегі мақсаты, талап-тілегі, ынта-жігері, қарым-қабілеті, тілге бейімділігі де ескеріледі.

Тілді меңгерту – өте күрделі, әрі қиын іс. Оны оқыту барысында талай кедергілерге жолығып, жетістіктерге қол жеткіздік. Қиындықтарды атап айтқанда, алдымен талай жылдар бойы қазақ тілінің құрылымдық жүйесін оқыттық. Алайда бұл әдіс-тәсіл жеткілікті нәтиже бермеді. Себебі, тіл білімі салалары жеке-жеке жүйесіз оқытылып, тілдік тұлғаның сұранысы қанағаттандырылмады. Тілдік тұлға үйренген материалдарын қатысымда қалай қолдану керектігіне машықтанбады. Осыған байланысты тілді қатысымдық тұрғыдан үйрету талабы туындады. Яғни, тіл үйренушіге грамматикалық құрылымдарды түгел жаттамай-ақ өзіне қажетті сөйлеу үлгілерін, дайын клишелерді қолдану тиімдірек болды. Өзінің айналасы, ортасы туралы қажетті түсінікті жеткізе алса болды. Алайда, адамдармен қарым-қатынас барысында қандай жағдай болатынын ешкім дөп басып айта алмайды. Дайын құрылымдардан тыс сөйлемдер, сұрақ-жауаптар, грамматикаға қажеттілік туындап жатады. Міне, осы тұста тіл үйренушінің тығырыққа тіреліп қалатын тұстары болды. «Грамматиканы оқытпай-ақ тілді үйренудің» мұндай әдіс-тәсілдері грамматикалық құрылымдарды қажет етті.

Жаттығулар – диалог құрылымына сәйкес түрлі сұрақтар мен жауаптардан құрылған тапсырмалар. Грамматика индуктивті түрде беріледі, ереже практикалық тұрғыда жалпылама түсіндіріледі.

Аудиолингвалды әдіс – тілді екінші тіл ретінде оқыту үдерісінде басымдылыққа ие болып отырған әдіс. Бұл әдіс Американың психология ғылымында бағыт алған және оның негізінде адамның мінез-құлқын тану, сондай-ақ оның психикасына әсер ету арқылы жаттықтыру түріндегі тапсырмаларды орындау. Аудиолингвалды әдістің ең басты ұстанымы – ауызша сөйлеуге үйрету. Ал грамматика тек қана оқығанын түсіну және жазба жұмыс үшін қажеттілікке ие болады. Сабақтың негізгі құрылымы – диалог тыңдау, қайталау және оны есте сақтау. Сөздерді дұрыс дыбыстау, қатені өз уақытында түзетуге байланысты және курсанттың қызығушылығын тударатындай диалог мәтінін бейімдеу. Сондай-ақ диалог мәтініндегі негізгі клишелер мен репликалар қайталау мен жаттығулар орындау үшін тандалады. Осы репликаларды әуелі хормен, одан соң жеке-жеке қайталайды.

4. Сөздерді дұрыс дыбыстауға, олардың жасалымы (артикуляция), естілімі (акустика) және айтылымына көп көңіл бөлінеді. Ана тіліндегі дыбысталу ұстанымына сәйкес тапсырмалар орындалады. Аталған әдісті тиімді қолдану жолдары төмендегідей:

1) тілді үйрету жылдам және материалдарды автоматтандыруды қамтамасыз ету мақсатында орындалады;

2) түрлі жаттықтыру түрлері орындалады: қайталау, белгілеу, таңдау, музыка аясында хормен айту, т.б.;

3) екпінге, интонацияға көңіл бөлінеді;

4) қиын сөздердің түсіндірмесі қарапайым үлгіде беріледі.

Дизайнерлік әдіс. Бұл әдісті алғашқы рет 1972 жылы С. Gattegno, кейін 1982 жылы ғалым Г. Лозанов ұсынған. Бұл әдіс – адамның ми қыртысының жұмыс істету әрекетіне құрылған. Аталған әдістің негізінде түрлі-түсті бояу, сызба, музыка әуендері орын алады. Бұл әдістер психология және психотерапия (өзін-өзі иландыру, зейнелі, жағымды мінез-құлық әрекеті) ұстанымдарына бағытталған және оны А1-А2 деңгейлерінде өте тиімді қолдануға болады. Әдістеме ғылымында аталған әдіс үлкен жетістіктерге жетудің амал-тәсілдерін оқу үдерісіне енгізген:

1) Курсанттың жауапкершілігі үлкен: сөздерді және дыбыстарды дұрыс айта білуге дағдылану (фонетикаға қатысты).

2) Оқытушы сабақта тек қана ойын түріндегі ситуациялық тапсырмаларды ұсынады: курсанттың іс-әрекетке түсу процесін, жаңа сөздерді дұрыс қабылдап, оны сауатты айта білуін қадағалайды.

3) Курсанттың берілген тапсырма бойынша креативтілік іс-әрекет жасауы және жедел ойын жеткізе білуі де осы тәсілдің тиімділігінде жатыр. Аудиторияда белгілі бір музыка аясында түрлі тапсырмалар орындалады.

Тілді оқытатын оқытушы тіл сабақтарында келесі міндеттерге назар аударуы қажет:

1) сабақты қызықты және тартымды өткізу үшін мотив туғызу;

2) сөйлеу әрекеті түрлері арқылы курсанттың қызығушылығын арттыратын тақырыптарды іріктеп, қолдана білу;

креативті-шығармашылық тұрғысындағы сабақ ұйымдастыру (ойын түріндегі, шығармашылық шешім қабылдау түріндегі, пікірталас сабағы т.б.);

дағдысын қалыптастыру сабақтары: лексикалық және грамматикалық дағды, ойын жеткізу, қарым-қатынас құру, коммуникативтік бағытында ұйымдастыру;

сабақ түрлері: оқу, жазу және есту білігін қалыптастыруға құрылуы.

Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқыту өрнектері: тұсаукесер (практикалық, лексика-грамматикалық), сабақтағы әдістер тиімділігі және тілді қабылдау, бекіту. Сабақ кезеңдері. Оқыту контенті (мазмұны)

1. Сабақтың тұсаукесері. Оқытушы курсанттардың қатысымдық сөйлеу дағдысы мен білігін қалыптастыруда лексиканың мағынасы мен қолданылуына (жағдаяттық тапсырмаларды орындауға қатысты) дұрыс таңдау үшін сабақ материалын зерттеп алады. Оқытушы оқу материалдарын түсіндіру және жүзеге асыруда бірнеше рет қайталап, иллюстрацияларды пайдаланып, курсанттың лексика мен грамматиканы меңгеруіне ықпал жасайды. Сабақ өрнектері: үйрену, белсендіру және қолдану.

2. Сабақтағы тиімді әдістер үйренетін материалдарды жаттықтыру мақсатында өнімді инновациялық әдістерді (тура, саналы-практикалық, аудиовизуалды, аудиолингвалды, оқылым, дизайнерлік әдістер) тиімді қолдануы тиіс. Сабақта түрлі коммуникативтік жаттығулар орындалады.

3. Тілді қабылдау. Сабақтағы тілді оқыту процесі бақылаушылық сипатта өткізіледі. Курсант ауызша және жазбаша сөйлеу кезеңінде меңгерілген материалдарды өзіндік дағдысымен қолданады, ал оқытушы оның іс-әрекетін бақылайды.

4. Дамыту, бекіту. Өрнек ұстанымы: байқау, болжам жасау, дамыту және бекіту. Сабақты өткізу кезеңдері дұрыс ұйымдастырылғаны жөн. Сабақ кезеңдерінде оқыту әдістерімен жаттығулар үнемі қолданылуы қажет. Сабақтағы оқыту кезеңдері шартты түрде мына тізбекте орындалады:

1) Ұйымдастыру кезеңі;

2) Жаңа материалды өту, таныстыру;

3) Жаттықтыру арқылы дағдысын қалыптастыру;

4) Түпнұсқалық, шектеулі материалдар мен түсіндіру өрнектері арқылы курсанттың тапсырмаларды орындап және нәтижеге жету мақсаты қойылады;

5) Сөйлеу әрекеті түрлерінде ауызша сөйлеуін дамыту;

6) Үй тапсырмасы: тексеру және жаздыру;

7) Бағалау. Сабақтағы ең негізгі материал – ол оқыту мәтіндері. Әдістемелік тұрғыдан келгенде, мәтіндер төмендегідей бөлінеді:

1) түпнұсқалық (аутентикалық). Тілді тұтынушының шынайы реалитетіндегі өнім: шынайы, өмірден алынған, газет-журнал мәтіні, телеарна жазбалары, көркем шығарма және т.б.

Арнайы құрастырылған оқу мәтіндері (бейімделген, т.б.). Осындай мәтіндерді іріктеген кезде оның дидактикалық қызметіне назар аудару қажет. Сондай-ақ оқу материалдарын таңдауда олардың тілді білу деңгейі міндетті түрде ескерілуі тиіс. Оқу мәтіндері алдымен мақсатты аудиторияға сәйкестендіріліп, дидактикалық жағынан өңделгені жөн. Себебі «оқу техникасын

жетік меңгермегендер үлгірімі жақсылармен өзі аутентті мәтінді оқуда қиындыққа кездесері сөзсіз. Тіл сабақтары – оқу үдерісінің шағын түрдегі ұйымдастыру бірлігі мен жиынтығы. Ал қазақ тілін екінші тіл ретінде оқыту сабақтарының жүйесі тілді меңгерту сабақтарының бірлескен топтамасы, яғни өтілетін тілдік және ауызша сөйлеу материалдары негізінде (мәтін, диалог) сөйлеу дағдысы мен білігін қалыптастыруды қамтамасыз ету болып табылады. Бұл туралы ғалым С.Г.Тер-Минасова «шет тілі сабақтары – ол мәдениетаралық қиылыстағы мәдени коммуникацияны қалыптастыратын жағдай, себебі шет тілінің лексикасы шетелдің мәдениетіне және әлемді тануға апаратын жол» деген ойын білдіреді. Осы мәселеге қатысты көптеген шетел және отандық ғалымдар еңбектерінде тілді екінші тіл ретінде оқыту сабақтарындағы қойылатын негізгі талап – коммуникативтік құзіретті қалыптастыру екендігін дәлелдейді.

Мәдениеттану аспектісіне берілетін өрнек. Үйретушілік аспекті. Танымдық аспекті. Дамытушылық аспекті. Тәрбиелік аспекті. Мәдениеттану аспектісі.

1. Жаңаша тілдік ақпаратты тану.

2. Лексика және грамматикалық оқу материалдарын түсіну.

3. Мәтін арқылы ауызша және жазбаша сөйлеу мәдениетін қалыптастыру. Зерттеушілік, мәселелік, жобалық материалдарды танымдық жағынан шешімін табу.

2. Алған әсерін, сезімін есінде сақтай алу қабілетін қалыптастыру 3. Қарым-қатынасқа түсуде сөйлеу әрекеті түрлерінде дағдысы мен білігін қалыптастыру

1. Тілдік және сөйлеу қабілетін дамыту.

2. Қатысымдық әлеуетін дамыту.

3. Ауызша сөйлеуге дағдылану, сөйлеуді қолдау, дамыту

1. Ұлттық сана, ізгілік, тазалық, ел мәдениетіне дұрыс көзқарас.

2. Жұптасымен әңгімелесу, бірлік, ынтымақ құра білу.

3. Басқаны тыңдау, басқа елдің тілін құрметтеу. Төзімділік таныту

1. Екі ел мәдениетіндегі ерекшеліктер мен ұқсастықтарды бағалау.

2. Тіл – мәдени сұхбат негізі, елтаным және мәдениеттаным ақпарат дереккөзі Қ. Тоқаев «Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан» атты мақаласында халқымыздың ұлы перзенті Абайдың мерейтойына қатысты ойын былайша сипаттайды: «Абайдың ой-тұжырымдары баршамызға қашанда рухани азық бола алады» және «біздің міндетіміз, ең алдымен, білім беру саласын заманға сай дамытуымыз керек», – дейді. «Бұл – сапалы білім беру ісін жетілдіруге арналған қадам, ал қазіргідей жаңа тарихи жағдайда бәріміз ана тіліміздің дамуы мен дәріптелуіне назар аударуымыз керек», – деп ойын тұжырымдайды. Демек, Абай шығармаларын тілді оқыту үдерісінде тиімді қолданып, Абайдың «толық адам»: түсінігіне сай тілдік тұлғаны қалыптастыру керек. Сабақта мәселелік технологияны қолдану ұтымды болуы тиіс. Мәселелік технология – қазақ тілін екінші тіл ретінде оқытуда курсанттың теориялық және практикалық міндеттер мен тапсырмаларды өзіндік тұрғыдан шешім қабылдау білімі. Ал оқытушы мұндай шешімді қабылдауына мүмкіндік беретіндей сұрақтарды қолдануы керек, себебі курсант мәселелік жағдаятқа қатысты ізденеді, ойлайды, сезімін білдіреді және салыстырады. Мысалы, мәселелік тапсырма өрнегін қарастырайық. Бұл өрнек Абай өлеңіне қатысты ұсынылып отыр.

Сұрақ: 1. Абайдың қазақ қоғамы, ғылым, мінез-құлық туралы айтқан ойлары қазіргі уақытпен байланысты ма?

2. Абайдың ғылым, білім, талап, еңбек, рақым туралы айтқан ойлары қазіргі қоғамның алдында тұрған маңызды мәселе екені даусыз. Сендер қалай ойлайсыңдар? Өздеріңнің ойларыңды дәлелдендер, шешімін ұсыныңдар. Тақырыпты талқылау үшін топ екіге бөлінеді: негізгі ойды дәлелдеуші топ және сыни пікір айтушы топ. Үйретушілік аспекті оқуға арналған мәтіндік материалдар, яғни өлең мәтіні (түпнұсқалық) көркем шығарманы оқу және қабылдау өте күрделі, сондықтан оқытушы сабаққа даярланғанда, оның мазмұнын түсінетіндей тапсырмаларды әзірлейді. Абай – қазақтың ұлы ақыны. Ол өлеңдерінде өзінің танымдық, өмірден түйген тұжырымдарын, терең ойларын (ғылым, тәрбие, адами мінез-құлық, т.б.) шебер жеткізе білген. Мәдениеттану аспектісі Ғылым таппай мақтанба Кіріспе сөз: Ақын бұл өлеңінде жастарды өнер-білімге, еңбек етуге шақырады. Тапсырмалар:

1) Өлеңнің тақырыбын оқыңдар.

– «Ғылым» сөзін қалай түсінесіңдер?

- Өлең кімдерге арналған?
- «Өнер, білім, ғылым» сөздерімен сөйлем құрастырындар.

–

Оқылым Тыңдалым (CDдискіден немесе оқытушының мәнерлеп оқығанын тыңдау)

2) Өлең шумақтары мен әрбір өлең жолын мәнерлеп оқындар.

Мәтін/ өлең жолдары мәтіндегі қиын сөздердің түсіндірмесі

Ғылым таппай мақтанба,

Орын таппай баптанба,

Құмарланып шаттанба

Ойнап босқа күлуге.

Бес нәрседен қашық бол,

Бес нәрсеге асық бол –

Адам болам десеңіз.

Тілеуің, өмірің алдында,

Оған қайғы жесеңіз.

Өсек, өтірік, мақтаншақ,

Еріншек, бекер мал шашпақ –

Бес дұшпаның білсеңіз.

Талап, еңбек, терең ой,

Қанағат, рақым ойлап қой

Бес асыл іс, көнсеңіз.

Құмарлану-қызығу; шаттану-қуану; қашық болу-алыс болу; асық болу – бір нәрсені үйренуге асығу; тілеу-үміт, мақсат; қайғы жеу-мұңаю, өсек-біреуді сыртынан жамандау, мақтаншақ-мақтануды жақсы көру, еріншек-жалқау адам, бекер мал шашу-босқа жиған-тергенін, дүниесін шашу, дұшпан-қас жау, талап-жігер, ынта қанағат-барға ризалық, рақым-қайырымдылық көну – айтқанға жүру.

Танымдық аспекті. Сұрақ және жауап

1. «Ғылым таппай мақтанба» фразасын қалай түсінесіңдер? Ойлап көрейік: бірінші ғылым жолын тауып, одан кейін ғылымдағы жетістігіңе мақтану керек пе, әлде ол жолды іздеп, таппай тұрып мақтану керек пе?

2. «Құмарлану» деген сөзді қалай түсінесіңдер? Неге, қандай нәрсеге құмарлық керек?

3. «Уақытыңды бос өткізбе» деген тыйым сөздің мағынасына сәйкес келетін өлең жолын көрсетіңдер.

4. «Адам» деген ұғымды қалай түсінесіңдер? «Толық адам» болу үшін не істеу керек?

Тәрбиелік аспекті

1. Ақын «бес нәрседен қашық бол, бес нәрсеге асық бол» деп нені айтқысы келді?

2. ХХІ ғасырда қандай бес нәрседен қашық болу керек, қандай бес нәрсеге асық болу керек? Ойлан, шешімін айт.

3. «Өмірің алдында» дегенді қалай түсінесіңдер? Сенің өмір сүру салтың, алдындағы мақсатың қандай болмақ? Әңгімелеп бер.

Дамытушылық аспекті

1. Жақсы адам, көркем мінезді адамды сипаттаңдар. Абай айтқан «жақсы мінез» сипатын дамытыңдар.

2. Адамға жат, жаман мінезді сипаттаңдар. Ондай адамға қандай кеңес бересіңдер?

3. Ақын кімдерге ұқсаңдар дейді? Неге?

4. Өлеңдегі негізгі ойды тауып, әрі қарай дамытыңдар.

Тілді үйрету үдерісінде аталған әдіс курсанттың жадында сақталған қорын (резерв) ашу, оның ойлауын және зияткерлік мүдделерін белсендіріп арттыру, әсерленуін оятудағы ерекшелігімен тиімді. Суггестопедия әдісінің аясында бірнеше әдістер пайда болды. Олар – ритмопедия, гипнопедия және релаксопедия. Бұл әдістердің негізгі ұстанымы: тілдік тұлғаның миындағы сақталған резервтік қорын белсендіру, басқаша айтсақ, білімді жадында ұзақ сақтауға, қызығушылығын арттыруға, әсерленуге жол салу. Курсанттың жадында сақталған қорын ояту және белсендіру мақсатында, әсіресе қарапайым (А1-А2) деңгейлерде аталған әдісті ұтымды

қолдана білу тілді үйрету және меңгерту үдерісін жылдамдатады, автоматтандырады. Мұндай әрекет әдістеме ғылымында топта жайлы жағдай туғызып, түрлі қиындықтарды жеңіп, сабақта белсенді әрекет иесі болуына, сенімге, тілді үйренудегі әсерге, ынталылыққа мүмкіндік береді. Сабақта оқытушы оркестрді басқарушы – дирижер, курсант – субъект, іс-әрекет иесі. Заманауи әдістердің ішінде интерактивті оқыту бағытындағы суггестопедия және дизайнерлік әдістердің алатын орны ерекше деуге болады. Оған себеп –курсант сабақта жүргізушінің рөліне еніп, диалог өрнегінде өзінің іс-әрекеті арқылы ән әуені аясында материалды жылдам есінде сақтап және қабылдап, шығармашылық белсенділігін көрсетеді. Ал оқытушы аталған әдіске сәйкес тілді оқыту табыстылығына жету үшін топта жайлы жағдай туғызуға әрекет жасайды. Мәтіндік материал арнайы таңдалған ән әуенінің көмегімен курсанттың кейіпкер рөлінде жауапкершілікпен өзін еркін сезініп, сөздерді есінде сақтауына мүмкіндік береді. Бұл әдісті сабақта қолданудың мақсаты – ауызша сөйлеу дағдысын қалыптастыру. Диалог мәтіні табиғи әрі күнделікті қарапайым жағдаятқа құрылады. Мұнда сұрауға басымдық танытады, сұрақ-жауап түріндегі диалог репликаларын есінде сақтау әрекетінде сөйлеуді жүзеге асырады. Ал сөйлеу жағдаяттары (ситуация) өзара тығыз байланыстағы сюжетке құрылуы тиіс. Диалогта әңгіме-ақпараттық сипаттағы репликалар кездеседі. Грамматика арнайы қарастырылмайды, ол тілдік құрылымда қолданылуы керек. Диалогпен жұмыс (оқытушы үшін) Курсанттар диалогты дискіден немесе оқытушының мәнерлеп оқығанын музыка аясында 2-3 рет тыңдап, одан кейін өздері бірнеше рет қайталап есінде сақтауға бейімделеді. Диалог мәтінін екі-үш рет тыңдап және қайталап алғаннан кейін, әңгімелесушімен бірлікте интерактив қарым-қатынасқа түседі.

Қорыта айтқанда, оқытушы мынадай әдістемелік ұсынымдарды басшылыққа алғаны жөн:

1. Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқыту үдерісінде оқу материалдарын, тілдік бірліктерді міндетті түрде тілді тұтынушының ана тілінде түсіндіру керек.

2. Оқытушы тілді меңгертуде қойылған мақсатқа сәйкес билингвалды оқыту әдісін, сабақтар тақырыбы, мазмұн, коммуникативтік және мәдениеттанымдық құзіреттілікті қалыптастыру үшін сөйлеу әрекеті түрлерін, заманауи технологияларды, техникалық құралдарды кешенді қолдана білуі қажет.

3. Мәдениеттанымдық қатысымды (тіл үйренуші тұлғалардың екі мәдениет тоғысында қатынас құруы мен тілге құрметпен қарау) орнату мақсатында мәдениетаралық дидактика негіздеріне сүйенуге әрекет жасау.

4. Оқытушы курсанттың есте сақтау әрекеттерін, тілді саналы қабылдауын, көріп-байқау, есту мүмкіндіктерін үнемі назарында ұстаған жөн.

5. Оқытушының біліктілігі, кәсіби құзіреттілігі және тілді оқыту стратегиялары мен тактикаларын меңгерген маман болуы міндетті.

6. Оқытушының әлеуметтік-мәдени құзіреті қалыптасуы мен түрлі ұлттар мәдениетінен біліктілік, даралық (ақпаратты ала білу және беру мен өзін-өзі бағалау), оқыту үдерісіндегі тілдік-лингвистикалық құзіреті (өзінің ана тілінен тілдік және сөйлесімдік білімі жоғары деңгейде болуы), мәдениетаралық-қатысымдық құзіретіне (шынайы табиғи реалияны білетін, тілдік тұлғаға тәрбие бере алатындай әлеуеті болуы) ие кәсіби маман болуды игеру.

ЖАНДЫБАЕВА

Сауле Сериковна

старший преподаватель кафедры
общеобразовательных дисциплин Алматинской
академии МВД Республики Казахстан
им. М. Есбулатова, м.г.н.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ КОНТРОЛЯ ЗНАНИЙ ПО ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА

В связи с глобализацией образовательного процесса сформировался новый набор требований к системе образования высшей школы. Использование цифровых технологий в образовательном процессе – это понятие с широким значением, поскольку оно включает в себя не только аудиторное обучение, но и работу учащихся с компьютером. Цифровые технологии в образовательном процессе – это использование информационных технологий на всех уровнях. С развитием информационных технологий применение цифровых инструментов в различных сферах жизни становится обычной практикой. Цифровизация затрагивает и образовательный процесс. В большей степени, чем прежде, в обучении используются новые, в том числе мобильные технологии. Поколение, обучающееся в вузах и школах гораздо чаще использует цифровые инструменты для решения своих задач [1, с. 6].

Цифровые образовательные технологии – это инновационный способ организации образовательного процесса, основанный на использовании упрощенных электронных систем, обеспечивающих наглядность и доступность учебного материала. При этом цифровые технологии повышают качество, эффективность образовательного процесса, а также позволяют быстрой и успешной социализации студентов т.е. консолидации их в (ряды неформально определенных социально нормативных правил среди студентов) [2, 235]. Цифровые технологии обеспечивают условия для дифференциации, то есть разветвления образовательного процесса, его направления в соответствии с потребностями каждого учащегося, предоставления заданий, соответствующих уровню его усвоения, и тем самым повышения качества образования. Использование цифровых инструментов помогает создать условия для того, чтобы учащийся стал активным субъектом образовательного процесса. Он переходит от пассивного восприятия к активным действиям и грамотно включается в выполнение заданий [3, с. 12].

Среди основных причин необходимости развития цифровых технологий в системе образования многие исследователи рассматривают сокращение объема аудиторных занятий и увеличение доли самостоятельной работы студентов. Поэтому в целях сохранения и повышения качества образования активно внедряются цифровые образовательные технологии, которые выполняют нелёгкую задачу своевременного устранения некоторых пробелов в обучении, обеспечивают взаимодействие преподавателя со своими студентами. Среди возможностей цифровых технологий в подготовке студентов отмечаются следующие:

- повышение мобильности выполнения заданий и изучения материалов (конкретность задач);
- повышение вовлеченности, мотивации и интереса студентов к учебному процессу;
- индивидуализация учебного процесса, активизация процесса самостоятельности и познания;
- повышение наглядности и занимательности подачи материалов (повышение уровня любознательности);
- упрощение коммуникации, общения между учащимися, преподавателями и родителями;

- обеспечение моментального доступа студентов к результатам сразу после выполнения задания;
- сокращение бумажной волокиты для преподавателей и студентов;
- доступ к получению большого объема информации, в том числе за пределами учебного курса;
- появляется возможность использовать дистанционные технологии и получать знания из любой точки мира, подключенной к Интернету;
- возможность использования онлайн-курсов обучения различных типов.

Вышеуказанные возможности цифровых технологий в настоящее время можно осуществлять следующими коммуникационными методами обучения:

1. Обучение с помощью мобильной связи.
2. Использование облачных технологий
3. Применение онлайн-курсов
4. Методы обучения геймификации и веб-квестов [4, с. 168].

В настоящее время технология мобильной связи наиболее востребована в образовательных учреждениях. Приспосабливаясь к новой реальности – например, вместо того, чтобы запрещать студентам пользоваться мобильным телефоном в аудиториях, преподаватели заинтересованы в том, как сделать гаджет частью интересного учебного процесса. Благодаря его использованию становится возможным совместная работа и взаимообмен со знаниями наиболее удобным и эффективным способом. Субъекты учебного процесса могут обмениваться материалами удаленно, внутри своей группы, используя беспроводные сети, инфракрасные функции портативного персонального смартфона, благодаря совместным применением своих карманных устройств. Облачная технология обладает возможностью удобного доступа к сети, которая с помощью минимальных команд управления может осуществлять сбор, обработку и распространение большого количества данных, т. е. облако позволяет распределять, обрабатывать и хранить данные. Опираясь на эти технологии, можно удаленно проводить групповые и командные практические занятия между преподавателем и студентами. [5, с. 322]. Например, можем создавать исследовательские проекты, отчеты, презентации для небольшой группы, в которых каждый студент отвечает за свой раздел учебной работы, но также может одновременно редактировать и модифицировать другие блоки. Изменения, внесенные каждым студентом, синхронизируются в документе с общим доступом. Облачные технологии могут быть применены на основе дистанционного обучения [6, с. 156].

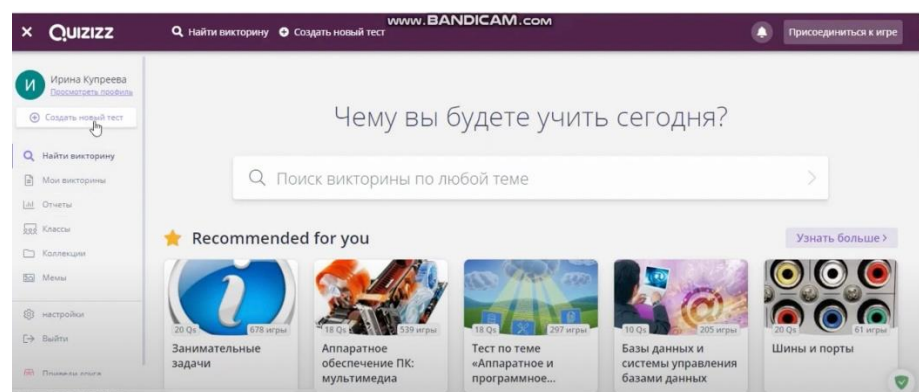
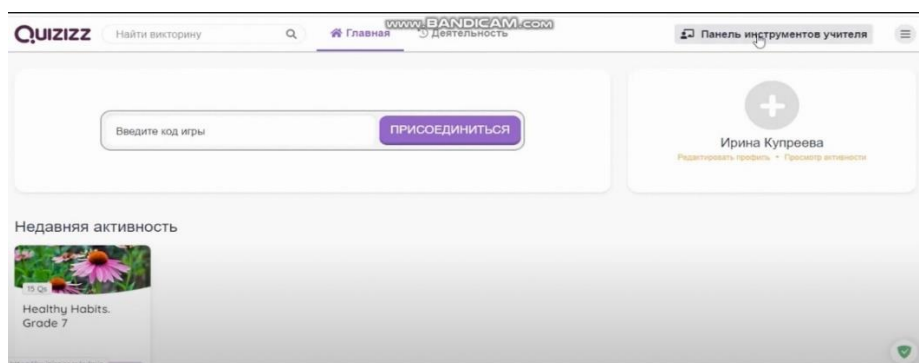
Другой пример; преподаватель в электронной системе университета может размещать домашние задания, практические работы и другие письменные задания, где задачей студента является выполнение упражнений в документе, созданном преподавателем. Это могут быть следующие типы заданий: заполнение таблицы или заполнение пробелов в тексте, ответы на вопросы или продолжение мысли. Во время выполнения работы преподаватель проверяет задания, поскольку у него есть доступ к документу. Таким образом, данная технология основана на инклюзивном образовании, при котором каждый субъект образовательного процесса имеет возможность использовать персональные технические средства, такие как планшет, компьютер, ноутбук, смартфон и т.д.

Существует ряд информационных систем, которые прямо или опосредованно используются в образовательном процессе. Чаще всего такие системы применяются для облегчения процесса обучения, для визуализации объясненного материала, для упрощения процессов тестирования или проведения экзаменов.

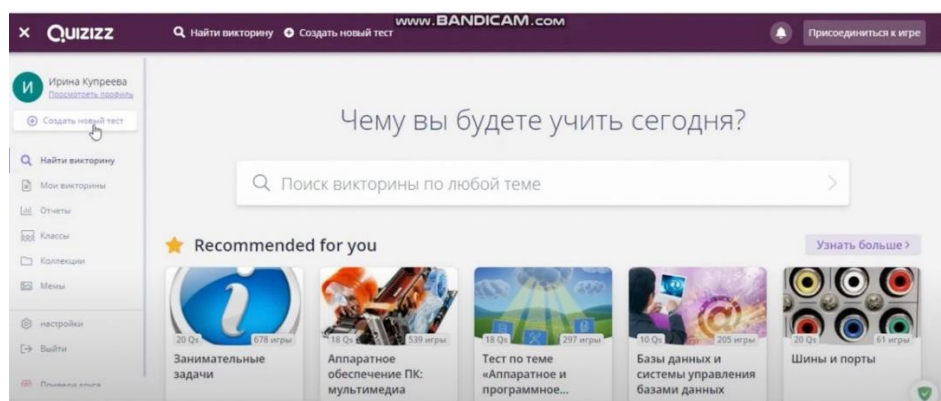
Цифровые технологии – это также возможность сделать процесс обучения более интересным, придав ему игровую форму. Это называется «Геймификация» (англ. Game – игра), характеристиками которой являются соревновательность; разные по сложности уровни; рейтинг достижений; подсчет полученных баллов оценка и поощрение. Особенность геймификации интерпретируется следующим образом: учебные материалы выводятся преподавателем не в виде традиционных лекций, и не транслируемых в эфир, а поиск и нахождение нужного материала достигается самостоятельно самим студентом [9, с. 38]. Это дает возможность интегрировать цифровые технологии и интернет – ресурсы в учебном процессе образовательного учреждения, в

результате их применения формируются профессиональные компетенции студентов. Геймификация позволяет студентам организовывать научно-исследовательскую деятельность, посредством сочетания игровых и социальных мультимедийных технологий [10, с. 104].

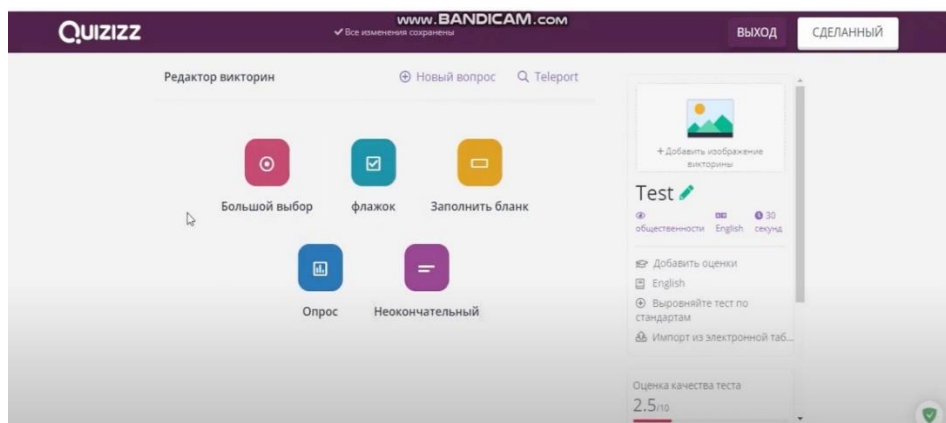
В данной статье хотелось бы поделиться опытом именно использования игровой викторины по игровой программе – **Quizizz**. Использование данной программы дает возможность в игровой форме, в любое время не зависимо от расписания занятия подготовиться к промежуточным и итоговым контролям. Для начала работы необходимо через свой аккаунт зарегистрироваться в данной программе. После того как Вы удачно зарегистрировались выбираем *панель учителя*

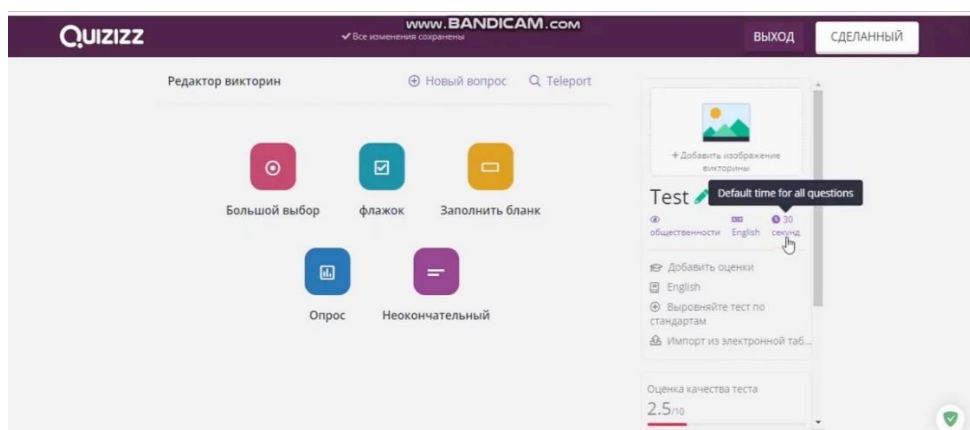
и слева появляется окно, где на выбор предоставлены, большая часть экрана предоставляет примеры похожих викторин других преподавателей, с которыми вы можете ознакомиться. Слева экрана нажимаем *создать новый тест*,

выбираем название нашей викторины и предметную область, переходим на следующий лист *редактор викторин*.

Редактор викторин предлагает нам такие виды вопросника как: большой выбор, флажок, заполнить бланк, опрос, неокончательный. **Большой выбор** выбирается если из нескольких ответов выбирается один. **Флажок** дает возможность выбирать несколько вариантов ответов. **Заполнить бланк**, когда курсанты должны самостоятельно записать ответ: слово или два. По умолчанию с справа можно увидеть дополнительные функции как язык, оценки, выравнивание и т.д., которые можно поменять при сохранении теста, а также время для каждого вопроса, которое является приемлемым для выполнения, по умолчанию же даются 30 минут. Мы выбираем 1.5 минуты на каждый вопрос так как по требованию например Гос. Экзамена дается данное время.

Итак, выбираем **большой выбор** открывается варианты вопросов, и мы записываем вопрос, следующие графы записываются варианты ответов, также вы можете записать аудио сообщение или загрузить картинку. Но программа выбирает только один из данных ответов или вопрос, или картинку, или аудио. В нашем случае целесообразно выбрать написание ответов, из которых курсант выбирает правильный.

В конце необходимо сохранить параметры и можно приступать к работе.

Геймификация позволяет повысить мотивацию студентов, активизировать учебно-познавательную, самостоятельную деятельность за счет применения соревновательного и визуализированного, наглядного подхода, направленные на решение практических задач. Геймификация направлена на решение практических задач любого уровня сложности, применение данной цифровой технологии способствует развитию поисковой деятельности, внутренних стимуляторов, таких как нравственные принципы, убеждения, самооценка и т.д.

Преимуществом применения цифровых технологий в сфере образования является индивидуализация образовательного процесса и его направленное воздействие на личность обучающихся. Таким образом, образование поднимается на новый уровень, при котором выступает приоритет не только выполнения требований программы, но и метод проведения обучения, учитывающему интересы и индивидуальные способности учащихся, и организацию работы в той области, в котором соответствует уровень подготовки и интерес студентов. Использование цифровых образовательных технологий расширяет мировоззрение учащихся, открывает перед ними новые возможности для передачи знаний в виде упрощенных концепций в простейшей структурированной и понятной форме. Среди достоинств также можно выделить минимизацию бумажной волокиты, упрощение работы преподавателей и обучения студентов. Студенты приобретают практические навыки. Использование цифровых технологий позволяет выйти на качественно новый уровень, который характеризуется наличием широкой доступности приобретения новых знаний.

Литература

1. Нажмудинов Х.Г., Нажмудинова М.Х. Применение информационных технологий в непрерывном образовании взрослых // Наука и образование сегодня. – №3(50), 2020. – С. 6-8.
2. Вишневская Г.В. Технологический подход в педагогическом процессе высшей профессиональной школы // Известия Пензенского государственного педагогического университета им. В.Г. Белинского. 2008. №6 (10). – С. 235-239.
3. Нажмудинов Х.Г. Некоторые вопросы повышения качества подготовки студентов при заочной форме обучения // Наука и образование сегодня. – №3(77), 2023 – С. 12-13.
4. Померанцева Н.Г., Сырина Т.А. Особенности формирования иноязычной социокультурной компетенции средствами массовых открытых онлайн курсов // Азимут научных исследований: педагогика и психология. 2017г. – Т.6. №4 (21) – С. 167-170.
5. Зайцев В.С. Современные педагогические технологии: учебное пособие. – В 2-х книгах. – Книга 1. – Челябинск, ЧГПУ. 2012. – С. 411.
6. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии ДОС: учебное пособие / Г.К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – С. 256.
7. Муравьева Г.Е. Проектирование технологий обучения: Учеб. пособие для студентов и преподавателей пед. вузов, слушателей и преподавателей курсов повышения квалификации учителей / Г.Е. Муравьева. – Иваново, 2001. – С. 123.
8. Борытко Н.М., Соловцова И.А., Байбаков А.М. Педагогические технологии: Учебник для студентов педагогических вузов / Н.М. Борытко, И.А. Соловцова, А.М. Байбаков. Под ред. Н.М. Борытко. – Волгоград: Изд-во ВГИПК РО, 2006. – С. 59.
9. Ваганова О.И., Пирогова А.А., Прохорова М.П. Инновационные технологии в инклюзивном образовании // Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования. 2018. № 6 (32). – С. 36-40.
10. Мальцева С.М., Ваганова О.И., Алешугина Е.А. Технология разработки электронного учебно-методического комплекса по дисциплине «Педагогические технологии» // Инновации в образовании. 2019. №6. – С. 103-109.
10. Рыбцова Л.Л. Современные образовательные технологии: учебное пособие для бакалавриата и магистратуры / Л.Л. Рыбцова [и др.]; под общей редакцией Л.Л. Рыбцовой. – Москва: Издательство Юрайт, 2018. – С. 90.

СОЛТАНБЕКОВА

Гүлбақша Сарыбаевна

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов
атындағы

Алматы академиясы қосымша білім беру
факультетінің аға оқытушы әдіскері
полиция подполковнигі,

АБЫЛКАСИМОВА

Айнур Шайзадақызы

Қазақстан Республикасы ІІМ
М. Есболатов атындағы Алматы
академиясының

әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының аға
оқытушысы, з.ғ.м., полиция подполковнигі

БЕЙНЕ САБАҚТАРДЫ ӘЗІРЛЕУ ЖӘНЕ ПАЙДАЛАНУ БОЙЫНША ҰСЫНЫСТАР

Жалпы ережелер

1. Бейне сабақ-оқу мақсатында көрсетілуге жататын бейнематериал.
2. Бейне сабақтар оқу процесінде:
 - жеке оқу қарқынының мүмкіндіктері;
 - материалды өзін-өзі дайындау және қайталау;
 - оқу материалын көрнекі көрсету;
 - курсанттардың зейіні мен есте сақтау қабілетін дамыту;
 - материалды зерттеудің тартымдылығы үшін қолданылады.
3. Сабақтың бейне мазмұны тақырыптық оқу жоспарына сәйкес болуы керек.
4. Материалды ұсыну нысаны оқытушының жеке ерекшеліктерімен, әдістемелік дайындығымен, педагогикалық біліктілігімен, сондай-ақ сабақтың мазмұны мен міндеттерімен, курсанттардың дайындық деңгейімен анықталады.
5. Бейне сабаққа арналған материалды таңдау ғылыми, қол жетімділік, көрнекілік принциптеріне сәйкес келуі керек.
6. Материалды іріктеу кезінде оның мазмұнды жарамдылығы қамтамасыз етілуі керек.
7. Авторлық емес бейне ақпарат авторлық құқықтар сақталған жағдайда бейне сабақтарға енгізіледі.
8. Бейне сабақтың ұзақтығы 10-20 минутты құрауы керек. Бейне сабаққа арналған материалды таңдау ғылыми, қол жетімділік, көрнекілік принциптеріне сәйкес келуі керек. Өйткені оның ерекшелігіне байланысты ол дәстүрлі дәрістерге қарағанда бөлек. Ұзақтығы 20 минуттан асатын дәрістер бөліктерге бөлінуі керек.
9. Бейне кескіні әр 1-5 минут сайын өзгеруі керек (бұрыш, графикалық ақпарат өзгереді).

Материал бойынша ұсынымдар:

1. Мәтіндік ақпаратты беру өте баяу, анық және табиғи үзілістерді қамтуы керек.
2. Бірінші бейне сабақта мынадай сұрақтар көрсетілуі тиіс: мақсаты, оқу-тақырыптық жоспар бойынша бөлінген сағат саны, курсқа арналған аудитория.
3. Бейне сабақтың басында тақырыпты, қарастырылып отырған мәселелерді, мақсаттар мен міндеттерді айту қажет.
4. Материалды ұсыну тыңдаушыны оны оқуға ынталандыруы керек, білім мен дағдыларды игеру қажеттілігін тудыруы керек, сондықтан бейне сабақтың басында, ортасында және соңында «неге бұл керек?»
5. Бейне сабақтың соңында қорытынды жасау қажет және курсанттардың қарауынан кейінгі тапсырмалардың бірін орындауды сұрау ұсынылады. Зерттелетін материалдың ерекшелігіне байланысты, сондай-ақ бейнематериалдардың түріне сүйене отырып, материалды беру процесінде тапсырманы орындауды ұсынуға болады.
6. Бейнематериал қызықты түрде ұсынылуы керек (сабақты өткізу тәсілі қызықты, жанды, көрнекі).
7. Бейне сабақтар мынадай талаптарды қанағаттандыруы тиіс:
 - оқу материалының жеткіліктілігі, айқындылығы, толықтығы, қазіргі заманмен байланыстылығы және құрылымдылығы;
 - оқу материалын күрделілік деңгейі бойынша ұсынудың көпқабаттылығы;
 - материалды құрудың блоктық схемасы;
 - семантикалық, сөйлеу екпіндерінің болуы;
 - ассоциативтілік және бейнелік;
 - ойнатудың қолжетімділігі;
 - интерактивтілік.

Бейнематериалдардың түрлері және оларға ұсыным

Лектордың бейнежазбасы - оқытушының оқу материалын аудиторияда баяндауын жазу.

Лектордың бейнежазбалары келесі талаптарды қанағаттандыруы керек:

- классикалық дәрісті қолданудан бас тарту және оны бейне форматқа аудару;
- материалды беру кезінде мұғалім камераға қарауы керек;
- бөлме жақсы жарықтандырылуы керек;
- маркер тақтасын немесе презентация материалын пайдаланыңыз;
- мұғалім ұқыпты келбетке ие болуы керек;
- мұғалімнің жест-ишарасы орынды болуы керек;
- камераның тартылуы мен тартылуының болмауы (пайдалану ұсынылады)

Бейне сабақтарды әзірлеу және пайдалану бойынша ұсынымдар:

Слайд – фильм-лектордың дауыстық түсініктемесімен бірге жүретін Оқу ақпаратының (слайд-презентациялар) бейнеролигі.

Слайд-фильм келесі талаптарды қанағаттандыруы керек:

- бір бейне сабағы 5-15 слайдтан тұруы керек;
 - слайд-фильм мазмұнының қойылған мақсаттар мен міндеттерге сәйкестігі;
- слайдтардағы ақпаратқа қойылатын талаптар:
- максималды ақпараттылықпен мәтіннің нақтылығы;
 - дәріс мәтіні түсінікті, түсінікті және қарапайым болуы керек;
 - емле ережелерін сақтау, мәтінді пунктуациялау, қысқарту және рәсімдеу ережелері;
 - ақпараттың слайдта көлденең орналасуы;
 - ең маңызды ақпарат экранның ортасында орналастырылады;
 - жазу суреттің астында орналасады;
 - мәтінді «ені бойынша», «сол жақ жиегі бойынша» немесе «ортасында» пішімдеу;
 - бір логикалық екпіннен артық емес болуы;
 - түс контрасты, жарықтылық, инсульт, жыпылықтау, қозғалыс;
 - мәтіннің фонға қатысты контрасты;
 - графикалық объектілерге қойылатын талаптар:
 - суретте «артық» бөлшектердің болмауы;
 - графикалық объектілерді пайдаланудың негізділігі мен ұтымдылығы;

- артқы фон (екінші) жоспардың элементі болуы керек;
- слайдтағы ақпаратты бөлектеу, көлеңкелеу, астын сызу, бірақ оны жасырмау керек;
- бір слайдта үш түстен артық пайдаланбау (біреуі фон үшін, екіншісі тақырыптар үшін, үшіншісі мәтін үшін);
- презентацияны безендіру стилінің (графикалық, дыбыстық, анимациялық) презентация мазмұнына сәйкестігі;
- дыбысқа қойылатын талаптар:
- оқытушының дауыстық түсініктемесінің үні психологиялық тұрғыдан ыңғайлы болуы керек;
- дауыстық мәтін мен кескіннің дәйектілігі мен қайталанбауы;
- бөгде шудың болмауы
- монтаждау талаптары:
- арнайы эффектілерді қолданудың негізділігі;
- музыканың кедергісіз болуы
- бірыңғай дизайн стилін қолдану.

Бейне сабақтарды әзірлеу және пайдалану бойынша ұсынымдар

5. Интерактивті бейне сабағы – мониторда оқытушының бейне бейнесі де, ілеспе иллюстрациялық материал да бір мезгілде көрсетілетін бейне сабақты өткізу нысаны.

Интерактивті бейне сабақтар келесі талаптарды қанағаттандыруы керек:

- бірнеше экран принципін қолдану;
- нақты анықталған мақсаттары мен міндеттері бар бейне сабақты жеке оқу эпизодтарына бөлу. Оларды кез-келген ретпен қайта пайдалану мүмкіндігі
- түрлі ақпарат арналарын біріктіру
- барлық визуализация құралдарын қолдану: бейне, анимация, сурет, кестелер, диаграммалар және т.б.;
- иллюстрациялық материалдың жақсы көрінуі;
- жеке оқу қарқынын таңдау мүмкіндігі;
- оқу материалын игеру сапасын бақылауға дейінгі барлық деңгейлердің интерактивтілігі

Бейне сабақты дайындау бойынша ұсыныстар

1. Бейне сабағын дайындау жоспарын жасаңыз.
2. Бейнематериалдың қандай түрін жасайтындығыңызды анықтаңыз.
3. Сценарийді мұқият ойластырыңыз және жасаңыз, сценарийді жазыңыз (болашақта оны мәтіндік файлға жақсырақ пайдалануға болады).
4. Экранның ажыратымдылығын және жазба жасалатын терезенің өлшемін алдын ала анықтаңыз.
5. Кірістіру үшін графикалық ақпаратты жасаңыз.
6. Дыбысты бейнемен бір уақытта жазыңыз.
7. Бірнеше қабылдауды жазып алыңыз, оларды қарап шығыңыз және ең жақсы нұсқаны таңдаңыз.
8. Дайын нұсқаны бірнеше күнге қалдырыңыз, содан кейін оны қайта қарап шығыңыз.

Бейне сабақтарын әзірлеу және пайдалану бойынша ұсыныстар

Тиімді қабылдау үшін презентация мәтіндерін құру бойынша ұсыныстар:

Тақырыптарда 6 сөзден аз болуы керек, содан кейін олар жақсы есте қалады.

1 Кесте.

Түстің психологиялық қасиеті

Түс	Психологиялық қасиеттері
Қара	Көңілсіз әрекет етеді, қайғы тудырады
Күлгін	Бірдей репеллент және тартымды, * кейбір жағдайларда қайғы тудырады
Жасыл	Тыныш, керемет көңіл-күй қалыптастырады, бай қауымдастықтар
Қызғылт сары	Көңілді, қуаныш тудырады, белсенділікті арттырады

Сары	Жылы, көңілді, қызықты әрекет етеді
Көгілдір	Тыныш, жүйке жүйесін тыныштандырады
Қызыл	Қызықты, белсенді, қауымдастықтарға бай
Ақ	Ол шаршатады, бос орын жасайды

2 кесте. Түс комбинациясының анықтығын бағалау

Түс комбинациясы	Анықтықты бағалау
Ақ фонда қара әріптер	Өте жақсы
Ақ фонда жасыл әріптер	Жақсы
Сары фонда қара әріптер	
Ақ фонда көк әріптер	
Ақ фонда қызыл әріптер	қанағаттанарлық
Сары фонда қызыл әріптер	
Қызыл фонда жасыл әріптер	нашар

Эллипстегі мәтін квадратқа немесе шеңберге қарағанда жақсы қабылданады.

6. Еуропалықтар солдан оңға қарай оқиды, сондықтан оң жағы жақсы есте қалады (көзқарас сонда тоқтайды). Беттің жоғарғы жағы, өз кезегінде, үлкен назармен оқылады.

7. Адам логикалық тұрғыдан өзара байланысты болған жағдайда, бір уақытта бес алты сөзден аспайтын көріністі сақтай алады.

8. Жақсы қабылдау үшін модуль жолы сегіз сантиметрден аспауы керек.

9. Мәтіннің басында және соңында екпін жасау керек, өйткені ол ортасынан жақсы қабылданады

ҚАЙРАТОВА

Арайлым Қайратқызы

Қазақстан Республикасы ІІМ

М. Есболатов атындағы Алматы академиясының
әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының
оқытушысы, г.ғ.м., полиция лейтенанты

NEARPOD ЖӘНЕ МУЛЬТИМЕДИЯЛЫҚ ОЙЫНДАР ИНТЕГРАЦИЯСЫ: КУРСАНТТАРДЫ ИНТЕРАКТИВТІ ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢАША АСПЕКТІЛЕРІ

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде цифрлық технологиялардың рөлі артып келеді, яғни үздіксіз даму үстіндегі әлемде цифрлық технологиялар әсіресе әскери және арнайы оқу орындарында оқу үдерісінің ажырамас бөлігіне айналууда [1]. Қазіргі білім беру технологияларының дамуымен оқытудың тиімді әрі қызықты тәсілдері үнемі жаңартылып отыр. Білім алушылардың білім сапасын арттыру мақсатында түрлі инновациялық құралдар мен әдістер енгізілуде [6, 42-43]. Осы тұрғыда Nearpod платформасы жоғары оқу орындарында, сондай-ақ әскери және арнаулы оқу орындарында түрлі оқу пәндерін оқытуда тиімді әрі интерактивті шешім ұсынады, яғни Nearpod платформасы мен мультимедиялық ойындардың интеграциясы – бұл оқыту әдістерін жаңартып, курсанттарға интерактивті әрі тартымды оқу тәжірибесін ұсынудың тамаша жолы. Бұл мақала Nearpod платформасы мен мультимедиялық ойындардың интеграциясы арқылы интерактивті оқытудың жаңаша аспектілерін қарастырады. Nearpod, мультимедиялық ойындар сияқты соңғы білім беру тәжірибелері мен құралдарын біріктіре отырып, курсанттарға арналған тесттер жасап оқу пәнін қызықты өткізу өзекті болып отыр [2, 34]. Себебі қазіргі уақытта виртуалды платформаларды қолдану өте маңызды, соның бірі Nearpod. Бұл басқа қолданбалар сияқты оқытушы мен курсанттарды біріктіретін ыңғайлы платформадың бірі болып табылады. Оқытушыларға сабақтарды нөлден жасауға, сондай-ақ бұрыннан қолданған материалдарын жүктеп түрлі ойындар, викториналар мен 3D кескіндемелер, түрлі тесттер құрастыруға мүмкіндік береді [2, 96].

Nearpod – білім беру процесін жеңілдетіп, интерактивті сабақтар құруға мүмкіндік беретін қуатты құрал. Ал мультимедиялық ойындар оқытуды ойын түрінде ұсыну арқылы білім алушылардың қызығушылығын арттырады. Екі құралды біріктіру арқылы оқу процесін қалай байытуға болатынын аңғаруға болады. Айтып өткеніміздей, Nearpod платформасы мультимедиялық контентті қолдайтындықтан, оны ойындармен біріктіру оқытуды одан да интерактивті әрі қызықты етуге мүмкіндік береді. Мысалы, Nearpod қолданушыларға әртүрлі мультимедиялық элементтерді (бейнемазмұн, суреттер, дыбыс жазбалары) сабаққа қосуға мүмкіндік береді. Мультимедиялық ойындар арқылы бұл элементтер оқыту барысында ойын түрінде қолданылып, білім алушыларды белсенді түрде қатыстыруға мүмкіндік береді [7].

Nearpod платформасының тиімділігі. Nearpod – бұл оқытушылар мен білім алушыларға интерактивті сабақтар өткізуге мүмкіндік беретін білім беру платформасы. Ол оқыту процесін жан-жақты ұйымдастыруға көмектеседі, соның ішінде:

1. Интерактивті сабақтар: Nearpod платформасы оқытушыларға оқыту материалдарын түрлі мультимедиа элементтермен байытуға мүмкіндік береді. Бұл тарих сабағында тарихи деректерді, карталарды, бейнемазмұнды және графиктерді енгізуге көмектеседі.

2. Қатысу мен ынталандыру: курсанттар Nearpod арқылы сабаққа белсенді қатыса алады. Оларды сұрақтарға жауап беруге, пікір алмасуға және тапсырмаларды орындауға ынталандыру үшін платформада түрлі интерактивті элементтер мен сауалнамалар қолданылады.

3. Сынақтар мен тесттер: Nearpod тесттер мен сауалнамаларды тікелей сабақ барысында ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Бұл курсанттардың түсінігін тексеруге және қажет болған жағдайда түзетулер енгізуге жол ашады.

Nearpod платформасы арқылы тесттер құрастыру және курсанттардың нақты уақыт режимінде жауаптарын тексеру білім беру процесін интерактивті әрі қызықты етеді. Платформада *«Time to Climb»* деп аталатын ойын-формат әсіресе танымал. Бұл функция оқытушыға білім алушылардың білімдерін тексеру және бағалау үшін ойын элементтерін қосуға мүмкіндік береді.

Ендігі кезекте «Time to Climb» ойын форматының тиімділігіне тоқталсақ. «Time to Climb» – Nearpod платформасында қол жетімді қызықты және бәсекеге қабілетті викторина форматы. Оқытушы осы құралды пайдаланып, курсанттарға тарих пәнінен тесттер құрастырып, оларды нақты уақыт режимінде жауап беруге шақырады. Әр курсант өзінің жеке құрылғысында викторинаға қатысып, жауаптарын береді, ал нәтижелер бірден өңделіп, экранда көрсетіледі.

Қалай жұмыс істейді?

1. Тесттер құрастыру: оқытушы Nearpod платформасында тест сұрақтарын дайындайды. Бұл сұрақтар көп таңдау, дұрыс немесе бұрыс жауаптар, сәйкестендіру және басқа да түрлерде болуы мүмкін.

2. Ойын режимі: курсанттар тест сұрақтарына жауап беру барысында «Time to Climb» функциясын пайдаланып, оларды виртуалды тау шыңына көтерілетін жарыс ретінде көреді. Әр дұрыс жауап курсанттың тауға көтерілуін және ұпай жинауын қамтамасыз етеді.

3. Нақты уақыт режимінде жарысу: курсанттар нақты уақыт режимінде жауап бере отырып, бір-бірімен жарысады. Бұл формат тек білімді ғана емес, сонымен қатар жылдамдықты және дәлдікті де талап етеді.

4. Нәтижелерді талдау: Сабақ соңында оқытушылар Nearpod платформасында курсанттардың нәтижелерін көре алады. Бұл білімді тексеру және қай жерде жақсартулар жасау керектігін анықтау үшін пайдалы.

Енді осыған мысал келтіретін болсақ. Қазақстан тарихы сабағында «Time to Climb» функциясын пайдаланып, курсанттарға «Ұлы Жібек жолындағы маңызды сауда қалалары» тақырыбында викторина ұйымдастырылады. курсанттар бұл тақырып бойынша сұрақтарға жауап беріп, дұрыс жауаптармен тауға көтеріледі. Жарыс барысында олар бір-бірімен бәсекелесіп, өз білімдерін сынайды, ал оқытушы тест нәтижелерін нақты уақыт режимінде бақылап, курсанттарға кері байланыс береді.

Ендігі кезекте «Time to Climb» арқылы тест құрастыру жолдарын түсіндіреміз. Nearpod Платформасында «Time to Climb» Функциясын қолдану үшін төмендегідей іс-әрекеттер орындалады:

1. *Тесттің Тақырыбын Таңдау.* Тесттің тақырыбын анықтау – тест құрастырудың алғашқы қадамы. Бұл тақырып курсанттардың білімін нақты бір аспект бойынша тексеруге бағытталуы керек. Мысалы, Қазақстан тарихы сабағында тақырып «Ұлы Жібек жолындағы маңызды сауда қалалары» болуы мүмкін.

2. *Сұрақтарды Дайындау.* «Time to Climb» функциясында тест сұрақтарын дайындау бірнеше кезеңнен тұрады:

– Сұрақтардың Түрлерін Таңдау: бірнеше таңдау, дұрыс немесе бұрыс жауаптар, сәйкестендіру сияқты түрлі сұрақтар түрлерін таңдай аласыз.

– Сұрақтарды Жазу: Әр сұраққа бірнеше жауап нұсқаларын ұсынып, дұрыс жауапты белгілеу қажет. Мысалы, «Ұлы Жібек жолында қандай қалалар маңызды рөл атқарды?» деген сұраққа бірнеше сауда қалаларын таңдау ұсынылуы мүмкін.

– Көрнекілік Қосу: Егер мүмкін болса, сұрақтарға қосымша графиктер, суреттер немесе карталар қосу арқылы визуалды қолдау көрсетуге болады. Мысалы, қарастыратын тақырып – «Ұлы Жібек жолындағы маңызды сауда қалалары»

Тест сұрақтары:

1. Ұлы Жібек жолының Қазақстан арқылы өтетін негізгі бағыттарын көрсетіңіз:

– А) Сырдария және Тянь-Шань жолдары

– Б) Талғар

– В) Солтүстік Қазақстан жерлері

– Г) Астана

2. Ұлы Жібек жолы арқылы тасымалданған ең басты тауар түрі?

– А) Жібек

– Б) Шай

– В) Қант

– Г) Сәндік заттар

3. *Сұрақтарды Nearpod-қа Қосау*. Nearpod платформасында сұрақтарды қосу үшін:

– Кіру және Сессия Дайындау: Nearpod платформасына кіріп, жаңа сессия бастау қажет.

– «Time to Climb» Ойын Модулін Таңдау: Сессияда «Add Activity» (Белсенділік қосу)

батырмасын басып, «Time to Climb» модулін таңдаңыз.

– Сұрақтарды Құрастыру: Жаңа ойын модуліне сұрақтарды қосу үшін дайындалған сұрақтарды енгізіңіз. Әр сұраққа жауап нұсқаларын тіркеп, дұрыс жауапты белгілеңіз.

Ойын Конфигурациясы

«Time to Climb» функциясында ойынның параметрлерін реттеу:

– Уақыт Шектеуі: Әр сұраққа жауап беру үшін уақыт шектеуін орнатуға болады. Бұл жарыс элементін қосып, білім алушыларды жылдам әрі дәл жауап беруге ынталандырады.

– Таблицаны Дайындау: Ойын барысында білім алушылардың орындарын көрсететін топтық немесе жеке таблоларды орнату. Бұл білімді тексеру нәтижелерін нақты уақыт режимінде көруге мүмкіндік береді.

4. *Ойынның өткізілуі*

«Time to Climb» функциясы арқылы тест өткізу процесі:

– Сессияны Бастау: Ойын сессиясын бастау үшін Nearpod платформасында «Live Lesson» (Тікелей сабақ) режимін таңдаңыз.

– білім алушыларды жұмылдыру: білім алушыларға сілтеме арқылы қосылуды ұсынып, оларды ойынға қатысуға шақырыңыз.

– Нәтижелерді Қадағалау: Ойын барысында курсанттардың жауаптарын нақты уақыт режимінде бақылап, ұпайлар мен орындарын көре аласыз.

5. *Нәтижелерді Талдау*. Сабақ аяқталғаннан кейін:

– Нәтижелерді Бағалау: Nearpod платформасында тест нәтижелерін қарап, курсанттардың қай сұрақтарды дұрыс немесе бұрыс жауап бергенін талдаңыз.

– Кері Байланыс: курсанттарға нәтижелерді жариялап, қай жерде жақсартулар жасау қажеттігін түсіндіруге болады. Яғни Nearpod платформасының «Time to Climb» функциясы курсанттардың білімін тексеру мен бағалауды қызықты әрі динамикалы ету үшін қолданылады. Бұл ойын-формат курсанттарға нақты уақыт режимінде жарысу арқылы тест сұрақтарына жауап беруге мүмкіндік береді. Жоғарыда айтылғандай «Time to Climb» функциясы Nearpod платформасында тесттерді құрастыру мен өткізу процесін қызықты әрі динамикалы етеді. Сұрақтарды нақты уақыт режимінде жауап беру арқылы білімді тексеру және курсанттарды бәсекелестікке ынталандыру мүмкіндігі оқыту процесін тиімді әрі қызықты етуге көмектеседі. Тесттерді дұрыс құрастырып, ойынның барлық аспектілерін тиімді пайдалану оқытушыларға оқу нәтижелерін жақсартуға мүмкіндік береді.

Тест сұрақтарына жауаптарды Nearpod арқылы жинау: білім алушылар Nearpod платформасында осы сұрақтарға жауап беріп, нәтижелері оқытушыға дереу көрсетіледі. Сондай-ақ тестке жауап беріп отырған курсанттар да өз нәтижелерін көріп отырады. Жоғарыда айтылғандай Nearpod платформасы Қазақстан тарихы пәнін оқытуда инновациялық әдістер мен тиімді құралдарды ұсына отырып, сабақтарды тиімді және қызықты етеді [8]. Сондай-ақ оқыту барысында ойындар мен сауалнамаларды қолдану да артықшылықтары бар, мәселен Nearpod платформасында мультимедиялық ойындар мен сауалнамаларды біріктіру арқылы курсанттардың өз білімдерін ойын түрінде тексеруге болады. Мысалы сабақ барысында Nearpod-тың сауалнама құралы арқылы курсанттарға тарихи оқиғалар туралы сұрақтар қойылса, ойын элементтері қосылған сұрақтар оқытушының дайындаған ойын модулінде көрсетіледі. курсанттар сұрақтарға жауап беру арқылы ұпай жинап, сабақты ойын түрінде өту арқылы

қызығушылықтарын арттырады. Бұл білім беру процесінің сапасын арттыруға, курсанттардың оқу мотивациясын жоғарылатуға және педагогикалық тәсілдерді жаңартуға мүмкіндік береді.

Nearpod білім беру процесінде. Nearpod - интерактивті сабақтар мен презентациялар жасауға, түрлі мультимедиялық ойындар, тесттер құруға арналған құрал. Әскери және арнаулы оқу орындарында ол оқытушылар мен курсанттар арасындағы өзара байланысты жақсарту үшін қолдануға болады. Nearpod артықшылықтарына мультимедиялық материалдарды біріктіру, нақты уақыт режимінде сауалнамалар құру, викториналар ұйымдастыру және кері байланыс жасау мүмкіндігі кіреді, бұл материалды тереңірек игеруге көмектеседі. арасындағы қарым-қатынасты жақсарту үшін қолданылады.

Курсанттарға арналған тесттер құру. Сандық платформалар арқылы тесттер құру және өткізу курсанттардың білімін тиімдірек және жүйелі түрде бағалауға мүмкіндік береді. Тесттерді әртүрлі қиындық деңгейлері мен тапсырма түрлеріне бөлуге болады, бұл курсанттардың жеке қажеттіліктеріне сәйкес оқытуға көмектеседі және оқу үдерісінің сапасын жақсартады.

Оқытудағы мультимедиялық ойындар. Оқу процесінде мультимедиялық ойындарды қолдану курсанттардың мотивациясын, ынтасын арттырады, сонымен қатар динамикалық жағдайларда сыни ойлау мен жылдам шешім қабылдауды дамытуға көмектеседі. Әскери және арнаулы оқу орындарының контекстінде бұл әсіресе маңызды, өйткені ойын арқылы курсанттардың тақырыпқа қызығушылығын арттырып, берілген уақыт шеңберінде бір-бірімен жарыса отырып сұрақтарға жауап беру арқылы жылдам әрекет ету дағдыларын үйретуге мүмкіндік береді.

Nearpod платформасының артықшылықтарына тоқталар болсақ көп және әртүрлі оқу процесінің қажеттіліктеріне жауап береді. Міне, Nearpod-тың басты артықшылықтары:

1. Интерактивтілік.

Nearpod интерактивті элементтермен байытылған сабақтарды ұйымдастыруға мүмкіндік береді. [4] Оқытушылар сабақ барысында білім алушыларды белсенді қатыстыру үшін сұрақтар, сауалнамалар, пікірталастар және ойын элементтерін қолдана алады. Бұл білім алушылардың қызығушылығын арттырып, оқу процесіне белсенді қатысуын қамтамасыз етеді.

2. Мультимедиа қолдау

Nearpod платформасы оқытушыларға түрлі мультимедиа элементтерін (бейнемазмұн, дыбыстық жазбалар, графиктер, карталар) сабаққа енгізуге мүмкіндік береді. Бұл оқу материалдарын түсінікті әрі визуалды түрде ұсынуға көмектеседі, әсіресе тарихи деректер мен оқиғаларды түсіндіруде өте пайдалы. [2,95]

3. Сабақ жоспарын оңай құру

Nearpod оқытушыларға сабақ жоспарын құруды жеңілдетеді. Платформада дайын шаблондар мен құралдар бар, олар арқылы мұғалімдер өздерінің сабақтарын жылдам және тиімді құра алады. Сабаққа қажетті элементтерді қосу және оны білім алушылармен бөлісу қарапайым әрі ыңғайлы.

4. Білім алушымен жеке қарым-қатынасы.

Nearpod курсанттардың жеке оқу қарқынына сәйкес сабақтарды реттеуге мүмкіндік береді. Оқытушы білім алушылардың өздерінің қарқынымен жұмыс істеуіне мүмкіндік бере алады және оқу материалдарын өз қажеттіліктеріне қарай бейімдей алады.

5. Бағалау және кері байланыс

Nearpod тесттер мен сауалнамаларды тікелей сабақ барысында ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Оқытушылар курсанттардың жауаптарын нақты уақыт режимінде көре алады, бұл олардың білімін бағалау мен кері байланыс беруді жеңілдетеді. курсанттардың нәтижелері автоматты түрде жиналып, талданады, бұл оқу процесін жетілдіруге көмектеседі.

6. Қол жетімділік

Nearpod платформасын компьютер немесе мобильді құрылғы арқылы қол қолдануға болады, бұл сабақты кез келген жерде және кез келген уақытта ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Оқытушы мен курсант үшін платформаға кіру және оны пайдалану ыңғайлы. Алайды бұл тек интернет желісі жақсы жұмыс істейтін арнайы құрылғылармен жабдықталған кабинеттер мен оқу аудиторияларында ұйымдастыруға қолайлы.

8. Аналитика мен есеп беру

Nearpod платформасы оқытушыларға сабақтардың тиімділігін талдауға мүмкіндік береді. Платформа оқу процесінің әртүрлі аспектілері туралы статистика мен есептер ұсынады, бұл оқыту әдістерін жетілдіру үшін маңызды ақпарат береді.

Nearpod платформасы оқыту процесін интерактивті әрі тиімді етуге мүмкіндік беретін көптеген артықшылықтарға ие. Интерактивті сабақтар, мультимедиа қолдау, оңай сабақ жоспарын құру, курсанттардың жеке қарым-қатынасы, бағалау және кері байланыс мүмкіндіктері Nearpod-тың білім беру процесінде ерекше орнын көрсетеді. Бұл құрал оқу материалдарын ұсыну мен білім алушылар білім сапасын арттыруда үлкен рөл атқарады. Жалпы Nearpod, тест құру және мультимедиялық ойындар сияқты цифрлық білім беру технологиялары Қазақстан Республикасының әскери және арнайы оқу орындарындағы заманауи оқу үдерісінде басты рөл атқарады. Олардың интеграциясы оқыту сапасын арттыруға және білімді тиімді игеруге ғана емес, сонымен қатар қазіргі заманғы сын-қатерлер мен қауіп-қатерлер жағдайында тиімді әрекет ете алатын жоғары білікті мамандарды даярлауға да ықпал етеді [2]. Бұл бірегей платформа мен мультимедиялық ойындардың интеграциясы оқыту процесін жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік береді. Интерактивті және ойындық элементтерді қолдану арқылы оқытушылар курсанттарға қызықты әрі тиімді оқу тәжірибесін ұсына алады. Бұл әдістер білім алушылардың оқу мотивациясын арттырып, олардың белсенді қатысуын қамтамасыз етеді. Nearpod платформасы мен мультимедиялық ойындардың үйлесімді интеграциясы арқылы білім беру процесі заманауи әрі тартымды болып, оқу нәтижелерін жақсартуға ықпал етеді. Nearpod-білім алушыларға сауалнамалар, викториналар, ашық сұрақтар және басқа интерактивті элементтер арқылы білім алушыларды оқу процесіне тартуға, қызығушылығын арттыруға мүмкіндік беретін интерактивті ойындар, презентациялар құруға арналған платформа. Бұл ақпаратты беру ғана емес, сонымен қатар білім алушылардан жылдам кері байланыс алу құралы. Сол себепті Nearpod икемділігі мен қол жетімділігі арқасында мектептерден бастап жоғары оқу орындарына дейінгі әртүрлі білім беру мекемелерінде қолданылуы керек деп есептейміз.

Әдебиет

1. «Цифрлы Қазақстан» Мемлекеттік бағдарлама. – Астана, 2017.
2. Бузаубакова К.Д., Беделбаева А.Е. Цифрлық білім беру ортасындағы педагогтің қызметі: Оқулық/К.Д.Бузаубаева. А.Е. Беделбекова. – Тараз: «ИП Бейсенбекова А.Ж.», 2023, – 128 б.
3. Сардарова Ж.И. Білім беруді жаңарту жағдайында бастауыш мектепті ақпараттандырудың теориясы және практикасы: педагогика ғылымдарының докторы ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған диссертация. – Алматы, 2008 жыл. – Б. 341.
4. Сарсенбаева Н.Ф., Мырзахметова Б.Ш., Адылбекова Э.Т. Цифровизация образования в Республике Казахстан // Мир педагогики и психологии: международный научно-практический журнал. – 2021. – N1.
5. Хожиева М.С., Тухтамишова Г.М. МУЛЬТИМЕДИЙНЫЕ СРЕДСТВА ОБУЧЕНИЯ И СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ // Universum: технические науки: электрон. научн. журн. 2022. 6(99)
6. Акабиров Л.Х., Атаева Г.И. Особенности уроков с применением информационных технологий // Проблемы педагогики. – 2020. – №.2 (47). – С. 42-43.
7. Атаева Г. И., Асадова О. А. Проблемы и решения в преподавании информатики // ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ: сборник статей XX Международной научно-практической конференции. – 2021. – Т. 1. – С. 169-171.
8. Малик С., Агарвал А. Использование мультимедиа как новой образовательной технологии // Международный журнал информационных и образовательных технологий, Vol. 2, №5, октябрь 2012г.

СЕРУБАЙ

Асель Канатовна

преподаватель кафедры общеобразовательных
дисциплин Алматинской академии
МВД Республики Казахстан
им. М. Есбулатова, м.п.н.

INTEGRATION OF MODERN DIGITAL EDUCATIONAL TECHNOLOGIES INTO THE TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Internet technologies are a comprehensive information environment implemented on the Internet, through which you can receive, store, transfer and use knowledge in the form of information, it is a fundamentally new organizational and methodological infrastructure for information exchange, which can be used by absolutely anyone with an Internet connection. The main function of Internet technologies is the dissemination of information ports, through which they form a global space. This includes various websites, forums, online conferences, chat rooms, social networks and much more that can be found on the Internet [1]. In addition, Internet technologies have a beneficial effect on the adaptation of first-year students to study at a university [2], and also help with the personal development and education of students in extracurricular work. In the rapidly evolving landscape of education, the integration of modern digital technologies has revolutionized teaching methods across various disciplines, including foreign language education. The shift towards digital platforms has not only enhanced engagement and interactivity but also provided educators with innovative tools to cater to diverse learning styles and preferences. This article explores the impact of digital technologies, such as Kahoot quizzes and other digital tools, in enhancing the effectiveness of teaching foreign languages.

Modern computer technologies, especially Internet technologies, are the most suitable for use in teaching foreign languages today. They allow teachers to solve a variety of educational tasks:

1. To stimulate sustainable motivation by using various information resources that demonstrate the importance of English language proficiency.

2. To activate students' thought processes through project and research work, as well as to encourage them to communicate with foreign peers on social networks, listen to English speech and communicate with native speakers.

3. To develop skills of independent work with the material when preparing reports and messages with the active use of search engines.

Provide live communication with representatives of other cultures and countries.

To involve passive students in the classroom.

In addition to these tasks, the use of Internet technologies in foreign language lessons contributes to the development of key speech skills among students:

Writing (e-mail correspondence, blogging and participation on various websites).

Reading (familiarization with the contents of foreign newspapers and magazines, reading messages in e-mail, blogs and various websites).

Listening (listening to audio and video materials, listening to the speech of a teacher or classmates in online video conferences on Zoom or Microsoft Teams platforms).

Speaking (participation in online video conferences, creation of content on Zoom or Microsoft Teams platforms, creation of "secondary" texts based on information from the Internet).

Thus, the use of Internet technologies in foreign language lessons not only enriches the educational process, but also contributes to a deeper and more effective assimilation of language skills among students.

The use of Internet technologies in teaching written forms of speech activity, such as reading and writing, is a process of searching and studying news articles on foreign media sites, such as online newspapers and websites of well-known foreign news agencies [6, p. 15]. This approach is especially suitable for older students, as it involves extensive reading and requires the ability to interpret information, which contributes to the development of complex thought processes. As examples of useful sites that a teacher can use, the following can be cited:

1. BBC News – the website of the British public information agency;
2. The Guardian is the website of the daily British left-liberal newspaper;
3. New York Times – the website of the American daily newspaper;
4. Google News is an aggregator of news from various sources around the world.

To teach oral forms of speech activity, such as speaking and listening, it is most advisable to use audio and video materials with native speakers' speech available on the Internet in the form of audio files and their text scripts. The effective use of such materials makes it possible to prepare students for real communicative situations and overcome language barriers.

In the classroom, the teacher can use the following Internet technologies: PodcastEnglish - a service with a selection of podcasts on a variety of topics with exercises for practicing auditory perception; EnglishLearner – a service with video materials for training speech perception skills in a foreign language;

ESLPod is a resource with podcasts on entertainment, health and medicine, business, daily life, relationships, etc., with texts for each audio material and related tasks.

From all of the above, it follows that it is important for a teacher to carefully plan lessons using Internet technologies. The application of these technologies requires their competent use, control and understanding of the main advantages.

It allowed us to draw several key conclusions that emphasize the advantages of integrating digital technologies into foreign language teaching. Firstly, the level of student engagement was significantly higher using digital tools, with the participation rate in interactive activities such as Kahoot quizzes averaging 85%. This increase in engagement can be attributed to the interactive and playful nature of digital platforms that encourage participation and provide immediate feedback.

Moreover, the memorization of vocabulary and grammatical concepts has improved significantly among students. This improvement can be attributed to repetitive practice and individual learning experiences, which are provided by digital platforms that allow students to review and strengthen language skills at their own pace.

In addition, student feedback showed a higher level of satisfaction and motivation in the digital tools group. Many students preferred interactive teaching methods that mimic real-world language use, such as virtual language labs where they could practice conversational skills in a simulated environment. This positive feedback highlights the potential of digital technologies to increase student engagement and create a more dynamic learning environment.

The integration of modern digital educational technologies, including platforms such as Kahoot quizzes and interactive language learning applications, represents significant progress in teaching foreign languages. These tools not only facilitate the engagement and consolidation of language concepts, but also take into account different learning preferences and promote active participation. As teachers continue to adapt to the digital age, effective use of these technologies can lead to more effective and enjoyable learning of a foreign language.

In conclusion, although traditional teaching methods remain valuable, the introduction of digital technologies opens up huge potential for transforming language education, making it more interactive, exciting and personalized. Future research should explore additional digital tools and their specific impact on various aspects of language acquisition so that teachers can fully exploit the potential of technology to meet the diverse needs of language learners.

LIST OF REFERENCES

1. Макаревич И.Г. Первые шаги в Интернете // Иностранные языки в школе. – М.: Просвещение, 2007. №6. – С. 36-41.
2. Ключина А.М. Психолого-педагогические особенности процесса адаптации первокурсников к условиям обучения в вузе // Поволжский педагогический вестник. 2017. №3 (16). – С. 103-107.
3. Владимирский Е.А. Перспективы развития Интернет-технологий и образовательный процесс. // Телекоммуникации и информатизация образования. 2005. №1 – С. 77-88
4. Ажель Ю.П. Использование технологий ВЕБ 2.0 в преподавании иностранных языков // Молодой ученый. – Казань: Изд-во «Молодой ученый», 2015. №6. – С. 369-371
5. Полат Е.С. Интернет на уроках иностранного языка // Иностранные языки в школе. – М.: Просвещение, 2001. №2. – С. 14-20.

ДАУЕНОВА

Жаннат Шормановна

преподаватель кафедры общеобразовательных
дисциплин Алматинской академии
МВД Республики Казахстан
им. М. Есбулатова, м.п.н.

РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ПЕРСОНАЛИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ ВОЕННЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Современные военные специалисты сталкиваются с всё более сложными и технологически продвинутыми вызовами, которые требуют не только высокого уровня подготовки, но и гибкости в обучении. В этом контексте искусственный интеллект (ИИ) становится важным инструментом для повышения эффективности подготовки военнослужащих. Благодаря ИИ, процесс обучения может быть не только более адаптивным, но и персонализированным, что позволяет учитывать индивидуальные потребности каждого военнослужащего. В этой статье рассматривается, как искусственный интеллект влияет на персонализацию обучения военных специалистов и какие преимущества он приносит в этот процесс.

Персонализация обучения: новые горизонты

Персонализация обучения с использованием ИИ позволяет создавать адаптивные учебные программы, которые подстраиваются под уровень знаний и навыков каждого военнослужащего. Традиционные методы обучения часто не учитывают индивидуальные различия, что может привести к низкой эффективности обучения. ИИ, в свою очередь, способен анализировать прогресс каждого учащегося и предлагать соответствующие учебные материалы и задания.

1. Например, платформа Knewton, применяя искусственный интеллект, создает персонализированные учебные маршруты, которые динамически адаптируются к прогрессу каждого учащегося. В военной сфере это может означать, что курсанты, которые быстрее усваивают материал, смогут двигаться вперед быстрее, в то время как те, кому нужно больше времени на освоение темы, получают дополнительные ресурсы и поддержку. **Искусственный интеллект (ИИ):**

– Пример: **IBM Watson** – система искусственного интеллекта, которая применяется в различных областях, включая обучение и диагностику.

– Данные: В 2020 году IBM Watson была использована в образовательных платформах для адаптивного обучения, позволяя персонализировать обучение на основе анализа данных об учащихся.

2. Обучение военных специалистов:

– Пример: **Симулятор боевых действий** – учебный инструмент, который используется для тренировки военнослужащих в условиях, приближенных к реальным боевым ситуациям.

– Данные: Согласно отчётам Министерства обороны США, использование симуляторов для обучения военнослужащих позволяет сократить время на подготовку на 30% и повысить уровень готовности к реальным операциям.

3. Адаптивные учебные программы:

– Пример: **Coursera** – платформа для онлайн-обучения, использующая алгоритмы ИИ для создания персонализированных учебных планов.

– Данные: Исследования показывают, что персонализированные учебные маршруты на таких платформах помогают улучшить успеваемость учащихся на 20% по сравнению с традиционными методами обучения.

4. Анализ данных:

– Пример: **Google Analytics** - инструмент для анализа данных, который также используется для оценки эффективности образовательных программ.

– Данные: В 2021 году университеты, использующие Google Analytics для мониторинга онлайн-курсов, сообщили о 25% улучшении вовлеченности студентов и повышении качества учебного процесса.

5. Интерактивные симуляции:

– Пример: **Virtual Battle Space (VBS)** - платформа для создания интерактивных боевых симуляций, используемая для обучения военнослужащих.

– Данные: Использование VBS позволяет создавать до 100 различных сценариев обучения, которые могут быть адаптированы в реальном времени в зависимости от действий участников.

6. Элементы геймификации:

– Пример: **Battlefield Academy** – обучающий симулятор, использующий элементы геймификации для тренировки стратегического мышления.

– Данные: Внедрение игровых элементов в обучение помогает улучшить мотивацию и вовлеченность курсантов, что подтверждается повышением уровня завершения курсов на 35%.

7. Проблемы безопасности:

– Пример: **Шифрование данных** – метод защиты информации, используемый для обеспечения безопасности данных, передаваемых через образовательные платформы.

– Данные: По данным компании Symantec, 65% образовательных учреждений отмечают повышение уровня безопасности данных после внедрения современных шифровальных технологий.

8. Адаптация персонала:

– Пример: **Тренинги по адаптации к новым технологиям** – программы, помогающие сотрудникам освоить работу с новыми цифровыми инструментами.

– Данные: Исследование компании Gartner показало, что 70% организаций, внедривших обучающие программы по новым технологиям, отмечают улучшение адаптации сотрудников и повышение их производительности на 40%.

9. Реалистичная подготовка:

– Пример: **Симуляция боевых ситуаций в виртуальной реальности** – технология, обеспечивающая наиболее реалистичные условия для тренировки военнослужащих.

– Данные: Согласно отчетам на 2022 год, использование виртуальной реальности для обучения военнослужащих увеличивает эффективность тренировки на 50% по сравнению с традиционными методами.

10. Качество обучения:

– Пример: **Рейтинг образовательных программ** - система, оценивающая качество обучения на основе мнений студентов и результатов их учебной деятельности.

– Данные: Исследования показывают, что внедрение высококачественных обучающих программ и технологий повышает удовлетворенность студентов на 30% и улучшает общие результаты обучения.

Эти примеры и данные помогут глубже понять, как искусственный интеллект и цифровые технологии влияют на персонализацию обучения военных специалистов и способствуют улучшению образовательного процесса.

Использование данных и аналитики для повышения эффективности

Искусственный интеллект также предоставляет инструменты для сбора и анализа данных о процессе обучения, что позволяет преподавателям оперативно корректировать учебные планы и подходы. В военном обучении, где ошибки могут стоить жизни, возможность точно оценить успехи и проблемы учащегося является критически важной. Например, система может выявить, что определенные темы или навыки вызывают затруднения у группы курсантов, и предложить дополнительные занятия или изменить методику их обучения.

Аналитические системы на основе ИИ могут также оценивать не только знания, но и психоэмоциональное состояние курсантов, что важно для подготовки к сложным и стрессовым ситуациям, с которыми они могут столкнуться в реальных боевых условиях.

Геймификация и симуляции

Цифровые технологии, поддерживаемые ИИ, предоставляют уникальные возможности для внедрения геймификации и интерактивных симуляций в процесс обучения. Эти методы позволяют создавать виртуальные сценарии, максимально приближенные к реальным боевым условиям, что повышает уровень подготовки курсантов.

Искусственный интеллект позволяет создавать адаптивные симуляции, которые изменяются в зависимости от действий курсанта, создавая уникальный опыт для каждого. Это особенно полезно в обучении тактическим и стратегическим навыкам, где важны не только знание теории, но и умение принимать решения в условиях неопределенности и давления.

Проблемы и вызовы

Несмотря на очевидные преимущества, внедрение ИИ в обучение военных специалистов сопряжено с рядом вызовов. Во-первых, это вопрос безопасности данных и защиты информации, которая собирается и обрабатывается в ходе обучения. Военные учебные программы требуют высокой степени конфиденциальности, и утечка данных может иметь серьезные последствия.

Во-вторых, необходимо учитывать возможное сопротивление со стороны самих военнослужащих и преподавателей, которые могут опасаться автоматизации и потери контроля над учебным процессом. Для успешного внедрения ИИ важно проводить обучение и разъяснительную работу среди персонала.

Искусственный интеллект открывает новые возможности для персонализации обучения военных специалистов, делая процесс подготовки более адаптивным и эффективным. Индивидуальный подход, основанный на анализе данных и адаптивных технологиях, позволяет максимально раскрыть потенциал каждого курсанта и подготовить его к выполнению сложных задач в условиях реального боя. Однако для достижения максимального эффекта необходимо учитывать вызовы, связанные с внедрением ИИ, и разрабатывать комплексные стратегии, которые обеспечат безопасность данных и поддержку со стороны всех участников учебного процесса. В конечном счете, ИИ может стать мощным инструментом для подготовки высококвалифицированных военных специалистов, способных эффективно действовать в самых сложных и непредсказуемых ситуациях.

Литература

1. «Journal of Educational Technology» или «Computers & Education». Scholar: <https://scholar.google.com/> <https://www.researchgate.net/>
2. «The Fourth Industrial Revolution» by Klaus Schwab. OECD Education: <https://www.oecd.org/education/>
3. Coursera: <https://www.coursera.org/> edX: <https://www.edx.org/> Khan Academy: <https://www.khanacademy.org/>
4. «The Innovator's Mindset» by George Couros. ISTE Conference & Expo: <https://www.iste.org/>
5. «Blended: Using Disruptive Innovation to Improve Schools» by Michael B. Horn and Heather Staker. EDUCAUSE Annual Conference: <https://events.educause.edu/annual-conference>

«Қазақстан Республикасының әскери, арнаулы оқу орындарында жалпы білім беру пәндерін оқытудағы заманауи цифрлық білім беру технологиялары» тақырыбында өткен дөңгелек үстел жұмысының ҚАРАРЫ

Қазақстан Республикасы ИМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының ҒЗИ жоспарына сәйкес жалпы білім беретін пәндер кафедрасы 2024 жылғы 29 маусымда «Қазақстан Республикасының әскери, арнаулы оқу орындарында жалпы білім беретін пәндерді оқытудағы заманауи цифрлық білім беру технологиялары» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді.

Дөңгелек үстел жұмысына қатысты:

– Қазақстан Республикасы ИМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы бастығының м.у.а., з.ғ.д., профессор, полиция полковнигі Ж.Р. Дильбарханова;

– Қазақстан Республикасы ИМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы жалпы білім беретін пәндер кафедрасының бастығы, ф.ғ.к., запастағы полиция полковнигі Д.Н. Садуақасова;

– Қазақстан Республикасы ИМ М. Есболатов Алматы академиясы кафедраларының профессорлық-оқытушылық құрамы.

– Қазақстан Республикасының әскери және арнаулы оқу орындарының өкілдері.

Дөңгелек үстел жұмысының нәтижелері бойынша қатысушылардың ұсынған жұмыстары мен баяндамаларының жоғары деңгейі атап өтілді. Қорытындылар тұжырымдалды және келесі ұсыныстар жасалды:

1. Әскери және арнаулы оқу орындарында білім беру процесінің қолжетімділігі мен тиімділігін арттыруға мүмкіндік беретін заманауи цифрлық платформаларды белсенді енгізу ұсынылады.

Қазақстан Республикасының әскери және арнаулы оқу орындарының оқу процесіне **цифрлық білім беру платформалары мен құралдарын енгізу** қазіргі білім беру үшін аса маңызды қадам болып табылады. Бұл келесі артықшылықтарды қамтамасыз ете отырып, білім беру процесінің қолжетімділігі мен тиімділігін айтарлықтай жақсартуға мүмкіндік береді:

Білімге қолжетімділікті кеңейту: цифрлық платформалар әлемнің кез келген жерінен және кез келген уақытта білім беру ресурстары мен материалдарын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді, бұл әсіресе білім алушылары шектеулі жағдайларда білім алып жатқан әскери және арнаулы оқу орындары үшін маңызды.

Интербелсенді және бейімделгіш оқу материалдары: цифрлық платформалар білім алушылардың жеке қажеттіліктері мен оқу қарқынына бейімделе алатын интерактивті оқу материалдарын жасауға мүмкіндік береді, бұл білімді тиімдірек игеруге ықпал етеді.

Қарым-қатынас пен ынтымақтастықты жақсарту: цифрлық құралдар білім алушылар мен оқытушылар арасындағы байланысты жақсартуға мүмкіндік береді. Бұл ұжымдық жұмысты дамытуға және білім алмасуға ықпал етеді.

Үлгерімді мониторингілеу және бағалау: цифрлық платформалар білім алушылардың академиялық үлгерімін автоматтандырылған мониторингтеу үшін мүмкіндіктер береді, бұл әлсіз тұстарды жедел анықтауға және оларды жою үшін шаралар қабылдауға мүмкіндік береді.

Оқытудың инновациялық әдістері: цифрлық технологиялар виртуалды шындық, онлайн-зертханалар, ойын тәсілдері және т.б. сияқты оқытудың инновациялық әдістерін енгізуге мүмкіндік береді, бұл оқу процесін қызықты әрі қолжетімді етеді.

Қазақстан Республикасының әскери және арнаулы оқу орындарында білім беру сапасын арттыруға және олардың әлемдік білім беру нарығында бәсекеге қабілеттілігін нығайтуға ықпал ететін онлайн-курстар, вебинарлар, электрондық оқулықтар, білім беру порталдары және басқа да құралдар сияқты заманауи цифрлық платформаларды белсенді енгізу ұсынылады.

2. Білім беру үдерісінде заманауи цифрлық технологиялар мен оларды пайдалану әдістерін игеру мақсатында оқу орындарының оқытушылары мен әкімшілік қызметкерлері үшін біліктілікті арттырудың жүйелі курстарын ұйымдастыру қажет.

Қазақстан Республикасының әскери және арнаулы оқу орындарында заманауи цифрлық білім беру технологияларын енгізу контекстінде персоналды оқыту және даярлау оқу процесінің жаңартуларын табысты іске асыруда шешуші рөл атқарады. Осы міндеттердің аясында келесілер ұсынылады:

Біліктілікті арттырудың жүйелі курстарын ұйымдастыру: оқу орындарының оқытушылары мен әкімшілік қызметкерлері үшін жүйелі оқыту бағдарламасын әзірлеу және енгізу. Курстар цифрлық білім беру платформаларымен жұмыс істеу негіздерін, онлайн оқыту әдістемелерін, интерактивті оқу ресурстары мен құралдарын тиімді пайдалануды оқытуды қамтуы тиіс.

Жаңа педагогикалық әдістерді үйрету: білім беру үдерісінде цифрлық технологиялардың ерекшеліктерін ескеретін заманауи педагогикалық әдістемелерді игеруге бағытталған оқыту бағдарламасын дайындау. Бұған қашықтықтан оқыту әдістері, онлайн форматтағы кері байланыс, зерттеу тапсырмалары мен түрлі жобалық жұмыстар, сонымен бірге, онлайн ортадағы оқу нәтижелерін бағалау және бейімдеу кіреді.

Әкімшілік персоналды оқыту: оқу орындарының әкімшілік персоналын цифрлық білім беру платформаларын әкімшілендіру мен қолдауда, деректер мен ақпараттық қауіпсіздікті басқаруда, сондай-ақ онлайн білім беру үдерісін ұйымдастыру және үйлестіру мәселелері тұрғысында оқытуды көздеу.

Қызметкерлерді оқыту және даярлау білім беру саласындағы заманауи сын-қатерлерге бейімделуге дайындығы мен құзыреттілігінің жоғары деңгейін қамтамасыз ете отырып, цифрлық білім беру технологияларын табысты енгізуде шешуші рөл атқарады.

3. Интерактивті және бейімделген оқу сабақтарын өткізу мүмкіндігін қамтамасыз ету үшін оқу орындарының мультимедиялық инфрақұрылымын дамыту мен жаңғыртуды күшейту **ұсынылады.**

Қазақстан Республикасының әскери және арнаулы оқу орындарында **мультимедиялық инфрақұрылымды дамыту** сапалы білім беру процесін және заманауи білім беру стандарттарын қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады. Мультимедиялық инфрақұрылымды тиімді дамыту үшін мынадай іс-шараларды іске асыру ұсынылады:

Жабдықтар мен бағдарламалық қамтамасыз етуді жаңғырту: Оқу аудиториялары мен арнайы зертханаларда компьютерлерді, интерактивті тақталарды, проекторларды, аудио- және бейнежабдықтарды жаңартып, модернизациялау қажет. Жабдықтар қазіргі заманғы стандарттар мен технологияларға сай болуы керек және мультимедиялық контентті жоғары сапада көрсету мүмкіндігін қамтамасыз етуі тиіс.

Цифрлық оқу ресурстарын құру: арнайы цифрлық оқу ресурстарын, мысалы, виртуалды зертханалар, тренажерлар мен симуляторларды әзірлеп, енгізу қажет, бұл ресурстар оқу процесін байытып, білім алушылардың заманауи білім беру материалдарына деген қолжетімділігін қамтамасыз етеді.

Желілік инфрақұрылым: интернетке және цифрлық білім беру ресурстарына тұрақты қолжетімділікті қамтамасыз ету үшін оқу орындарының желілік инфрақұрылымын жақсарту. Бұл жоғары жылдамдықты желілік қосылымдарды, сымсыз кіру нүктелерін және онлайн режимінде тиімді жұмыс істеуге ықпал ететін технологияларды орнатуды қамтиды.

Қызметкерлерді мультимедиялық ресурстарды пайдалануға үйрету: оқытушылар мен әкімшілік қызметкерлерді білім беру процесінде заманауи мультимедиялық технологияларды пайдалануға үйрету. Бұған интерактивті тақталармен, бейнеконференция жүйелерімен, мультимедиялық презентациялар құрумен және басқа құралдармен жұмыс істеу курстары кіреді.

Ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету: деректер мен желілік ресурстарды киберқауіптерден қорғауды қоса алғанда, мультимедиялық инфрақұрылым үшін ақпараттық қауіпсіздіктің жоғары деңгейін қамтамасыз ету. Құпия ақпаратты қорғау және рұқсатсыз кіруді болдырмау үшін тиісті саясаттар мен процедураларды әзірлеу.

Тұрақты жаңарту және қолдау: мультимедиялық инфрақұрылымның үздіксіз жұмыс істеуін және заманауи талаптарға сай болуын қамтамасыз ету мақсатында оны үнемі жаңарту және қолдау жүйесін орнату.

Мультимедиялық инфрақұрылымды дамыту Қазақстан Республикасының оқу орындарына оқу процесін байыту, оқытудың интерактивтілігін арттыру және мамандарды даярлау сапасын жақсарту үшін заманауи технологияларды тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

4. Қазақстан Республикасының әскери және арнаулы оқу орындарының оқу процесінде цифрлық білім беру технологияларын пайдалану бойынша реттеуші құжаттар мен ұсынымдар **әзірлеу ұсынылады.**

Қазақстан Республикасының әскери және арнаулы оқу орындарында цифрлық білім беру технологияларын пайдалану бойынша **ұсынымдар мен стандарттарды жасау** білім беру процесін стандарттау мен инновациялық тәсілдерді тиімді енгізу үшін қажетті қадам болып табылады. Ол үшін келесілер ұсынылады:

Нормативтік-әдістемелік құжаттарды әзірлеу: құзыретті органдар оқу орындарында цифрлық білім беру платформаларын, құралдары мен ресурстарын пайдалану жөніндегі ұсынымдарды қамтитын нормативтік құжаттарды әзірлеуі тиіс. Бұл құжаттар әскери және арнаулы оқу орындарының ерекшеліктерін, олардың бірегей талаптары мен оқу ерекшеліктерін ескеруі қажет.

Білім беру стандарттарының анықтамасы: цифрлық технологияларды білім беру процесіне біріктіруге қатысты білім беру стандарттарын анықтау. Бұған контент сапасының, цифрлық платформалар арқылы оқытуды бағалау және қолдаудың стандарттары, ақпараттық қауіпсіздік және деректерді қорғау стандарттары кіреді.

Технологияларды пайдалану жөніндегі нұсқаулықтар: цифрлық білім беру технологияларын тиімді пайдалану бойынша оқытушылар мен әкімшілік қызметкерлерге арналған нұсқаулықтар мен әдістемелік құралдарды әзірлеу. Бұл материалдар білім алушылардың үлгерімін бағалауға қажетті жабдықтарды орнату және пайдалану, цифрлық оқу материалдары мен құралдарын әзірлеу және енгізу бойынша нұсқауларды қамтуы керек.

Тиімділікті бағалау әдістері: цифрлық білім беру технологияларын пайдалану тиімділігін бағалаудың әдістері мен құралдарын әзірлеу. Бұған білім алушылар мен оқытушылардан кері байланыс жасау мақсатында сауалнамалар мен сұраулар әзірлеу, академиялық көрсеткіштер мен оқыту сапасына мониторинг жүргізу кіреді.

Қолдау және үйлестіру: мемлекеттік деңгейде цифрлық білім беру технологияларын енгізуді қолдау және үйлестіру жүйесін ұйымдастыру. Бұған қолдау орталықтарын құру, оқу орындарына консультациялық көмек көрсету, сондай-ақ оқу орындары арасында тәжірибе және үздік практикалармен алмасу кіреді.

Ұсынымдар мен стандарттарды құрудың мақсаты цифрлық технологияларды білім беру процесіне интеграциялаудың бірыңғай тәсілдерін қамтамасыз ету, Қазақстан Республикасының әскери және арнаулы оқу орындарында кадрларды даярлау мен оқыту сапасын арттыру болып табылады.

5. Цифрлық білім беру технологияларын енгізудің тиімділігін мониторингтеу және бағалау жүйесін **ұйымдастыру қажет**, бұл оқу процесінде олардың қолданылуы барысын жедел түзетуге мүмкіндік береді. Тиімді бақылау және бағалау үшін мыналар ұсынылады:

Негізгі көрсеткіштерді анықтау: цифрлық технологияларды енгізуге байланысты мақсаттар мен міндеттерді көрсететін негізгі көрсеткіштер жүйесін (KPI) әзірлеу. Бұл көрсеткіштерге білім алушылар мен оқытушылардың цифрлық платформаларды пайдалану пайызы, пайдаланушылардың қанағаттану деңгейі, оқу нәтижелері, оқу уақытын қысқарту және т.б. кіруі мүмкін.

Деректерді талдау: цифрлық білім беру технологияларын пайдалану тиімділігін бағалау мақсатында жиналған деректерге тұрақты талдау жүргізу. Талдау нәтижелерді алдын-ала белгіленген мақсаттар мен стандарттар арқылы салыстыруды, тенденциялар мен проблемалық нүктелерді анықтауды қамтуы керек.

Кері байланыс және түзету: өз пікірлерін, ұсыныстары мен ескертулерін алу үшін цифрлық технологияларды пайдаланушылармен (білім алушылармен, оқытушылармен, әкімшілік қызметкерлермен) кері байланыс жүйесін жүзеге асыру. Осы кері байланыс негізінде цифрлық технологияларды пайдалану стратегиялары мен әдістемелерін түзету.

Тиімділікті бақылау және бағалау тез өзгертін білім беру ортасы жағдайында білім сапасын басқарудың маңызды құралы болып табылады.

Бұл қарар дөңгелек үстелге қатысушылардың пікірін жинақтаудың нәтижесінде дайындалды және Қазақстан Республикасының ӘСКЕРИ және арнаулы оқу орындарында қазіргі заманғы білім беру практикаларын дамытуды қолдауға бағытталған.

РЕЗОЛЮЦИЯ

круглого стола на тему «Современные цифровые образовательные технологии в преподавании общеобразовательных дисциплин в военных, специальных учебных заведениях Республики Казахстан»

В соответствии с Планом НИД Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова кафедра общеобразовательных дисциплин 29 июня 2024 года провела круглый стол на тему «Современные цифровые образовательные технологии в преподавании общеобразовательных дисциплин в военных, специальных учебных заведениях Республики Казахстан».

В работе круглого стола приняли участие:

- вр.и.о. начальника Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, д.ю.н., профессор, полковник полиции Дильбарханова Ж.Р.;
- начальник кафедры общеобразовательных дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.ф.н., полковник полиции в запасе Садуакасова Д.Н.;
- профессорско-преподавательский состав кафедр Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова.
- представители ВСУЗов Республики Казахстан.

По результатам работы круглого стола был отмечен высокий уровень представленных работ и выступлений участников. Были подведены итоги и представлены следующие рекомендации:

1. Рекомендуется активное внедрение современных цифровых платформ для обучения, позволяющих улучшить доступность и эффективность образовательного процесса в военных и специальных учебных заведениях Республики Казахстан.

Внедрение цифровых образовательных платформ и инструментов в учебный процесс военных и специальных учебных заведений Республики Казахстан является критически важным шагом для современного образования. Это позволит значительно улучшить доступность и эффективность образовательного процесса, обеспечивая следующие преимущества:

Расширение доступа к образованию: цифровые платформы позволяют предоставить образовательные ресурсы и материалы в любое время и из любой точки мира, что особенно важно для военных и специальных учебных заведений, чьи обучающиеся могут находиться в условиях ограниченной мобильности.

Интерактивные и адаптивные учебные материалы: цифровые платформы позволяют создавать интерактивные учебные материалы, которые могут адаптироваться к индивидуальным потребностям и темпам обучения обучающихся, что способствует более эффективному усвоению знаний.

Улучшение коммуникации и сотрудничества: цифровые инструменты обеспечивают возможности для улучшения коммуникации между обучающимися и преподавателями. Это способствует развитию коллективной работы и обмену знаниями.

Мониторинг и оценка успеваемости: Цифровые платформы предоставляют возможности для автоматизированного мониторинга академической успеваемости обучающихся, что позволяет оперативно выявлять слабые места и предпринимать меры для их устранения.

Инновационные методики обучения: цифровые технологии позволяют внедрять инновационные методики обучения, такие как виртуальная реальность, онлайн-лаборатории, игровые подходы и др., что делает учебный процесс более увлекательным и доступным.

Рекомендуется активно внедрять такие современные цифровые платформы, как онлайн-курсы, вебинары, электронные учебники, образовательные порталы и другие инструменты, которые способствуют повышению качества образования в военных и специальных учебных заведениях Республики Казахстан и укреплению их конкурентоспособности на мировом образовательном рынке.

2. Необходимо организовать систематические курсы повышения квалификации для педагогических и административных работников учебных заведений с целью освоения современных цифровых технологий и методов их использования в образовательном процессе.

Обучение и подготовка персонала в контексте внедрения современных цифровых образовательных технологий в военных и специальных учебных заведениях Республики Казахстан

играют ключевую роль в успешной реализации обновлений учебного процесса. В рамках этой задачи рекомендуется:

Организация систематических курсов повышения квалификации: разработать и внедрить программу систематического обучения для педагогических и административных сотрудников учебных заведений. Курсы должны включать в себя обучение основам работы с цифровыми образовательными платформами, методикам онлайн обучения, эффективному использованию интерактивных учебных ресурсов и инструментов.

Обучение новым педагогическим методикам: подготовить программу обучения, направленную на освоение современных педагогических методик, которые учитывают специфику цифровых технологий в образовательном процессе. Это включает в себя методы дистанционного обучения, обратную связь в онлайн формате, исследовательские и проектные задания, а также оценку и адаптацию учебных результатов в онлайн среде.

Обучение административного персонала: предусмотреть обучение административного персонала учебных заведений в администрировании и поддержке цифровых образовательных платформ, управлении данными и информационной безопасностью, а также в вопросах организации и координации онлайн образовательных процессов.

Обучение и подготовка персонала играют ключевую роль в успешном внедрении цифровых образовательных технологий, обеспечивая высокий уровень компетенций и готовности к адаптации к современным вызовам в образовательной сфере.

3. Предлагается усиленное развитие и модернизация мультимедийной инфраструктуры учебных заведений для обеспечения возможности проведения интерактивных и адаптивных учебных занятий.

Развитие мультимедийной инфраструктуры в военных и специальных учебных заведениях Республики Казахстан играет важную роль в обеспечении качественного образовательного процесса и современных образовательных стандартов. Для эффективного развития мультимедийной инфраструктуры рекомендуется реализация следующих мероприятий:

Модернизация оборудования и программного обеспечения: провести обновление и модернизацию компьютеров, интерактивных досок, проекторов, аудио- и видеоборудования в учебных аудиториях и специализированных лабораториях. Оборудование должно соответствовать современным стандартам и технологиям, поддерживать высококачественное воспроизведение мультимедийных контентов.

Создание цифровых учебных ресурсов: разработать и внедрить специализированные цифровые учебные ресурсы, такие как виртуальные лаборатории, тренажеры и симуляторы, которые обогатят учебный процесс и предоставят обучающимся доступ к актуальным образовательным материалам.

Сетевая инфраструктура: улучшить сетевую инфраструктуру учебных заведений для обеспечения стабильного доступа к интернету и цифровым образовательным ресурсам. Это включает в себя установку высокоскоростных сетевых соединений, беспроводных точек доступа и других технологий, способствующих эффективной работе в онлайн-режиме.

Обучение персонала использованию мультимедийных ресурсов: провести обучение преподавателей и административного персонала использованию современных мультимедийных технологий в образовательном процессе. Это включает в себя курсы по работе с интерактивными досками, видеоконференц-системами, созданию мультимедийных презентаций и другими инструментами.

Обеспечение информационной безопасности: обеспечить высокий уровень информационной безопасности для мультимедийной инфраструктуры, включая защиту данных и сетевых ресурсов от киберугроз. Разработать соответствующие политики и процедуры для защиты конфиденциальной информации и предотвращения несанкционированного доступа.

Регулярное обновление и поддержка: установить систему регулярного обновления и поддержки мультимедийной инфраструктуры с целью обеспечения её бесперебойной работы и соответствия современным требованиям.

Развитие мультимедийной инфраструктуры позволит учебным заведениям Республики Казахстан эффективно использовать современные технологии для обогащения учебного процесса, повышения интерактивности обучения и улучшения качества подготовки специалистов.

4. Рекомендуется разработать регуляторные документы и рекомендации по использованию цифровых образовательных технологий в учебном процессе военных и специальных учебных заведений Республики Казахстан.

Создание рекомендаций и стандартов по использованию цифровых образовательных технологий в военных и специальных учебных заведениях Республики Казахстан является необходимым шагом для стандартизации и эффективного внедрения инновационных подходов в образовательный процесс. Для этого предлагается:

Разработка нормативно-методических документов: компетентные органы должны разработать нормативные документы, включающие рекомендации по использованию цифровых образовательных платформ, инструментов и ресурсов в учебных заведениях. Эти документы должны учитывать специфику военных и специальных учебных заведений, их уникальные требования и особенности обучения.

Определение образовательных стандартов: определить образовательные стандарты, которые касаются интеграции цифровых технологий в образовательный процесс. Это включает в себя стандарты качества контента, оценки и поддержки обучения через цифровые платформы, а также стандарты по информационной безопасности и защите данных.

Руководства по использованию технологий: разработать руководства и методические пособия для преподавателей и административного персонала по эффективному использованию цифровых образовательных технологий. Эти материалы должны включать в себя инструкции по настройке и использованию оборудования, разработке и внедрению цифровых учебных материалов и инструментов для оценки успеваемости обучающихся.

Методы оценки эффективности: разработать методики и инструменты для оценки эффективности использования цифровых образовательных технологий. Это включает в себя разработку анкет и опросов для сбора обратной связи от обучающихся и преподавателей, мониторинг академических показателей и качества обучения.

Поддержка и координация: организовать систему поддержки и координации внедрения цифровых образовательных технологий на государственном уровне. Это включает в себя создание центров поддержки, оказание консультационной помощи учебным заведениям, а также обмен опытом и лучших практик между учебными заведениями.

Целью создания рекомендаций и стандартов является обеспечение единых подходов к интеграции цифровых технологий в образовательный процесс, повышение качества обучения и подготовки кадров в военных и специальных учебных заведениях Республики Казахстан.

5. Следует организовать систему мониторинга и оценки эффективности внедрения цифровых образовательных технологий с целью оперативной корректировки их использования в учебном процессе. Для эффективного мониторинга и оценки рекомендуется следующее:

Определение ключевых показателей: разработать систему ключевых показателей (KPI), которые отражают цели и задачи, связанные с внедрением цифровых технологий. Эти показатели могут включать в себя процент использования цифровых платформ обучающимися и преподавателями, уровень удовлетворенности пользователями, результаты обучения, сокращение времени на обучение и другие.

Анализ данных: проводить регулярный анализ собранных данных с целью оценки эффективности использования цифровых образовательных технологий. Анализ должен включать в себя сравнение полученных результатов с заранее определенными целями и стандартами, выявление тенденций и проблемных моментов.

Обратная связь и корректировка: осуществлять систему обратной связи с пользователями цифровых технологий (обучающимися, преподавателями, административным персоналом) для получения их мнений, предложений и замечаний. На основе этой обратной связи корректировать стратегии и методики использования цифровых технологий.

Мониторинг и оценка эффективности являются важным инструментом управления качеством образования в условиях быстро меняющегося образовательного окружения.

Данная резолюция представляет собой обобщение мнения участников круглого стола и направлена на поддержку развития современных образовательных практик в военных и специальных учебных заведениях Республики Казахстан.

МАЗМҰНЫ

«Қазақстан Республикасының әскери, арнаулы оқу орындарында жалпы білім беретін пәндерді оқытудағы заманауи цифрлық білім беру технологиялары» атты дөңгелек үстел бағдарламасы	3
Программа круглого стола «Современные цифровые образовательные технологии в преподавании общеобразовательных дисциплин в военных, специальных учебных заведениях Республики Казахстан».....	7
«Қазақстан Республикасының әскери, арнаулы оқу орындарында жалпы білім беретін пәндерді оқытудағы заманауи цифрлық білім беру технологиялары» атты дөңгелек үстелге қатысушылар тізімі	11
Список участников круглого стола «Современные цифровые образовательные технологии в преподавании общеобразовательных дисциплин в военных, специальных учебных заведениях Республики Казахстан»	13
ДИЛЬБАРХАНОВА Ж.Р. Құрметті әріптестер, құрметті дөңгелек үстелге қатысушылар!	15
БӨБЕШ Р.С. Педагогический дизайн как технология формирования иноязычной компетенции курсантов в контексте цифровой образовательной среды	16
САДУАҚАСОВА Д.Н. Оқу үрдісінде заманауи цифрлық технологияларды қолдану мәселелері	21
ҚҰЛТАЕВ Т.С. Білім беру үдерісінде цифрлық технологияларды қолдану тәжірибесінен	25
ҚАЛҚАМАНҰЛЫ Д. Бастапқы кәсіптік даярлық курстарында оқытудың интерактивті әдістерін қолдана отырып заң пәндерін оқыту	29
АҚЫЛБЕКОВА А.Б. Білім беру саласында ақпараттық технологияларды енгізудің өзекті мәселелері	31
КАСИМОВ Б.С., КСЕНОФОНТОВ Д.А. Использование технологий виртуальной реальности при обучении курсантов военно-инженерного института радиоэлектроники и связи.....	34
ТУКАНОВ К.Н. Сравнительный анализ психологических особенностей деятельности войск рхб защиты в ситуации боевых действий и чрезвычайных ситуациях.....	40
УРАЗБАЕВА А.М., ТАЛКАНБАЕВА Б.Е. Ақпараттық технологияларды гуманитарлық пәндерді оқытуда пайдалану: артықшылығы мен мәселелері.....	46
КОРЖУМБАЕВА Т.М. Активные методы обучения в преподавании правовых дисциплин.....	50
КУРБАНОВА Г.В. Цифровые технологии в системе образования	54
ЕЛУБАЕВА А.Е. Применение методики образовательной модели Liberal arts на практических занятиях по русскому языку	57

ШОКАНОВА Е.В.	
Технология развития критического мышления в учебном процессе при преподавании правовых дисциплин	62
АМРЕЕВА А.А.	
Оқу үрдісінде цифрлық білім ресурстарын қолдану	66
ҮМБЕТОВА А.Ә.	
Әлеуметтік-психологиялық тренинг – курсанттардың оқу процесіне бейімділуі кезіндегі кедергілері жеңу технологиясы ретіне	73
АБЫЛКАСИМОВА А.Ш.	
Курсанттардың коммуникативтік дағдыларын дамытудың маңызы мен мәні.....	81
БЕЛҒОЖАЕВА Л.С., КУБАНОВА Н.Б.	
Цифрлық технологиялардың әскери және арнайы білім берудегі келешегі.....	85
СОЛТАНБЕКОВА Г.С.	
Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқытудың заманауи әдістері.....	87
ЖАНДЫБАЕВА С.С.	
Использование цифровых технологий для контроля знаний по истории Казахстана	95
СОЛТАНБЕКОВА Г.С., АБЫЛКАСИМОВА А.Ш.	
Бейне сабақтарды әзірлеу және пайдалану бойынша ұсыныстар	100
ҚАЙРАТОВА А.Қ.	
Nearpod және мультимедиялық ойындар интеграциясы: курсанттарды интерактивті оқытудың жаңаша аспектілері.....	104
СЕРУБАЙ А.К.	
Integration of modern digital educational technologies into the teaching foreign languages	109
ДАУЕНОВА Ж.Ш.	
Роль искусственного интеллекта в персонализации обучения военных специалистов	112
«Қазақстан Республикасының әскери, арнаулы оқу орындарында жалпы білім беру пәндерін оқытудағы заманауи цифрлық білім беру технологиялары» тақырыбында өткен дөңгелек үстел жұмысының қарары	115
Резолюция круглого стола на тему «Современные цифровые образовательные технологии в преподавании общеобразовательных дисциплин в военных, специальных учебных заведениях Республики Казахстан»	118

Беттеу:
Туренова Б.Ю.

Қазақстан Республикасы ПМ
М. Есболатов атындағы Алматы академиясы
ғылыми-зерттеу және редакциялық-баспа жұмыстарын ұйымдастыру бөлімі
050060, Алматы қ., Өтепов көш., 29

Басуға 19 қараша 2024 ж. жіберілді.
Пішімі 60×84^{1/8}. №1 баспаханалық қағаз.
Ризографтық басылыс. Есептік баспа табағы 9,3.
Таралымы 100.